MATATIAS CARP

CARTEA NEAGRĂ

FAPTE ŞI DOCUMENTE

SUFERINŢELE EVREILOR
DIN ROMÂNIA
1940 — 1944

MATATIAS CARP

CARTEA NEAGRĂ

SUFERINȚELE EVREILOR DIN ROMÂNIA IN TIMPUL DICTATUREI FASCISTE 1940 – 1944

VOL. II-A

POGROMUL DELA IAȘI

SOCIETATEA NAȚIONALĂ DE EDITURĂ
ȘI ARTE GRAFICE „DACIA TRAIANĂ"
BUCUREȘTI — Str. CONST. MILLE 5-7-9
1948

Pioasă închinare
a acestor pagini de durere evreească
memoriei tatălui meu

HORIA CARP

A fost pildă de virtute și mândrie evreească și toată viața și-a frământat gândirea și simțirea pentru dreptatea și libertatea neamului său.

L Ă M U R I R I

Paginile cari urmează formează partea întâia, chiar numai capitolul I, din cel de al doilea volum al ciclului de sinteză documentară „CARTEA NEAGRĂ" *Suferinţele evreilor din România 1940-1944.* In planul general al lucrărei, acest al doilea volum cuprinde întreaga acţiune de prigoană, în epoca războiului, (22 Iunie 1941—23 August 1944), în teritoriul dela vest de Prut, după cum cel de al treilea volum „TRANSNISTRIA", apărut la sfârşitul anului 1947, îmbrăţişează aceeaşi epocă, în teritoriile cotropite la răsărit de Prut. Aceste două volume urmau să apară simultan. Motive de ordin technic m'au îndemnat la scindare şi la intervertirea ordinei lor, iar dificultăţile materiale nu îngăduie deocamdată decât publicarea acestui prim capitol. Dacă mijloacele vor permite, vor mai apare, succesiv sau simultan, celelalte 6 capitole ale acestui volum şi anume:

CAP. II. *Măsuri generale de oprimare.*

CAP. III. *Evacuări, ostateci, lagăre, semn distinctiv.*

CAP. IV. *Munca obligatorie.*

CAP. V. *Românizarea (Muncă, bunuri, întreprinderi economice).*

CAP. VI. *Contribuţii excepţionale.*

CAP. VII. *Centrala evreilor din România.*

Consecvent conduitei ce mi-am propus a păstra dealungul întregei lucrări, am înlăturat şi din acest volum, orice preocupare literară şi m'am ferit — în limitele posibilului — de a strecura consideraţiuni personale. Am lăsat această sarcină istoricului de mâine, căruia m'am străduit a-i furniza elementele esenţiale, fără de cari nu s'ar putea alcătui cronica acestor vremuri, cele mai oribile din istoria omenirei.

In alegerea documentelor, am acordat importanţă specială celor ce datează din timpul desfăşurărei evenimentelor povestite. Din cuprinsul lor rezultă succesiunea întreagă şi adevărată, a faptelor criminale. Din precizările lor concordante, se definesc dela sine toate marile vinovăţii pentru această crimă uriaşe. Ele oglindesc însă şi mentalitatea criminală a tuturor capilor de autorităţi — în special a fostului chestor de poliţie Constantin Chirilovici — cari socoteau că îşi vor putea descărca răspunderea în faţa oamenilor şi a istoriei, acreditând versiunea mincinoasă că pogromul a fost un produs al presiunilor populaţiei sau numai al sălbăteciei nemţeşti.

Am reprodus toate documentele — afară de două excepţii special notate — *după texte originale, a căror autenticitate am verificat-o în prealabil.* Deasemenea am păstrat aidoma, fără corecturi, stilul, ortografia şi punctuaţia autorilor. Sublinierile însă sunt toate ale mele. Documentele au fost numerotate şi cifrele dintre paranteze indică numărul documentului la care se referă pasagiul respectiv.

In lipsa documentelor originale — bunăoară cu privire la rolul de iniţiator şi organizator al pogromului, pe care l'a avut Serviciul Special de Informaţiuni (S.S,I.) — sau ca o complectare a acestora, m'am servit şi de declaraţiile sau depoziţiile, atât ale învinuiţilor cât şi ale martorilor, ascultaţi de diversele organe de instrucţie. Am căutat însă a prezenta şi pe acestea, într'un spirit de perfectă obiectivitate şi corectitudine. In măsura în care spaţiul a îngăduit, am publicat aceste depoziţii în întregime, chiar dacă alături de adevăr, cuprindeau şi alunecuşuri de evidentă nesinceritate sau consideraţiuni izvorîte din mentalităţile apuse. Dacă totuşi am fost silit uneori, din cauza lungimei textelor, să public numai extrase, le-am ales în aşa chip, încât să nu pară nimănui ca fragmentări sau trunchieri intenţionate.

Fotografiile au fost toate adunate de mine dealungul anilor, începând chiar din luna Iulie 1941. Aproape toate provin din sursă nemţească. Din maldărul colecţiei, am ales şi reprodus numai pe cele identificate şi verificate.

La tipar s'a strecurat însă o greşeală ce trebue corectată: fotografia din planşa III jos, ca şi cele din planşele IV şi V, se referă la jefuirea şi transportarea cadavrelor în gara Tg. Frumos, iar nu în gara Mirceşti.

Am adăugat în apendice un număr de opt planşe, cuprinzând reproduceri fotografice referitoare la prigoana generală împotriva evreilor din România, în timpul războiului. Ele erau menite să ilustreze restul capitolelor din volumul al doilea al lucrărei. Cum însă pogromul dela Iaşi este în esenţă prima verigă în lanuţl prigoanei din timpul războiului, am socotit potrivit locul acestor planşe la sfârşitul acestui volum.

PRIVIRE GENERALĂ ISTORICĂ

In prima săptămână a războiului deslănţuit de Germania hitleristă şi sateliţii săi, împotriva Uniunei Republicelor Socialiste Sovietice, s'a desfăşurat în România, cel mai oribil pogrom cunoscut până în acel moment în istoria contemporană a omenirii. Prin numărul victimelor, prin bestialitatea mijloacelor de chinuire şi ucidere, prin vastitatea acţiunii de jaf şi distrugere, prin participarea activă a tuturor depozitarilor autorităţii publice cărora le era încredinţată viaţa şi avutul cetăţenilor, pogromul dela Iaşi marchează — pe plan local — încununarea unor strădanii blestemate cari au siluit conştiinţa românească vreme de trei sferturi de veac şi deschide — pe plan universal — cel mai tragic capitol de istorie. El rămâne, nu numai pentru România legionară sau antonesciană, ci pentru întreaga Europă fascistă sau fascizată, semnalul masacrelor cari aveau să ucidă în cei trei ani următori, şase milioane de suflete evreeşti.

In Iunie 1941, opera teutonă de exterminare a evreilor încă nu începuse, iar planurile crematoriilor şi camerelor de gaze, abia germinau în creierii cei mai sălbateci, ce au răsărit vreodată pe faţa pământului. De aceea, Iaşii — simbol monstruos de prigoană, jaf şi măcel — nu găseşte termen de comparaţie înapoia sa, ci numai în lunile şi anii următori, la Odessa, Golta, Katyn, Kiew, Maidanek, Auschwitz, Belsen ş.a.m.d. Pentru a întâlni în trecut palide asemuiri, trebuiesc întoarse multe pagini de istorie, cu sărituri uriaşe în pustiul vremilor.

Un popas prin secolul al XX-lea sau cel dinaintea sa, ar îndemna poate la unele comparaţii, cari însă în ultimă analiză, se vor dovedi nepotrivite. Nu ar fi bunăoară deloc dreaptă o comparaţie între pogromul dela Iaşi şi vreunul din cele 275 pogromuri, organizate de oligarhia şi poliţia ţaristă în 1905—1906, cari nu au dat decât câteva sute de morţi, într'o vreme în care Ministerul de Interne al Ţarului se fălea că posedă o organizare atât de perfectă a pogromurilor, încât i se pot comanda după dorinţă, de orice categorie, dela 10 până la 10.000 de victime.[1]) Tot atât de puţin dreaptă ar fi comparaţia cu marele pogrom din Chişinău din 1903, care a cutremurat lumea, a răscolit conştiinţa publică de pretutindeni şi a pus în mişcare cabinetele diplomatice, dar care, în totul, s'a soldat cu 59 morţi şi vreo 80 de răniţi. Nu

---

[1]) **N. Leven.** ***Cinquante ans d'histoire.*** **Ed. Felix Alcan Paris 1911 p. 472.**

mai puțin injustă ar fi comparația chiar cu vreunul din cele 350 de masacre, înlesnite de haosul sfârșitului de războiu și făptuite de hatmanii Petliura, Kozyr - Zyrko, Semesenko și haidamacii lor și din care cel mai înfiorător — cel dela Proscurow din 15 Februarie 1919 — nu a dat decât cifra, impresionantă pe atunci, de 1.500 de morți.[1] Inapoia lor, călăii dela Iași, nu se pot compara nici măcar cu acel fioros călugăr dominican, inchizitorul Thomas de Torquemada — stigmat rușinos în istoria catolicismului — care, în treisprezece ani de activitate, abia a reușit să omoare vreo 2.000 de marani și evrei.

Semenii ucigașilor dela Iași, trebuiesc căutați cu multe sute de ani în urmă și în ascunzătoarea lor firească, în Germania. Acolo pot fi găsiți, bunăoară prin secolul XIV, acei „regi cu brațul de piele" (Armleder), împreună cu bandele lor de „Judenschlaeger", cari colindau malul Rinului, distrugând și omorînd tot ce era evreesc în calea lor. Acolo pot fi aflate, cam în aceeași vreme, bandele din Franconia, Bavaria și Austria, cari — după cum spune Graetz — „au distrus în șase luni, 146 comunități și au omorît mai mult de 100.000 de evrei",[2].

Și tot acolo, în această blestemată ascunzătoare a urei, în această uriașe uzină de viclenie, cupiditate și sălbătecie, în această Germanie care — prin tot ce a dat sau va mai da civilizației, prin Kant, Goethe, Beethoven și atâția alți titani ai spiritului — nu va compensa niciodată faptul că în istoria ei au figurat Hitler, Himmler, Rosenberg, Streicher și atâția alții, din nesfârșita galerie a monștrilor celui de al treilea Reich, acolo trebuiesc căutați germenii cari, ani după ani și secol după secol, au pregătit înfiorătorul carnagiu european, început cu măcelul dela Iași.

De acolo a pornit veninul care, ani dearândul, s'a răspândit pretutindeni, strecurându-se pe nesimțite în toate văgăunele unei Europe bolnave și desechilibrate.

Pogromul dela Iași are rădăcinile adânc înfipte în putregaiul politic al pseudo-democrației românești. El nu a fost explozia accidentală a unor pasiuni izolate sau a unei rătăciri momentane. El nu a izbucnit, prin generație spontanee, din străfundurile bestiale ale unor făpturi criminale. El nu a început în „Duminica ceea" de 29 Iunie 1941; nici cu trei zile înainte, când s'au produs primele omoruri; nici la 22 Iunie, când s'au deschis ostilitățile; nici la 6 Septembrie, cu un an înainte, când s'a înscăunat Ion Antonescu cu legionarii săi și nici măcar la 27 Decembrie 1938, când Carol al II-lea a înlăturat fățărnicia politicei sale și a încredințat destinele țării, guvernului antisemit al lui Octavian Goga și A. C. Cuza. Originele pogromului dela Iași, ca și ale întregului lanț de crime, jafuri și suferințe ce i-au urmat până la 23 August 1944, trebuiesc căutate într'un trecut îndepărtat, care a înlesnit — uneori cu inconștiență, de cele mai multe ori cu bună știință — o pregătire lungă de propagandă dușmănoasă exercitată în deplină liber-

---

[1]) Henry Torrés. *Le procés des pogromes*. Editions de France *1928*
[2]) Graetz. *Geschichte der Iuden* vol. IV p. 244.

tate, o acţiune de instigaţie adesea tolerată cu bunăvoinţă şi un şir nesfârşit de excese, totdeauna acoperite de o largă impunitate

Sistemul oficial antisemit de guvernământ, inaugurat la 1867 şi aplicat vreme de jumătate de veac cu nezdruncinată perseverenţă — sistem care a impus voinţei naţionale, numai până în 1913, un noian de 196 legi restrictive antisemite; neomenoasele goane dela sate; excluderile din drepturile esenţiale omeneşti (cetăţenie, învăţământ, muncă, funcţiuni publice, profesiuni libere, etc.); expulzările ilegale; acţiunile huliganiice ale Ligei antisemite; prigoana din timpul războiului de întregire; plutoanele de evrei din prima linie a frontului; generaţia dela 1922 cu toate nefastele ei acţiuni, spirituale şi materiale; turburările şi bătăile din universităţi; devastările de magazine, gospodării, biserici şi cimitire; asasinatele permanent nepedepsite; Oradea, Borşa; Numerus Valahicus; agitaţiile şi excluderile din barouri; guvernul Goga-Cuza; reinvierea sistemului antisemit de guvernământ; pogromurile din Iunie 1940; aruncările de evrei din trenuri; statutul juridic al evreilor din August 1940; Antonescu şi regimul legionar cu jafurile şi crimele sale; legislaţia discriminatorie cu ridicarea jafului la dogmă de Stat şi, în sfârşit, aşa numita rebeliune, cu pustiirile şi jalea lăsată în urma ei, sunt numai etape în drumul nesfârşit de lung, al prigoanei pregătitoare de exterminare.

Şi după această pregătire a venit cel de al doilea războiu. Din prima zi şi chiar mai înainte, l-au împodobit cei doi Antoneşti, împreună cu miniştrii şi generalii lor, cu o cunună de duşmănie antisemită, făurită din tot felul de măsuri de incitare şi prigoană. Evacuarea evreilor din sate şi târguri şi plimbarea lor dealungul ţării, in vagoane plumbuite, sub pretextul asigurării spatelui frontului; ridicarea şi închiderea ostatecilor evrei şi numai evrei, pentru a răspunde cu viaţa lor de orice acte de teroare sau sabotaj; placardarea milioanelor de afişe de aţâţare la asasinat, împotriva evreilor şi a comuniştilor; scoaterea evreilor de sub scutul legilor prin însemnarea vestmintelor cu medievalul semn galben, au fost primele arme pe cari le-au utilizat conducătorii fascişti ai României, la deslănţuirea războiului. Efectele n'au întârziat să apară. O atmosferă de suspiciune, dispreţ şi ură, împotriva a tot ce era evreesc, se strecurase sub cerul României. Mai presus decât oriunde, au simţit-o evreii din Iaşi.

Acolo otrava a măcinat sufletele şi conştiinţele, vreme de peste trei pătrare de veac. In Iaşii lui Xenopol şi Vasile Conta, ai lui Nicolae Ionescu şi Ciaur Aslan, ai lui A. C. Cuza şi Corneliu Codreanu, în cetatea Ligei Apărării Naţionale Creştine şi în leagănul legionarismului, era firesc ca microbii să găsească cel mai potrivit mediu de cultură şi să transforme locuitorii cei mai cumpătaţi şi liniştiţi de pe întinsul ţării, într'o massă inconştientă şi clocotitoare de ură.

Poziţia geografică şi strategică a oraşului, a prilejuit acestei masse, o stare de nelinişte. In spatele imediat al frontului, la numai 16 km. de Prut, ieşenii se ştiau în bătaia tunului sovietic, se vedeau obiectiv la îndemâna aviaţiei sovietice şi peste toate, simţeau primejdia unor lupte grele şi distrugătoare, în preajma sau în mijlocul oraşului. Când s'a aflat că operaţiunile militare germano-române dela capul

de pod Sculeni, au fost zădărnicite prin dibăcia şi bravura infanteriştilor şi tanchiştilor sovietici, neliniştea s'a transformat în panică.

Peste acest jăratec de duşmănie, nelinişte şi panică, s'a turnat din abundenţă veninul zvonurilor. Din toate oficinile autorităţii locale, militare şi civile, au început să curgă — dozate cu îngrijire — murmurele, ştirile, alarmele, cari puneau în sarcina evreilor din Iaşi, a tuturor evreilor şi numai a evreilor, atât insuccesele depe linia frontului, cât şi succeşele aviaţiei sovietice care dispunea în voie de spaţiul aerian al Iaşilor. Prin glasul ofiţerilor şi plutonierilor dela nenumăratele unităţi militare, prin cel al comisarilor şi gardienilor de poliţie, a aflat curând toată populaţia oraşului că evreii transmit inamicului mesagii prin aparate de radio-emisiune, că ei semnalizează aviatorilor sovietici — cari dealtfel sunt tot evrei din Iaşi — prin becuri instalate în coşurile sobelor sau prin rufe şi plăpumi atârnate pe frânghii, obiectivele ce trebuiesc atacate şi, în sfârşit, că tot ei dau azil şi sprijin paraşutiştilor sovietici cari se pregătesc să ocupe oraşul.

La frenezia panicei, s'a adăugat cea a urei dezlănţuite. Atunci a fost dat semnalul pogromului.

După câteva încercări dibace, începute Joi după amiază şi repetate Vineri şi Sâmbătă dimineaţa, cari s'au soldat cu 7 evrei morţi, cu mulţi răniţi şi multe gospodării evreeşti devastate şi jefuite, pogromul cel mare a izbucnit, violent şi distrugător, în noaptea de Sâmbătă spre Duminecă.

In seara aceea, pela orele 21, la un semnal dat dintr'un avion german, ce zbura în cursul unei false alarme aeriene, s'au pornit simultan — în aproape toate cartierele oraşului — împuşcături foarte intens susţinute de arme manuale şi automate şi totodată, patrule militare germane şi române, gardieni publici, soldaţi izolaţi sau chiar simplii particulari — recrutaţi din burghezime, dela pleava cârciumelor şi speluncilor până la negustori, funcţionari şi chiar intelectuali — au pătruns în adăposturi şi în casele evreeşti unde au percheziţionat, au jefuit, au maltratat şi au ucis, iar în cele din urmă au ridicat mare parte din evreii găsiţi — în orice caz pe toţi bărbaţii — pe cari i-au dus în câteva puncte de concentrare, în special la Chestura de Poliţie, unde către dimineaţă erau adunaţi aproape 2.000 de oameni, la cari s'au adăugat mereu alţii, ajungând pela amiază cam vreo 5—6.000.

In tot cursul zilei de Duminecă, până spre inserat, cei aduşi în curtea Chesturii, au fost bătuţi şi chinuiţi cu o cruzime şi sălbătecie neîntâlnită până atunci şi în cele din urmă, o mare parte dintre ei — cca. o treime — au fost omorîţi. S'a tras fără milă, în plin, în massa de oameni îndobitocită de durere şi înebunită de spaimă, cu tot felul de arme, revolvere, carabine, mitraliere, aşezate în faţa sau în spatele lor, în curtea Chesturii, la uşile şi ferestrele clădirei sau a imobilelor învecinate. Chinurile şi uciderile s'au desfăşurat în prezenţa pasivă a tuturor autorităţilor superioare militare şi civile, cari aveau sarcina de a păzi ordinea şi a garanta viaţa şi avutul cetăţenilor, dela Comandantul de Divizie şi Prefectul de judeţ, până la cel din urmă plutonier de jandarmi sau comisar de poliţie.

Concomitent cu masacrul din curtea Chesturii, au fost omorîţi în tot cursul zilei de Duminecă, foarte mulţi evrei în locuinţe, în beciuri, în curţi sau pe stradă. Uciderile pe străzi au continuat şi a doua, ba chiar şi a treia zi.

In seara aceleeaşi zile, din iniţiativa autorităţilor militare locale, şi cu aprobarea autorităţilor superioare guvernamentale, supravieţuitorii masacrului, în număr de cca. 4.500, au fost duşi la gară, în convoaie sălbatec chinuite, şi de acolo încărcaţi în două trenuri, pentru a fi evacuaţi şi internaţi în localităţile din judeţ, Podul Iloaiei şi Tg. Frumos. Inghesuiţi în vagoane supraîncărcate — până la 150 oameni de vagon — cu uşile închise, unele plumbuite, cu lucarnele astupate dinadins, fără hrană, fără aer şi fără apă, împuşcaţi fără milă la orice mişcare, au murit aproape două treimi dintre evacuaţi.

Nu se va cunoaşte niciodată numărul exact al victimelor pogromului dela Iaşi. Chiar dacă nu este de 12.000 cât povesteşte legenda, desigur însă că întrece cu mult jumătatea acestei cifre. Dosarul judiciar al pogromului a stabilit cifra de 8000 de morţi.

Pogromul dela Iaşi a încetat în ziua de 6 Iulie 1941, la Călăraşi. Imboldul izvorât dintr'ânsul, a prelungit crima în suprafaţă şi adâncime, mărind mereu suferinţa şi multiplicând la infinit numărul victimelor. In cei 3 ani următori, au fost omorâţi sub cerul României fasciste — inclusiv sectorul fascismului maghiar din Ardealul de Nord — aproape sau peste 400.000 de oameni, cam o jumătate din populaţia evreească a ţării.

Fireşte că în vremea aceea, justiţia fascistă nu a schiţat nici un gest pentru pedepsirea bestiilor încărcate de atâtea păcate. Printre nenumăraţii judecători sau procurori, militari sau civili ai lui Antonescu, cari nu ezitau să condamne la moarte muncitorii ce lipseau o zi dela munca de sclavi a „folosului obştesc" sau copii cari îndrăzneau să creadă într'o lume mai bună ce va să vină, nu s'a găsit niciunul care să deschidă — cel puţin de formă — o procedură judiciară pentru sancţionarea măcelului dela Iaşi.

Dar anii s'au scurs şi a venit ziua în care au căzut lanţurile. La 23 August 1944, Armata Roşie a eliberat nu numai pământul românesc, ci şi sufletele încătuşate. Zorii zilelor de libertate şi democraţie, au luminat atunci pentru prima oară, orizontul României.

Una din primele iniţiative ale fracţiunei democratice din cârmuirea de după 23 August a României, a fost pedepsirea criminalilor de războiu, printre cari fireşte că figurau la loc de frunte, cei ce au instigat, organizat şi executat pogromul dela Iaşi. Dar strădaniile neobosite ale democraţiei populare, s'au lovit de piedicile pe cari ultimele resturi ale reacţiunei fasciste, le-a presărat în calea adevărului şi justiţiei. Inalte şi grele păcate au împiedicat Tribunalul Poporului să-şi împlinească întreaga sa menire. Invăluite în mantia de purpură, ele au putut manevra în voie, timp de aproape trei ani de zile, pe marginea textelor şi codurilor.

Deaceea abia în Iunie 1948, după 7 ani dela făptuirea măcelului, după 4 ani dela eliberarea de sub dictatura antonesciană, dar numai după 8 luni dela lichidarea resturilor reacţionare din conducerea poli-

tică a țării, numai după 6 luni dela alungarea monarhiei și instituirea Republicei Populare Române și numai după 4 luni dela înfăptuirea unităței politice în cadrul Partidului Muncitoresc Român, s'a putut păși cu voință cinstită, la judecarea criminalilor dela Iași.

Inaintea Curții Penale, din compunerea căreia făceau parte 3 asesori populari, au fost chemați să răspundă pentru faptele lor blestemate, 57 de acuzați, printre cari se aflau un general de corp de armată și 5 colonei. Vreme de aproape două săptămâni, s'au desfășurat desbaterile unui proces de înaltă ținută, în cursul căruia învinuiții n'au fost în stare să înlăture implacabilele dovezi adunate prin truda unui minister public dornic de a desvălui tot adevărul.

O sentință îndelung chibzuită, pe cât de severă pe atât de dreaptă, a încheiat ultimul act al tragediei **(Nr. 76)**. Prin condamnarea la pedeapsă maximă a instigatorilor și organizatorilor, deopotrivă cu făptașii pogromului, sentința rupe tradiția criminală a impunității ucigașilor de evrei, înfierează fascismul izvor de dușmănie între oameni și popoare și descarcă conștiința publică românească, atât de apăsată vreme de 7 ani de zile, de povara pogromului dela Iași.

Paginile cari urmează, alcătuesc o sinteză documentară, a oribilului pogrom dela Iași. Preocuparea de căpetenie care a stăpânit redacțiunea lor, a fost de a se desvălui adevărul, — în limitele posibilului tot adevărul, dar în orice caz nimic în afară de adevăr — și a rămâne toată vremea numai în domeniul faptelor, fără înălțare în cel al considerațiunilor sau al meditațiunilor și fără alunecuș către lamentațiuni cari zdrobesc inima și macină gândirea cronicarului ca și a lectorului.

Din aceste pagini se desprind o seamă de concluzii, ce nu pot fi neglijate sau disprețuite.

A fost comisă o crimă uriașe, ale cărei victime o parte s'a prăpădit într'un vârtej nebunesc pe care nici o mărturie nu-l va mai putea înfățișa aidoma, iar alta a supraviețuit într'o existență vecină cu moartea.

Această crimă nu a fost opera câtorva vinovați, mai mulți sau mai puțini. A fost crima unui regim politic care a dominat o epocă din istoria poporului român. Un regim clădit pe minciună și dușmănie, care nu a putut dăinui decât prin vicleșug și forță brutală. Un regim sub stăpânirea căruia, decenii dearândul, generații după generații, s'au născut și au trăit în întuneric, ținute cu dinadinsul în cătușele intoleranței și supuse cu chibzuită cruzime acțiunilor de otrăvire, la început cu virusul antisemitismului și mai târziu cu toxinele fascismului.

Crima aceasta aduce încă o dovadă că fascismul a fost un blestem al secolului, un recul al istoriei către tenebrele medievale sau chiar mai departe, până la bezna primitivismului și că nu există datorie mai poruncitoare pentru conștiința universală, decât de a stârpi orice urmă pe care sfârșitul războiului a lăsat-o să supraviețuiască.

INIȚIATIVĂ, ORGANIZARE, OBIECTIVE

Printre multiplele sarcini penibile, ce revin cercetătorului rețelei de minciună, viclenie, cupiditate și crimă, din care s'a făurit pogromul dela Iași, cea mai dificilă este cea care urmărește descoperirea adevărului întreg cu privire la inițiativa blestemată care a dezlănțuit furtuna. Faptele sălbatece, petrecute la lumina zilei sau în bezna nopților, au fost văzute, auzite sau simțite, de o colectivitate ce număra peste 100.000 de oameni. Cei mai mulți dintre ei — victime, asasini, tâlhari și asistenți — au supraviețuit evenimentelor și anilor. Povestirile lor abundă și, în general privite, sunt asemănătoare. Din ansamblul lor se poate forma o imagine apropiată de realitate, despre desfășurarea pogromului.

Inițiativa însă ca și planurile diabolice, au fost concepute în spatele ușilor capitonate și încuiate. Puțini au fost participanții la infernălele conciliabule; mai puțini încă, acei ce pot și vor să istorisească astăzi adevărul. Deaceea, în această privință, concluziile nu se pot trage din domeniul concret al faptelor și documentelor, ci din cel vag și confuz al presupunerilor, ajutate însă de puzderia mărturiilor zmulse de pe *buze cari zadarnic au încercat să rămână închise.*

Se pare că inițiativa a fost nemțească, dar împărtășită și acceptată dela început, de organe de autoritate și răspundere românești. Nu s'a putut afla, dacă și în ce măsură, inițiativa criminală a fost adusă la cunoștința conducerii superioare românești și nici dacă și în ce măsură, a fost consimțită de aceasta. Un ordin cu caracter general, care cuprinde o rezoluție scelerată a lui Ion Antonescu din 19 Iunie **(Nr. 1)**, pledează pentru afirmativă. Opinia aceasta este întărită și de constatarea atmosferei de nemărginită ură antisemită, manifestată și propagată de marii cârmuitori ai țării, din chiar prima zi a războiului. In sfârșit, ipoteza afirmativă este categoric confirmată de girul fără rezerve, dat imediat după masacru, de însuși Ion Antonescu, prin comunicatele smintite din 1 și 2 Iulie 1941 **(Nr. 2)**.

Obscure și neînțelese pentru gândirea omului civilizat, apar și obiectivele urmărite de inițiatorii măcelului. Dacă premisa unei inițiative germane este cea justă, atunci se pare că s'a intenționat o manifestare de forță, care să impună respect și frică, atât mulțimei cât și conducătorilor români și să păstreze nealterat complexul de inferioritate, constatat dela începutul colaborării româno-germane.

Motivele care au făcut ca sorții macabrii să aleagă orașul sau zona

Iaşi şi cauzele cari au grăbit deslănţuirea pogromului în chiar prima săptămână a războiului, se pot discerne cu ceva mai multă uşurinţă.

— Iaşii cuprindeau cea mai numeroasă populaţie evreească între toate oraşele din spatele imediat al frontului (34.753 suflete la ultimul recensământ din Aprilie 1941).

— Iaşii erau situaţi în zona efortului principal strategic, pe axa de pătrundere către masivul Corneştilor, cheia de apărare a Basarabiei. Deaceea nemţii au pretins chiar înainte de începerea ostilităţilor, evacuarea complectă a oraşului, măsură care fusese acceptată — în parte ordonată — dar apoi retrasă.

— Regiunea Iaşi forma zona operativă a Corpului XXX armată german, sub comanda generalului von Saimuth, căruia îi erau subordonate şi diviziile 13 şi 14 infanterie române. De altfel, deşi nominal comanda de căpetenie a armatelor din sectorul românesc al frontului, o avea Ion Antonescu, totuşi comanda efectivă a exercitat-o generalul von Schobert, comandantul armatei a XI- germană, al cărui cartier general se găsea tot la Iaşi.

— Operaţiunile militare, pe sectorul român al frontului, în prima săptămână a războiului, au înşelat aşteptările înaltelor comandamente militare, român şi german.

— Vigoarea şi precizia atacurilor aviaţiei sovietice şi slaba apărare antiaeriană, au provocat murmurele nemulţumite şi înspăimântate ale populaţiei locale.

Pregătirea şi organizarea pogromului dela Iaşi, au fost încredinţate serviciilor secrete de spionaj şi poliţie, române şi germane. Cu deosebire a fost socotită potrivită pentru împlinirea acestei sarcini, reţeaua de iscoade şi răufăcători a Serviciului Special de Informaţiuni (S. S. I.)-

Reacţiunea românească s'a folosit cu prisosinţă, în toate timpurile — dar mai ales în perioada dintre cele 2 războaie mondiale — de avantagiile ce oferă regimurilor politice oligarhice, o poliţie odioasă. Direcţiunea Generală a Poliţiei din Ministerul Afacerilor Interne — vestita Siguranţă — va rămâne în istoria prigoanelor reacţionare, cu o faimă de multe ori egalată cu cea a Ohranei ţariste, a Intelligence Service-ului britanic sau a Gestapoului german. Decenii dearândul, metodele ei sălbatece de teroare şi tortură, au înăbuşit iniţiativele de libertate şi progres, iar celulele ei ferecate au închis oamenii muncii şi pe îndrăzneţii mucenici pentru o viaţă mai bună a poporului. Infeudată însă — prin slujbaşii ei — partidelor politice, Siguranţa nu a mai corespuns nevoilor puterii executive, nici în vremea când dictatura regală a început să se insinueze în guvernarea ţării şi cu atât mai puţin, atunci când aceasta s'a instalat făţiş şi temeinic. Deaceea monarhia s'a văzut îndemnată să-şi făurească o poliţie proprie. La început a fost doar un nucleu mărunt, o mână de oameni, dirijaţi de Mareşalul Palatului care a înlesnit, încetul cu încetul, dezvoltarea. Aşa a răsărit deodată puternicul Serviciu Special de Informaţiuni (S. S. I.), organizaţie de poliţie şi spionaj intern, îndreptată împotriva oamenilor politici, a popoarelor conlocuitoare şi a comuniştilor.

Prin alungarea lui Carol II, acest instrument de sprijin al dictaturii regale a intrat în patrimoniul celei fascisto-legionare. Fostul mareşal a avut chiar prudenţa de a-l păstra în lotul său personal. Legionarilor le-a lăsat mână liberă ca să împlinească opera lor de răzbunare care a culminat cu carnagiul dela Jilava, din noaptea de 27 Noembrie 1940, când au fost masacraţi între alţii, foşti conducători ai S. S. I. Mihail Moruzov şi Niky Ştefănescu; le-a îngăduit chiar constituirea unei poliţii proprii — oribila Poliţie Legionară, organ de tortură, jaf şi asasinat — dar a ferit S. S. I-ul de orice atingere a tovarăşilor săi politici. Curând după înscăunare — la 11 Noembrie 1940 — Antonescu a ataşat cabinetului său, întreaga organizaţie S. S. I., pe care a pus-o sub conducerea unui om de încredere, Eugen Cristescu, care era cu atât mai periculos, cu cât era foarte priceput şi în totul devotat stăpânului său.

Reţeaua S. S. I. s'a întins repede în capitală, în ţară şi peste granită. In Bucureşti, câteva sute de evrei au fost izgoniţi din locuinţe şi o stradă întreagă a fost pusă la dispozţia serviciilor S. S. I, neîngăduindu-se nimănui să se apropie. O seamă de ofiţeri superiori au fost afectaţi nenumăratelor secţiuni ale Serviciului Special. In ţară s'au înfiinţat agenturi — aşa numite rezidenţe — în toate oraşele importante, cu însărcinarea, între altele, de a supraveghea activitatea comuniştilor şi a evreilor şi de a întocmi tablouri documentate cari să servească la momentul oportun.

In acţiunea sa Serviciul Special de Informaţiuni a fost secondat de secţiunea II-a a Marelui Stat Major, de sub conducerea colonelului Radu Dinulescu, precum şi de un mare număr de foşti legionari şi agenţi, cu verificate sentimente antisemite.

Cu sau fără voia S. S. I-ului, a Marelui Stat Major sau a Siguranţei Generale, a funcţionat în aceeaşi vreme pe teritoriul României, o altă vastă reţea de spionaj şi poliţie secretă, cea a Reichului german. Provocările şi actele anarhice ale legionarilor, impunitatea fărădelegilor acestora, pătrunderea în toate sectoarele vieţii politice şi economice a aşa numitei coloane a cincea, au fost realizări serioase ale activităţii poliţiei secrete germane, în special ale Gestapoului.

Odată cu venirea în ţară a trupelor germane, în toamna 1940, s'au multiplicat şi serviciile de spionaj, militare sau politice, oficiale sau clandestine, naziste.

Oficial au funcţionat numai 3 servicii secrete germane. Două servicii politice erau ataşate legaţiunei germane la Bucureşti şi unul militar, Abwehrul — de sub conducerea supremă a amiralului Canaris şi conducerea locală a colonelului Rödler — lucra în strânsă colaborare cu Serviciul Special de Informaţiuni român. Legătura între aceste două servicii era ţinută permanent de un personaj sinistru Alexandru (Herman) von Stranski — cu nume conspirativ maiorul Sandu sau Stavrescu — nepot al lui Ribbentrop, fost pe vremuri funcţionar la întreprinderile Götz şi căsătorit cu o romancă din Galaţi. Stransky era ataşat pe lângă serviciul „G“ (Germania) din S. S. I., condus de lt. col. Constantin Ionescu Micandru.

Servicii secrete germane, funcţionând clandestin, au fost multe; cel

puțin 8. Aparțineau în general organizațiilor politice naziste și se aflau sub conducerea supremă a lui Himmler. Cele mai importante au fost:

1. Gestapo — Geheimestaatspolitzei (Poliția secretă de stat).
2. S. D. — Sicherheitsdienst (Serviciul de Siguranță).
3. Geheimefeldpolitzei (Poliția Secretă de Campanie). **(Nr. 3).**

Toate aceste servicii de spionaj și poliție, române și germane, lucrând în comun sau separat, au constituit arsenalul care a pregătit și organizat, cu meticulozitate și disciplină germană, cu devotament otrăvit românesc, pogromul dela Iași.

Documente autentice despre întreaga urzeală criminală, nu au putut fi încă aflate și probabil că nu vor mai ieși niciodată la lumină. Nemții au pus o grije deosebită pentru distrugerea totală a arhivei care ar fi putut desvălui adevărul întreg asupra nefastei lor acțiuni desfășurate în România. Ce n'au putut arde în fuga lor pripită, au distrus la 25 August 1944, bombardând cu intensitate specială, clădirea hotelului Splendid Parc din București, unde sălășluiseră vreme de patru ani, tenebroasele lor servicii.

Arhiva S. S. I. a rămas intactă, dar dosarele referitoare la măcelul dela Iași au fost dosite sau distruse, imediat după 23 August 1944 sau poate chiar mai târziu. Au rămas la dispoziția istoriei și a justiției, numai dosarele Ministerului de Interne și ale Inspectoratului General al Jandarmeriei, cari nu cuprind însă decât elemente ale desfășurărei măcelului.

Deaceea reconstituirea pregătirei pogromului dela Iași, nu se poate face decât pe temeiul declarațiunilor sau mărturisirilor, adunate de organele de instrucție. Acestea sunt însă și ele deficiente, pentrucă lipsesc complect mărturiile germane precum și cele ale românilor decedați. Lipsește mărturia Generalului von Schobert, comandantul armatei a XI germane — mort de altfel într'un accident de avion lângă Kiev — lipsește cea a generalilor von Hauffe și Gerstenberg, conducătorii misiunii militare în România, cea a generalului von Salmuth, comandantul Corpului XXX german, cea a generalului von Roetig, comandantul diviziei 198 germană, a colonelului Rödler, conducătorul Abwehrului în România și a ajutorului său maiorul Alexander von Stransky, a căpitanului Hoffman, comandantul garnizoanei germane Iași și peste toate, lipsește mărturia baronului Manfred von Killinger, ministrul Germaniei la București. Tot așa lipsesc și mărturii românești dintre cari mai importante ar fi fost cele ale directorului S. S. I. Florin Becescu-Georgescu mort cu câțiva ani în urmă, ale maiorului Emil Tulbure, rezident S. S. I. la Iași — mort câteva zile după pogrom în urma unui acces de inimă — și ale ajutorului său maiorul Gheorghe Balotescu, dispărut în Germania din ziua de 23 August 1944.

Din mărturiile și documentele existente, se desprind totuși unele elemente cari îngăduie reconstituirea prologului pogromului.

Din ele rezultă că încă înainte de începerea ostilităților s'a constituit, din ordinul lui Ion Antonescu și al Marelui Cartier General, așa numitul Eșalon I Operativ al Serviciului Special de Informațiuni, cu misiunea mărturisită **(Nr. 3)** de a apăra spatele frontului de acțiuni de

spionaj, sabotaj şi teroare şi cea ascunsă de a proceda la acţiuni de contra-spionaj, contra-sabotaj şi contra-teroare.

Eşalonul număra cam 160 de oameni şi cuprindea elementele considerate ca cele mai destoinice, mai îndrăzneţe şi mai demne de încredere din S. S. I. Nu lipseau din compunerea eşalonului Eugen Cristescu, atotputernicul director, nici ajutorul său col. Ion Lisievici, şeful secţiei de informaţii, nici lt.-col. Constantin Ionescu Micandru, şeful secţiei „G" de legături cu germanii — nedeslipit de umbra sa, maiorul neamţ Herman von Stransky — nici lt.-col. Proca Alexandru şeful secţiei de contra sabotaj, nici directorul Florin Becescu — Georgescu, şeful secţiei de contra-informaţii. Deasemenea făceau parte din eşalon, îndrăzneţii agenţi sau şefi de echipă: Gheorghe Cristescu — fratele lui Eugen — Grigore Guţă Petrovici, Teodor Roşianu, zis Relu Cristescu şi mulţi alţii. **(Nr. 4).**

Eşalonul a pornit spre Moldova, în vehicule automobile, la 18 Iunie 1941. La plecare, directorul Florin Becescu — Georgescu a luat cu sine toate lucrările şi dosarele dinainte pregătite, cu privire la răspândirea populaţiei evreeşti. **(Nr. 4).** După popasuri scurte, la Maia lângă Snagov şi Vârtejcoiu lângă Odobeşti şi ceva mai lungi la Vaduri lângă Piatra Neamţ şi Soproceşti lângă Roman, eşalonul a ajuns la Iaşi.

Apoi a pornit mai departe, lăsând pretutindeni în urma sa sânge şi ruină la Chişinău, la Tighina, la Tiraspol, la Odessa şi pe tot drumul cel lung până la Rostov.

Din drum, eşalonul şi-a îndreptat antenele către diversele agenturi şi rezidenţe, dar în special către cea din Iaşi. Maiorii Emil Tulbure şi Gheorghe Balotescu, conducătorii rezidenţei au primit indicaţiuni şi ordine de a începe lucrul. Nu este exclus ca dispoziţiunile să fi fost transmise de colonelul Lisievici, şeful lor direct sau de lt.-col. Proca, şeful secţiei de contra-sabotaj. Cert este că planurile şi indicaţiunile de lucru le-au fost date de lt.-col. Ionescu Micandru şi maiorul Stransky. Pentru o mai apropiată supraveghere, aceştia din urmă se reped în ziua de 26 Iunie la Iaşi unde rămân câteva ceasuri la postul de comandă al div. 14 Inf., şi către seară se abat înafara oraşului, într'un loc misterios **(Nr. 13),** probabil satul Bucium, unde erau cartiruiţi rezidenţii S.S.I. **(Nr. 3, 12).**

Aceştia pot raporta şefilor lor că au recrutat, instruit şi înarmat vreo 30—40 de legionari, pe cari îi găzduiesc într'o locuinţă închiriată dela un avocat, pe str. Florilor, în cartierul Păcurari **(Nr. 12).** Acolo îi va surprinde de altfel în ziua următoare comandantul garnizoanei col. Constantin Lupu, care deşi va asculta mărturisiri foarte grave, se va închina în faţa ordinelor superioare şi nu-i va stingheri cu nimic **(Nr. 14).**

Ei mai pot informa pe lt.-col. Micandru, că legionarul Mircea Manoliu, mobilizat ca sergent t. r. la partea sedentară a regimentului 13 Dorobanţi, are misiunea ca prin acte de violenţă cu răsunet, să încerce eventuala reacţiune a acelor autorităţi cari nu pot fi avertizate de toate pregătirile secrete. In noaptea ceea chiar, Manoliu împuşcă trei evrei, dar nu reuşeşte să omoare decât pe unul din ei; în noaptea următoare va omorî alţi şase şi Sâmbătă dimineaţa va răscula tot car-

tierul Abatorului, instigând mahalagii la jaf şi excese împotriva evreilor.

Incercarea reuşeşte pe deplin pentrucă, deşi sunt alarmate toate autorităţile civile şi militare cari vin imediat în cercetare, totuşi ucigaşul Manoliu — arestat o clipă — este eliberat de către maiorul Nicolae Scriban, pretorul diviziei XIV **(Nr. 45).**

Organizatorii pogromului nu mai au pentru ce să ezite. Ei pot fi încredinţaţi dinainte de întregul succes pentru tot ce au pus la cale, astfel că nu le mai rămâne decât să dea ultimile dispoziţiuni.

Mercenarii legionari sunt trimişi să ocupe fiecare locul fixat în toate cartierele oraşului. Ei sunt bine echipaţi. Au arme de salon, arme „Flaubert" şi cartuşe de manevră cari nu fac decât zgomotul de care au nevoie, dar au şi armele ucigaşe, cu cari vor trage fără milă în nefericiţii ce mai caută acum zadarnic, ascunzători.

Echipele teutone sunt şi ele avertizate şi pornesc, unele cu misiuni perfide, altele cu însărcinări asasine. Patrulele lor stau pregătite ca odată cu simulacrul la atac, să năvălească în casele evreeşti, însemnate dinainte. Crucile de pe casele şi gardurile creştine nu interesează prea mult fiindcă ei ştiu că în oraşul acesta otrăvit, vor avea la îndemână mulţimea dornică de jaf care le va arăta locuinţele ce trebuesc atacate.

Mai sunt avertizaţi şi acei dintre conducătorii autorităţilor, iniţiaţi din vreme în tainele complotului, cari şi ei dau ultimele ordine. Bunăoară chestorul de poliţie Leahu dispune tuturor comisarilor să nu se amestece în ceeace va face armata, fie că va face bine sau rău **(Nr. 18).**

Maiorul Gheorghe Balotescu cheamă dela sediul eşalonului operativ şi pe bunul său prieten „Inspectorul" Grigore Petrovici, care aleargă la Iaşi cu întreaga sa echipă **(Nr. 7, 8, 9, 10).**

Insfârşit, o ultimă dispoziţiune se transmite serviciului de apărare antiaeriană, a cărui misiune — în planul general al pogromului — este de a suna la anumite ore convenite, două alarme falşe.

Sâmbătă 28 Iunie 1941, ora 21,30. Ora H!... O sirenă, un avion, o rachetă. Furtuna e deslănţuită.

CRONOLOGIE ISTORICĂ

19 Iunie — 6 Iulie 1941

19 Iunie 1941.

Războiul monstruos al fascismului împotriva Uniunei Republicelor Socialiste Sovietice, este de mult hotărît şi acum e gata să izbucnească. Antonescu a fost iniţiat în tainele criminale încă din Ianuarie, conducătorii importanţi civili şi militari, le-au aflat câteva luni mai târziu şi poporul a început să le simtă abia de câteva zile. Nimeni nu se mai îndoieşte de *iminenţa primejdiei.*

In toate sectoarele se fac ultimele pregătiri.

Ion Antonescu ordonă Ministerului de Interne să supravegheze cu grije specială pe evrei, să-i identifice pe regiuni ca „să fie în măsură a face cu ei ceeace voi ordona, când va fi momentul oportun". **(Nr. 1).**

Ministerul de Interne transmite ordine telefonice — cari vor fi confirmate peste două zile în scris — **(planşa IX),** ca populaţia evreească din satele şi târgurile Moldovei, să fie evacuată de îndată, bărbaţii la Tg. Jiu iar femeile, copiii şi bătrânii, în oraşele, de reşedinţă judeţene. Alte ordine telefonice dispun arestarea, în toate oraşele, a unor grupe mari de evrei, ca ostateci, răspunzători cu viaţa pentru orice acte de sabotaj, teroare sau agresiune. Ordinele se execută pretutindeni cu sălbatecă conştiinciozitate şi cu inconştientă sălbătecie.

Marele Cartier General a plecat spre Prut şi în urma sa pleacă eşalonul I operativ al Serviciului Special de Informaţiuni, spre a îndeplini blestematele misiuni secrete. **(Nr. 3).** In bagajele eşalonului, se aşează cu grije toate lucrările şi dosarele privitoare la evrei, alcătuite din vreme de către S. S. I. **(Nr. 4).**

22 Iunie 1941.

Războiul a început. Guvernanţii români îl împodobesc din prima zi cu cunună de ură antisemită. Puzderie de afişe de toate mărimile şi de toate culorile, lipite pe ziduri, pe garduri, pe stâlpii şi în vagoanele de tramvaiu, în trenuri, etc., dar în special pe pereţii şi în birourile tuturor autorităţilor publice, înfăţişează pe evrei ca vinovaţi de provocarea războiului şi cuprind îndemnuri la ură şi incitare la pogrom.

Dealungul ţării, din fundul Moldovei până în miezul Olteniei, sunt plimbate trenurile, în ale căror vagoane cu uşi închise şi plumbuite, se înghesuie miile de evrei, bărbaţi, femei şi copii, înfometaţi şi în-

setaţi, zmulşi din gospodăriile lor, jefuiţi de agoniseala lor şi mânaţi spre mizeria lagărelor de concentrare dela Tg. Jiu, Craiova, Caracal, T. Severin, Lugoj, etc.

La Iaşi, unde proporţia populaţiei evreeşti este importantă, atmosfera de generală duşmănie antisemită, este mai accentuată ca pretutindeni. (Nr. 18, 38).

24 Iunie 1941.

Primul atac aerian sovietic; câteva bombe la Râpa Galbenă şi la gară. (Nr. 38). Stricăciunile produse de bombardament au fost fără importanţă, dar panica ce a cuprins populaţia a fost serioasă. Peste această panică, s'au aşezat svonurile, larg răspândite din surse militare şi legionare, cari acuzau pe evreii ieşeni — **pe toţi evreii** — că au legături cu aviatorii sovietici, că semnalizează ţintele ce trebuesc lovite şi că unii evrei, originari din Iaşi pilotează avioanele sovietice. (Nr. 23, 56). Aceste elemente au creat o nebunie colectivă şi au transformat aproape întreaga populaţie ieşeană într'o massă înspăimântată, care vedea, cu necugetată dar aprigă duşmănie, în evreu, primejdia cea mai ameninţătoare. (Nr. 38).

26 Iunie 1941, ora 11.

Al doilea bombardament sovietic. Obiective atinse: Comandamentul Diviziei XIV-a, Palatul Telefoanelor, Spitalul Sf. Spiridon, ş. a. (Nr. 37). Mulţi morţi; 38 evrei. (Nr. 16).

26 Iunie 1941.

Ziarul ieşean „Prutul", cotidian de după amiază, publică un fel de comunicat-apel, semnat de generalul Gheorghe Stavrescu, Comandantul Diviziei XIV-a Infanterie, suprema autoritate militară română locală, în care, printre altele, cere cetăţenilor concursul „pentru a prinde pe răuvoitorii noştri şi pe alarmişti" şi ameninţă că **„cei în slujba inamicului vor primi pedeapsa capitală". (Nr. 15).** Data ziarului e 27 Iunie, dar probabil că a apărut în 26, potrivit sistemului de post-datare a cotidianelor.

Intr'un raport de mai târziu, al aceluiaş general Stavrescu despre atacurile aeriene sovietice, se spune între altele: „Se mai află şi alţi aviatori ce s'au putut salva şi cari **au la fel legături cu suspecţii iudeo-comunişti** din Iaşi. (Nr. 39).

26 Iunie 1941.

Evreii Iosub Cojocaru, Leon Schächter şi Wolf Herşcu, — acesta din urmă grav rănit în cursul bombardamentului aviaţiei sovietice de dimineaţă — toţi trei locuind în preajma clădirii unde au fost cartiruite unităţi din regimentul 13 Dorobanţi, sunt aduşi la Comandamentul regimentului, sub învinuirea că din locuinţa lor s'au făcut semna-

lizări aviaţiei sovietice. Ei sunt încredinţaţi serg. T. R. Mircea Manoliu, pentru a fi conduşi la Comenduire. Aici sunt cercetaţi de doi căpitani — oameni de bună credinţă — cari găsindu-i cu totul nevinovaţi, ordonă liberarea lor. Cum însă Comenduirea era instalată în cartierul Copoului, unde circulaţia evreilor nu era permisă, ofiţerii au ordonat sergentului Manoliu să conducă pe cei trei evrei **pentru a-i ocroti**, până vor ieşi din zona primejdioasă. In loc însă să se reîntoarcă pe drumul scurt pe care a venit, Mircea Manoliu porneşte pe un drum întortochiat, prin străzi înguste şi pustii, cari duc spre valea Calcaina, la poligonul de tragere. Nevăzut de nimeni, bestia a **împuşcat** pe cei ce-i fuseseră încredinţaţi spre ocrotire. **Cojocaru a murit pe loc**, Wolf Herşcu, grav rănit, a căzut în nesimţire, iar Schächter, neatins de gloanţe, a reuşit să fugă şi să dispară în porumbişte. **(Nr. 19).**

27 Iunie 1941.

La câţiva kilometri depărtare, la Sculeni, se desfăşoară un măcel înfiorător, preludiu demn de tragedia ce se pregăteşte la Iaşi. Acolo, hoardele cotropitoare s'au lovit din *prima* zi de rezistenţa eroică a Armatei Roşii. O încercare vicleană reuşise graţie surprinderei şi un cap de pod mărunt, de vreo 5 km. adâncime, fusese stabilit pe malul răsăritean al Prutului. Acolo şi-au înfipt călcâiul două batalioane din regimentul german 305, comandant de colonelul Buck şi batalionul maior Garaiac, din regimentul 6 Vânători român, comandat de colonelul Ermil Matieş. Ofiţerii acestui regiment blestemat, care a semănat moarte pe tot drumul dela Sculeni până la Odessa, **au cerut în mod special comandamentului german să li se repartizeze tocmai acest sector, pentru a se răzbuna pe evrei,** cari i-ar fi umilit la retragerea din 1940. **(Nr. 23).** Ei au împlinit cu prisosinţă făgăduiala.

Abia se instalaseră cele trei batalioane pe pământ sovietic, şi un atac al infanteriei ruse, sprijinit de tancuri, respinge pe invadatori şi trimite cele două batalioane germane înapoi de unde au venit. Rămâne pe loc numai batalionul român, şi mai ales rămâne compania de comandă a regimentului 6 Vânători în frunte cu cei doi ofiţeri de legătură cu comandamentul german: cpt. Ion Stihi şi sublt. Eugen Mihăilescu. **Ei răspândesc** svonul mincinos că defecţiunea şi fuga nemţilor se datorează unui atac pornit de evreii din Sculeni. Comandantul sectorului de luptă, colonelul german Buck, aruncă în foc alte batalioane germane şi recucereşte poziţia. Apoi ordonă evacuarea populaţiei civile din Tg. Sculeni. **(Nr. 26).**

Locuitorii creştini au fost conduşi în satele Cârlig şi Copou, iar nefericiţii evrei, mânaţi la Stânca Rosnovanu, au încăput pe mâinile celor două bestii: cpt. Stihi şi sublt. Mihăilescu. Amândoi erau de prin partea locului — Mihăilescu, student în teologie, era chiar fiul notarului din Sculeni — amândoi legionari, amândoi lacomi de bani, amândoi rânjind de ură. După ce au silit vreo 40 de bărbaţi să sape patru gropi lungi, largi şi adânci şi mai ales după ce au umplut o foaie de cort cu aur, bijuterii şi tot ce mai aveau evreii ca obiecte de valoare, au ucis fără milă, cu mâna lor, ajutaţi numai de un ser-

gent şi un soldat măcelar, tot ce a fost viaţă evreească în Sculeni. (Nr. 28).

In trei din cele patru gropi, au fost găsite — la o deshumare făcută în Septembrie 1945 — **311 cadavre** evreeşti, printre cari 7 copii mai mici de 12 ani, 46 copii mai mici de 18 ani şi 91 femei. Multe schelete de copii aveau oscioarele mâinilor în jurul grumazului mamelor, aşa cum i-a prins încleştarea morţii. **(Nr. 29).**

Crima dela Stânca Rosnovanu s'a făptuit din ordine superioare, printre cari şi cel al comandantului regimentului 6 Vânători, colonel Ermil Matieş care, nu numai că are cinismul de a mărturisi că a dat acest ordin, dar exprimă chiar regretul că ceeace s'a făptuit împotriva evreilor din Sculeni, „a fost prea slab". **(Nr. 24, 25).**

27 Iunie 1941.

Epitropii Comunităţii şi fruntaşi ai populaţiei evreeşti, sunt convocaţi la Chestură, de către chestorul delegat, lt. col. Constantin D. Chirilovici. In numele comandantului M. U. — care nu putea fi decât generalul Gheorghe Stavrescu — acuză populaţia evreească de colaborare cu aviaţia sovietică şi — în termeni foarte vehemenţi — cere „reintrarea populaţiei în legalitate", ameninţând că pentru fiecare român sau german căzut, vor fi omorîţi 100 de evrei. Termină cerând ca prin oficiul Comunităţii, evreii să predea la Chestură toate binoclurile, lanternele, aparatele fotografice şi cinematografice. **(Nr. 16, 37).**

27 Iunie 1941.

O conferinţă de ordine întruneşte la Prefectură pe: Prefectul de judeţ, colonel Dumitru Captaru; comandantul garnizoanei, colonel Constantin Lupu; chestorul poliţiei, lt. colonel Constantin Chirilovici; inspectorii de siguranţă Giosanu şi Cosma; prim procuror — probabil Ion Aburel — şi medicul primar al oraşului. S'a hotărît a se ataşa pe lângă fiecare circumscripţie de poliţie, câte o secţie de jandarmi, comandantă de ofiţeri, cari să conlucreze pentru prinderea celor ce trag focuri de armă **(Nr. 14),** deşi până în momentul acela, nu se trăsese de nicăieri vreun foc de armă suspect. Colonelul Lupu, spune că această conferinţă a fost în ziua de 27, dar precizează că era în ziua bombardamentului, ceeace presupune ziua de 26 Iunie. Generalul Leoveanu, fost director general al Siguranţei Statului, trimis de Antonescu la Iaşi la 2 Iulie pentru a ancheta dezordinele, precizează — în baza declaraţiei chestorului de poliţie lt. col. C. Chirilovici — că această măsură s'ar fi hotărît în ziua de 28 Iunie, dimineaţa. **(Nr. 45).**

27 Iunie 1941.

Comandantul garnizoanei e informat telefonic de chestorul poliţiei, că în cartierul Păcurari, s'a strâns un grup de legionari, cari cântă cântece legionare şi alarmează populaţia. Sosind la faţa locului cu un pluton de soldaţi, colonelul Lupu **găseşte 30—40 legionari, toţi**

înarmaţi, sub conducerea a doi ofiţeri de Stat Major, îmbrăcaţi civil — maiorii Gheorghe Balotescu şi Emil Tulbure. **In pavilon se găseau două lăzi cu arme.** Comandantul garnizoanei se mulţumeşte să constate faptele, **nu ia nici o măsură** şi se întoarce la comandament unde, după vreo oră, **primeşte** scuzele celor doi maiori, cari arată delegaţii ale Marelui Cartier General şi declară că **au voit să facă ceva secret, dar n'au reuşit. (Nr. 14).**

Despre **aceşti doi maiori,** fostul secretar al S. S. I., lt. colonel Traian Borcescu, spune că **au colaborat efectiv la prepararea masacrelor dela Iaşi** şi adaugă că în afară de ei, au mai participat efectiv la executarea masacrelor, următorii membri din S. S. I.: Grigore Petrovici, Gheorghe Cristescu — fratele lui Eugen Cristescu — sub conducerea directorului Florin Becescu-Georgescu. **(Nr. 4).**

27 Iunie 1941.

Atmosfera în Iaşi, este din ce în ce mai încărcată. Activitatea e complect paralizată. Foarte mulţi ieşeni creştini, intelectuali, oameni cu stare, părăsesc oraşul. **(Nr. 44).** Foarte multe case creştine sunt însemnate cu cruci. **(Nr. 14, 37).** Unii creştini binevoitori, previn pe prietenii lor evrei, că ar fi bine să părăsească oraşul. **(Nr. 17).**

27—28 Iunie 1941, noaptea.

Un nou grup de şase evrei, sunt arestaţi la comandamentul regimentului 13 Dorobanţi, sub învinuirea de spionaj. Ei sunt trimişi la Comenduire, escortaţi de acelaş sergent t. r. Mircea Manoliu, care cu o zi inainte împuşcase trei evrei ce-i fuseseră încredinţaţi. De astă dată Manoliu nu mai aşteaptă să treacă pe la Comenduire. Dela început el îşi conduce victimele pe un drum lung cu străzi întortochiate, cari conduc spre abator. **Toţi cei şase evrei** — poate că au fost numai cinci cât recunoaşte Manoliu — **au fost ucişi** cu focuri de carabină şi pistol, trase de Manoliu şi ajutorul său caporalul Nicolae. Criminalul s'a întors la unitate, cu motivarea clasică, istorisind că evreii au încercat să fugă de sub escortă şi de aceea au fost omorîţi. **(Nr. 20).** E posibil ca bestia să fi săvârşit atât crima din ziua precedentă cât şi cealaltă, din proprie iniţiativă, sub influenţa atmosferei duşmănoase din oraş. Dacă se ţine însă seama de faptul că asasinul era legionar cunoscut din Bivolari, se poate presupune că el a fost îndemnat de către organizatorii legionari ai pogromului, ca să încerce atitudinea sau reacţiunea eventuală a autorităţilor. Deaceea nu numai în ordine cronologică, ci chiar din punct de vedere organizatoric, **crimele lui Manoliu formează prima etapă a pogromului din Iaşi.**

28 Iunie 1941, ora 10.

Sub conducerea aceluiaş sergent t. r. Manoliu Mircea, soldaţi din regimentul 13 Dorobanţi, 24 Artilerie şi coloana 14 de muniţiuni, la cari se alătură o unitate germană şi populaţie civilă din str. Aurel

Vlaicu, maltratează şi jefuiesc o seamă de evrei din cartierul Abatorului sub pretextul căutărei unor aparate de radio-emisiune. **(Nr. 22, 35, 40, 43, 44, 45).** Sosiţi imediat la locul sălbăteciilor, chestorul de poliţie, comandantul garnizoanei — acesta însoţit de un ploton de jandarmi — primul procuror al Tribunalului şi pretorul diviziei XIV, constată faptele **dar nu iau nici o măsură** pentru sancţionarea vandalismelor sau pentru prevenirea altora similare. Dimpotrivă. Instigatorul şi asasinul Mircea Manoliu, arestat în primele momente, **este imediat eliberat** de către pretorul diviziei a XIV, maior Nicolae Scriban. **(Nr. 45).** Faptul acesta a fost socotit deosebit de grav şi producător de consecinţe, chiar de autorităţile antonesciene, ceeace a determinat pe Marele Pretor din vremea aceea, generalul Ion Topor, să pedepsească pe maiorul Scriban, cu 10 zile de închisoare.

Autorităţile dispun detaşarea pe lângă fiecare circumscripţie de poliţie, a câte unui ploton de jandarmi. **(Nr. 45).** Câteva ceasuri mai târziu, **aceşti jandarmi formau unităţile de percheziţie, devastare, jaf şi ucidere,** din noaptea în care a început masacrul cel mare.

28 Iunie 1941.

Chestorul de poliţie Gheorghe Leahu, ordonă comisarilor din poliţia ieşeană, să depună toate armele ce posedă. Ordinul e contramandat după câteva ore, dar în aceeaşi zi spre seară, un nou ordin al lui Leahu, atrage atenţia poliţiştilor să **nu se amestece „în ceeace va face armata prin oraş, fie că va face bine sau rău". (Nr. 18).**

28 Iunie 1941.

Organe ale poliţiei de siguranţă şi ale chesturei de poliţie, arestează numeroşi evrei, fie dintre cei ce erau cunoscuţi ca simpatizanţi ai curentelor de stânga, fie dintre cei ce figurau ca „suspecţi" în fişierele poliţieneşti. Toţi sunt închişi în subsolul chesturei. **(Nr. 37).**

28 Iunie 1941, ora 21.

Alarmă falşe. Apar numai câteva avioane germane, din cari ţâşneşte, la un moment dat, o rachetă albastră. **(Nr. 30, 34).** A fost semnalul care a deslănţuit furtuna. Imediat au pornit împuşcături de arme manuale şi automate, în toate cartierele oraşului, dar în special în Păcurari, Toma Cosma, Sărărie şi str. Carol. Se trăgea din stradă, din case, din podul Universităţii, dela Spiridonie, dela Arhivele Statului (Turnul Goliei)), etc. Se trăgea în aer, dar şi în plin, asupra trupelor ce mărşăluiau spre front. In special s'a tras asupra unei coloane militare române în marş spre str. Lascăr Catargiu şi mai cu seamă asupra alteia, ce trecea pe str. Carol şi Lăpuşneanu. Aceasta din urmă a fost pusă în dezordine, s'a desfăşurat în poziţie de luptă şi a deschis un foc viu, cu toate armele, până la tunul de 53 mm. **(Nr. 43, 44).** Cu tot acest schimb viu de focuri care a îmbrăcat caracterul unei adevărate lupte, **nici un militar nu a fost omorît sau rănit, nu s'a găsit**

nicăiri vreo armă şi nimeni nu a fost prins trăgând din case. (**Nr. 14, 21, 34, 45, 46**). Cercetările făcute mai târziu, au constatat că focurile au fost trase de soldaţi nemţi (**Nr. 31**) sau români (**Nr. 32**) şi legionari (**Nr. 45**) şi cu cartuşe oarbe sau cu arme de salon. (**Nr. 14, 45**).

Totuşi nemţii au încercat să acrediteze versiunea că ei ar fi avut morţi şi răniţi. (**Nr. 36**). Vulgul a crezut şi a amplificat versiunea nemţească. Conducătorii autorităţilor româneşti — în special col. Captaru prefectul judeţului — s'au lăsat şi ei înşelaţi sau poate mai curând au voit să se lase înşelaţi. De aceea autorităţile au privit tot timpul problema sub aspectul unor dezordini provocate de evrei şi în loc să ia măsuri de reprimare împotriva criminalilor, au continuat să încurajeze activ şi pasiv masacrul.

Simultan cu focurile de armă, cari de altfel au continuat toată noaptea, patrulele germane cari împănaseră oraşul, pătrund în casele evreeşti şi numai în cele evreeşti, unde, sub pretextul percheziţiilor, arestează, maltratează, jefuiesc şi ucid. Acestor patrule se asociază patrule române, fixe şi mobile — instalate de comandamentul garnizoanei — soldaţi răzleţi şi foarte mulţi particulari. Alte echipe de percheziţie sunt formate din gardieni, trimişi din ordinul Chesturii de poliţie. (**Nr. 44**). Percheziţiile au fost ordonate de generalul Stavrescu, comandant al M. U. (**Nr. 21**). Acolo unde locatarii nu sunt în locuinţe, căci e stare de alarmă, patrulele pătrund în adăposturi.

29 Iunie 1941.

Către dimineaţă focurile de armă continuă să se audă din toate colţurile oraşului. Nu mai sunt însă focurile oarbe sau ale armelor de salon, nici focurile neghioabe, trase în neştire, de soldaţii ce se credeau atacaţi, ci sunt focuri de carabine, pistoale şi chiar mitraliere, cari trag în plin în carne vie, în oameni nevinovaţi, pe străzi, în curţi, *în adăposturile şi casele evreeşti.*

Cei ce scapă de plumbul ucigaş sunt mânaţi către centrul oraşului. Din toate cartierele, curg nesfârşitele convoaie de oameni chinuiţi — majoritatea bărbaţi, dar printre ei multe femei şi copii — părinţi alături de copii, bunici alături de nepoţi, soţii alături de bărbaţi, unii îmbrăcaţi dar cu hainele răvăşite, alţii în pijamale de noapte, foarte mulţi desculţi, aproape toţi cu urmele chinurilor din timpul nopţii, cu vânătăi şi răni deschise, cu feţele murdare pe cari şiroaiele de sânge se îmbină cu cele de lacrimi şi sudoare. Sfârşiţi de oboseală, ei sunt nevoiţi totuşi să meargă în pas cadenţat pentru că aşa le ordonă bestiile, dar mai ales trebue să suporte calvarul mâinilor permanent ţinute în sus (**planşa f**), ameninţaţi cu moartea la orice şoaptă sau neascultare. Se îmbrâncesc între ei, pentrucă fiecare caută să se strecoare către mijlocul rândurilor, cu nădejdea că acolo vor fi ceva mai feriţi de ciomegele, pietrele şi balele vulgului de pe margini, sălbătecit de ură şi extaziat de cruzimea spectacolului, care fără întrerupere, înjură, scuipă şi loveşte. Aşa trec mereu convoaiele evreeşti din Tătăraşi, din Păcurari, din Sărărie, din Nicolina, de pretutideni, printre cadavrele aruncate pe străzi (**planşa b, d**), prin faţa prăvă-

liilor devastate şi jefuite şi vaetele lor înăbuşite se pierd în mijlocul vacarmului în care se amestecă urletele mulţimei şi pocnetele împuşcăturilor cari nu mai contenesc, cu acordurile de vals difuzate de câteva amplificatoare plimbate prin oraş, pe automobile nemţeşti.

Aproape toate convoaiele au fost mânate spre Chestura de Poliţie. Totuşi câteva s'au oprit la Liceul Naţional, la Regimentul 13 Dorobanţi, la Şcoala Wachtel şi la Inspectoratul Regional de Siguranţă. Acestea vor fi aduse şi ele mai târziu la Chestură, unde imensa curte va deveni curând neîncăpătoare pentru miile de oameni înghesuiţi acolo. Rapoartele oficiale vorbesc de 1800—2000 la orele 9 dim. **(Nr. 34)** şi 3500—4000 **(Nr. 40, 44)**, ba chiar 5000 **(Nr. 43)**, pe la amiază. Martorii pomenesc de peste 6000. Ei aşteaptă înspăimântaţi ca vreunul din numeroşii conducători de autorităţi, cari mişună între poartă şi birouri, să le hotărască soarta.

Generalul Stavrescu, comandantul M. U. din zonă (div. 14 infanterie), suprema autoritate militară română locală, prevenit încă în cursul nopţei de către cpt. Darie, comandantul companiei de poliţie a diviziei şi de către organele poliţiei civile **(Nr. 34, 42)**, nu ia nici o măsură şi nici nu raportează mai departe, dar ordonă percheziţionarea caselor evreeşti şi ridicarea evreilor. **(Nr. 33, 42)**. In raportul său de a doua zi asupra evenimentelor nopţii, din care nu lipseşte insinuarea „suspecţii judeo-comunişti", el relatează că „cei găsiţi în vină au fost executaţi pe loc de trupele germano-române". **(Nr. 39)**.

In „Dumineca ceea", Generalul Stavrescu a venit de câteva ori la chestură. Pe la orele 11 a ţinut şi un discurs, în parte liniştitor, cu toate că conţinea obişnuitele insinuări şi o seamă de ameninţări. **(Nr. 37)**. După plecarea sa — se pare chiar din ordinul său — s'a format o comisiune compusă din comisarii Dumitru Iancu şi Rahoveanu Titus, împreună cu cpt. Darie, comandantul companiei de poliţie a diviziei, cari au procedat la un simulacru de triaj al arestaţilor, eliberând — fără nici o cercetare — cca. 200 de oameni, cărora li s'a dat şi câte un petec de hârtie pe care scria cuvântul „LIBER", alături de stampila chesturei. **(Nr. 37)**. Nu s'a putut descoperi dacă aceste bilete au constituit sau nu o momeală, pentru atragerea altor evrei în cursă. Cert este că zvonul s'a răspândit repede şi foarte mulţi evrei, mult mai mulţi decât fuseseră eliberaţi, au ieşit din ascunzători şi au venit de bună voie să ceară asemenea bilete. Odată ajunşi la chestură, chiar dacă îşi dădeau seama de primejdie, nu se mai puteau întoarce. Erau obligaţi să intre în curtea ceea blestemată şi să străbată culoarul, format din câteva bestii nemeţşti, înarmate cu bâte şi răngi de fier, cari loveau cu atâta cruzime încât unii oameni mureau dela prima lovitură. **(Nr. 14, 41)**.

Generalul Stavrescu afirmă că dela prima sa vizită la chestură, a găsit-o în puterea nemţilor. Dar, deşi avea la dispoziţie două plotoane de jandarmi **(Nr. 14)** şi compania de poliţie a diviziei, nu le-a utilizat nici o clipă, pentru a repune autorităţile româneşti în drepturile şi puterile lor. **De altfel nici un raport, dare de seamă sau declaraţie din timpul acela, nu menţionează că trupele germane ar fi ocupat realmente şi cu forţa, chestura de poliţie.** Chestorul Leahu bunăoară,

spune numai că nemţii au instituit la poarta chesturei, o echipă a lor din formaţiunea Todt(**Nr. 44**), iar chestorul lt. col. Chirilovici — într'o declaraţie din 2 Iulie 1941 — menţionează numai că la chestură se găseau mulţi ofiţeri germani şi trupă, cari asistau la scenele petrecute şi că **ofiţerii nu interveneau.** Anchetatorul oficial al masacrului, directorul de atunci al Siguranţei Generale a Statului, Generalul Em. Leoveanu, care a venit la Iaşi înainte de terminarea complectă a pogromului, acuză comandantul garnizoanei că nu a luat măsurile necesare, cari ar fi redus proporţiile masacrului. (**Nr. 45**). Deci nemţii, dacă au fost acolo, ar fi putut fi înlăturaţi cu uşurinţă.

Legenda ocupărei chesturei de poliţie de către nemţi, s'a născut abia în timpul cercetărilor dela Tribunalul Poporului, în faţa căruia toţi învinuiţii, împodobiţi cu trese, galoane sau decoraţii, au preferat să mărturisească timorarea şi laşitatea, decât să asume răspunderea înspăimântătoarelor păcate.

La un moment dat s'a suspendat triajul şi convoaie noi, cari cuprindeau şi o parte din cei triaţi şi eliberaţi, au fost aduse la chestură. Sălbăteciile s'au accentuat din ce în ce, până pe la orele 15, când a început masacrul cel mare.

Semnalul a fost dat de o nouă alarmă falşe. Abia a început mugetul sirenelor şi o avalanşe de foc s'a abătut asupra nefericiţilor. *S'a tras în plin, în massa de câteva mii de oameni*, cu pistoale, carabine şi mitraliere, din toate părţile, de pe scara de intrare, dela poartă, dela ferestrele chesturei, de pe balcoanele şi acoperişurile clădirilor învecinate. Cei cari au încercat să se salveze, sărind gardul către imobilele ce aveau ieşirea spre Piaţa Unirii (Aleea Alexandri, grădina cinematografului Sidoli), au fost urmăriţi de focurile ucigaşe. De altfel armata prevăzuse eventualitatea acestui refugiu şi înconjurase din timp perimetrul format de străzile Vasile Alexandri, Cuza Vodă, Brătianu şi Piaţa Unirii. Soldaţii au pătruns în case şi au scos pe evrei afară, executându-i pe loc. (**planşa c**).

Asupra acestui moment, cel mai înfiorător al acelei zile înfiorătoare, rapoartele oficiale din vremea aceea, au păstrat o semnificativă tăcere. Numai raportul chestorului lt.-col. Chirilovici consemnează faptul, dar îl îmbracă în scuza mincinoasă că masacrul a fost consecinţa îndârjirei soldaţilor, pentrucă comuniştii evrei din împrejurimi, trăgeau asupra militarilor din curtea chesturei pentru a elibera pe evreii închişi acolo. (**Nr. 43**).

Supravieţuitorii masacrului din străzile învecinate chesturei, au fost conduşi la Legiunea de Jandarmi, unde au fost ţinuţi câteva ceasuri *cu mâinile ridicate* şi bătuţi cu ciomegele de către soldaţi, sub ochii ofiţerilor (**Nr. 38, 56**). Către seară au fost readuşi la chestură de unde au urmat soarta tuturor celorlalţi. Scenele sălbatece de maltratare, chinuire, jaf şi ucidere din curtea chesturei, în ziua de 29 Iunie 1941 — zi rămasă în legendă sub numele de „Dumineca ceea" — s'au desfăşurat sub privirile pasive a tot ce reprezenta autoritate civilă şi militară românească, în oraşul Iaşi şi anume: Generalul Gheorghe Stavrescu, comandantul Marei Unităţi din zonă, col. Constantin Lupu, comandantul garnizoanei, col. Dumitru Captaru, prefec-

tul judeţului, lt.-col. Constantin Chirilovici, chestorul delegat şi Gheorghe Leahu, chestorul titular al poliţiei, E. Giosanu şi Matei Cosma, inspectori de poliţie Gheorghe Stânciulescu, secretarul chesturei, Ion Aburel, primul procuror al Tribunalului, col. Gheorghe Barozzi, pretorul armatei III-a, maior Nicolae Scriban, pretorul diviziei 14-a, col. Gheorghe Bădescu inspectorul de jandarmi Iaşi, cpt. Constantin Darie, cu compania de poliţie a diviziei, slt. Aurel Triandaf şi elev plutonier Florin Ghineraru cu unul sau două plutoane de jandarmi şi toţi comisarii chesturei **(Nr. 34). Nimeni nu a luat nici o măsură.** Abia când masacrul era pe sfârşite şi bestiile obosite, generalul Stavrescu a schiţat câteva gesturi de oprire a soldaţilor români şi s'a dus la generalul von Salmuth, comandantul corpului XXX german, pe care l'a adus la chestură şi care a dat dispoziţiuni pentru retragerea celor câţiva nemţi din curtea chesturei. Totuşi evreii rămaşi în viaţă, au fost menţinuţi arestaţi, sub pază amestecată română şi germană.

Intre timp, încă pe la amiază, un camion automobil al Primăriei, a început să culeagă morţii de pe străzi **(Nr. 66).**

29 Iunie 1941, orele 18.

In oraş e acum aproape linişte. Impuşcăturile au încetat. S'au potolit şi urletele, chiotele şi cântecele mulţimei. Amplificatoarele nemţeşti numai împroşcă valsuri. Prin difuzoarele lor se aude acum vocea pretorului div. 14 inf., maiorul Nicolae Scriban, care invită soldaţii răsleţi să se întoarcă la unităţi şi populaţia să stea liniştită în case, dar ordonă ca toate uşile şi ferestrele să rămână deschise.

In curtea chesturei au rămas cca. 2500 evrei, supravieţuitori ai masacrului, sub puterea autorităţilor române şi a câtorva ofiţeri şi soldaţi nemţi. **Generalul Stavrescu ordonă evacuarea** acestora din oraş **(Nr. 43, 48)** şi dispune prefectului de judeţ, col. Captaru — prin intermediul chestorului Chirilovici — să ceară încuviinţarea Ministerului de Interne. Subsecretarul de Stat dela Interne, generalul Ion Popescu (Jack), aprobă ordinul de evacuare **(Nr. 46).** Un document din vremea aceea **(Nr. 47),** arată însă că dispoziţiunea evacuării s'ar fi dat de către Mihai Antonescu, vice-preşedintele Consiliului de Miniştri, cu precizarea că un transport trebuia să fie evacuat la Tg. Frumos iar altul la Podul Iloaei. De altfel şi col. Captaru menţionează o discuţie telefonică pe care a avut-o cu Mihai Antonescu, în acelaş sens **(Nr. 46).**

Lt.-col. Chirilovici contestă însă, într'un raport trimis Inspectoratului de Jandarmi Iaşi, la 15 Septembrie 1941, că Ministerul Afacerilor Interne ar fi avut vreun rol în evacuarea din Iaşi, a evreilor arestaţi la 29 Iunie. El afirmă că ordinul a fost dat de M. U. (Divizia 14-a), de unde s'ar fi intervenit la Armata III-a, pentru obţinerea vagoanelor necesare **(Nr. 48).** Se pare că prima versiune de mai sus, este cea exactă.

Pregătirile de evacuare s'au făcut în grabă mare. Transportul spre gară, început pe la orele 8 seara, deşi încredinţat gărzilor româneşti, a ajuns curând sub stăpânirea bestiilor nemţeşti cari au înconjurat convoiul cu 2 tanchete, cu motociclişti şi ceva ofiţeri şi soldaţi. Au parti-

cipat la escortă şi soldaţi români, dar mai ales gardieni publici, cari n'au făcut decât să mărească suferinţele evacuaţilor. Cei ce au organizat evacuarea evreilor, n'au trimis pe nimeni învestit cu autoritate, pentru a micşora sau înlătura aceste suferinţe. Bătăile, chinurile, jafurile, s'au succedat dealungul drumului până la gară, dar sălbăteciile cele mari s'au petrecut în piaţa din faţa gărei şi pe peron, în timpul îmbarcărei, deşi între supraveghetorii nemţi, se găsea şi maiorul Nicolae Scriban, pretorul diviziei 14-a **(Nr. 37).**

Colonelul Mavrichi, delegatul Marelui Stat Major în gara Iaşi, a acordat cele 50 vagoane cerute de col. Captaru — pentru cei cca. 2500 evrei câţi se presupunea la început că vor fi expediaţi — dar 12 din ele au fost refuzate, pe motiv că **erau vagoane pentru transportul vitelor, cu obloane de aerisire, iar nu vagoane de marfă ce puteau fi închise complect.** Faptul rămâne remarcabil pentru cruzimea calculată pe care o dezvăluie, dar în momentul acela nu a prezentat importanţă deosebită, pentrucă nici măcar cele 38 vagoane rămase, nu au fost toate utilizate. Cei 2430 de oameni, culcaţi la pământ în piaţa gărei Iaşi, cu ameninţarea că cel ce va ridica capul sau va şopti un cuvânt va fi imediat împuşcat, au fost întâiu jefuiţi apoi număraţi la lumina farurilor dela tanchete şi motociclete şi însfârşit trimişi unul câte unul către peron unde erau luaţi în primire de soldaţi, cari îi împingeau în vagoane cu paturile armelor sau cu vârfurile baionetelor. Abia când un vagon se împlinea până la refuz, se închideau uşile şi se trecea la următorul. In felul acesta nici n'a fost nevoie decât de 33 de vagoane. S'a întâmplat chiar ca în ultimele vagoane să nu fie înghesuiţi prea mulţi oameni. Deaceea, cei cari au avut norocul să fie urcaţi în aceste vagoane, s'au chinuit fireşte, dar până la Tg. Frumos, nu a murit dintre ei decât un singur om, un bătrân cu barbă albă **(Nr. 49).** Ceilalţi au stat înghesuiţi până la 150 de oameni de vagon — aproape de patru ori capacitatea normală — şi suferinţele, ca şi sacrificiile lor, au fost înfiorătoare.

30 Iunie 1941, ora 2 dim.

După ce s'au închis uşile vagoanelor şi s'au astupat lucarnele, primul tren cu 2430 evrei în 33 vagoane, a plecat sub paza gardienilor publici din Iaşi, conduşi de comandantul de sergenţi Ion Leucea, cu destinaţia Tg. Frumos. **(Nr. 44).** A trecut pe acolo pe la 7 dimineaţa, fără vreo dispoziţie de oprire către organele feroviare sau autorităţile locale **(Nr. 50).** Acestea din urmă au fost avizate de către Prefectul de judeţ, col. Captaru, abia pe la orele 11 **(Nr. 49).** Fără să se ştie dacă trenul va mai veni sau nu, autorităţile locale dar mai ales Comunitatea evreilor, au făcut ceva pregătiri. Intre timp evacuaţii au suportat calvarul unui drum în zig-zag, întâiu spre Paşcani, de aci la Lespezi, apoi iar la Paşcani până aproape de Roman şi din nou înapoi prin Paşcani până la Tg. Frumos, unde a ajuns către seară. Conducătorii autorităţilor locale au avut încă atunci impresia că peregrinările trenului au fost provocate cu dinadinsul, ca să prelungească suferinţa şi să mărească numărul morţilor **(Nr. 49).**

La Tg. Frumos convoiul de cadavre, muribunzi şi oameni ce mai puteau fi salvaţi, a întâlnit duşmănia furioasă a locţiitorului de comandant al garnizoanei, cpt. Marinescu Danubiu, care s'a opus dârz la debarcare şi, când a văzut că ordinele superioare îi depăşesc autoritatea, a recurs la oficiile unui ofiţer neamţ, cu concursul căruia a reuşit să înlăture ultima posibilitate de salvare a vieţilor primejduite. **(Nr. 49).** In seara aceea au fost descărcate doar 3 vagoane şi au fost coborîţi vreo 200 de oameni. Bătuţi şi chinuiţi de soldaţi nemţi şi români, de gardieni şi în special de comisarul Ion Botez **(planşa e),** au fost conduşi la sinagogă unde zadarnic au implorat apă. Cei ce au încercat să le dea — între alţii preşedintele comunităţii — au fost crunt bătuţi, în faţa ajutorului de primar Dumitru Atudorei, ocupat cu jefuirea evacuaţilor **(Nr. 56).** Spre dimineaţă au fost întorşi la gară şi înghesuiţi din nou în vagoane, după ce câţiva cari au încercat să procure apă, au fost împuşcaţi.

Intre timp prefectul judeţului, col. Captaru şi Ministerul de Interne — subsecretarul de stat, general Ion Popescu (Jack) — s'au supus voinţei căpitanului Marinescu Danubiu şi au dat ordine pentru oprirea debarcărei la Tg. Frumos şi îndrumarea trenului spre Călăraşi — Ialomiţa.

Pentru paza convoiului pe acest nou parcurs, Inspectoratul de Jandarmi Iaşi a trimis la Tg. Frumos pe slt. Aurel Triandaf, cu subofiţerul Anastase Bratu şi 30 jandarmi. El a preluat, Marţi 1 Iulie, pe la 7 dimineaţa, comanda trenului şi a pazei, schimbându-l pe slt. Dan Ghiţescu care, cu o sută de soldaţi din batalionul de căi ferate, a veghiat toată noaptea ca nu cumva vreun evacuat să fugă sau vreun muribund să primească o picătură de apă. Vigilenţa sa a fost totuşi uneori înfrântă, pentrucă s'au obţinut câteva căniţe cu apă dela locomotivă, plătite fiecare cu câte 10.000 lei.

Abia dimineaţa s'a început descărcarea cadavrelor, cu ajutorul ţiganilor pe care îi tenta prilejul de jefuire a morţilor **(Nr. 49, 50).** Operaţia a durat aproape întreaga zi de Marţi 1 Iulie. In câteva rânduri era să fie suspendată, din cauza presiunilor telefonice ale delegatului Marelui Stat Major în gara Iaşi, col. Mavrichi, care stăruia pentru plecarea imediată a trenului. S'a produs însă un miracol care a mai salvat ceva vieţi. Un tren a deraiat în staţia Cuza Vodă şi a blocat linia pentru câteva ore, ceeace a permis debarcarea aproape a tuturor cadavrelor. **(Nr. 50).** Fără acest accident, trenul ar fi plecat mai departe cu multe cadavre înăuntru şi fără îndoială că numărul morţilor ar fi fost încă mai mare, iar suferinţa supravieţuitorilor mai înfiorătoare.

După aproape 24 de ore de staţionare în Tg. Frumos, în care timp durerile nu au fost uşurate decât prin scoaterea cadavrelor — căci s'a refuzat cu încăpăţânată cruzime păstrarea uşilor deschise pentru primenirea aerului în vagoane şi mai ales s'a refuzat apa după care jinduiau însetaţii — trenul a plecat pe la orele 16, în ziua de 1 Iulie, sub comanda magistratului Aurel Triandaf.

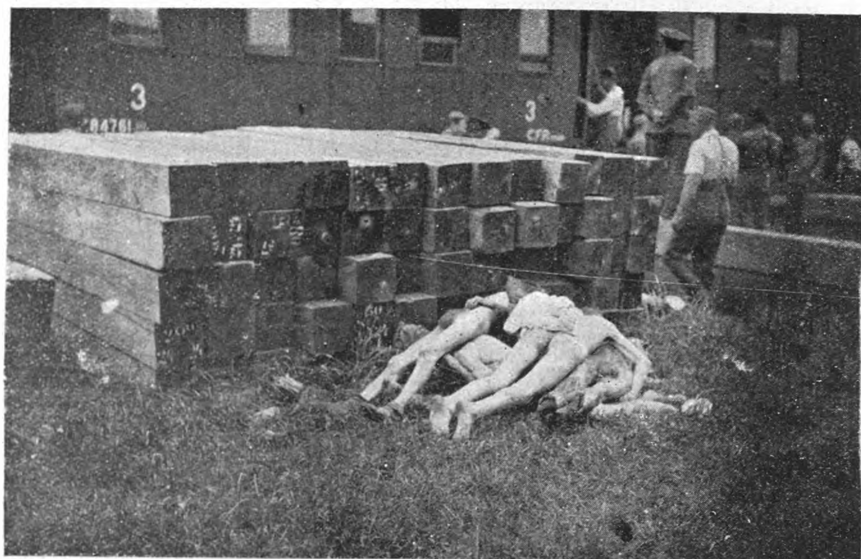
Cadavrele coborâte la Tg. Frumos, au fost cărate cu autocamioane sau târâte prin ţărână până la cimitirul evreesc din localitate

POGROMUL DELA IAȘI

Planșa I

Gara Iași în zorii zilei de 30 Iunie. Grup de evrei trântiți la pământ, goniți unul câte unul, spre trenurile ucigașe.

In gara Săbăuani.

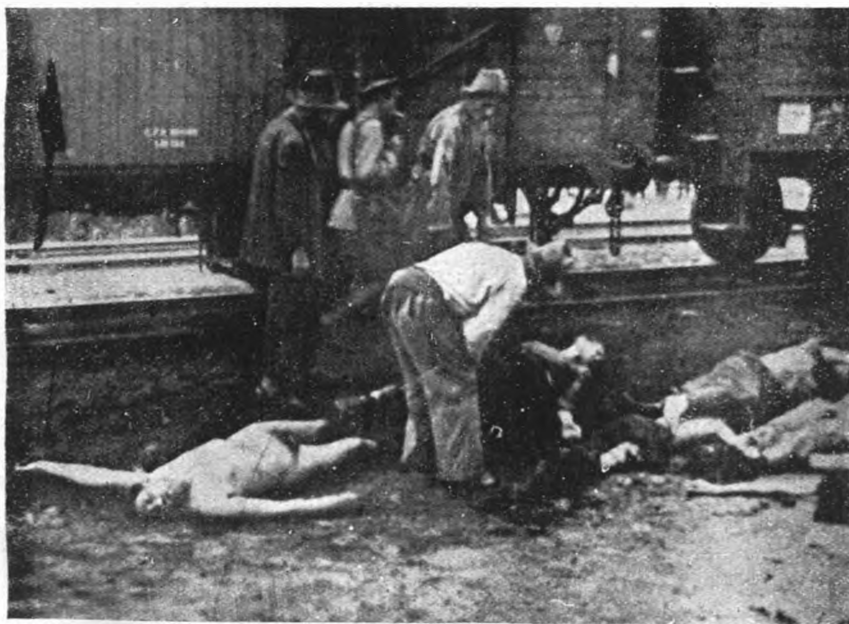

Câmpul de cadavre din preajma gărei Săbăuani.

Planşa II

In gara Podul Iloaiei.

Jefuirea cadavrelor în gara Mircești.

Planşa III

TRANSPORTAREA CADAVRELOR

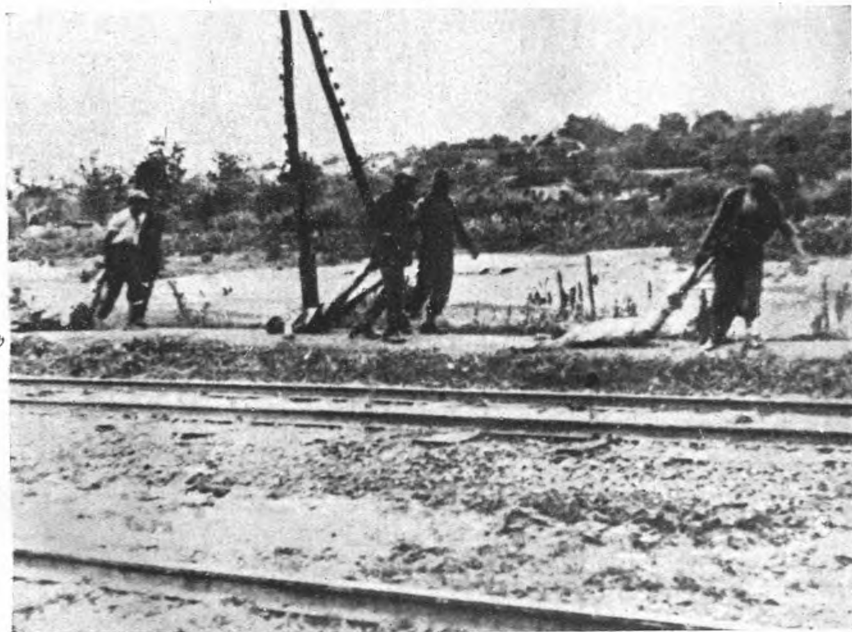

Planşa IV

IN GARA MIRCEŞTI

Planşa V

Planşa 17

92

No. 4172

1941 Luna ... Ziua 6

Inspectoratul Jandarmi Iaşi
Biroul III Poliţie
către

Inspectoratul G-ral al Jandarmeriei
Serviciul Jandarmeriei

Urmare la nota telefonică No. 890 din 30 Iunie 1941,

Am onoare a vă raporta că din toate datele pe care le-am obţinut până în present rezultă:

La 30.VI s'au expediat din oraşul Iaşi două transporturi de evrei:

a).-Un transport de 2500 evrei.-

b).-Un transport de 1900 evrei.-

Din primul transport au încetat din viaţă pe timpul parcursului 1194 evrei.-

Transportul a fost oprit la Pd. Iloaei (Iaşi) unde s'a făcut îngroparea celor morţi, iar cei rămaşi vii au fost debarcaţi şi găzduiţi de evreii de aci din Pd. Iloaei.-

Din al doilea transport au încetat din viaţă între gara Iaşi şi gara Trg. Frumos (Iaşi) pe timpul parcursului 650 evrei cari au fost înmormântaţi în Trg. Frumos, iar alţi 327 au încetat din viaţă între staţiile Trg. Frumos şi Mirceşti (Roman) cadavrele fiind debarcate şi îngropate în Mirceşti.-

Inspectorul de Jandarmi Iaşi
Gh. Bădescu
Colonel,

Şeful Serv. Pol. şi Comand.
Lt. Colonel,
Al. Manoliu

Raport despre cadavrele coborâte din trenuri la Podul Iloaiei, Tg. Frumos şi Mirceşti.

93

No. 1324

1941 Luna Iulie ziua 6

Legiunea Jand. Roman
Biroul Poliţiei şi Comandament

INSPECTORATUL G-L AL JANDARMERIEI.
Serv. Jandarmeriei.-

Am onoare a raporta următoarele:

În ziua de 2 Iulie a.c. în conformitate cu ordinul Marelui Cartier General, s'au înmormântat în lunca Siretului din comuna Mirceşti-Roman, un număr de 327 evrei bărbaţi de toate vârstele, aduşi cu trenul din Iaşi în vagoane închise.-

In cursul zilei de 3 Iulie 1941 au fost înmormântaţi pe teritoriul comunei Săbăoani, un număr de 172 evrei morţi în vagoanele trenului ce transporta evreii evacuaţi din oraşul Iaşi.

Comandant. Leg. Jand. Roman.-
N. Ştefănescu.-

Raport despre cadavrele coborâte din tren la Mirceşti şi Săbăuani.

Planşa VII

6992 -8 IUL 1941

91

No. 10040

1941 Iulie ... Ziua ...
Legiunea ... Prahova

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
Serviciul Jandarmeriei

Urmare la raportul telefonic Nr 1409 şi 140... 5 Iulie 1941;

Am onoare a raporta:

In ziua de 5 Iulie 1941 la orele 17,30 am fost avizaţi că în staţia Inoteşti a sosit un tren cu internaţi evrei dela Iaşi, sub conducerea sub.lt. Triandafil dela Legiunea Jand.Mobilă Iaşi, care a raportat că dintre internaţi au murit în timpul transportului dela Mărăşeşti la Inoteşti 40 persoane.

Impreună cu Domnul Maior Stavrică, Procuror Militar, Căpitan Ionescu delegatul Comandamentului Militar al Regiunei Petrolifere, ne-am transportat la faţa locului unde am constatat că cele raportate de ofiţer sunt juste.

S'au scos din vagoanele cu internaţi un număr de 40 evrei ce au murit în timpul transportului din cauza debilităţii fizice, etc. cari au fost strânşi într'un singur vagon şi apoi sigilat şi pus sub pază, iar ... urmează ca după verificarea ce se va face de Domnul Medic legist şi autorizaţia ce o va da Curtea Marţială să se procedeze la înhumarea cadavrelor, care se ... face în imediata apropiere a staţiei Inoteşti.

Restul internaţilor cu garnitura lor, şi-au continuat drumul cu direcţia Călăraşi.

La moartea celor de mai sus, nu s'a contribuit cu nici o violenţă.

COMANDANTUL LEGIUNEI JANDARMI PRAHOVA
Lt.Colonel Mihail Schiper

Raportat:
Inspect.Generală al Jand.
Inspect.Jand.Bucureşti
Comand.Militar al Reg.Petr.
Prefectura Jud.Prahova

Raport despre cadavrele coborâte din tren în staţia Inoteşti.

144

PROCES - VERBAL

Astăzi 5 Iulie 1941

Noi Sublt. de rezervă Triandaf Aurel de pe lângă Legiunea Mobilă Jand. Iaşi constatăm prin prezentul proces-
verbal că în Staţia Călăraşi s'a debarcat din trenul de
evrei venit dela Iaşi un număr de 1011 (una mie unsprezece)
evrei în viaţă 69 (şaizeci şi nouă evrei muribunzi) şi 25
(douăzeci şi cinci) morţi.-
La operaţia de descărcării au asistat Domnii Prefect Mihail Ştefănescu Domnul Colonel Romano Victor din partea
Garnizoanei Călăraşi, Domnul Maior Nicolescu Gheorghe Comandantul P.S. Regimentul 23 Infanterie, Maior Ionescu Marin Comandantul Legiunii Jandarmi Ialomiţa, Domnul Medic Primar al Judeţului şi Domnul Şef al Poliţiei Movilescu.-
Pentru care am încheiat prezentul proces-verbal.-

Prefectul Jud. Ialomiţa
(ss) M. Ştefănescu

Din partea Garnizoanei Călăraşi
Colonel
(ss) Romano Victor

Comand. P.S. Reg. 23 Infanterie
Maior
(ss) Nicolescu

Comand. Legiunii Jand. Ialomiţa
Maior
M. Ionescu

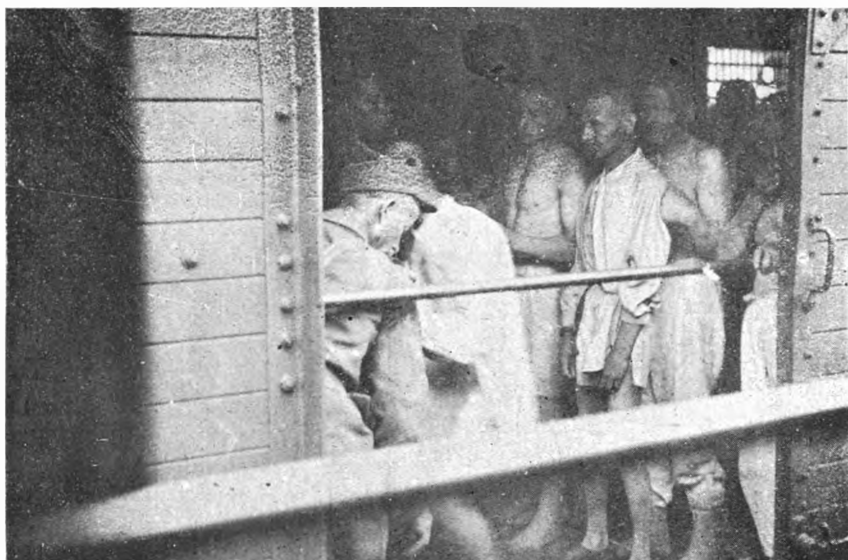
Medic primar al judeţului Ialomiţa
(ss) Indescifrabil

Şeful Poliţiei Oraşului Călăraşi
(ss) Movilescu

Se certifică de noi prezentul proces-verbal
conform cu originalul.-
Şeful Biroului M.O.N.T. al Jud. Ialomiţa
[signature] 1941 Iulie 15

Proces verbal constatând resturile de evrei în viaţă, muribunzi şi morţi, ajunşi la Călăraşi.

SPRE CAPĂTUL DRUMULUI

In vagoanele trenului Iaşi-Călăraşi.

Colţ al lagărului Călăraşi, după sosirea primelor ajutoare.

Planşa VIII

(planşa IV, V). Erau în stare de descompunere şi în timp ce erau aruncate în camioane sau în gropi, se desfăceau mâini, picioare, sau chiar bucăţi de carne (Nr. 54). După ce au fost despuiate şi jefuite de tot ce mai aveau pe ele, 654 cadavre au fost înhumate în două gropi de vreo 30 m. Intre morţii zvârliţi în groapă, au fost şi oameni vii. Unul din ei, a fost scos de sub maldărul de cadavre din groapă şi readus la viaţă (Nr. 52, 53, 54). Peste una din gropi s'a aruncat benzină sau petrol şi paie, cărora li s'a dat foc. Cadavrele au ars toată noaptea (Nr. 53, 54).

30 Iunie 1941, ora 6 dim.

In aceleaşi condiţiuni de sălbatecă chinuire, au fost aduşi în gara Iaşi încă 1902 evrei. Convoiul a fost format din arestaţii evrei în zilele care au precedat pogromul — închişi în subsolul chesturei — din supravieţuitorii măcelului de după amiază din Aleea Alexandri. cari fuseseră duşi la Legiunea de Jandarmi şi din evreii arestaţi în cursul nopţii de Duminecă, ba chiar şi în dimineaţa de Luni, ridicaţi din pat sau din ascunzători, unii trimişi mai întâiu la chestură, alţii încărcaţi pe maşini special aduse şi expediaţi direct la gară. Escorta convoiului până la gară a fost formată din jandarmi şi gardieni, sub conducerea comisarului ajutor C. Georgescu, la cari s'au alăturat şi soldaţi germani. (Nr. 44). Lanţul de suferinţe s'a repetat aidoma după modelul stabilit de călăi, la primul transport, cu câteva ceasuri înainte: jaf, numărătoare şi apoi alungare, unul câte unul, până la vagoane (planşa I). Cei 1902 evrei ce formau acest al doilea convoiu, au fost înghesuiţi numai în 18 din 30 de vagoane, pe cari le pusese la dispoziţie gara Iaşi. O medie necesară de 106 oameni de vagon, adică aproape de 3 ori capacitatea normală. Cum însă încărcarea s'a făcut şi aci dezordonat, au fost vagoane în care s'a putut răsufla, dar au fost şi altele în cari s'a ajuns până la 150 de oameni, atât de înghesuiţi încât atunci când a început să sufle moartea, cadavrele rămâneau în picioare, lipite de muribunzi şi oameni vii, tot în picioare. Chinurile celor expediaţi cu acest al doilea tren, au fost de durată mai scurtă, dar mai înfiorătoare chiar decât în primul transport. Au fost vagoane în cari murea la fiecare 2—3 minute câte un om, iar cei rămaşi în viaţă nu mai aşteptau şi nici nu doriau altceva, decât să le vină rândul. La capătul drumului, în unele vagoane, mai tânjiau 3—4 oameni vii, între 100 de cadavre. Inainte de plecarea trenului au fost încărcate în ultimul vagon vreo 80 de cadavre culese depe tot întinsul gării, omorîţi acolo, unii împuşcaţi, alţii înjunghiaţi cu vârfurile baionetelor, dar cei mai mulţi căzuţi sub loviturile ciocanelor de revizie a vagoanelor. De când a început îmbarcarea, în Iaşi, până la popasul trenului la Podul Iloaei, distanţă de 20 km., au trecut opt ore. A fost însă deajuns ca din 1902 — în realitate peste 2000 — să moară 1194 (Nr. 64). Dacă convoiul ar fi fost expediat pe jos, drumul ar fi durat mai puţin şi n'ar fi murit nimeni.

La coborârea din tren, cei cca. 800 supravieţuitori preluaţi de plutonierul Ursache în gara Podul Iloaei, nu mai erau decât epave înebunite, cari nu puteau să meargă sau să mănânce, nici să plângă, să ble-

steme sau să urască. Au rămas acolo, întâiu închişi în sinagogă, apoi împărţiţi pe la casele evreilor din târg şi au dus — vreme de aproape trei luni — o existenţă mizerabilă.

30 Iunie 1941.

Luni dimineaţă, erau aproape sfârşite suferinţele evreeşti în curtea chesturei de poliţie din Iaşi. Doar ici colo se mai percepea câte un vaiet al muribunzilor, amestecaţi în stivele de cadavre **(Nr. 66, 67).** Incolo, numai imensa baltă de sânge care din fundul curţii se tot întindea, ajungând până la poartă şi în care, cei ce treceau pe acolo, trebuiau să intre „cu toată grosimea pingelei", iar — dealungul gardului — nesfârşitele stive de cadavre, aşezate ca lemnele **(Nr. 66).**

Pentru curăţirea terenului, a fost mobilizat întregul serviciu de salubritate al Primăriei. Patru autocamioane basculante, cari puteau primi fiecare câte 20—30 cadavre şi 24 de căruţe de gunoaie în cari încăpeau câte 10 cadavre **(Nr. 66),** au cărat toată ziua morţii la Cimitirul Israelit şi în alte locuri rămase necunoscute **(Nr. 66, 67).** Un singur camion a făcut opt drumuri **(Nr. 67).** La Cimitirul Evreesc cadavrele au fost aruncate într'o groapă imensă care — poate numai prin coincidenţă — fusese săpată cu 10 zile înainte, din ordinul Comandamentului apărărei pasive. In groapă cădeau deavalma, prin înclinarea camioanelor, morţii, muribunzii sau chiar numai răniţii **(Nr. 66, 67).** Tot acolo au fost azvârliţi şi cei împuşcaţi chiar la cimitir; între alţii, un bătrân omorât de nemţi, pentrucă s'a încumetat să spună o rugăciune pentru odihna sufletelor celor ucişi.

In timp ce camioanele şi căruţele de gunoi transportau cadavrele, sacalele Primăriei curăţau sângele de pe străzi **(Nr. 34, 43)** iar grupuri noi de evrei arestaţi, spălau piatră cu piatră în curtea chesturei, ca să dispară urmele de sânge şi păcate **(planşa g).**

Masacrul a continuat în tot cursul zilei, în diverse puncte ale oraşului, dar în proporţii mult reduse; în total, vreo 50 de morţi **(Nr. 42).** Pe la orele 13 bunăoară, pe str. I. C. Brătianu, servanţii unui car de luptă — unele rapoarte spun german, altele român — au presupus că au fost atacaţi cu focuri de armă, din clădirea unei farmacii. Au percheziţionat întregul imobil, au adunat 18 evrei — unele rapoarte spun 20 — printre cari un copil cu tatăl şi mama, i-au dus în Piaţa Sf. Spiridon şi în faţa unei prăvălii de pe strada Vasile Conta, i-au culcat cu faţa la pământ şi i-au omorât cu mitraliera carului de luptă. **(Nr. 34, 69), (planşa c).**

30 Iunie 1941.

O ordonanţă semnată de Generalul Stavrescu, care şi el şi-a spălat mâinile de sânge şi păcate şi a plecat în cursul nopţei pe front, pune întâiu pe seama teroriştilor inamici cele petrecute în noaptea de 28—29 Iunie, dispune apoi o serie de restricţiuni privind circulaţia şi portul armelor şi sfârşeşte cu o serie de ameninţări, bunăoară: dinamitarea

caselor şi executarea ostatecilor (Nr. 68). Ordonanţa fusese difuzată încă în seara precedentă de către pretorul Div. 14, maior Nicolae Scriban, prin megafoane instalate pe autovehicule.

1 Iulie 1941.

Ion Antonescu anunţă printr'un comunicat, larg difuzat prin radio şi presă, în ţară şi în străinătate, că la Iaşi au fost împuşcaţi 500 iudeo-comunişti, cari au tras focuri de armă din case, asupra soldaţilor germani şi români (Nr. 2).

1 Iulie 1941.

Colonelul Constantin Lupu, fost comandant al garnizoanei şi numit, în noaptea ce a urmat masacrului, comandant militar al oraşului, dă o ordonanţă prin care anunţă că vor fi executaţi — „după o sumară cercetare" — toţi locuitorii caselor din cari se vor mai trage focuri de armă asupra armatelor române sau germane. (Nr. 70). In aparenţă măsura era înţeleaptă pentru că autorităţile ştiau că toţi cei cari au tras, au fost nemţi sau legionari cari urmăreau provocarea măcelului. Dar în momentul afişărei ordonanţei, populaţia ieşeană era complect otrăvită şi cel din urmă copil ştia că focurile din Iaşi au fost trase de evrei. De aceea ordonanţa nu a fost privită decât ca o confirmare a zvonurilor şi a înveninat şi mai mult atmosfera. Fireşte că ordonanţa nu aducea nici o ameninţare împotriva celor cari continuau să omoare pe evrei.

Aceste omoruri se mai produc, sporadic, în special la periferiile oraşului. (Nr. 38, 72). Numărul victimelor e redus, pentru că evreii înfricoşaţi stau ascunşi şi nu se încumetă să iasă pe străzi.

2 Iulie 1941.

Un nou comunicat al lui Ion Antonescu anunţă că „străinii de neam" cari vor mai trage asupra soldaţilor, vor fi executaţi în proporţie de câte 50, pentru fiecare soldat român sau german căzut. (Nr. 2).

2 Iulie 1941.

Trenul comandat de Aurel Triandaf, plecat în după amiaza precedentă din Tg. Frumos, a ajuns în zorii zilei la Mirceşti. S'au descărcat 327 cadavre, înmormântate în marginea satului Iugani. (Nr. 57, 59). Vagoanele nu au fost deschise decât atâta timp cât era strict necesar pentru coborîrea cadavrelor, iar oamenilor înebuniţi de sete, cari beau urină şi îşi sug unul altuia sângele şi puroiul, nu li se dă nici un strop de apă. Cei cari încearcă să se salveze sărind din vagoane fie pentru a fugi, fie pentru a sorbi apa din băltoace, sunt împuşcaţi. (Nr. 56, 57).

3 Iulie 1941.

Trenul a ajuns în staţia următoare, Săbăoani, şi a mers mai departe până lângă Roman, unde nu a fost lăsat să intre în gară, din cauza

mirosului ce exala. Din ordinul Marelui Cartier General, care era instalat în oraş, trenul a fost reîntors la Săbăoani, unde a mai scoborît vreo 300 cadavre. **(Nr. 57, 60) (planşa II).** Tot acolo a venit şi o comisie medicală, care a dispus să se împartă oamenilor apă. Abia acum, în a cincea zi de suferinţă, capătă toţi evacuaţii, prima sorbitură de apă. Unii din ei, complect deshidrataţi, cad ca trăzniţi, numai la atingerea apei de buze.

6 Iulie 1941.

Trenul a mers mai departe. A mai lăsat 55 cadavre la Roman **(Nr. 57) (planşa h),** unde o parte din evacuaţi au fost îmbăiaţi **(Nr. 55, 56, 57),** dar li s'a ars toată bruma de îmbrăcăminte ce mai aveau pe ei **(Nr. 56),** astfel că au continuat drumul aproape în pielea goală **(planşa VIII),** 10 cadavre la Mărăşeşti **(Nr. 57, 61),** 40 la Inoteşti **(Nr. 57, 62)** şi a ajuns în sfârşit la Călăraşi, unde sublocotenentul Aurel Triandaf, nu a mai putut preda autorităţilor locale — din cei 2430 de oameni încărcaţi la Iaşi sau din cei 1776 cât a preluat el în gara Tg. Frumos — decât 1011 oameni vii, 69 muribunzi şi 25 de cadavre. **(Nr. 57. 63).**

Supravieţuitorii au fost internaţi într'o magazie din curtea regimentului 23 infanterie. In cele aproape 2 luni cât au stat la Călăraşi, ei au dus o existenţă mizerabilă, cu toate că aci au întâlnit oarecare bunăvoinţă a autorităţilor şi au fost ajutaţi temeinic de obştea evreească locală şi de Federaţia Uniunilor de Comunităţi Evreeşti. Nici nu s'ar fi putut îmbunătăţi prea mult traiul lor în situaţia în care se găseau, când din 1100 de oameni, 25 au fost înmormântaţi în prima zi, câte 6—7 mureau în zilele următoare, 95 au trebuit a fi internaţi în spitale, 2 treimi erau complect goi, iar restul nu aveau decât cămaşa pe ei. Totuşi trimiterile masive din Bucureşti, de lingerie, îmbrăcăminte, alimente şi medicamente, le-au redat curând un aspect omenesc **(planşa VIII),** şi au făcut ca în timpul internării să nu mai moară decât 99 dintre evacuaţi.

August 1941.

La Iaşi e iarăşi linişte. Oraşul a recăpătat aspectul aproape normal. Indemnate sau ameninţate de autorităţi, evreicele din Iaşi au luat locul bărbaţilor, ale căror trupuri putrezesc în imensele gropi comune, sau continuă să se chinuiască în lagărele de internare dela Podul Iloaei şi Călăraşi.

Prin oraş s'au perindat nenumăraţi anchetatori. Ministerul de Interne, Marele Cartier General, Serviciul Special de Informaţiuni, etc., au trimis cercetători ai cauzelor, împrejurărilor şi vinovăţiilor pogromului. Nimeni nu s'a încumetat să stabilească o învinuire.

Generalul Emanoil Leoveanu, Director General al Siguranţei Statului, trimis să ancheteze de însuşi Ion Antonescu, nu şi-a putut împlini misiunea decât superficial, pentrucă după vreo trei ore de lucru, a fost invitat de autorităţile militare germane să părăsească oraşul. I-a

fost deajuns însă ca să stabilească că nici un evreu nu a tras în armată, că nici un soldat german sau român nu a fost omorît sau rănit și că totul a fost o înscenare legionară sau fascistă, menită să ducă la exterminarea evreilor. (**Nr. 45**).

Cu toate că toți conducătorii cunosc acum întregul adevăr, nimănui nu-i trece prin gând că ar trebui desfăcută din massa populației ieșene, otrava răspândită cu criminală voință.

Dimpotrivă. Abia s'au calmat spiritele, când ordonanța noului comandant militar al orașului, general Dumitru Carlaonț, a obligat pe toți evreii să poarte semnul distinctiv, prilej nou de turburări și suferințe. Aceeași ordonanță a izgonit o bună parte a evreilor ieșeni din locuințe, obligându-i să părăsească gospodăriile, așa cum se găseau, fără a lua cu ei altceva decât puțină îmbrăcăminte. (**Nr. 73**).

Apoi s'a pornit cascada măsurilor generale de prigoană: recrutările pentru detașamente exterioare de muncă de folos obștesc, urgia fiscală pentru subscrierile la împrumut, izgonirile chiriașilor și proprietarilor din locuințele lor, deportările în Transnistria, etc., etc.

Dar conducătorii autorităților nu au fost mulțumiți. S'au încercat noi înscenări și provocări, ca bunăoară cea dela sinagoga din strada Nemțească, unde s'au găsit obiecte „compromițătoare", între cari portretul Generalissimului Stalin, vârîte acolo de vreun trepăduș de poliție. (**Nr. 74**).

Dar, pentrucă provocările și înscenările nu au reușit, se face apel la autoritățile centrale, cărora li se strecoară veninoase sugestii. Chestorul de poliție, lt.-col. Constantin D. Chirilovici, — față de care mulți evrei au păcătuit, considerându-l om de conștiință și bună credință — împărtășește guvernului satisfacția pentru ceeace a făcut armata la 29 Iunie și regretul pentrucă masacrul s'a limitat numai la atât. (**Nr. 75**).

PROLOG

Nr. 1[1]

PREŞIDENŢIA CONSILIULUI
DE MINIŞTRI
Centrul de informaţiuni
Nr. 62783

Bucureşti 19 Iunie 1941

MINISTERUL
PROPAGANDEI NAŢIONALE
Cabinet

Confidenţial Personal

Cu onoare se trimite alăturata Notă Informativă — relativă la activitatea Serviciului Secret al Misionarilor de pe lângă Ministerul Propagandei Naţionale — pe care d. General Antonescu, Conducătorul Statului, a pus următorul ordin de rezoluţie:

— Executarea rezoluţiilor din text.

— Să se închidă toate cafenelele evreeşti comuniste din Moldova.

— **Să fie identificaţi — pe regiuni, — toţi jidanii, agenţii comunişti sau simpatizanţi.**

„Ministerul de Interne trebue să-i ştie, să le interzică circulaţia şi **să fie în măsură a face cu ei ceeace voi ordona, când va fi momentul oportun.**

„Trebue să se pregătească serviciul, care să adune — din Basarabia şi Bucovina — toate crimele şi toate suferinţele populaţiei, în timpul dominaţiei bolşevice, pentru a fi imediat folosit la ţară, în fabrici, cinematografe şi în şcoli".

Deasemenea Domnia-Sa a aprobat toate propunerile făcute de Ministerul Propagandei Naţionale, prin darea de seamă înaintată cu No. 83/M, din 31 Mai 1941 şi arătate în nota alăturată.

Vă rugăm să binevoiţi a dispune, raportându-se Preşidenţiei Consiliului de Miniştri (Serviciul Central de Informaţii), rezultatul măsurilor luate de Dvs., până la data de 10 Iulie 1941.

Din ordinul
Preşidenţiei Consiliului de Miniştri

(ss) G-ral I. ŞTEFLEA

---

[1]) Documentul este reprodus după o copie, fără verificarea originalului

EPILOG

Nr. 2

PREŞIDENŢIA CONSILIULUI
DE MINIŞTRI

1 Iulie 1941

COMUNICAT

Sovietele urmăresc pe toate căile să producă acte de sabotaj, de dezordine şi de agresiune, în spatele frontului.

In acest scop, lansează din avion, cu paraşutele — spioni şi agenţi terorişti, cari iau contactul cu agenţii rezidenţi din ţară şi cu populaţia iudeo-comunistă, pentru a organiza împreună acte de agresiune.

Câţiva din aceşti agenţi au fost prinşi, iar actele de agresiune încercate au fost sancţionate.

La Iaşi, au fost executaţi 500 iudeo-comunişti, care trăseseră focuri de armă din case, asupra soldaţilor germani şi români.

Toate încercările ce se vor mai face de a turbura liniştea şi ordinea vor fi reprimate pe loc, fără cruţare.

Populaţia paşnică are datoria de a divulga imediat autorităţilor locale pe toţi cei suspecţi şi pe toţi străinii, apăruţi de curând în localitate. Cine nu divulgă la timp pe aceşti turburători ai ordinei şi siguranţei vor fi executaţi, împreună cu toată familia.

* * *

PREŞIDENŢIA CONSILIULUI
DE MINIŞTRI

2 Iulie 1941

COMUNICAT

In ultimele zile au fost câteva cazuri când **elemente străine de neam şi duşmane intereselor noastre,** au tras focuri contra soldaţilor germani şi români.

Orice încercare de repetare a acestor mişeleşti agresiuni, va fi reprimată fără cruţare.

Pentru fiecare ostaş german sau român, vor fi executaţi 50 iudeo-comunişti.

I. ORGANIZAREA GENERALĂ A POGROMULUI

a) ROLUL SERVICIILOR SECRETE GERMANE ŞI CEL AL SERVICIULUI SPECIAL DE INFORMAŢIUNI ROMÂN (S.S.I.)

Nr. 3

CURTEA MILITARĂ
DE
CASARE ŞI JUSTIŢIE
Cab. Nr. I Instrucţie

PROCES VERBAL
al audierei martorului Eugen Cristescu, fost şef al Serviciului Special de Informaţii S. S. I.

Am fost şeful Serviciului de Informaţii în timpul Mareşalului Antonescu.

In România au existat în total 11 servicii germane de informaţii. Dintre acestea 3 servicii au fost oficiale între cari „Abwehrul" german, în româneşte Serviciul de Informaţii al armatei germane; al doilea ataşatul de poliţie german pe lângă legaţia din Bucureşti şi apoi Serviciul de Informaţiuni al legaţiei germane, tolerat de uzanţele diplomatice.

In afacerea dela Iaşi, conform informaţiunilor şi verificărilor mele, stabilite printr'o anchetă informativă, au avut amestec 3 servicii clandestine germane de informaţiuni:

1. — **Gestapo** (Geheimestaadtpolitzei), cu caracter politic, care a fost condus o bucată de vreme de colonelul Geissler. După rebeliune şi atentatul dela Jilava, Geissler împreună cu alţi 9 capi, au fost expulzaţi din ţară, constatându-se amestecul lor în aceste afaceri, însă a rămas toată reţeaua lor conspirativă în ţară şi **a activat şi la Iaşi, atât direct cât şi prin provocatori români, agenţi în slujba Gestapoului.**

2. — **Sicherheits Dienst** (Serviciul de siguranţă), tot cu caracter politic, de sub conducerea lui Kurt Auer, avea elemente vechi în ţară şi **a activat în afacerea dela Iaşi.**

3. — **Geheim Feldpolitzei** (Poliţia militară secretă de campanie), formaţiune aparţinând S.S.-ului german şi care făcea siguranţa teritoriului armatei germane, **a activat şi el la Iaşi.**

Toate aceste 3 servicii cu caracter politic, erau sub ordinele lui Himmler şi aveau misiuni politice, aşa cum au activat tot timpul războiului. Aceste 3 servicii au activat pe teritoriul român, clandestin şi fără nici o legătură cu serviciile române de informaţiuni, ba dimpotrivă au fost în permanenţă fricţiuni ori de câte ori se sezizau operaţiuni clandestine ale lor.

4. — Al patrulea serviciu era „Abwehrul" condus de amiralul Canaris, serviciul oficial stabilit în ţară, având caracter pur militar şi fără caracter politic. Din acest serviciu făcea parte maiorul Stranski, translator şi ofiţer de legătură cu Serviciul de Informaţii Român.

Stabilind raporturile între Canaris şi Himmler, trebue să precizăm că amiralul Canaris şi serviciul său, aparţineau Wehrmachtului, iar celelalte servicii în frunte cu Himmler, aparţineau grupei politice.

Către sfârşitul războiului, constatându-se că 5 ofiţeri în frunte cu Col. Hansen din Abwehr, au avut amestec în atentatul contra lui Hitler, Canaris a fost destituit şi arestat iar Col. Hansen şi ceilalţi ofiţeri au fost executaţi.

Amiralul Canaris a servit ca martor al acuzării în procesul dela Nuerenberg.

In concluzie afirm că în afacerea dela Iaşi, au avut amestec cele 3 servicii clandestine şi nu a putut avea nici un amestec Abwehrul, pe baza documentelor şi precizărilor ce le voi da.

Ancheta informativă. Deoarece constatasem că anchetele oficiale nu pătrunseseră în fundul aranjamentului care a provocat violenţele germane dela Iaşi şi cum informaţiunile pe cari le aveam dela 2 funcţionari ai mei, trimişi după masacre la Iaşi, nu am fost mulţumit cu aceste date şi după 15 Iulie 1941, când m'am strămutat cu eşalonul la Iaşi, am întreprins o anchetă informativă, spre a pătrunde mai adânc în organizarea conspirativă a pregătirii masacrelor. Intrucât am constatat, în Iunie 1946, că **dosarul acestei anchete informative, lipseşte dela Serviciul Special de Informaţii,** voi căuta să reconstituesc, pe cât posibil din memorie şi să afirm că germanii au aranjat o provocaţiune la Chestura Poliţiei Iaşi, din preajma căreia s'a tras cu armele asupra trupelor din organizaţia Todt, cari se găseau în mare număr în Iaşi şi deşi acestea nu avuseseră nici un rănit, au procedat apoi la deslănţuirea masacrelor.

Deci, aşa zisa rebeliune a evreilor dela Chestura Poliţiei Iaşi, trebue înţeleasă sub concepţia reală de provocaţiune, care s'a făcut de către elemente germane şi române, din servicii clandestine germane de informaţie: Gestapo, S.D. şi Geheimfeldpolitzei.

Nu au fost constatări în sarcina Abwehrului, grupele acestuia aflându-se pe prima linie a frontului, pentru informaţii şi contra informaţii şi nu la Iaşi.

Ancheta a mai stabilit că grupa română era formată dintr'o serie de vechi elemente antisemite din Iaşi — agenţi în serviciile clandestine de informaţie germane; această grupă era condusă de un oarecare Marinescu, iar ei s'au servit de arme germane pentru a face provocaţii.

Dosarul anchetei informative mai conţinea şi alte nume germane şi române, amestecaţi în provocaţia dela Iaşi

Am întreprins o acţiune de urmărire a românilor culpabili constatând însă că fugiseră în Germania cu concursul germanilor, şi bănuind că maiorul Gregori şi cpt. Rochscheid au avut şi ei amestec în afacerea Iaşilor, am stăruit şi obţinut expulzarea lor din ţară.

Toate aceste constatări le-am raportat fostului Mareşal Antonescu, care şi le-a notat spre a avea o discuţie cu generalul Schobert, comandantul armatei de sud.

Serviciile române de informaţii, în raport cu afacerea dela Iaşi.

1. — Serviciul special de informaţii era un organ de pură informaţie al Preşidenţiei Consiliului de Miniştri, exponenţii săi neavând

calitatea de ofiţeri sau agenţi de poliţie judiciară, având numai activitate discretă de informaţii şi verificări, neputând interveni pe teren.

La începutul războiului, conform ordinelor Preşidenţiei Consiliului de miniştri şi Marelui Stat Major, S. S. I., a alcătuit un eşalon pentru informaţii pe front şi apărarea spatelui armatei române de acţiuni de spionaj, sabotaj şi teroare. Acestea erau misiunile S. S. I., el neavând contact cu populaţia şi nici un fel de misiuni de ordine publică, cari aparţineau pretoratelor militare.

Eşalonul se compunea din 100 până la 160 persoane, din cari jumătate era personal de serviciu, adică telegrafişti, şofeuri, organe de pază, bucătari, ordonanţe.

Pentru contra-informaţii erau 12—15 inşi.

Se menţionează că totalul maxim al S. S. I. pentru ţară şi străinătate, a fost de 900 inşi, dintre cari mai mult de jumătate personal de serviciu.

Serviciul era condus de subsemnatul.

In legătură cu deplasarea eşalonului, precizez următoarele date, în raport cu afacerea dela Iaşi.

Sâmbătă 21 Iunie 1941, ora 19, eşalonul pleacă dela Bucureşti la Maia Fierbinţi, unde stă şi zilele de 22 şi 23 Iunie 1941.

La 24 Iunie 1941, ora 7, eşalonul pleacă la Odobeşti — Vârtejcoiu — Râmnicul Sărat. M. C. G. se găsea la Odobeşti.

25 şi 26 Iunie 1941, eşalonul rămâne la Vărtejcoiu.

La 27 Iunie 1941, Grigore Petrovici şi Maior Tomescu Niculae cu şoferul Teraponte pleacă la Bucureşti spre a echipa maşina cu cauciucuri şi se întoarce seara la Vărtejcoiu.

28 Iunie 1941, tot eşalonul pleacă la Vaduri — Piatra Neamţ, inclusiv Col. Ionescu Micandru şi maiorul Stranski.

29 Iunie 1941, tot eşalonul cu Stranski şi col. Micandru au participat la slujba religioasă din com. Vaduri, unde s'au şi fotografiat iar apoi au avut cu toţii: col. Ernescu, dr. Balaban, maior Luca, Gr. Petrovici şi Ionel Stănescu, o masă la o cârciumă din apropierea bisericei.

După masă Ionel Stănescu a primit dela mine însărcinarea să plece la Brăila şi Galaţi, pentru verificarea unei denunţări „Gherseueron" asupra existenţei unor aparate clandestine de radio. Tot în aceeaşi zi Gr. Petrovici a primit dispoziţia să facă o verificare identică la Poeni-Iaşi.

Intrucât personalul serviciului nu putea pătrunde în zonele militare fără autorizarea M.C.G., am cerut prin adresă scrisă către M.C.G., care se găsea la Roman, aceste autorizaţii. In seara acestei zile de 29 Iunie 1941, toţi cei citaţi mai sus inclusiv col. Micandru şi maiorul Stranski, s'au adunat în casa preotului din com. Vaduri, la locuinţa subsemnatului. Până la această dată, nimeni din eşalon nu a părăsit sediul eşalonului.

Luni 30 Iunie 1941, Ionel Stănescu cu echipa: Ion Spiru, Constantinescu, Cristescu, Zănescu şi şofeur Pavli, au plecat la Galaţi şi Brăila, unde au lucrat permanent până în seara zilei de 3 Iulie 1941.

Gr. Petrovici a plecat la M.C.G., la Roman, unde a luat dela col. Dinulescu, şeful secţiei II-a, autorizaţiile de deplasare.

Tot la 30 Iunie 1941, Mihalcea a primit însărcinarea de a pleca la Iaşi ca observator pe lângă comisia de anchetă şi spre a face informaţii asupra modului cum s'au petrecut masacrele.

Marţi 1 Iulie 1941, eşalonul se mută la Soprăceşti — Roman. Dimineaţa Gr. Petrovici se duce la Cartier, la Roman, cu echipa: Petrescu Const., Marinovici Victor, Rădulescu Traian şi Teraponte, unde întâlneşte pe Mihalcea care cu agentul Munteanu erau în drum spre Iaşi, iar oraşul fiind în zona de operaţii, este cartiruit de secretarul poliţiei Iaşi Stânciulescu, la hotel Palace.

Miercuri 2 Iulie, eşalonul se află tot la Soprăceşti, iar Petrovici pleacă la Poeni — Iaşi, pentru cercetarea aparatului clandestin de radio.

Joi 3 Iulie 1941, eşalonul este tot la Soprăceşti, iar Petrovici se întoarce dela Poeni cu rezultat negativ.

Vineri 4 Iulie, Petrovici revine cu echipa la eşalon la Soprăceşti şi raportează o serie de informaţiuni între cari, că masacrele — după indicaţiile date de Mihalcea, chestor Leahu şi secretar de Chestură, Stănciulescu — au fost opera germanilor, iar autorităţile locale au fost depăşite de germani şi nu au putut stăpâni situaţia. **De altfel nici măsurile de prevedere nu au fost luate.** A adăugat că s'au făcut unele arestări, dar numai asupra celor găsiţi cu lucruri de furat. In aceeaşi zi, Ionel Stănescu cu echipa lui, se întoarce dela Galaţi la Soprăceşti, unde găseşte şi pe Gr. Petrovici. Maiorul Balotescu şi maiorul Tulbure au fost cartiruiţi la începutul războiului, la Bucium — Iaşi, iar S. S. I. nu avea la Iaşi nici un element şi nici o staţie de radio pentru legătura cu eşalonul, toate fiind în deplasare.

La 27 Iunie 1941, Petrovici era la Bucureşti, iar la Iaşi nu s'a dus decât la 1 Iulie, ceeace se poate constata din copia adresei S. S. I., către M.C.G.,pentru autorizaţii, cum şi prin mărturiile lui Leahu şi Stănciulescu.

Sâmbătă 5 Iulie până la 14 Iulie 1941, eşalonul rămâne la Soprăceşti — Roman, iar I. Stănescu şi Gr. Petrovici, cu echipele respective, au mai lucrat la Piatra-Neamţ, până la 13 Iulie 1941.

14 Iulie 1941, eşalonul pleacă la Iaşi, Petrovici şi Stănescu se reîntorc la Soprăceşti, unde găsind eşalonul plecând la Iaşi, vin şi ei la Iaşi, la 15 Iulie 1941.

Ce rezultă din cele de mai sus?

Menţionez în primul rând că datele asupra zilelor, pot suferi o modificare de 1-2 zile în plus, în nici un caz în minus.

a) Că S. S. I. nu avea înainte şi în zilele de 29 şi 30 Iunie 1941 nici un organ în Iaşi şi de aceea nu a fost informat de masacrele de la Iaşi, direct de organele sale ci de col. Dinulescu, şeful secţiei II-a M.C.G. şi în urmă a însărcinat pe Mihalcea să facă informaţii şi observaţii, S. S. I. neavând alt drept şi rol, afacerea fiind de ordine publică, neintrând în competinţă;

b) Deci Mihalcea şi Petrovici s'au dus la Iaşi după masacre, iar Ionel Stănescu n'a fost la Iaşi, ci la Galaţi şi Brăila.

S'a mai vorbit că înainte de masacre ar fi avut loc la Iaşi sau Piatra Neamţ, o conferinţă între amiralul Canaris şi subsemnatul şi

că la această conferință s'ar fi aranjat masacrele dela Iași. Alți agenți au declarat că această conferință a avut loc după 5 Iulie 1941, când Canaris ar fi venit la Iași pentru a vedea opera agenților lui Himmler, iar dela S. S. I. s'ar fi dus maiorul german Stranski și col. Ionescu Micandru; că amiralul Canaris voind a vedea pe subsemnatul, a renunțat la aceasta, deoarece cu avionul său prea mare nu putea ateriza pe aeroportul Roman.

Să restabilim faptele cu date pozitive.

Eșalonul, sosit la Roman la 1 Iulie 1941, s'a mutat la Iași la 14 Iulie 1941. Eu nu m'am deplasat în acest interval nicăeri, iar ceilalți ce s'au deplasat, au făcut-o după 1 Iulie 1941. Care este adevărul asupra vizitei amiralului Canaris la Iași?

In jurul datei de 10 Iulie 1941 — deci după masacre — aflându-mă la Șoprăcești-Roman, am fost avizat telefonic de col. Siminel, delegat cu conducerea centralei serviciului în București, că amiralul Canaris a sosit la București, unde s'a interesat de cartierul armatei Generalului Schobert și i s'a spus că se găsește la Școala Normală din Iași; că Canaris și-a exprimat dorința de a mă vizita și pe mine și pe col. Dinulescu și spunându-i-se că ne aflăm la Roman, urma să vină acolo.

Este o regulă de protocol, strict respectată, în uzanțele internaționale ale șefilor serviciilor de informații, că nu pot păși unii pe teritoriul altora, fără a vizita pe șeful serviciului de informații al statului respectiv și a-i comunica scopul vizitei.

Pentru îndeplinirea acestei formalități, trebuia să ne viziteze Canaris la Roman. Cum însă el călătorea cu un avion greu, iar terenul aeroportului Roman nu era propriu pentru aterisare, pe aeroportul București, fiind informat de aceasta, a fost nevoit să schimbe direcția direct la Iași și să nu mai vină la Roman.

In cursul dimineței acestei zile am însărcinat pe lt.-col. Ionescu C. Micandru, care era șeful secției de legături externe în S. S. I. și care făcea legătura cu Abwehrul prin maiorul Stranski, ca amândoi să primească la aeroportul Roman, pe amiralul Canaris și să-l aducă la Soprăcești unde îl așteptam cu masa. La aeroportul Roman li s'a comunicat că amiralul Canaris și-a schimbat direcția la Iași și au fost obligați să se ducă în fuga mașinei și să-l aștepte pe aeroportul Iași, unde s'au și întâlnit cu Canaris și s'au dus cu toți la cartierul lui Schobert, la Școala Normală, unde au avut o scurtă convorbire cu el asupra legăturii de serviciu. Acesta le-a explicat dece nu a putut veni la Roman iar cei doi ofițeri s'au despărțit de Canaris, întrucât acesta a luat masa cu generalul Schobert. In seara aceleași zile cei doi ofițeri s'au întors la eșalonul dela Soprăcești, unde mi-au relatat cele de mai sus. Fusesem informat de dimineață, dela aeroportul Roman, de schimbarea survenită în voiajul amiralului Canaris.

In ceeace privește afirmația că amiralul Canaris ar fi venit să vadă opera agenților lui Himmler, am dat mai sus lămuririle din cari rezultă că între aceștia doi și între serviciile lor, era o mare diferență ca structură, metode de lucru și obiective urmărite și o mare luptă, ceeace nu poate confirma bănuiala că acesta ar fi venit să vadă opera agenților lui Himmler.

Din cele de mai sus rezultă că o conferință între mine și Canaris și înainte de masacre și pentru aranjarea lor nu a existat nici odată, că eu n'am participat la vizita lui Canaris, că acesta n'a venit înainte ci după masacre și că din raportarea faptelor pozitive așa cum s'au petrecut, rezultă că acei cari au dat asemenea informațiuni au falșificat adevărul și mai mult ei nu se puteau pronunța în chestiuni cari nu sunt de domeniul lor, de înțelegerea lor și de faptul că nu au fost la eșalon, că nu au fost la Iași, nici înainte nici după petrecerea faptelor și nici nu au avut însărcinarea să facă vreo informație sau cercetare în această afacere, astfel că afirmațiile lor sunt simple versiuni, intrigi, acte de răzbunare între agenți.

Asupra afirmațiilor că maiorul Stranski ar fi fost omul de încredere al Gen. Hansen, care ar fi comandat armata germană dintr'o pădure de lângă Iași și că maiorul Stranski ar fi plecat dintr'o pădure de lângă Roman la cartierul lui Hansen și în acest voiaj ar fi făcut instigații sau provocarea afacerii dela Iași, dau următoarele preciziuni:

Nu Gen. Hansen comanda armata germană, ci gen. Schobert și nu dintr'o pădure de lângă Iași, ci dela Școala Normală din Iași. Gen. Hansen în acest timp părăsise conducerea misiunei militare din România în favoarea Gen. Hauffe și comanda un corp de armată pe frontul german. Cei doi ofițeri, Stranski și Micandru, au plecat dela Sopră-cești — Roman la Iași, în circumstanțele arătate la capitolul precedent. Până la Roman acești doi ofițeri n'au lipsit o zi dela eșalon, iar deplasarea lor la Iași s'a făcut mult timp după masacre și fără nici o legătură cu ele. Materialmente nu este admisibil ca aceștia să fi avut vreun rol în afacerea dela Iași atât timp cât nu s'au deplasat dela eșalon până la 10 Iulie 1941, iar în ziua masacrelor, 28 Iunie 1941, se găseau în mașină cu subsemnatul, în drumul dintre Vărtejcoiu — Odobești — Piatra Neamț — Vaduri.

In ceeace privește afirmațiunea că în Iași s'ar fi aflat un insp. special S. S. I., faptul se datorește unei simple confuzii cu organele direcțiunei generale a poliției, cari se găseau în Iași, urmând a ocupa polițiile din Basarabia, pe măsura ocupărei orașelor, astfel că la Iași se găsea o bună parte din poliția teritoriilor cedate, iar nici decum organe ale S. S. I.

Judecător Instructor Special
(ss) G-ral C. A. Av. EMANOIL IONESCU **(ss) EUGEN CRISTESCU**
Grefier (ss) ZARAPAPEL

Nr. 4

DEPOZIȚIA

martorului Lt.-Col. Traian Borcescu, fost șef al serviciului secretariatului S. S. I., audiat în ziua de 12 Noembrie 1945, de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

Incepând din 1938 până la 1 Aprilie 1941, am funcționat în Marele Stat Major, Secția II-a, la Biroul de Contra-Informații Militare.

La 1 Aprilie 1941, am fost mutat la Serviciul Special Informaţii, unde m'am prezentat la 1 Mai 1941.

Secţia II-a din Marele Stat Major avea următoarele atribuţiuni:

a) Activitatea externă în legătură cu Serviciul Special Informaţii şi cu ataşaţii militari cari depindeau direct de Secţia II-a a M. St. M.

Urmărea gradul de pregătire de război a statelor imediat vecine ţării noastre precum şi sistemul de alianţe militare îndreptate contra ţării noastre. Ataşaţii militari raportau lunar sau în măsura producerii evenimentelor, faptele importante din statele respective. In ceeace privea U.R.S.S.-ul, se luau informaţii dela celelalte state. Pentru U. R. S. S. avea organe informative situate pe frontiera de Est, din care unul la Cernăuţi şi unul la Chişinău, care coincideau cu centrele de informaţii ale Serviciului Special Informaţii, însă lucrau separat. Centralizarea însă a informaţiilor provenind atât dela centrele de informaţii ale M. St. M. cât şi ale Serviciului de Informaţii, se făcea însă de Marele Stat Major, Secţia II-a.

In străinătate organele Marelui Stat Major de spionaj şi organele Serviciului Secret de Spionaj, numite Rezidenţe şi care erau camuflate sub diferite funcţiuni la Legaţiile române din capitalele respective, lucrau în colaborare dar raportau separat.

b) In interiorul ţării, Marele Stat Major dispunea de trei birouri statistice la Bucureşti, Iaşi şi Cluj, care urmăreau activitatea tuturor elementelor considerate ca suspecte siguranţei statului.

In problemele politice urmărea problema legionară, comunistă precum şi activitatea partidelor politice care ar fi adus un regim schimbat în ţară pe linie politică şi specială, activitatea muncitorilor în fabrici, activitatea minorităţilor în special activitatea iredentistă bulgară şi maghiară şi contra spionajul intern, adică urmărirea elementelor de spionaj inamice, trimise pe teritoriul ţării noastre.

Aceste birouri statistice depindeau toate de Secţia II-a a Marelui Stat Major, era o denumire care camufla atribuţiunile de urmărire a elementelor care lucrau contra siguranţei Statului de atunci.

c) Colaborarea Secţiei II-a din Marele Stat Major cu Serviciul Special Informaţiuni, era o colaborare totală, constând din furnizarea de către Serviciul de Informaţiuni, Marelui Stat Major, a tuturor informaţiunilor de pe teritoriul ţării. Acolo unde Marelui Stat Major, Secţia II-a, i se părea că nu are preciziuni sau informaţiuni complecte, le cerea în mod special Serviciului Special Informaţii.

La 11 Noembrie 1940, a venit la conducerea Serviciului Special Informaţiuni, Eugen Cristescu, fost director în Ministerul de Interne, care a avut la acest Serviciu, în timpul cât am stat eu la Secţia II-a a Marelui Stat Major, până la 1 Aprilie 1941, pe următorii colaboratori: lt.-colonel Palius Vasile, lt.-col. Ernescu Grigore, lt.-col. Andra Aurelian, lt.-col. Popescu Ion, lt.-col.Trifon Nicolai, director Becescu Florin, subdirector Butucescu, subdirector Silvestru Petru, Radu Al. Alexandrescu care este un nume conspirativ, agent special Braşoveanu, Rizescu, ambele nume conspirative şi curierul Tănăsescu.

Şefii Secţiei II-a din Marele Stat Major, au fost următorii: colonelul Moldoveanu Aurel din 1938 până în 1939, colonelul Creţulescu

Ilie, actual general, dela 1939 până în Ianuarie 1941, colonelul Dumitrescu Polihron, actual general, din Ianuarie 1941 până în Februarie 1941, când este schimbat cu colonelul Dinulescu Radu, care era un înfocat germanofil. Germanofilia acestuia se manifesta prin conferințele pe care le ținea în interiorul Secției și la Școala Superioară de Război. *In* aceste *conferințe își arăta convingerea în victoria armatelor germane* și în orientarea politicei externe a României, care nu putea fi, după dânsul, decât cea alăturată Germaniei. Pretind că tot din cauza acestui colonel Dinulescu și eu am fost mutat din Secția II-a. Colonelul Dinulescu a fost șeful Secției II-a până prin anul 1943, când a fost trimis la Stockholm de Marele Stat Major, de către generalul Șteflea, pentru a se informa pe cale nordică, de stările militare din Finlanda și Uniunea Sovietică.

Știu cu precizie că Secția II-a a Marelui Stat Major, s'a ocupat cu problema mișcării populației evreești din Moldova, prin birourile statistice respective, conducerea acestei activități având-o colonelul Petrescu Gheorghe.

Până la 1 Aprilie 1941, cât am stat eu la Secția II-a, nu se făcuseră în această chestiune decât statistici asupra răspândirii populației evreești pe centrele urbane și rurale din Moldova și Bucovina, infiltrația evreilor în întreprinderi industriale. Tot această secție a lucrat la întocmirea tablourilor de evreii suspecți în armată, adică elementele comuniste, elementele considerate spioni sau gazde de spioni, etc. Aceste tablouri au fost cerute de șeful Marelui Stat Major, defunctul general Ioanițiu. Tot în acest timp s'au stabilit măsurile de luat pentru prinderea, cercetarea tuturor spionilor și parașutiștilor sovietici și a propagandiștilor sovietici, lansați cu parașutele pe teritoriul românesc.

După plecarea mea dela Secția II-a a Marelui Stat Major, prin colaborarea noastră a Serviciului Special Informații cu această Secție, știu că **Secția II-a a centralizat toate tabelele de evrei,** care erau deținute *parte de către Siguranța Statului*, ale evreilor dela orașe, parte dela Inspectoratul General al Jandarmeriei (cei ce domiciliau pe teritoriul rural), și dela Serviciul Special de informații a celor suspecți de comunism, etc. Statul Major Secția II-a centralizându-le a întocmit tablouri, repartizându-i pe lagăre, deportarea lor în lagăre sau internarea în ghettouri.

La 1 Mai 1941, m'am prezentat la Serviciul Special de Informații, unde am funcționat până la 10 Noembrie 1944. Intâiu am fost repartizat la Agentura Frontului de Sud, unde eram ajutor al lt.-col. Trifon Nicolai, agentură care se ocupa cu țările balcanice și anume: Bulgaria, Jugoslavia, Albania, Grecia și Turcia, conducând rezidențele de spionaj din aceste țări. La această Agentură neavând *nici* o activitate, întrucât toată activitatea se concentra lt.-colonelului Trifon Nicolai, și a fratelui său sub-directorul Trifon Trifon, Eugen Cristescu mi-a dat direcția de Studii a celor trei școli de Agent de teren.

In intervalul dela **18 Iunie 1941, data plecării pe front a eșalonului** I din Serviciul Special Informații și 22 Iunie 1941, data izbucnirii războiului dintre România și Uniunea Sovietică, am fost numit de către Eugen Cristescu, șeful secretariatului. Eu am fost adus la Serviciul

Special Informaţii pe baza recomandaţiei făcute lui Eugen Cristescu de către lt.-colonelul Constantin Rădulescu-Siţa, care este camarad cu mine la şcoală.

La 1 Mai 1941, când am venit la Serviciul Special Informaţiuni, legătura între acest Serviciu şi Legaţia Germană, precum şi cu Serviciul de Informaţii al Armatei Germane, era făcută de Secţia de Legături a Serviciului Special Informaţii şi anume prin lt.-colonelul Constantin Ionescu Micandru, ajutat de maiorul Proca Alexandru, de subdirectorul Haralamb Eugen şi translatorul Galeriu Radu. Mai târziu această secţie de legătură se scindează în două: a lt.-colonelului Ionescu Micandru şi a doua aşazisă de contra sabotaj, care avea într'adevăr şi această misiune, cea mai importantă fiind însă legătura directă cu fostul Ambasador al Germaniei, Baron Manfred von Killinger şi cu consilierul de Legaţie Herman von Ritgen, condusă de lt.-colonelul Proca Alexandru, ajutat de şeful de echipă Păcescu — Rădulescu.

Menţionez că la Secretariat am stat până la 1 Decembrie 1941, când am trecut ca şef al Secţiei de Contra-Informaţii. Ca şef al Serviciului Secretariat nu pot da relaţiuni în ce priveşte legăturile Serviciului Special Informaţii cu Killinger şi armata germană, însă în calitate de şef al Secţiei de contra-informaţii, declar următoarele:

Legătura dintre Serviciul Special de Informaţiuni şi Legaţia Germană şi Serviciul de Informaţiuni al Armatei germane, consta în aceea că **Serviciul Secret de Informaţii Român dădea Legaţiei Germane toate informaţiile referitoare la comunişti şi evrei,** iar Serviciului de Informaţii al Armatei Germane i se dădeau toate informaţiunile cu privire la starea de spirit a unităţilor armatei române, precum şi referinţe asupra vieţii particulare şi publice a comandanţilor de mari unităţi româneşti. Deasemeni în cazuri izolate se cereau de către germani informaţiuni şi asupra diferitelor persoane purtând grade, până la soldat.

In legătură cu legăturile Serviciului Special de Informaţii, precizez că Killinger lucra direct cu Eugen Cristescu, sau prin lt.-colonelul Proca Alexandru, iar mai rar prin lt.-colonelul Ionescu Micandru şi prin Radu Lecca.

Von Ritgen, consilier de Legaţie, lucra cu Eugen Cristescu şi lt.-colonelul Alexandru Proca. Actualmente soţia lui von Ritgen se află în Bucureşti.

Colonelul Roedler şi maiorul Wetstein, ambii dela Serviciul Secret militar extern, lucrau cu Eugen Cristescu şi cu colonelul Proca, dar în special lucrau cu lt.-colonelul Ionescu Micandru. Colonelul Roedler era şeful direct al maiorului Al. Stranski, zis Sandu. Germanul Petersen, şeful Gestapoului în România, lucra cu lt.-colonelul Proca, cu directorul Florin Becescu-Georgescu şi cu maiorul Bălteanu.

Germanul Monfort, dela Legaţie, omul lui Killinger, care lucra în special pentru asigurarea transporturilor petrolifere pentru germani, era în legătură cu lt.-colonelul Proca şi Ionescu Micandru.

Germanul Peter şi un alt individ cu nume francez, care aveau atribuţiuni la Serviciul German de contra-spionaj, lucrau cu lt.-colonelul Proca, cu directorul Florin Becescu-Georgescu şi cu maiorul Bălteanu.

La Serviciul Special Informaţiuni, se afla în permanenţă ataşat pe lângă lt.-col. Ionescu Micandru, maiorul german Alexander von Stranschi zis Sandu, care lucra şi cu colonelul Lisievici Ion, directorul Florin Becescu-Georgescu şi lt.-col. Proca Alexandru.

In ziua de 18 Iunie 1941, Serviciul Special Informaţii a trimis un eşalon denumit Eşalonul I Operativ, care a plecat în direcţia Moldovei. Acest eşalon era compus din: Eugen Cristescu, col. Lisievici Ion, lt.-col. Vasile Palius, lt.-col. Ionescu-Micandru, maiorul german Alexander von Stranschi, directorul Florin Becescu-Georgescu, colonelul Ernescu Grigore, căpitanul Rusu Victor, Ionel Stănescu fost magistrat, Gheorghe Cristescu, fratele lui Eugen Cristescu, maiorul Cuceraru din Jandarmi, Grigore Petrovici, Al. Alexandrescu, maiorul Luca, căpitanul Gamulea, avocatul Constantinescu dela C.A.M., Roşianu Teodor zis Rellu, Constantin Petrescu-Pogoneanu, ambii agenţi de încredere ai lui Petrovici Grigore.

In ceeace priveşte masacrele dela Iaşi, petrecute la sfârşitul lunei Iunie 1941, am următoarele cunoştiinţe:

Nu am văzut buletinele întocmite de Eugen Cristescu care se afla la Iaşi şi trimitea aceste buletine direct mareşalului Ion Antonescu la Piatra Neamţ, iar un exemplar la Bucureşti, direct lui Mihai Antonescu. Secretarul meu Radu Silvestru — Vernescu Petre conspirativ — şi care făcea şi el parte din Eşalonul I Operativ, mi-a spus că aceste informative s'au trimis de către Eugen Cristescu mareşalului Ion Antonescu şi în zilele pogromului dela Iaşi, de către Eugen Cristescu, care se afla în Iaşi împreună cu tot Eşalonul, în acele zile.

In chestiunea masacrului dela Iaşi, am mai văzut un album de fotografii, în dreptul cărora erau făcute note explicative asupra întâmplărilor de acolo, album întocmit de către directorul Florin Becescu-Georgescu care redactase notele şi de către Gheorghe Cristescu, fratele lui Eugen Cristescu, care luase fotografiile. Acest album fusese trimis de către Eşalon, lui Mihai Antonescu, prin curier. In notele explicative se justifica pogromul din Iaşi prin aceia că evreii, ajutaţi de către elemente de partizani sovietici, au atacat cu focuri de arme trupele germane şi române în trecere spre front. Se spunea că au fost executaţi cu această ocazie în Iaşi şi în special în cartierele Păcurari, Sărărie, str. Lăpuşneanu, Chestura de Poliţie şi altele, circa 20.000 (douăzeci mii) evrei.

Se indicau ca executanţi ai masacrului, elemente din S. S. germane, poliţie şi trupă românească.

In ce priveşte pregătirea şi regizarea masacrelor dela Iaşi, bănuesc că au fost opera Eşalonului I Operativ, întrucât Eugen Cristescu când s'a întors la Bucureşti mi-a spus: „faptele mari care le-am făcut în Moldova, le-am făcut în colaborare cu Marele Cartier General Secţia II-a şi anume cu colonelul Dinulescu Radu şi lt.-colonelul Petrescu Gheorghe".

Deasemeni dela Grigore Petrovici ştiu că în pregătirea pogromului, a avut un mare rol Junius Lecca, şeful rezidenţei (centrul de contra informaţii dela Iaşi), care a furnizat toate informaţiunile asupra focarelor şi centrelor evreeşti din Iaşi, dând aceste informaţiuni lui Eu-

gen Cristescu, care împreună cu Marele Cartier General, Secția II-a și cu comandamentul german, a elaborat planurile desăvârșirii masacrului dela Iași.

In concluziile notelor care însoțeau albumul de care am vorbit mai sus, se spunea că s'au luat măsuri de către Eșalon, de acord cu Secția II-a a Marelui Cartier General, pentru evacuarea din Iași a supraviețuitorilor evrei ai pogromului.

Fotografiile din album reprezentau câteva case din Iași cu pereții ciuruiți de gloanțe, urme care se pretindeau că provin dela gloanțele trase de evrei, în armata germană și română, Deasemenea erau câteva fotografii care înfățișau soldați români și germani întinși pe jos în stradă, de care se pretindea în nota explicativă că au fost omorâți de evrei (precizez că erau numai două fotografii în acest gen).

Restul fotografiilor reprezentau străzi din cartierele evreești, pline de cadavrele victimelor pogromului.

In ce privește prepararea masacrelor dela Iași mai precizez că conducători ai centrului de informații din Serviciul Special Informații, **la Iași, erau căpitanul Balotescu Gheorghe și maiorul Tulbure care aveau în solda lor legionari și care au lucrat cu toții, împreună cu Eșalonul Operativ al S. S. I.-ului la pregătirea și săvârșirea pogromului.**

In ce privește execuția masacrului, deși Eșalonul nu avea misiuni de execuție, **totuși au luat parte la măcel următoarele echipe formate din membrii ai Eșalonului: o echipă condusă de Grigore Petrovici și căpitanul Gheorghe Balotescu, altă echipă condusă de maiorul Tulbure, alta condusă de Gheorghe Cristescu-Gică fratele lui Eugen Cristescu.** Eu de atâtea echipe știu, însă poate să fi fost și altele. **Aceste echipe au lucrat sub conducerea directorului Florin Becescu-Georgescu.**

Despre participarea acestor echipe ale S. S. I.-ului la execuții, am aflat chiar din primele zile dela curierul care mi-a adus albumul de care am vorbit mai sus și apoi **dela însuși membrii acestor echipe și anume, Grigore Petrovici-Guță, Cristescu-Gică, Balotescu și fostul meu secretar Silvestru Radu P. Vernescu, care mi-a relatat că au participat activ la executarea evreilor în zilele pogromului.** Secretarul meu Silvestru Radu-Vernescu mi-a spus că împreună cu Ionel Stănescu și Eugen Cristescu, cu câteva zile înainte de pogromul dela Iași, au fost la mareșalul Antonescu la Piatra-Neamț și bănuesc că, cu acea ocazie, s'a discutat și pus la cale pogromul dela Iași.

Unul din scopurile ascunse și nemărturisite pe față ale expediției acestui Eșalon Operativ, a fost acela al înlăturării pe cale de deportare sau exterminare a evreilor din Moldova, scop în care directorul Florin Becescu-Georgescu din S. S. I. la plecarea sa din București, a luat cu sine dosarele evreilor și ale comuniștilor.

Dela Iași, Eșalonul a plecat la Chișinău unde s'au reeditat masacrele contra evreilor, operând și la Chișinău aceleași echipe din S. S. I. care au operat și în Iași. In plus știu că la Chișinău s'a jefuit și chiar unul din funcționarii Serviciului, a fost prins și destituit.

Eșalonul a fost și la Tighina unde a comis jafuri, la Tiraspol, unde deasemeni a comis jafuri și la Odesa unde au participat la masacre.

Incepând dela Tighina, Eşalonul a fost condus de colonelul Lisievici Ion, secondat de lt. colonelul Vasile Palius.

O fracţiune a Eşalonului sub conducerea maiorului Olteanu, care a fost ulterior înlocuit cu maiorul Tomescu Niculai, ajutaţi de către Rizescu, s'a instalat la Cetatea Albă unde a jefuit populaţia evreească.

Celălalt Eşalon sub conducerea colonelului Lisievici, a operat în Transnistria, Ucraina şi Crimeia şi a ajuns până la Rostov, din care mai făcea parte lt. colonelul Vasile Palius, directorul Trohani Nicolae, conspirativ maiorul Cârlan, lt. col. Ernescu Grigore, căpitanul Rusu Victor, Velicu Dudu, locotenent rezervă Moşoarcă, locotenentul Florin Begnescu, Racu subdirector, etc.

Dosarul isprăvilor dela Odesa mi-a fost adus personal de către Grigore Petrovici, iar dosarul masacrelor dela Chişinău, mi-a fost adus de către Gheorghe Cristescu-Gică.

In ce priveşte executarea la Chişinău, a femeiei Roza Leibovici, am auzit dela camarazii mei, că ar fi fost împuşcată de către Petrovici Grigore.

Din Eşalon a făcut parte şi Mihalcea Constantin, actual chestor de Poliţie în Direcţia Generală a Poliţiei, care a fost ajutorul lui Florin Becescu-Georgescu, la conducerea secţiei de contra-informaţii în cadrul Eşalonului. Bănuesc că a făcut jafuri mari în Transnistria, întrucât la plecarea sa cu Eşalonul era foarte sărac, iar la întoarcere şi-a cumpărat automobil şi a început să se lanseze în mari afaceri împreună cu prietenul său Grigore Petrovici.

In anul 1942, mi-au fost daţi de către Eugen Cristescu, atât Mihalcea Constantin, cât şi Grigore Petrovici, ca ajutori la serviciul de contra-informaţii. Aceştia doi făceau cercetări şi propuneri cu privire la internările evreilor în lagăre şi ghetouri şi avize pentru acordarea paşapoartelor cetăţenilor cari plecau în străinătate. Din cauza formidabilelor afaceri pe care le făceau, i-am înlocuit.

Acelaş Grigore Petrovici sub pretextul că pleca în Germania să recruteze informatori dintre legionari, pleca în Elveţia pentru a face trafic de devize. Din aceste traficuri a realizat averi de multe milioane.

Aceasta-mi este declaraţia pe care după ce am cetit-o, o susţin şi semnez propriu astăzi 12 Noembrie 1945.

Acuzator public
(ss) **D. SĂRACU** (ss) Lt. Col. **TRAIAN BORCESCU**

Nr. 5

EXTRAS

din depoziţia martorului lt. col. Const. M. Rădulescu, audiat la 12 Iunie 1947, de către Judele Instructor Special, G-ral Div. Nedelea Savu

Referitor la masacrele dela Iaşi, nu pot da decât prea puţine relaţiuni, întrucât nu am fost acolo. Faptul pentru mine era prea greu de consecinţe politice generale, ca să-l desconsider şi am căutat a-l limpezi ca geneză şi execuţie.

Primul fapt revelator a fost o frântură de conversaţie, *surprinsă* de mine, între lt. col. Const. Ionescu Micandru şi căp. german Alexandru von Stranschi. In ziua de Sf. Eugeniu (24/12/1941) la o masă comună cu ocazia onomasticei şefului serviciului de informaţiuni român, Eugen Cristescu, fiind aşezat la masă lângă cpt. Stranschi, am auzit pe lt. col. Ionescu Micandru — în continuarea unei discuţii asupra evreilor — spunând: „Lăsaţi, vom termina noi cu evreii, aşa cum am *făcut la Iaşi cu S. S. I.-ul; când unii oboseau, alţii le lua locul.* Nu-i aşa Sandule?" (Sandu era cpt. von Stranschi).

....

Jude Instructor Special **(ss) Lt. Col. CONSTANTIN RADULESCU**
(ss) G-ral Div. SAVU NEDELEA

Nr. 6

EXTRASE

din depoziţiile martorului lt. col. Traian Borcescu, audiat la 15 şi 18 Ianuarie 1946, de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

Declar că îmi menţin în totul declaraţia mea dată în ziua de 12 Noembrie 1945, pe care o confirm astăzi.

Ţin să precizez că îmi reamintesc că în urma evenimentelor sângeroase petrecute în oraşul Iaşi în anul 1941, curierii cari aduceau corespondenţa provenind dela Eşalonul I operativ al Serviciului Special Informaţii, mi-au comunicat că **echipa înaintată a eşalonului, care se afla sub conducerea comisarului ajutor Grigore Petrovici, a participat activ la comiterea actelor petrecute în acel oraş.** Grigore Petrovici, se intitula peste tot ca „inspector", deşi în realitate nu avea decât gradul de comisar ajutor.

După cât îmi amintesc în acea vreme la Iaşi, în cadrul Eşalonului I operativ, nu se mai găsea nici o persoană care să deţină titlul de Inspector.

Motivul real al comiterei masacrului petrecut în oraşul Iaşi asupra populaţiei civile, în cursul zilelor dela sfârşitul lunei Iunie şi începutul lunei Iulie 1941, a **fost impasul moral în care se găsea comandamentul militar, faţă de întârzierea înaintărei trupelor germano-române peste Prut.**

Intrucât oraşul Iaşi reprezenta cea mai mare aglomeraţie, centrul cel mai important depe linia Prutului, oraşul cel mai apropiat de podul dela Ungheni, s'a găsit necesar a se creia o justificare, faţă de imposibilitatea temporară a trecerei Prutului pe toată lungimea sa.

Secţia II a Marelui Cartier General, Eşalonul I operativ, comandată de către Dl. Colonel Radu Dinulescu, a fost în perfectă colaborare cu conducerea Eşalonului I operativ al S. S. I.-ului, în vederea realizărei actelor sângeroase petrecute în oraşul Iaşi.

Dealtfel colaborarea principală şi intensă a elementelor militare în săvârşirea pogromului, nu se putea realiza fără asentimentul şi ordinul şefului Secţiei II-a din M. C. G.

Elementele compunând eşalonul I operativ, aflătoare în comuna Şoproceşti, jud. Roman, se aflau în subordinea Şefului Secţiei II-a din Marele Cartier General, care îşi avea reşedinţa în oraşul Roman.

....

Ştiu că Grigore Guţă Petrovici, din Eşalonul I operativ **a lucrat împreună cu maiorul Gheorghe Balotescu, la Iaşi, în timpul pogromului petrecut la Iaşi. Chiar Petrovici şi Balotescu mi-au spus că între aceşti doi a existat o strânsă colaborare în îndeplinirea misiunilor ce le-au primit, atât la Iaşi cât şi la Chişinău.**

Ştiu precis că Dl. Colonel Ioan Lissievici, care a îndeplinit funcţia de ajutor, iar apoi de şef al Eşalonului I operativ al S. S. Iului, cu începere dela instalarea acestui serviciu la Iaşi, avea în subordinea sa directă atât elementele informative, cât şi cele contra-informative, adică atât pe cele de pe front cât şi elementele cari funcţionau în spatele frontului. In consecinţă **ştiu că şefii rezidenţelor din Iaşi, Maiorul Gheorghe Balotescu, Maiorul Emil Tulbure, dimpreună cu membrii echipelor lor, erau în directa subordine a D-lui Col. Ioan Lissievici. Ştiu precis că aceşti doi ofiţeri au participat la pogromul din Iaşi, dimpreună cu echipele lor compuse din elemente legionare, aceasta chiar din afirmaţiunile făcute mie de către Maiorul Gh. Balotescu.** Participarea acestor doi ofiţeri dimpreună cu echipele lor formate din legionari, **constă în pregătirea terenului în oraşul Iaşi, punerea la punct a realizărei planului pentru comiterea masacrului şi participarea, dimpreună cu celelalte elemente militare şi civile din oraşul Iaşi, în acel măcel.**

....

Acuzator public
(ss) D. SĂRACU **(ss) Lt. Col. TRAIAN BORCESCU**

Nr. 7

EXTRAS

din depoziţia lui Victor Marinovici, agent în echipa cu care Grigore Petrovici a plecat la Iaşi, audiat la 30 Ianuarie 1946, de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

....

Când am fost cu reşedinţa în com. Şoproceşti, jud. Roman, cam vreo patru zile după ce a început războiul, eu am fost repartizat în echipa înaintată de sub conducerea d-lui Grigore Petrovici, care se numea inspector, noi şi toţi ceilalţi adresându-ne lui cu titlul de d-le inspector. Grigore Petrovici avea însă gradul de comisar şef în Siguranţa Generală.

In aceeaşi echipă se mai afla şi Constantin Petrescu, zis Podgoreanu, Rădulescu Traian şi şofeurul Boacă Titu, zis Teraponte.

Grigore Petrovici ne-a luat pe noi cei din echipa sa şi am plecat prima oară la Iaşi unde ne-am cartiruit într'un hotel care se afla în faţa statuei lui Cuza-Vodă din oraşul Iaşi, lângă hotelul Traian, hotel situat în apropierea hotelului Traian. Imi aduc aminte că imediat după ce ne-a cartiruit, noi toţi dimpreună cu şeful nostru Grigore Petrovici, ne-am dus la frizerul ce se afla în clădirea hotelului, care ne-a bărbierit pe toţi. După aceasta noi am plecat la Chestura Poliţiei cu maşina, noi agenţii rămânând afară, iar şeful nostru Grigore Petrovici a intrat înăuntru. Grigore Petrovici în timpul cât am stat cu el în oraşul Iaşi, prima oară, a fost de vreo două-trei ori în curtea Chesturii.

Imi aduc aminte că într'una din zile când am venit la Chestură, am văzut că se aduceau nenumăraţi locuitori evrei de ambe sexe, bărbaţi, femei şi copii, cari erau introduşi în curte. Intr'una din aceste dăţi, se afla în curtea Chesturii şi şeful nostru Grigore Petrovici.

....

Acuzator public
(ss) **D. SĂRACU** (ss) **VICTOR MARINOVICI**

Nr. 8

EXTRAS

din depoziţia lui Constantin Petrescu, agent în echipa lui Grigore Petrovici, audiat la 22 Ianuarie 1946, de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

....

Când echipa noastră sub conducerea lui Grigore Petrovici, când a intrat prima oară în oraşul Iaşi, s'a îndreptat spre localul Chesturei de poliţie, unde noi agenţii am rămas afară în maşină, iar comisarul Grigore Petrovici a intrat înăuntru, unde a rămas timp de vreo 1—1½ oră. **In curtea Chesturii se aflau adunaţi un mare număr de locuitori evrei, de diferite vârste, femei, bărbaţi, tineri şi bătrâni, precum şi copii. In acest timp soseau mereu convoaie de 15—20 de locuitori evrei, conduse de gardieni publici, jandarmi şi soldaţi nemţi, care erau deasemenea băgaţi în curtea Chesturii.**

....

Acuzator public
(ss) **D. SĂRACU** (ss) **CONSTANTIN PETRESCU**

Nr. 9

EXTRAS

din depoziţia lui Rădulescu Traian, agent în echipa lui Grigore Petrovici audiat la 28 Februarie 1946 de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

....

A doua oară în aceeaşi zi s'a întors d-l Petrovici şi am mers dimpreună cu el în maşină la Chestura de Poliţie. **Aci am văzut adu-**

cându-se coloane de locuitori evrei, escortați de către soldați germani și gardieni publici. Noi am rămas afară iar d-l Inspector a intrat în curtea Chesturei.

....

Acuzator public
(ss) D. SĂRACU (ss) TRAIAN RĂDULESCU

Nr. 10

EXTRAS
din depoziția lui Boacă Teraponte, șofeurul lui Grigore Petrovici audiat la 29 Decembrie 1945 de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

....

Echipa noastră înaintată de sub conducerea d-lui Grigore Petrovici, a intrat în orașul Iași cu 5 zile înainte de intrarea în acelaș oraș a Eșalonului I Operativ, al S. S. I.

....

In timpul celor 5 zile cât am stat cu întreaga echipă în orașul Iași, nu s'au mai găsit niciun fel de arme pela locuințele evreilor, iar arestările și împușcările locuitorilor evrei **cari au avut loc în timp ce eram noi acolo**, nu pot să știu de cine au fost efectuate.

Nu știu dacă Grigore Petrovici a fost în curtea Chesturii Poliției Iași în timp ce noi am stat acolo, dar probabil că a fost singur fără mine, deoarece mai avea încă o mașină. **In timp ce am fost cu echipa în orașul Iași, eu am văzut convoaie de evrei ce erau conduși cu brațele ridicate de către patrule nemțești și de către militari de ai noștri.**

....

Acuzator public
(ss) D. SĂRACU (ss) TERAPONTE

Nr. 11

EXTRASE
din declarația martorului Constantin Mihalcea, membru în secția de contra-informații S. S. I, dată la 25 Februarie 1946 și din depoziția sa din 8 Iulie 1947, înaintea Judelui Instructor Special G-ral C. A. Av. Ionescu Emanoil

....

Maiorul Balotescu rezidentul Basarabiei, l-am cunoscut în Chișinău. A luat parte desigur, după cum mi s'a spus în Chișinău, la toate măsurile împotriva evreilor. Își făcuse un adevărat depozit de mobilă, veselă, etc. la sediu. Era prețuit de conducerea S. S. I. Se înconjurase de elemente dubioase, printre cari citez pe un oarecare Andrei și Manu

(Covaci), pe cari i-am găsit îmbrăcaţi în uniforme de căpitani. Cu toată impunitatea de care se bucurau, o parte din oamenii lui Balotescu, au fost prinşi sustrăgând obiecte preţioase dela evreii din ghettou şi sancţionaţi. Intre ei, şef a fost Manu (Covaci). Există dosar la S. S. I.

Asemenea abuzuri a comis şi col. Eugen Dumitrescu, fostul comandant al oraşului Chişinău, care s'a sinucis ca şi aghiotantul său cpt. Alexandrescu, care a murit pe front.

....

(ss) **CONSTANTIN MIHALCEA**

Am făcut parte din serv. special al d-lui Eugen Cristescu şi am avut sediul în Roman, iar Eşalonul era în com. Soprăceşti la cca 16 km. de Roman. Din Eşalon făcea parte d-l Col. Lisievici Const., maior Dr. Balaban, cpt. Ing. Luca, când şi când venea lt. col. Ionescu Micandru şi Von Stranschi **care erau volanţi,** la fel lt. rez. mag. Ionel Stănescu, fost director general al Poliţiei după aceea, care era tot volant, deasemeni col. Rădulescu-Siţa, care nu a stat însă permanent. Eu am intrat în serviciu la 1 Iunie 1941.

Ionescu Micandru era şeful serv. G. de legături cu germanii şi nu avea o atribuţiune bine definită. El lucra peste Cristescu, era bine cu germanii şi strâns cu Stranschi. Intre Siţa şi Micandru erau mari disensiuni. Siţa a făcut chiar un memoriu contra lui Micandru, pe care l-a dat lui Cristescu. Cunoscându-i mai bine în urmă, Siţa mi-a spus că **Micandru era un afacerist cu totul devotat Germanilor.**

La Iaşi am ajuns cred la 3—4 Iulie, cu cartierul. Eşalonul era cazat vis-à-vis de Chestură. Eu am fost cazat la evreul Kiselovici. La 2—3 zile dela sosire, echipele mele au descoperit nişte matrapaslâcuri ce se făceau la lagărele de evrei. Tot atunci am primit misiunea dela S. II prin d-l col. Petrescu Gh. şi dela E. Cristescu, prin col. Lisievici, să stabilesc cauzele pogromului. Cu mijloacele posibile am cercetat, controlând versiunile ce circulau. **Eu am stabilit că nu murise nimeni din ostaşii asupra cărora se spunea că se trăseseră.** Tot informativ am stabilit că legionarii se infiltraseră în diverse servicii, că tot legionarii aţâţau şi dădeau toate pe seama evreilor, chiar tăiaseră şi cablul telefonic. Asupra celor stabilite am încheiat o notă şi verbal am spus mai multe. In notă am constatat că germanii sunt de vină. De altfel cum s'a petrecut la Iaşi, intra în obiceiurile germane. Aflându-se de informaţiile mele, germanii m'au şters dela decoraţia Vulturul German. Gazda mea era forte înfricoşată şi eu îl încurajam pe el şi pe alţii cari i-am cunoscut, arătându-le că românii sunt oameni de bine.

....

Jude Instructor Special
(ss) G-ral C. A. Av. **IONESCU EMANOIL** (ss) **CONSTANTIN MIHALCEA**

Nr. 12

EXTRAS

din depoziţia lui Nicolae Trohani, agent din echipa Col. Vasile Palius din S. S. I. audiat la 22 Februarie 1946

....

Deasemeni se afla în com. Bucium din imediata apropiere a Iaşului, unde se refugiase din cauza bombardamentului, o mare parte din personalul centrului de informaţii S. S. I. Iaşi şi anume: Maiorul Tulbure, Maiorul Balotescu Gheorghe, funcţionarul Nicolae Andrei. Din compunerea centrului de informaţiuni S. S. I. Iaşi, mai făceau parte funcţionarul Nemoianu, angajat secret de maiorul Tulbure, precum şi agentul Relu Cristescu (cu numele adevărat de Teodor Roşianu).

....

Centrul de informaţii S. S. I. din Iaşi, în afară de personalul de mai sus, care constituia cadrele, mai dispunea de mai mulţi agenţi care erau instruiţi în vederea îndeplinirii de diferite misiuni informative în exterior. Aceşti agenţi, unii locuiau în case particulare, iar alţii — mai puţini — erau găzduiţi în o locuinţă particulară închiriată de maiorul Tulbure dela familia unui avocat mobilizat din Iaşi, anume Cristescu. Această locuinţă era în Iaşi pe str. Florilor. Printre aceşti agenţi se aflau şi cca 20 tineri legionari cari fuseseră recrutaţi de către maiorul Tulbure.

....

(ss) NICOLAE TROHANI

Nr. 13

EXTRAS

din depoziţia lui Radu Galeriu, funcţionar la secţia „G" (Germania) din S. S. I., de sub conducerea lt. col. Ionescu Micandru, audiat la 23 Februarie 1946 de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

....

La această secţie lucram împreună cu lt. rez. Bratu, care avea misiunea de interpret şi dactilograful Ruginosu, precum şi şofeurul Ion Stoian care conducea maşina cu toate deplasările lui lt. col. Micandru şi Stranschi.

....

Ştiu că în ziua când a avut loc la Iaşi cel de al doilea bombardament puternic al aviaţiei sovietice, a plecat acolo lt. col. Ionescu Micandru cu maiorul Stranschi împreună, ei ducându-se acolo direct la Comandantul Div. 14, care îşi avea reşedinţa la Copou.

Ştiu că dela Comandamentul Div. 14-a suszişii ofiţeri ai „G"-ului, au plecat la un post de comandă al unui regiment aparţinând Div. 14-a.

....

Ştiu că maiorul Gheorghe Balotescu era împreună cu maiorul Emil Tulbure, conducătorul rezidenţei Serviciului Special de Informaţiuni Iaşi, el fiind recomandat pentru acest post de Micandru, prin fratele acestuia Vintilă Ionescu Micandru, care este ofiţer la grăniceri ca şi Balotescu. Ştiu că maiorul Balotescu avea în serviciu pentru rezidenţa sa din Iaşi un număr de cca 20 oameni instruiţi de el, pentru scopuri şi misiuni speciale în timpul războiului, cari oameni erau încartiruiţi la Iaşi în diferite case.

....

Noi toţi funcţionarii dela S. S. I. şi cei dela secţia mea, eram convinşi că chestiunea masacrului din Iaşi asupra evreilor, a fost organizată de Cristescu, cu ajutorul oamenilor săi Micandru, Stranschi, Proca şi col. Ion Lissievici.

....

Ştiu că maiorul Stranschi, ofiţerul de legătură al Serviciului Secret al Armatei germane, cu Serviciul Secret al armatei noastre, se numea în realitate Herman von Stranschi, fiind originar din oraşul Viena (Austria), unde locuiau şi părinţii săi, iar pentru legitimarea în faţa autorităţilor noastre, el purta o legitimaţie pe numele Alexandru Stavrescu. Ştiu că el a lucrat la întreprinderile forestiere Goetz şi era căsătorit cu o germană originară din Galaţi, el locuind în oraşul Breslau (Silezia), pe str. Charlotten Strasse No.... având un fiu cu numele de Robert (Bertie) sublt. în armata germană. In ceeace priveşte pe lt. col. C. Gh. Ionescu Micandru, am văzut că şi-a scos un paşaport, aceasta cam prin apropierea evenimentelor dela 23 August 1944, prevăzut cu vize străine, urmând a pleca în Spania, în calitate de consul la Barcelona.

....

Din cauza precipitărei evenimentelor dela 23 August 1944, Micandru nu a putut pleca, rămânând în ţară, iar eu l-am întâlnit în luna Martie 1945, la berăria Trocadero.

....

Acuzator public
(ss) D. SĂRACU **(ss) RADU GALERIU**

Nr. 14

PROCES VERBAL DE CONFRUNTARE

Astăzi 7 Iulie 1945, ora 5

Dl. G-ral Leoveanu Emanoil, declară următoarele: In ziua de 29 Iunie 1941, am fost chemat de dl. Ministru de Interne dela acea dată, care mi-a spus textual că la Iaşi s'au întâmplat unele evenimente grave de către Poliţie, care s'au dat la jafuri şi la pogromuri contra populaţiei evreeşti, spunându-mi totodată că sunt însărcinat de dl. G-ral Antonescu de a pleca la Iaşi imediat, pentru a face o anchetă şi a stabili vinovăţia celor în cauză. Am plecat imediat la Iaşi, unde am ajuns pe data de 1 Iulie 1941, şi am început imediat o anchetă.

Din constatările făcute de mine, am tras concluziunea că aceasta a fost o provocare pusă la cale de către germani prin simulacrul de împuşcături ale armatei. Acest fapt s'a dovedit cu cartuşele găsite pe stradă, ce proveneau dela arme de salon marca „Flobert", cari nu aveau o tragere mai lungă decât circa 3—4 metri. Deasemeni nici un soldat n'a fost mort la acea dată pe stradă şi nici cel puţin răniţi.

Menţionez că **strângerea populaţiei evreeşti din case şi aducerea lor la Chestură în zilele când s'a produs masacrul, a fost făcută de către Poliţia oraşului, împreună cu trupa ce era în garnizoana oraşului, condusă de ofiţeri comandanţi.** După cercetarea care am făcut-o, am tras concluziunea foarte sigură că în pogromul efectuat contra populaţiei evreeşti din Iaşi, au fost amestecate şi elemente legionare, cari au cooperat cu Poliţia şi cu unităţile ce se găseau în oraş.

Tot la acea dată, am luat contact cu Col. Chirilovici, Chestorul Poliţiei Oraşului Iaşi, care mi-a raportat că a luat toate măsurile de menţinerea ordinei.

Din discuţiile avute cu Dl. Col. Chirilovici acesta, printre altele, mi-a spus că atunci când s'a început tragerea focurilor de armă, soldaţii au primit ordin de a inspecta casele şi de a constata de unde provin împuşcăturile.

In acel timp populaţia a fost scoasă din casă şi arestată. Parte din cetăţeni cari au fost scoşi din casă erau împuşcaţi pe loc, iar parte conduşi spre Chestură şi pe drum au fost maltrataţi şi împuşcaţi, parte din ei, de către germani.

Nu-mi amintesc sigur dacă Col. Chirilovici mi-a raportat sau nu că în curtea Chesturii s'a tras cu armele automate în cei aduşi acolo; reţin totuşi că mi-a spus, că au fost groaznic bătuţi parte din cei cari erau acolo strânşi.

Menţionez că în cercetarea ce am făcut nu am stabilit că poliţia a executat omoruri şi jafuri.

(ss) G-ral **EM. LEOVEANU**

Dl. Colonel Constantin Lupu, declară următoarele: In ziua de 20 Iunie 1941, am fost numit Comandantul Garnizoanei al oraşului Iaşi, în care calitate am funcţionat până la data de 29 Iunie 1914, noaptea când s'a întâmplat pogromul. La ora 11 noaptea în aceeaşi zi, am fost numit Comandantul Militar al oraşului, în care calitate am funcţionat până la data de 7 Iulie 1941.

In calitate de Comandant al Garnizoanei, aveam în subordinea mea un batalion de jandarmi de rezervă comandat de maiorul Schipor, cu care eram pus la dispoziţia Prefectului, atunci când ar fi fost nevoie.

In ziua de 27 Iunie 1941, pe la ora 11 dim., s'a întâmplat primul bombardament aerian de către avioanele Sovietice, care au lansat trei bombe la punctul numit Râpa Galberă, fără însă a pricinui mari stricăciuni.

Imediat după acel bombardament, au început o serie de împuşcături cari au continuat toată ziua, iar în seara aceleaşi zile pe lângă împuşcături s'au lansat şi rachete luminoase cari se vedeau că erau trase de jos şi isbucneau simultan din toate părţile oraşului.

In aceeaşi zi la orele 4 p. m. s'a convocat o primă conferinţă la care au luat parte toţi şefii (menţionez că conferinţa s'a ţinut în Palatul Prefecturii judeţului). La conferinţă au luat parte următoarele persoane: Col. Captaru, Prefectul Judeţului, Col. Chirilovici, Chestorul Poliţiei, inspect. de Poliţie Giosanu, Cosma, Primul Procuror al Trib. Iaşi şi Medicul Primar al oraşului.

La această conferinţă s'a hotărît următorul: să se ataşeze pe lângă fiecare Circumscripţie Poliţienească, câte o secţie de jandarmi condusă de către ofiţeri, care să conlucreze cu Poliţia pentru descoperirea acelora cari trag focuri de arme.

Pe lângă aceasta mai aveam la dispoziţie circa un pluton de jandarmi, cari puteau fi transportaţi în caz de nevoie în camioane la locurile unde s'ar fi simţit nevoia, iar restul de trupă ce aparţinea Batalionului de jandarmi erau în cazărmi.

Masacrul asupra populaţiei civile a început în ziua de 29 Iunie 1941, ora 14.

In ziua de 27 Iunie 1941, imediat după bombardament, Col. Chirilovici mi-a telefonat că în cartierul Păcurari, s'a strâns un grup de legionari, care cântă cântece legionare şi că alarmează populaţia. Imediat am încărcat un pluton de soldaţi în camioane, cu care m'am transportat la faţa locului, unde am găsit un grup de cca. 30—40 de legionari, toţi înarmaţi şi cari începuseră să se răspândească cu armele la ei. In pavilion unde erau strânşi, am mai găsit două lăzi cu arme. Mi s'au prezentat doi dintre ei, cari mi-au spus că sunt ofiţeri trimişi dela Marele Cartier General, Serv. Secret, spre a înarma pe aceşti legionari, pe cari urmează să-i plaseze în spatele frontului inamic.

Am întrebat pe cei doi dece nu ne-au raportat şi nouă această măsură. Eu m'am retras cu trupa la Comandamentul Militar al oraşului, iar după aproximativ o oră, cei doi cu cari vorbisem înainte, s'au prezentat în uniforme de maiori, cerându-mi scuze, **spunând că au vrut să facă ceva secret, dar nu au reuşit.**

Am cercetat pe aceşti doi ofiţeri cari mi-au prezentat ordinele de serviciu dela Marele Cartier. Am raportat cazul Comand. Armatei a III-a.

In ziua de 28 Iunie, la ora 14, mi-a telefonat iar Col. Chirilovici că la punctul numit Chiurchiu în spre Abator, o coloană de căruţe de transport din Div. 14 Infanterie, au început să devasteze casele evreeşti şi să le jefuiască, maltratându-i în mod groaznic.

A venit imediat pretorul Div. 14 împreună cu comisarul regal cari au făcut cercetări, dar nu ştiu ce măsuri s'au luat.

In ceeace priveşte strângerea populaţiei evreeşti din case, precizez următoarele: **toate casele unde erau locatari creştini erau însemnate cu câte o cruce,** iar casele unde erau populaţie evreească nu aveau nici un semn. Am văzut personal o echipă de nemţi, circa 10 inşi, cari scoteau populaţia evreească din case în stradă, formând apoi grupuri mai mari, cari erau date în primirea soldaţilor români (jandarmi) spre a fi conduse în localul Chesturii.

Soldaţii nemţi erau ajutaţi de către jandarmi, în parte de populaţie civilă. Acest lucru se petrecea pe toate străzile oraşului.

Nu am luat nici o măsură pentru a opri aceste lucruri, întrucât aceşti jandarmi aparţineau de Prefectură, care singură trebuia să ia măsuri. M'am dus imediat la Chestură, unde am discutat cu Col. Chirilovici, cu Dl. Gral. Stavrescu şi tot în acel timp se găseau şi o serie de comisari cu care am discutat ce să facem în situaţia aceasta. Când populaţia era băgată în curtea Chesturii la poartă erau soldaţi nemţi cari loveau groaznic pe cei ce erau introduşi înăuntru. **La aceste scene am asistat toţi cei cari eram la Chestură. Am aşteptat să primim ordin dela d. Gral. Stavrescu** asupra măsurilor ce trebuesc luate, **dar nu s'au luat nici un fel de măsuri.**

Măsuri ce am luat din proprie iniţiativă: în timp ce soldaţii români transportau grupurile de cetăţeni evrei spre Chestură şi străzile erau pline de cadavre, luam câte o grupă de jandarmi cu care dezarmam pe cei ce împuşcau şi îi arestam.

Precizez că în garnizoană nu erau trupe suficiente, poliţieneşti şi jandarmerie, cu care să se poată ţine ordine. Acest rol revenea primului comandant D-lui Gral. Stavrescu, care trebuia cu trupele sale să restabilească ordinea atât asupra ostaşilor români, cât şi a trupelor germane, cari operau arestări în cartierele oraşului şi cari ocupau Chestura.

Am discutat cu Dl. Gral Stavrescu de situaţia aceia şi D-sa mi-a spus că va lua măsuri.

(ss) Col. **CONSTANTIN LUPU**

D. General Stavrescu declară următoarele: Prin misiunea operativă pe care o aveam nu puteam să am obligaţiuni de garnizoană. Acest lucru a fost înţeles şi de autorităţile civile şi militare, cari au făcut diferite convocări la care eu nu am luat parte, cu scopul de menţinerea ordinei de garnizoană.

Din cele petrecute în oraş am luat cunoştinţă în dimineaţa zilei de 29 Iunie 1941. Acest lucru mi-a fost raportat de către organele mele de subordine, că nemţii procedează la arestări şi la percheziţii în cartierul Păcurari, din cauză că s'ar fi omorât o santinelă germană din postul dela Universitatea nouă.

Precizez că unul din posturile de comandă eşalonul 2, era la expoziţie, la bariera Iaşi. Acest post servea pentru semnarea corespondenţei şi luarea de hotărâri, iar ziua eram pe front.

La acest post de comandă nu veneam decât noaptea, căci ziua eram pe front. In ziua de 29 Iunie când mă găseam în oraş, eram venit pentrucă mi se raportase că în Iaşi sunt dezordini; că germanii operează percheziţii şi arestări în cartierul Păcurari şi că au ocupat Chestura Poliţiei.

M'am dus direct la Chestura Poliţiei, iar Chestura am găsit-o ocupată de germani, iar personalul era complect dezorientat prin faptul că orice activitate era paralizată.

Precizez că în timp ce veneam spre Chestură, am auzit împuşcături ce erau trase de departe, dar n'am putut să văd efectul gloanţelor; am apreciat însă că aceste împuşcături vin dela o distanţă mare. Am impresia că m'am întâlnit în drum şi cu convoiul de arestaţi con-

duşi de soldaţi români, pe care cercetându-i nu au putut să-mi dea relaţii, cine le-a dat ordin să facă operaţiunea de arestare. Intrebându-i cu insistenţă, mi-au răspuns că „d-nii nemţi".

Precizez că în ziua de 29 Iunie 1941, am fost de trei ori la Chestură şi numai în această zi. După cele constatate la Chestură am intrat în localul Chesturii, am îmbărbătat personalul şi le-am spus că este bine să nu se aglomereze mulţi evrei la Chestură şi să le dea drumul la toţi acei cari sunt cu acte în regulă.

După aceasta m'am întors la postul de comandă, unde am dat ordin maiorului Scriban să raporteze imediat Comandamentului German de cele ce se petrec în oraş, de starea de nesiguranţă creiată, cerând să se ia măsuri pentru retragerea trupelor germane. O altă măsură care am luat-o, am dispus ca unităţi din Compania Diviziei, cu mijloace rapide, să adune şi să ridice pe toţi soldaţii cari umblă fără rost în oraş, dispunând să nu se amestece în operaţii pe care le face Poliţia şi Jandarmeria.

Intre timp m'am ocupat de operaţiunile mele pe front; am venit a doua oară după dejun, când am văzut că nu se luase nici o măsură de Comandamentul German, Chestura era mai solid ocupată şi continuau să aducă arestaţi spre Chestură.-

Precizez că atunci când am venit a doua oară după dejun, am văzut că Chestura este mai solid ocupată, am văzut cadavre în curte şi am văzut maltratarea unei bătrâne de către un subofiţer neamţ. Am intervenit şi subofiţerul a început să vocifereze şi să protesteze cu arma îndreptată spre mine, spunând că toţi evreii trebuesc să moară până la unul. I-am luat arma de gura ţevei şi i-am dat-o jos şi i-am spus: „eu am misiunea dela Generalul D-tale ca să fie ordine în oraş, pentrucă trec trupe germane în oraş" şi l-am invitat să părăsească Chestura, împreună cu soldaţii cari erau acolo.

Subofiţerul s'a dat deoparte şi n'a mai făcut nici o mişcare.

M'am dus personal la Comandamentul German la G-ralul von Salmuth cu care am venit ultima dată, ca să-i dovedesc că deşi se dăduse ordine, nu se luase nici o măsură şi germanii continuau să ocupe Chestura şi să opereze arestări.

Generalul Salmuth a chemat pe Comandantul cel mai mare, i-a dat ordin şi s'a retras trupa dela Chestură.

Menţionez că ordinea în oraş trebuia să fie ţinută de autorităţile militare şi civile.

Adaug că am dat drumul convoaielor de arestaţi cari le-am găsit nelegal reţinute.

Precizez că eu n'am avut nici o legătură în ceeace priveşte operaţiunile în garnizoană cât şi transportarea celor rămaşi în viaţă la gară, pentru a fi îmbarcaţi şi transportaţi la gară.

(ss) G-ral GH. STAVRESCU

Dl. Colonel Lupu Constantin declară următoarele: că menţinerea ordinei şi luarea de măsuri în oraş, în împrejurări când s'au produs masacrele, revenea Comandamentului Militar al Trupelor din Garnizoana Iaşi.

Precizez din nou că singura discuţie cu dl. Gral Stavrescu a fost atunci când l'am chemat şi pe dânsul la faţa locului, arătându-i situaţia.

Dl. General mi-a spus că va lua măsuri.

Precizez răspunderea situaţiei dela Iaşi în timpul masacrului cade în primul rând asupra Prefectului de Judeţ, care nu a dat nici un ordin și nu a luat nici o măsură pentru a împiedica cele ce s'au petrecut. Deasemenea mai au răspunderea în acest caz organele poliţieneşti, Chestura Inspectoratului de Poliţie, care deasemenea nu s'au îngrijit în luarea măsurilor.

Precizez că nu toate forţele disponibile au fost întrebuinţate în menţinerea ordinei, întrucât două plutoane din efectivul jandarmeriei, a fost ţinut în rezervă şi neîntrebuinţat chiar în curtea Chesturii.

In ziua de 29 Iunie, spre ora 6 seara, m'am dus să-l caut pe Prefect și negăsindu-l m'am întors spre Chestură. Tocmai atunci o coloană din cei arestaţi, era condusă de către soldaţii nemţi spre gară.

Am urmat coloana până în gară, dar văzând că nu pot face nimic, m'am întors înapoi. Intorcându-mă la Prefectură, Prefectul Col. Captaru m'a întrebat din al cui ordin sunt arestaţi aceia și conduși spre gară.

Dl. Colonel Lupu adaogă: atribuţiunea mea în calitate de comandant de garnizoană, era de a pune la dispoziţie trupele de care dispuneam, la cerera Prefectului de Judeţ, pentru menţinerea ordinei, lucru pe care nu mi l-a cerut. Atunci m'am adresat d-lui General Stavrescu, Comandantul Div. 14, pentru că prin faptul că trebuia să se ia măsuri în legătură cu dezordinele la cari se dădeau trupele germane, d-sa avea posibilitatea ca prin Comandamentul German să poată restabili ordinea.

(ss) Col. **CONSTANTIN LUPU**

Dl. General Leoveanu, declară următoarele: Din raportul făcut de mine la faţa locului după masacru, reese că Dl. G-ral Stavrescu ar fi dat ordinele de evacuare. Aceasta însă, am tras concluzia din declaraţiile acelora pe care i-am audiat.

Acum aflu că Garnizoana Div. 14 nu era în oraş.

Menţionez că Div. 14 era operativă şi că Dl. Gral Stavrescu nu putea să-l privească chestiunile de Garnizoană.

(ss) G-ral **EM. LEOVEANU**

Citindu-li-se fiecăruia în parte, stărue şi semnează.

Prezentul proces verbal a fost încheiat de noi.

Acuzator public
(ss) **D. SĂRACU**

---

b) ROLUL AUTORITĂȚILOR MILITARE ȘI CIVILE ROMÂNE DIN IAȘI

Nr. 15

COMUNICAT

semnat de G-ralul Gh. Stavrescu și publicat în ziarul local „Prutul" Nr. 499 din 27 Iunie 1941

CETĂȚENI,

Din prima zi a ostilităților obiectivul nostru a fost mutat dela Prut la Nistru.

Nimic nu ne poate împiedeca.

Dușmanii noștri, văzând dezastrul ce-i așteaptă în curând, caută prin propagandă să vă neliniștească și să producă panică, exploatând efectele morale produse de bombardamentul aerian inamic.

Nu dați crezare svonurilor și mai ales nu le semănați cu inconștiență. Armata aliată româno-germană este la datorie și în curând va distruge complect armata bolșevică.

Zilnic aviația și apărarea antiaeriană aliată doboară mai mult de jumătate din avioanele ce încearcă să încalce frontiera noastră.

Sub ochii noștri, eri și azi au căzut 38 avioane inamice. In curând riposta prin aviație a bolșevicilor va fi complect redusă, prin înaintarea trupelor noastre.

Fiți încrezători în oștirea noastră și aliați.

Fiți liniștiți la ocupațiile voastre.

Dați concursul autorităților pentru a prinde pe răuvoitorii noștri și pe alarmiști.

Armata are nevoie de complectă liniște în zona operațiilor și o va avea.

Cei în slujba inamicului vor primi pedeapsa capitală și nu se va întârzia pentru a fi descoperiți.

Alarmiștii inconștienți vor suferi rigorile legii.

Comandantul M. U.
(ss) General **STAVRESCU**

Nr. 16

EXTRAS

din depoziția lui Avram Hahamu, vice-președinte al Comunității Evreești din Iași, audiat la 2 Martie 1945 de către Acuzatorul Public Mihail Popilian

Eram vice-președintele Comunității Evreilor din Iași încă din anul 1938.

In ziua de 26 Iunie 1941, Iașul a suferit un bombardament din partea aviației sovietice. A doua zi 27 Iunie am fost chemați la Chestura

de Poliţie, de către d. Chestor Col. Chirilovici, un număr de 12 fruntaşi ai Comunităţii şi d-sa ne-a comunicat, în numele d-lui general comandant de atunci, al cărui nume îmi scapă, — cred general Stavrescu — că ar fi informat că piloţii avioanelor sovietice ar fi originari din Iaşi şi că noi evreii am fi semnalizat cu inamicul, căci numai aşa se explică pustiirea oraşului, şi că noi evreii nu am fi avut victime şi nici pagube. Am răspuns pe loc că noi nu am pactizat cu inamicul şi am cerut răgaz 24 de ore, pentru a face cercetări.

A doua zi, i-am prezentat un memoriu unde răposatul Av. Gherner care a redactat memoriul, a arătat că au fost până în acel moment 38 de morţi şi peste 100 case evreeşti bombardate în cartierele periferice ale oraşului, unde locuia populaţia evreească săracă; că deci nu s'ar putea susţine că am avut legături cu inamicul şi am fi deci responsabili.

Dl. Chestor ne-a răspuns că va raporta d-lui general comandant şi ne-a dat în acelaş timp ordinul ca în termen de 48 ore să strângem şi să depunem la Chestură, lanternele, binoclurile, aparatele de fotografiat şi cinematografiat.

....

Acuzator public
(ss) **POPILIAN** (ss) **AVRAM HAHAMU**

Nr. 17

DEPOZIŢIA

martorului av. Iacob Nuhamovici, audiat în ziua de 21 Martie 1945 de către Acuzatorul Public Veronica Zossin

Miercuri sau Joi înainte de 29 Iunie 1941 m'am întâlnit pe strada Lăpuşneanu cu Av. Ioan Dimitriu care cu toate că era cuzist, din diferite motive, eram foarte buni prieteni. Când m'a văzut mi-a spus că dacă nu m'ar fi întâlnit m'ar fi căutat pe acasă, ca să-mi comunice ca să plec la părinţii mei la Bacău. La refuzul meu de a accepta acest sfat mi-a spus că, dacă nu pleci ascunde-te în gaură de şarpe. Când i-am cerut lămuriri mi-a răspuns: eu am conştiinţa împăcată că te-am avertizat. In ziua de 29 Iunie, noi nu am eşit din casă şi am fost salvaţi datorită comisarului Mircescu care era la Com. IV şi gardianului Sava Drobotă care ne-a sfătuit să nu ieşim din casă. De către aceştia ştiu că au mai fost salvaţi cca. 200 oameni, pe care le-au ţinut arestaţi în beciurile poliţiei.

Citindu-i-se stăruie şi semnează.

Acuzator public
Prim procuror
(ss) **VERONICA ZOSSIN** (ss) **IACOB NUHAMOVICI**

Nr. 18

DEPOZIŢIA

martorului Gratian Sprineană, fost Comisar al Circ. II Poliţie Iaşi, audiat în ziua de 19 Iulie 1945 de către Acuzatorul Public D. Săracu

In anul 1941, mă găseam în calitate de Comisar la Comisariatul Circ. II, din Chestura Poliţiei Iaşi.

A doua zi după declararea războiului, adică 22 Iunie 1941, am observat că în oraş este o atmosferă încărcată contra populaţiei evreeşti. Starea aceasta de tensiune a culminat în ajunul pogromului, adică în ziua de 28 Iunie 1941.

In ziua de 28 Iunie 1941, am primit ordin din partea Chestorului Leahu de a depune toate armele, dar numai după câteva ore acest ordin a fost contramandat, primind un ordin nou, în care se prevedea ca fiecare dintre poliţişti să-şi păstreze arma ce o are. **Tot în ziua de 28 Iunie 1941 seara, am primit un ordin dela Chestură, din partea Chestorului Leahu, ca noi poliţia să nu ne amestecăm în ceeace va face armata prin oraş, fie că va face bine sau rău.** Ca urmare acestui ordin, noi am rămas toţi consemnaţi în comisariat. A doua zi dimineaţa, adică în ziua de 29 Iunie 1941, în localul Chesturei s'a ţinut o conferinţă, între comisarii Chesturei, la cari au luat parte Chestorul Chirilovici şi Leahu, cu Directorul Chesturei, Stănciulescu, Comisarul Anghel şeful Siguranţei, Comisar Iancu dela Dir. Judiciară, unde s'a discutat ceeace s'a petrecut peste noapte şi s'a hotărât să se facă o razie prin oraş. După aceasta Col. Chirilovici şi Chestorul Leahu, s'au dus la Prefectura Judeţului, aceasta se petrecea pe la ora 9 dimineaţa, unde s'a ţinut o nouă conferinţă la care a luat parte pe lângă cei doi chestori, Prefectul Judeţului Col. Captaru, Generalul Gh. Stavrescu, Col. Coca Niculescu, Maiorul Scriban. După conferinţă imediat a fost strânsă la Chestură, infanterie şi jandarmerie, după care Chestorul Leahu a dat dispoziţiuni să se formeze grupuri de militari, însoţiţi de poliţia basarabeană, care era în oraş la acea dată, pe care apoi i-a trimis pe teren. Intre timp am primit telefoane dela ambii Chestori, cari îmi făceau observaţii grave, că eu adăpostesc evrei la mine acasă, aceasta întrucât se ştia că soţia mea este de origină evreică. Eu i-am răspuns că nu are drept să caute. In după amiaza zilei de 29 Iunie 1941, s'a ţinut din nou o conferinţă la Chestură, la care a luat parte Generalul Gh. Stavrescu, un ofiţer superior german, Colonel Chirilovici, Chestorul Leahu, Directorul Chesturii Stănciulescu, Comisar Anghel şi Maiorul Scriban, unde s'a discutat cele întâmplate. Acest lucru l-am aflat chiar din gura Domnului Chestor Chirilovici, la o conferinţă ţinută cu tot personalul Chesturei de Poliţie. Mi-a mai povestit că tot la aceeaşi conferinţă de după amiază, s'a hotărît scoaterea evreilor din oraş. Adaog că această conferinţă cu tot personalul poliţiei, s'a ţinut după câteva luni dela po-

grom. Ne-a mai povestit tot cu ocazia acelei conferinţe, că în noaptea de 29 Iunie 1941, toţi conducătorii poliţiei au rămas în localul Chesturei. Aceasta o ştiu dela Comisarul Circ. III, care mi-a povestit că în noaptea aceia a vorbit în două rânduri cu Colonelul Chirilovici.

Citindu-i-se din cuvânt în cuvânt declaraţia sa este exactă şi semnează propriu.

Acuzator public
(ss) D. SĂRACU

(ss) G. G. SPRINCEANĂ

Nr. 19

c) PRIMELE ASASINATE, DEVASTĂRI ŞI JAFURI

DEPOZIŢIA

victimei Wolf Herşcu, audiat în ziua de 2 Ianuarie 1948, de către Procurorul General al Curţii de Apel Bucureşti, Gh. Trissonimo

Joi 26 Iunie 1941, la Iaşi a fost un bombardament de aviaţie, când am fost rănit la picior şi la gât. In după masa aceleeaşi zile, am fost ridicat de acasă de un sergent instructor din reg. 13 Dorobanţi, dela aprovizionare după cât îmi aduc aminte sau dela trenul regimentar. Tot atunci au fost luaţi şi Cojocaru Iosub şi Leon Schechter. Am fost dus la un comandament românesc, din str. Vasile Lupu şi de acolo am fost trimis sub escortă la Comandamentul Diviziei, sus la Copou, la Expoziţie. Am fost escortaţi de către serg. major care ne luase de acasă, împreună cu un căprar. Ajunşi la postul de comandă la expoziţie, am fost predaţi la doi căpitani care văzând că nu avem nici o vină, ne-a spus că suntem liberi şi ca să ne ducă acasă. Cu aceeaşi escortă am plecat spre casă şi atunci serg. major ne-a spus că trebue să mergem pe un alt drum şi ne-a dus pe un drum dosnic şi adică prin stradela Sărăriei şi de acolo spre poligonul de tragere. Intrucât eu nu puteam merge fiindcă fusesem rănit înainte, de bombardament, mă sprijineam de Cojocaru Iosub. La un moment dat am simţit un glonte şuerând pe lângă capul meu care numai m'a sgâriat, iar al doilea glonte m'a lovit în spate, sub braţul stâng, în coapsă. **Căzând am văzut că serg. instructor trăsese în mine şi tot el mi-a ordonat să nu mai întorc capul.** In spre zorii zilei de 27 Iunie 1941 mi-am revenit în simţire, am vrut să mă ridic, nu am putut însă am văzut înaintea mea cam la 10-12 m. pe Iosub Cojocaru mort. **Il împuşcase tot acest serg. major.** In momentul când eu am căzut la pământ, am auzit pe serg. major strigând la ceilalţi doi tovarăşi ai mei să stea. Menţionez că eu am fost dus la Comandamentul Român din str. Vasile Lupu, stradă ce nu e departe de Aurel Vlaicu, pe următoarea rută: Ion Creangă, Elena Doamna, Cuza Vodă, Piaţa Unirii, Lăpuşneanu, Carol până la Expoziţie, deci am trecut prin centru.

Stăruie şi semnează.

Procuror general
(ss) GH. TRISSONIMO

(ss) WOLF HERŞCU

Nr. 20

PREFECTURA JUD. IAŞI
Nr. 1043
29 luna Iunie 1941

D-sale

F. URGENT

D-lui COMANDANT AL DIVIZIEI 14-a

Confidenţial Personal

IAŞI

Am onoare a vă aduce la cunoştinţă următoarele:

1) In noaptea de 27-28 Iunie a. c. Sergentul major termen redus Manoliu Mircea, dela trenul regimentar al Regt. 13 Dorobanţi, aflat în cartierul Abator, însoţit de Caporalul Nicolau dela aceiaşi formaţiune, **a arestat şi ucis, prin împuşcare, un număr de 6 (şase) evrei,** fără a avea vreun ordin dela o unitate superioară.

Intrucât faptul s'a săvârşit de către militari, cu onoare vă rugăm a ordona să se facă cuvenite cercetări şi a se lua măsurile legale contra celor vinovaţi.

Rezultatul cercetărilor vă rugăm a fi comunicate şi prefecturei, pentru a se aduce la cunoştiinţă Domnului Ministru al Afacerilor Interne.

Prefectul judeţului Iaşi
(ss) Col. D. CAPTARU

Nr. 21[1]

INSPECTORATUL REGIONAL
DE POLIŢIE IAŞI
Nr. 23621
29 Iunie 1941

DIRECŢIUNEA GENERALĂ A POLIŢIEI

Ca urmare raportului Nr. 23469 din 29.VI a. c., raportăm:

In ziua de 28 Iunie, ora 10 dimineaţa, câteva grupuri de soldaţi izolaţi au început să percheziţioneze evreii în cartierul Tătăraşi, dedându-se la numeroase abuzuri şi maltratări.

Intervenind şeful comisariatului respectiv, sergentul T. R. Manoliu Mircea din Regimentul 13 s'a adresat unei unităţi germane, care era în marş, insinuând că evreii din acel cartier au posturi de radio emisiune şi că nu poate să-i percheziţioneze fiindcă poliţia îi apără. Şeful unităţii germane a oferit acestuia colaborarea, continuând operaţiunile. Soldaţii români din Regimentul 13 Infanterie şi 22 Art. s'au asociat, maltratând pe evrei.

Sesizând garnizoana, prin dl. Colonel Lupu comandantul ei, Colonel Captaru, prefect, Pretorul Diviziei şi comandanţii respectivi ai unităţilor, au luat, în colaborare cu organele Chesturei Poliţiei, măsuri la faţa locului, arestând pe sergentul instigator şi pe cei cari luaseră parte mai activă la abuzuri (dintre români), predându-i pretorului Diviziei, pentru cercetări.

---

[1]) Raport telefonic reprodus după o copie, fără verificarea originalului

Cu aceasta s'a restabilit liniştea complectă în cartier. In seara aceleiaşi zile, pe la ora 22, organele poliţieneşti au fost sesizate că pe direcţiile de transport a trupelor cele mai importante, se trage cu focuri de armă automată asupra trupelor.

Imediat s'au anunţat toate organele militare locale, în frunte cu dl. General Stavrescu, Comandantul Diviziei. La Chestură a venit dl. Comandant al Garnizoanei, Pretorul Armatei, Inspectorul de jandarmi, Inspectorul de Poliţie, Pretorul Diviziei, care au studiat situaţiunea şi au raportat-o d-lui Comandant al Diviziei.

S'a procedat imediat la întărirea patrulelor de jandarmi şi gardieni ce fuseseră trimişi în teren de cu ziuă.

Rezultatul a fost că s'a constatat întărirea focurilor de armă, în diferite puncte ale oraşului ori pe unde trecea în marş o unitate din armata română sau germană.

Astfel s'a atacat cu focuri o unitate care trecea pe str. Lascăr Catargiu, şi o altă care trecea pe str. Carol, **fără însă să producă victime, deşi focul era automat şi foarte intens.** Toată noaptea s'a procedat la percheziţionări de către armată, poliţie şi germani, prin locurile unde se trăgea. **Nu s'a putut prinde nici un evreu trăgând.**

Dl. Inspector de Jandarmi a trimis la Inspectorat 2 creştini. **Intre ei s'a găsit un oarecare Lupşanschi, care a declarat că este legionar şi care avea asupra sa testamentul făcut cu o zi înainte,** fără a se găsi arme asupra lor.

Conform ordinului d-lui Comandant al Diviziei, în zorii zilei, s'au început percheziţii domiciliare la evrei, fără a se găsi arme asupra lor.

Circa 2.500 evrei până în prezent au fost ridicaţi şi se găsesc la Chestură, **dl. General intenţionând să-i evacueze pe toţi din oraş.**

Cu puţin timp înainte, organele poliţieneşti ne-au sesizat că se fac abuzuri şi jafuri, de către unii soldaţi din armata română şi unii germani, omorându-se mai mulţi evrei pe străzi şi chiar la Chestură.

Motivele:

Soldaţii germani susţin că evreii ar fi omorât doi dintre ai lor. Toţi susţin că sunt comunişti şi capabili să ne vândă ruşilor. O nouă conferinţă a fost la Prefectura de Judeţ cu toţi capii de autorităţi militare şi civile, hotărându-se:

1. Toată lumea să predea armele.
2. Interzicerea circulaţiei peste ora 7 a civlilor.
3. Comanda siguranţei şi pazei oraşului a luat-o dl. Comandant al Garnizoanei dl. Colonel Lupu.
4. S'au instituit patrule, pânde şi rezerve.

Unii soldaţi germani s'au pronunţat că dacă mai aud trăgându-se focuri în oraş, vor bombarda cartierele evreeşti.

Sunt urgent necesare ordine superioare pentru calmarea spiritelor din armata germană şi română. Altfel se poate ralia şi populaţia civilă care pentru un moment şade înspăimântată în marea ei majoritate. Situaţia în momentul când o telefonăm este gravă.

Inspector regional
(ss) E. GIOSANU

Nr. 22

CHESTURA POLIŢIEI IAŞI
Nr. 99
30 Iunie 1941

Intrare Nr. 23857
Iulie 2
dosar 560/941

către

INSPECTORATUL DE POLIŢIE ŞI SIGURANŢĂ
IAŞI

EXTRAS

Urmare rapoartelor anterioare, recapitulând datele ce posedăm până în prezent, avem onoare a vă raporta:

Semnalul dezordinei a început în Tătăraşi, în ziua de 28 Iunie ora 10, când un sergent instructor din Regimentul 13 — Manoliu Mircea — **cunoscut legionar,** s'a dedat la percheziţionarea evreilor şi molestarea lor gravă.

Intervenind şeful circ. V Poliţie ca să se pună capăt acestei situaţii, **acest sergent a recurs la sprijinul unei unităţi germane,** în care se găsea elemente din batalioanele de asalt şi s'a continuat abuzurile până la intervenirea tuturor autorităţilor locale, care au mers la faţa locului şi au arestat pe sergentul instructor şi pe cei ce luase parte la jefuirile ce se făcuseră într'o mare măsură.

Cu cercetările a fost însărcinat Pretoratul Diviziei 14-a.

Până seara nu s'a mai petrecut nici un caz important, de către Chestură luându-se măsuri să se dubleze paza în oraş.

....

Chestorul Poliţiei Iaşi
(ss) Lt. Col. C. CHIRILOVICI

Secretarul Chesturei
(ss) STANCIULESCU GH.

II. MASACRUL DELA SCULENI

Nr. 23

DEPOZIŢIA

martorului Lt.-Col. Mureşanu Romulus, audiat în ziua de 27 Iunie 1947, de către Judele Instructor Special, G-ral C. A. Av. Ionescu Emanoil

Am fost în 1941 subşeful bir. intendenţei, având gradul de căpitan. **Din câte ştiu în ziua de 26 Iunie 1941 a fost un bombardament** rusesc **şi într'unul din avioane a fost un ieşean evreu Lupu,** deasemeni un evreu care au fost prinşi şi comand. german a luat dispoziţii de evacuarea evreilor din Iaşi. De această părere ştie şi lt. col. Scriban. In seara de 27 Iunie 1941, venind spre casă cu soţia mea pe strada Carol, când s'a tras asupra mea. La fel s'a tras pe str. Buna Vestire, fără însă a fi nemerit. A apărut o patrulă germană care m'a întrebat de unde s'a tras şi eu am arătat direcţia. Plecând am auzit un ropot de mitralieră şi ulterior am aflat că germanii au executat pe evreii din acea casă. **A doua zi dimineaţa pe la orele 6 dim., am auzit cum se trăgea de către germani după statuile din curtea Fundaţiei, contra Căminului Studenţesc din Păcurari.** In aceeaşi zi când s'a petrecut masacrul, d. col. Captaru a anunţat de evenimente pe d. gen. Stavrescu. Ştiu că din ziua de 16 Iunie 1941, dl. gen. Stavrescu nu mai era comand. garnizoanei. In ziua de 29 Iunie a plecat dl. gen. Stavrescu cu lt. Aburel şi şoferul Krantz la Chestura Poliţiei, pentru a se informa precis şi a lua măsuri pentru aplanarea dezordinelor. Ce a vorbit la Prefectură nu ştiu, dar în ziua de 30 Iunie totul era liniştit.

Tot în ziua de 28 Iunie am găsit în Piaţa Spiridoniei pe ordonanţa cpt. Căpăţână, trăgând cu arma în evrei. Intrebându-l cine i-a dat ordin să tragă, **foarte surprins mi-a răspuns că nu ştiu că este ordin să fie împuşcaţi toţi evreii?** In ziua de 1 Iulie era complectă linişte în Iaşi, iar P. Comandă al Div. s'a deplasat în com. Hulboca sau în jur de această comună. Pe seară au trecut comand. Div. Prutul, pela Ungheni.

Cred deci şi sunt sigur că pogromul a încetat în Iaşi datorită intervenţiei d-lui gen. Stavrescu, care a luat contact cu gen. german von Salmut.

Ofiţeri din R. 6 V. cu garnizoana în Bălţi — din informaţiuni pe cari le deţin — fiind umiliţi în timpul retragerii din Basarabia în 1940, **au cerut şi obţinut dela comandamentul german pe lângă care erau afectaţi ca să li se repartizeze ca sector de luptă Sculenii, cu intenţia de a se răzbuna pe evreii ce-i umiliseră. La fel au procedat la Bălţi, unde am văzut deasemeni elemente din R. 6 V. împuşcând evrei.** La fel am aflat la popotă de felul cum subl. Mihăilescu a executat cu mâna lui, evreii din Gura Câinari. Din informaţiuni ştiu că s'au împuşcat cca. 1040 evrei. In tot acest timp R. 6 V. era sub comandament german; d. gen. Stavrescu cred că n'a luat cunoştinţă de aceste fapte.

Aceasta îmi este declaraţia pe care o semnez propriu.

Judecător Instructor Special (ss) G-ral C. A. Av. **IONESCU**

(ss) Lt. Col. rez. **R. MUREŞEANU**

Nr. 24

Nr. 8631 din 20 Iulie 1941
REGIMENTUL 6 VÂNĂTORI
către
DIVIZIA 14-a

Am onoare a raporta următoarele:

In timpul de când s'a declarat războiul şi până astăzi acest regiment a avut de suferit enorm de pe urma acţiunei de sabotaj din partea evreilor, astfel:

a) La Sculeni, când Regimentul era pe poziţie, tot timpul se semnaliza din Tg. Sculeni cu ruşii, iar rezultatul era că toate măsurile luate cu caracter operativ erau stingherite de artileria rusă. Mai mult, am avut ofiţeri, subofiţeri şi soldaţi care în loc să moară la datorie, au fost împuşcaţi mişeleşte, pe la spate, din case şi din grădini, de către evrei.

Pentru a se preveni această stare de lucruri **am ordonat căpitanului Stihi Ioan, ofiţerul informator, să aresteze şi să execute pe toţi evreii suspecţi din Sculeni.**

b) Când Batalionul I din acest regiment a ajuns la Gura Căinari s'au prins un număr de 50—60 evrei care erau grupaţi pe marginea de West a satului. Duşi de către locuitorii din sat, s'a găsit asupra acestor evrei arme şi grenade de provenienţă rusă, motiv pentru care **am ordonat executarea lor imediat.**

c) In satul Mărculeşti pe când Compania Căpitan Oţel înainta în avantgardă, a fost înconjurată de armata rusă împreună cu cca 300 evrei civili şi înarmaţi, producând acestei companii pierderi dureroase şi chiar pierderea Căpitanului Oţel Vasile, care a fost rănit, prins de evrei şi a cărui situaţie astăzi nu o mai cunoaştem.

Când s'a cucerit satul Mărculeşti s'a prins un grup de 400 evrei bărbaţi şi femei din care circa 60 erau răniţi, fapt care dovedeşte că au luptat contra noastră nefiind în uniformă.

Şi de data aceasta **am ordonat execuţia lor în masă.**

Adaug că în Tg. Sculeni, Locot. Niţă pe când trecea spre front a fost împuşcat în picior de un evreu care a tras dintr'o casă şi care **a fost executat pe loc.**

Raportându-vă cele de mai sus aducem la cunoştinţă acest fapt pentru a se şti cum populaţia evreească pe care am încălzit-o la sân timp de 20 ani, s'a răzbunat contra noastră.

Toate execuţiile făcute de acest corp sunt motivate şi în conformitate cu ordinele superioare.

Au fost cazuri când firele telefonice în aceiaş noapte au fost tăiate de 10—15 ori.

....

Comandantul Regimentului 6 Vânători
Colonel (ss) MATIEŞ ERMIL

Nr. 25 A

APOSTILA

pusă de col. Matieş Ermil, comandantul R. 6 V., pe ordinul Nr. 66 din 30 Iulie 1941, al Div. 14 Inf.

Eu ştiu că s'a răspuns la această chestiune;

De mirare că se mai revine într'o chestiune din care ostaşii acestui regiment dela Sculeni au avut f. mult de îndurat de pe urma tuturor jidanilor rămaşi în acest târg. **De aceea au fost executaţi conf. ord. sup.**

(ss) Col. E. MATIEŞ

Nr. 25 B

REG. 6 VÂNĂTORI P. A.
Oficiul Poştal Militar Nr. 10

9801 din 31 Iulie 1941
către
DIVIZIA 14-a STAT MAJOR
Biuroul Adjutanturei

La ord. Dvs. Nr. 66 din 30 Iulie 1941

Am onoare a raporta că Regimentul a răspuns la această chestiune cu raportul Nr. 700 din 28.VII.1941.

Procedeul regimentului cu toate că a fost aplicat în conformitate cu ordinele superioare, **totuşi după părerea mea a fost prea slab,** fiindcă aceşti jidani au cutezat să tragă cu arma şi să execute acte de sabotaj contra armatei române şi de pe urma cărui fapt au murit mulţi ostaşi, care puteau fi salvaţi.

Cpt. Stihi din ordinul meu şi în conformitate cu ordinele superioare, date precise în această chestiune, **a executat pe aceşti nemernici,** pentru care nu trebue să se ia în cosideraţie nimic.

Se anexează copie depe raportul de mai sus.

Comandantul Regimentului 6 Vânători
(ss) Col. MATIEŞ ERMIL

Nr. 26

EXTRAS

din depoziţia martorului lt. Guruş Petre, fost secretar în compania comandată de cpt. Stihi, audiat la 7 Mai 1947, de către judecătorul de instrucţie cpt. mag. Zaharescu Ion

....

Capul de pod dela Sculeni, l-am obţinut cu uşurinţă, executându-se operaţiunile prin surprindere. Acest cap de pod, a fost creiat din unităţi germane şi române: 2 batalioane din reg. Buck german, şi batalionul 2, comandat de maiorul Garaiac Vasile.

După ce s'a creiat capul de pod, **armata sovietică a exercitat presiuni puternice** cu unităţi de tancuri şi infanterie, **reuşind la un moment dat să disloce capul de pod,** prin respingerea celor două batalioane germane şi parte din batalionul român.

Subunităţile germane şi române, se retrăgeau în panică. Am auzit vorbindu-se **de către cpt. Stihi şi sblt. Mihăilescu,** că aceste unităţi au fost primite cu focuri de armă de către civili din Sculeni. **Toţi ei vorbeau** că un locot. român, a fost rănit în picior de un civil.

Eu dela postul de comandă nu puteam distinge în mod precis, dacă focurile de armă erau trase în Tg. Sculeni sau în capul de pod.

Divizia germană a intervenit şi s'a recucerit capul de pod.

După defecţiunea dela capul de pod Sculeni, **s'a evacuat în massă toată populaţia civilă din Sculeni, anume evreii.**

Evacuarea populaţiei s'a făcut sub comanda cpt. Stihi, şi sublt. Mihăilescu, cu trupe din compania Comandă şi compania pionieri.

Această populaţie a fost condusă în spatele Stâncii Rosnovanu, şi executată tot de cei cari o escortau. Am auzit că la aceste execuţii ar fi participat şi un soldat Epure, măcelar din Bucureşti. Azi nu ştiu dacă mai trăeşte.

....

In satul Buciuleni — Bălţi, am văzut când **sublt. Mihăilescu a împuşcat singura evreică bătrână, ce a găsit în sat.**

Când am ajuns în Bâlţi, tot cpt. Stihi, împreună cu un ploton, a evacuat populaţia evreească pe care a adus-o la un şanţ anti-tanc, pe care a pus să-l mai adâncească. Acolo a sosit un colonel german şi a luat contactul cu d. col. Mateieş. Nu ştiu ce au discutat împreună, însă ca urmare a acestei întrevederi, ştiu că s'au ales doi evrei din acest grup, cari au făcut trierea în periculoşi operaţiunilor şi nepericuloşi. După această triere, copiii, femeile şi o parte din bărbaţi, consideraţi nepericuloşi, au fost lăsaţi liberi în Bâlţi; **restul cam 30—40 au fost executaţi.**

....

Jude instructor militar (ss) **Lt. CURUŞ PETRE**
(ss) **Cpt. ZAHARESCU ION**

Nr. 27

DEPOZIŢIA

martorului col. Isăcescu Mihai, din R. 6 V., audiat în ziua de 18 Iunie 1947, de către Judele Instructor Special, g-ral C. A. Av. Ionescu Emanoil

In timpul campaniei din Basarabia, aveam gradul de căpitan şi comandam comp. de cercetare a R. 6 V., care la data de 22 Iunie 1941, a trecut sub comanda Regt. 305 german. Când am ocupat capul de pod dela Sculeni-Ruşi, am auzit că la Stânca Rosnovanu, cpt. Stihi, subl. Mihăilescu şi soldat Epure Ion, asasinau pe evreii refugiaţi din Sculeni-Ruşi, iar sold. Epure îi mutila înainte de a fi executaţi.

La Gura Găinari am asistat întâmplător la executarea familiilor evreilor, probabil refugiaţi din Mărculeşti. In timpul execuţiei am văzut o maşină cu trei ofiţeri germani care s'a oprit lângă locul de execuţie şi au discutat cu cpt. Stihi, şi mai târziu am aflat că aceşti ofiţeri i-au atras atenţia să nu execute pe evrei şi au plecat la postul de comandă al Regt. probabil să raporteze cazul. După plecarea ofiţerilor germani, cpt. Stihi a continuat execuţia până la lichidarea complectă a evreilor. In timpul staţionării lângă Bălţi, în timpul staţionării la Slobozia Bălţi, cpt. Stihi, **cu ştirea comand. de regiment col. Mateieş,** a executat un număr oarecare de evrei, chiar pe malul Răutului.

Evreii cari se mai găseau rămași din Rezina, au fost ridicați de cpt. Stihi după 22 Iulie 1941 și trimiși la regiment unde nu știu ce s'a petrecut cu ei.

Toți ofițerii regimentului au aflat, sau unii chiar au văzut, aceste masacre, pentru cari și-au arătat indignarea și repulsiunea, intervenind chiar subsemnatul pe lângă col. Sabin Calotescu, care era comand. secund, să intervină pe lângă col. Mateieș, pentru a opri aceste masacre. **Rezultatul a fost următorul răspuns al col. Calotescu: Am intervenit, dar colonelul nu vrea să înțeleagă.'**

Sunt convins că toate masacrele începute la Sculeni și terminate la Lipcani, **au fost executate cu știrea col. Mateieș, care sunt convins că stimula instinctele sadice și criminale ale cpt. Stihi.**

Din informații verbale luate la camarazi — cpt. Ioachim și alții — am aflat că mobilul cel mai principal a fost jefuirea evreilor de aurul ce-l aveau asupra lor, pe care probabil îl împărțea, cpt. Stihi cu col. Mateieș. In acest sens, rețin un incident, care s'a întâmplat între soția cpt. Stihi și Mateieș, pentru un ceas de aur, incident povestit de un camarad al cărui nume nu-l rețin — se poate să fi fost chiar lt. Ioachim, aghiotantul regimentului. Acest incident s'a întâmplat în perioada de refacere a Regt. la Bălți, după întoarcerea dela Odessa.

Țin să precizez deasemeni că comand. Regt. Col. Mateieș, a fost un om lipsit de caracter, demnitate, pricepere și comandă, datorită căror defecte regimentul a suferit foarte multe pierderi pe front.

Deasemenea țin să precizez că de masacre a avut cunoștință col. Mateieș, însă pentru masacre sau represalii n'au existat ordine scrise și nici nu s'au comunicat ordine verbale la unități. Asta atât în ce privește autoritățile militare române cât și germane. Ceva mai mult, un ordin scris al mareșalului, difuzat până la plotoane din linia I-a, pentru care am semnat de luare de cunoștiință ofițerii și subofițerii, oprea astfel de omoruri.

Cred deasemeni că în ceeace privește masacrele dela Gura Căinari, au fost cunoscute și de gen. Stoenescu, comand. brig. 14 pe care l'am văzut în satul Căinari.

Cred deasemeni că toți ofițerii din R. 6 V. și în special cei dela postul de comandă al Regt. — ex. lt. Ioachim în special, cpt. Bălescu, cpt. Medic Piroukov Ion, etc. — cunosc detalii mai precise în aceste evenimente.

La Mărculești nu este adevărat că populația a ieșit cu steaguri albe, după care împreună cu rușii au atacat comp. cpt. Oțel. Adevărul este că o unitate, cca. o comp. rusească, a atacat din flanc comp. cpt. Oțel, pe care a pus-o pe fugă, iar rușii s'au retras, luând cu ei pe cpt. Oțel, rănit la picioare. Poziția creiată în urmă de regiment este făcută pentru a justifica lipsa de rațiune a regimentului, care a trimis compania fără siguranță și informație, spre înălțimile Nord-Est Florești, pe linia Vesdova — Alexeni, unde trebuia să ocupe poziții până la sosirea regimentului.

Jude Instructor Special (ss) Col. M. ISACESCU
(ss) G-ral C. A. Av. IONESCU EMANOIL

Nr. 28

EXTRAS

din depoziția martorului lt. Prepeliță Andronic, fost plutonier în compania comandată de cpt. Stihi, audiat în ziua de 7 Mai 1947, de către Judele Instructor Militar, cpt. mag. Zaharescu Ion

....

Executarea evreilor dela Stânca Rosnovanu a fost făcută de căpitanul Stihi Ion, sublt. Mihăilescu și Serg. Major Mihailor Vasile.

Precizez că la mitralieră era serg. major Mihailov Vasile, iar cpt. Stihi și sublt. Mihăilescu aveau câte un pistol mitralieră. Evreii erau așezați pe trei coloane în fața lor, în formă de triunghiu și trei linii, bărbați, femei, copii, amestecați. Asupra evreilor au tras cu armele cei trei de mai sus. Eu am văzut personal acest lucru. Astfel de execuții nu se făceau de soldați, ci numai de această echipă; soldații erau îndepărtați când se făceau astfel de execuții, probabil, având în vedere sufletul lor milos.

....

Jude instructor militar
(ss) Cpt. **ION ZAHARESCU**

(ss) Lt. **PREPELIȚĂ ANDRONIC**

Nr. 29

RAPORT DE EXPERTIZĂ MEDICO-LEGALĂ

Subsemnatul Dr. Hurghișiu Vasile, medic legist al Tribunalului Iași, fiind invitat de d. Prim Procuror al Tribunalului Iași, prin adresa Nr. 15152 din 12 Sept. 1945 și prin rezoluțiile puse pe cererile „Comunității Evreilor Iași" Nr. 2171 din 10 Sept. 1945 și Nr. 2176 din 12 Sept. 1945: „de a asista la exhumarea cadavrelor evreilor îngropați în gropile comune dela Stânca Rosnovanu, pentru a constata poziția cadavrelor în groapa comună și celelalte împrejurări, în vederea eventualului proces ce s'ar introduce sau se află în curs de instrucție sau judecare la Tribunalul Poporului", reamintindu-mi-se depunerea jurământului, deplasându-mă la fața locului, asistat de d. șef de post de jandarmi Hulboca, plut. major Ghimeș Petru și în prezența delegaților Comunității Evreilor Iași: d. Froimovici Iosef, Aronovici Aron, Froimovici Aron, Leizer David și Iosef Michel, am constatat cele ce urmează:

ISTORIC

Din cele două cereri ale Comunității Evreilor Iași, depuse la Parchetul Tribunalului Iași, menționate mai sus, reese că în ziua de 27 Iunie 19041, au fost uciși evrei și îngropați în gropi comune la Stânca Rosnovanu, jud. Iași.

Din declaratia martorului ocular **Zaharia Alexandru** din satul Cărpiţi, în etate de 40 ani, de profesiune plugar, rezultă că în anul 1941, într'o zi de lucru, au fost aduşi la locul amintit mai sus, o mulţime de evrei, care apoi au fost executaţi prin împuşcare, cu o mitralieră plasată la cca. 20 m. de victime şi gropi, manevrată de un căpitan şi soldaţi din Regt. 6 Vânători Bălţi. Martorul mai declară că are cunoştinţă de patru gropi comune, pe care le poate identifica şi mai ştie una, care însă nu o poate identifica, deoarece era săpată lângă un drum, care s'a mutat de atunci.

Situaţia topografică a gropilor dela Stânca Rosnovanu

Exhumarea cadavrelor dela Stânca Rosnovanu, trecute în acest raport, s'au efectuat din trei gropi comune, situate într'o vale şi la poalele unui deal, la distanţă de aproximativ 12 km. dela Iaşi. şi în apropiere de satul Cârpiţi. Gropile sunt aşezate una lângă alta, aproape liniar, intervalul de pământ dintre ele fiind de 2—3 m.

Gropile măsoară: lungime 6 metri
lăţime 3,5 — 4 metri
adâncime 1,5 — 1,7 metri.

Exhumarea s'a început la groapa cea mai îndepărtată de Iaşi, adică cea dinspre satul Cârpiţi şi în descrierea prezentă se va nota cu Nr. I, urmând ca cea din mijloc să fie notată cu Nr. II; iar a treia, adică cea mai apropiată de Iaşi, cu Nr. III. Aceasta din urmă se îngustează puţin în adâncime.

Consideraţiuni preliminare

Lucrările de exhumare au început la 12 Sept. 1945, cu groapa Nr. I şi s'au continuat la groapa Nr. II şi apoi Nr. III. Lucrările au fost întrerupte în timpul sărbătorilor sau de împrejurări nefavorabile. Din cauza acestor împrejurări şi a anotimpului, Comunitatea Evreilor Iaşi, a renunţat în acest sezon, continuarea exhumărilor. Cadavrele exhumate au fost reînhumate în trei gropi comune la Cimitirul Evreesc din Iaşi. Săpăturile le-au făcut prizonieri nemţi, păziţi de santinele sovietice.

Examenul cadavrelor

Poziţia. După îndepărtarea unui strat de pământ de o grosime de 30 cm. — 50 cm. apare primul strat de cadavre. In toate trei gropile, se constată că sunt aşezate cadavrele după o orânduire oarecare. Capetele sunt plasate când într'o parte a gropii, când în alta. Corpul şi membrele sunt încrucişate unele cu altele, din care cauză exhumarea se face dificil şi anevoios. **Se constată în groapa III-a copii mici cu mâinile în jurul gâtului unor cadavre de femei.** O bună parte din femei au faţa acoperită cu năframa ce o purta pe spate, sau faţa ascunsă între mâini.

Imbrăcămintea, în care se găsesc cadavrele este ţinuta „civilă" obişnuită la populaţia din această regiune. Şi îmbrăcămintea variază foarte mult la aceste cadavre. Unele sunt îmbrăcate cu două-trei că-

măşi, haine şi cojoc, în timp ce altele sunt numai în pijamale, în special femeile din groapa II-a — iar bărbații din groapa Nr. I, în majoritate sunt desculți sumar îmbrăcați şi cu mânecile suflecate. Buzunarele îmbrăcămintei conțin obiecte uzuale obişnuite, ca: chei, pieptene, batiste, ciorapi, sticle de apă de băut, cu apă de Colonie, etc. S'au mai găsit acte şi la câteva cadavre giuvaeruri. Despre aceste obiecte s'au dresat procese-verbale pe care le anexăm la prezenta expertiză.

Identificarea medicală a cadavrelor s'a făcut la locul de exhumare, constatându-se astfel circumcizia rasială a prepuțului la bărbați (unde putrefacția nu a fost prea avansată), apoi diferite acte din care reese, nume obişnuite la populația evreească. Astfel s'a aflat în îmbrăcămintea unui cadavru de bărbat: un „Paseport" şi un livret militar sovietic cu numele: Ițic Motolevici, născut în anul 1910 în Sculeni. S'a mai aflat un act de naştere pe numele Gețel tot din Sculeni şi un Buletin Bir. Populației Sculeni, pe numele Faibiş, cu data naşterii la 13 Iunie 1907. Examinarea amănunțită a îmbrăcămintei, a actelor, şi indentificarea pe bază de recunoaştere s'a făcut la înhumarea dela Cimitirul Evreesc Iaşi, de d. dr. Germanski din Sculeni şi în prezența d-lui Iosef Michel, delegat al C.E.I.

Sex şi vârstă. Identificarea pe sex s'a făcut la cadavrele mai puțin atinse de putrefacție sau descompunere pe baza examenului genital şi al sistemului osos. La aprecierea sexului ne-am mai condus după îmbrăcăminte şi după acte. In ce priveşte etatea, atunci când nu am avut alte criterii, identificarea am făcut-o pe baza examenului medico-legal şi de apariția dinților temporari sau permanenți.

Numărul total al cadavrelor exhumate din cele 3 gropi a fost de 311 (treisuteunsprezece). Repartizate pe gropi, s'au găsit astfel: în groape 1-a 95; în groape 2-a 119 şi în a treia 97.

Dăm mai jos:

TABLOUL

de repartiția cadavrelor după sex, etate şi pe gropi.

	Sex	ETATATEA IN ANI							Total
		1	1 - 6	6 - 12	12 - 18	18 - 40	40 în sus	Neindent.	
Groapa I-a	Bărbați				17	34	17		68
	Femei				1	21	5		27
	Total				*18*	*55*	*22*		*95*
Groapa II-a	Bărbați		2	3	3	8	18		34
	Femei		3	4	2	21	17		47
	Amb. sexe		—	—	—	—	—	38	38
	Total		*5*	*7*	*5*	*29*	*35*	*38*	*119*
Groapa III-a	Bărbați	4	6	9	11	6	8		44
	Femei	3	8	3	12	13	14		53
	Total	*7*	*14*	*12*	*23*	*19*	*22*		*97*

Din cele de mai sus reese următoarele:

CONCLUZII

1. — In cele trei gropi dela Stânca Roșnovanu, jud. Iași, menționate în prezentul raport, s'au aflat în total 311 cadavre de ambele sexe și de diferite vârste.

2. — Din actele aflate în îmbrăcămintea cadavrelor exhumate și prezența circumciziei rasiale a prepuțului, se constată că aceste cadavre sunt de evrei.

3. — La examenul medico-legal asupra cadavrelor, se constată că în marea majoritate a cazurilor se găsesc la cadavre, răniri multiple prin arme de foc, în partea mijlocie a corpului (torace și abdomen) și mai rar la cap.

4. — La unele cadavre pe lângă răniri prin arme de foc se constată și fracturi craniene și **la un copil mic (2—4 ani), după reconstituirea complectă a scheletului, nu se constată prin sistemul osos nici un fel de leziune.**

5. — In groapa Nr. I (săpată după declarația martorilor) este mai mare numărul bărbaților de etate medie — în groapa Nr. II în majoritate se găsesc cadavre de femei și bătrâni — iar în groapa Nr. III se constată un număr mare de copii mici, femei și bătrâni și numai 6 bărbați de etate medie.

6. — Imbrăcămintea în genere este sumară. Se găsesc numeroase femei în pijamale, haine de casă, bărbați și copii desculți.

Medic legist al Tribunalului Iași
(L. S.) (ss) Dr. HURGHIȘIU V.

Șeful de Post de Jand. Hulboca
Plut. maj. (ss) GHIMEȘ PETRU

Delegații Comunității Evreilor Iași:

(ss) IOSEF FROIMOVICI
(ss) ARONOVICI ARON
(ss) FROIMOVICI ARON
(ss) LEIZER DAVID
(ss) IOSEF MICHEL

CURTEA CHESTUREI DE POLIȚIE IAȘI. 30 IUNIE 1941

Printre cadavre răzlețe zac muribunzii și răniții. Stivele masive de cadavre sunt rânduite dealungul zidului opus clădirii.

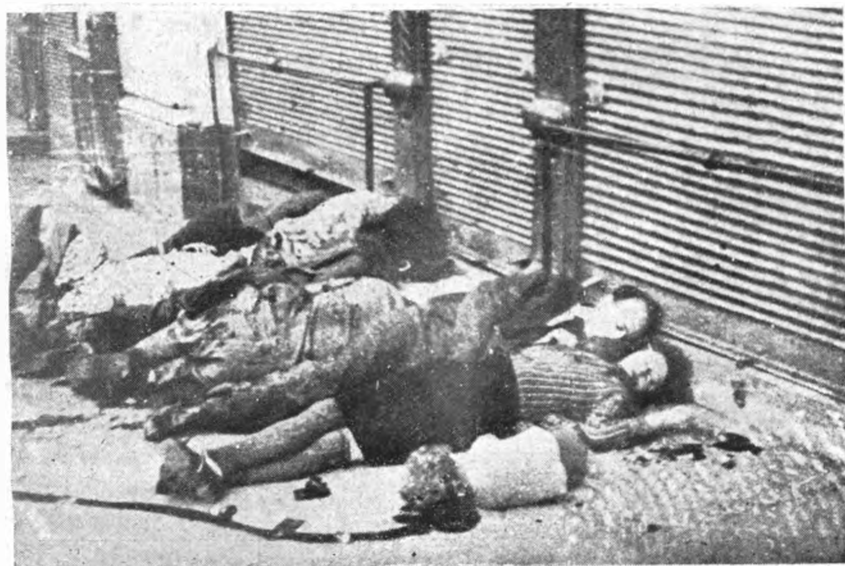

Pe strada I. C. Brătianu, în dreptul casei cu No. 157, grup de evrei ţintuiţi la zid, cu mâinile ridicate, păziţi de soldaţi, dintre cari unul în haine civile, dar cu boneta militară.

Cadavre evreeşti presărate pe str. Unirii, în dreptul cinematografului Sidoli.

Planşa b

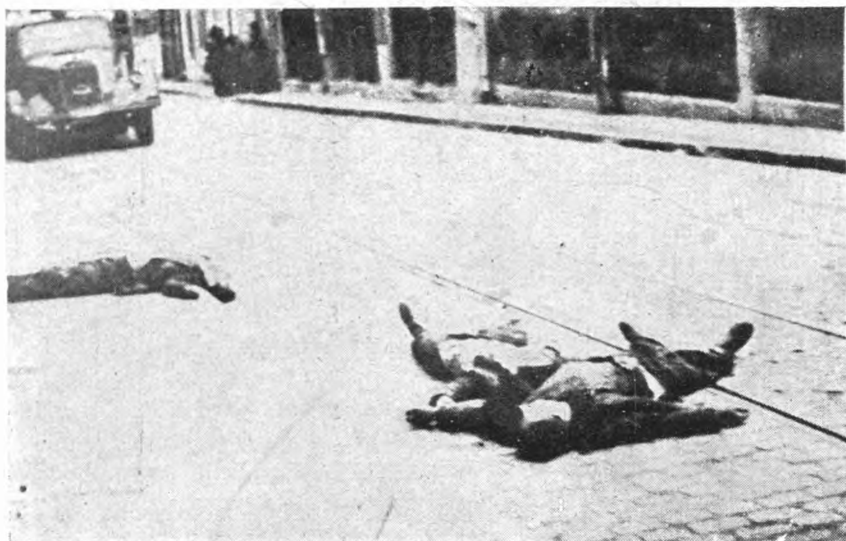
Parte din grupul de evrei împuşcaţi Luni la amiază pe strada Vasile Conta. In primul plan o familie întreagă: tatăl, mama şi copilul, din capul căruia porneşte şuvoiul de sânge. (Vezi Nr. 69, pag. 147).

Parte din cadavrele evreilor împuşcaţi Duminică după amiază, în Aleia Alexandri. Bestii teutone păzesc şi fotografiază.

Planşa c

IAŞI LA 29 IUNIE

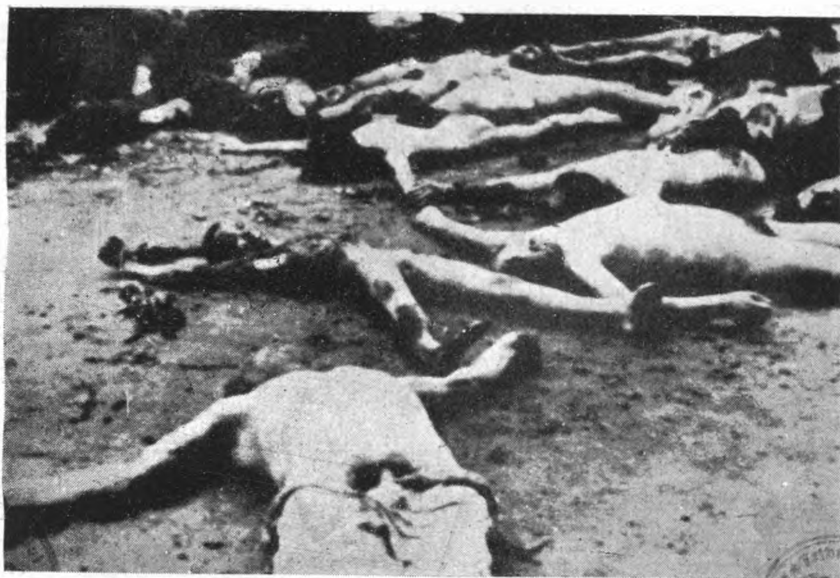
Cadavre evreeşti zvârlite în mijlocul drumului. . . .

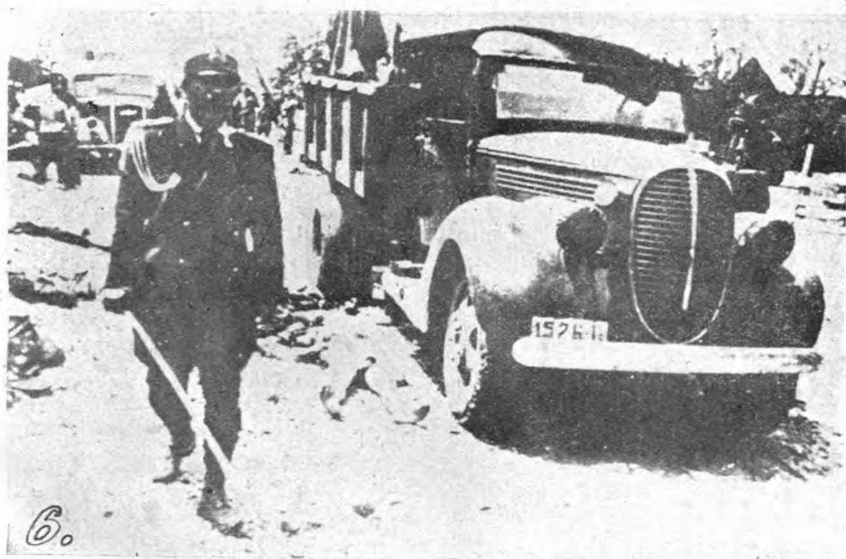
. . . . sau în faţa prăvăliilor jefuite.

Planşa d

TG. FRUMOS LA 1 IULIE

Cadavre evreești coborâte din tren.

Comisarul Ion Botez croind printre cadavre, drumul camionului încărcat cu cadavre.

Planşa I

IAŞI LA 29 IUNIE

Aşa se scurgeau convoaiele de evrei spre Chestura Poliţiei.

SĂBĂUANI LA 2 IULIE

Imbrăcămintea jefuită depe cadavre evreeşti, păzită de soldaţi, cu arma pe umăr şi batista la nas.

CURTEA CHESTUREI DE POLIŢIE IAŞI LA 30 IUNIE 1941

Grupuri de evrei culeşi de prin case în zorii zilei şi obligaţi să spele sângele evreesc depe pietrele din curtea Chesturei de Poliţie.

Planşa 9

Inhumarea în cimitirul evreesc din Roman a celor 55 cadavre coborâte din tren în gara Roman.

Piatră de mormânt în cimitirul evreesc din Iaşi. Şase suflete dintr'o singură familie, ucise de o singură bestie: Gheorghe Condurache.

III. P O G R O M U L

a) NOAPTEA DE 29—30 IUNIE 1941

Nr. 30

EXTRAS

dintr'un memoriu al lt.-col. C. Chirilovici fost Chestor delegat al Poliţiei Iaşi, adresat organelor de instrucţie ale Tribunalului Militar

....

Totul a culminat în noaptea de 28-29 Iunie, când **în urma aruncării unei rachete albastre de către un avion german,** [1]) pela orele 21.30 (aproximativ), au început să se tragă focuri de arme şi arme automate în întreg oraşul, de prin case, podurile caselor şi pivniţe, **când s'a răspândit ştirea** că paraşutiştii inamici au fost lansaţi în cursul nopţilor precedente din avion în oraş şi că aceştia împreună cu o parte din populaţia evreească, trag asupra trupelor române şi aliate ce treceau peste Prut.

Aducerea populaţiei evreeşti la Chestură, s'a făcut fără niciun ordin fiindcă nici nu se putea da un astfel de ordin nemţilor de către noi şi nici chiar poliţiştilor ce fusese plecaţi în teren de cu seară şi cari în mare parte, plecaseră pela locuinţele lor, spre a-şi proteja familiile.

....

(ss) Lt. Col. **C. CHIRILOVICI**

Nr. 31

DEPOZIŢIA

martorului Ioan M. Marinescu, fost Decan al Facultăţii de Litere Iaşi, audiat în ziua de 24 Iulie 1945, de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

In seara zilei de 28 Iunie 1941 mă găseam la Universitate în cabinetul meu, la acea dată fiind Decan al Facultăţii de Litere. Am văzut la un moment dat o lumină galbenă ce se profila pe geamuri; am dedus că este un reflector şi nu am putut să-mi dau seama exact ce a putut să fie. Am chemat portarul, am întrebat dacă a văzut ceva suspect, mi-a răspuns că nu a văzut nimic. Nu după mult timp am auzit o rafală de împuşcături. In aripa dinspre curte erau instalaţi nemţi, unde aveau un serviciu de Casierie. Mergând pe coridor spre a vedea ce se întâmplă, m'am întâlnit cu un ofiţer neamţ ce locuia chiar acolo, care mi-a spus că din podul Universităţii se trag focuri de armă şi că ar fi împuşcat un soldat german, chiar în gât. Mi-a cerut voie să împuşte ceasul dela Universitate, motivând că de acolo se face semnalizarea. I-am spus că acest lucru nu se poate. L-am invitat să meargă în pod şi să controlăm, pentru a ne convinge că în pod nu este nimenea. Am ieşit pentru o clipă la intrarea în facultate şi în acel mo-

---

[1]) A se compara cu afirmaţiile aceluiaşi lt. col. Chirilovici, cuprinse în raportul Nr. 99 din 30 Iunie 1941, pag. 107.

ment fiind cu ofiţerul lângă mine; s'a tras o salvă de focuri, dar gloanţele au trecut cu mult deasupra capului meu, lovind deasupra ferestrelor. **Ofiţerul neamţ a stat neclintit, de unde am dedus că totul nu e decât o înscenare.** M'am coborît în adăpost unde printre alţii, erau şi soţia mea şi copilul meu; ne-au făcut la toţi percheziţie, dar nu s'a găsit nimic compromiţător. După aceea m'am urcat în podul Universităţii, împreună cu nemţii, unde deasemeni am văzut că nu este nimeni. Ofiţerul neamţ a continuat totuşi să susţie că din pod s'a tras focuri, ameninţându-ne că va dispune închiderea Universităţii. Am cercetat toate încăperile Universităţii dimpreună cu el, fără să găsim nimic. In ceas totuşi nemţii au tras cu arma fărămând doar discul cu sticla, maşinăria rămânând întreagă. A doua zi un alt ofiţer neamţ a venit cu un pluton de soldaţi pe care i-a pus de sentinelă la diferite încăperi pe unde făceam cercetările cu el. După aceasta la coborâre tot el m'a întrebat pe mine ce s'a făcut cu trupa lui. A doua zi dimineaţă am fost chemat de servitoarea mea ce rămăsese singură ca să păzească casa, spunându-mi că poliţia română a venit să facă descinderi acasă, spunând că din podul casei mele s'a tras focuri de armă. După ce am ajuns acasă a venit şi un grup de soldaţi nemţi comandaţi de un ofiţer, care deasemenea mi-au spus că din podul casei mele s'au tras focuri de armă. M'am urcat cu ei în pod; au cotrolat. dar nu au găsit nimic.

După cât am putut să trag concluzii, acest pogrom a fost o simplă înscenare regisată de C.E.S.P. german în colaborare cu autorităţile româneşti.

Cetindu-i-se, declară că este exactă şi semnează propriu.

Acuzator public (ss) **IOAN M. MARINESCU**

(ss) **DUMITRU SĂRACU**

Nr. 32

DEPOZIŢIA

martorului Gh. Ungureanu, Director al Arhivelor Statului, audiat în ziua de 30 Mai 1945, de către Acuzatorul Public Mihail Popilian

In seara de 28 spre 29 Iunie 1941, fiind în biroul Arhivelor Statului, unde şi locuiam, a întrebat la telefon cineva dela Chestura Iaşi, dacă am telefon şi dacă poate fi utilizat în timpul nopţii. I-am răspuns că da. Pela orele 11 noaptea a venit o patrulă care mi-a cerut cheile dela turnul Goliei, ca să se urce acolo că au de supraveghiat ceva, turnul fiind înalt şi oferind o bună vizibilitate asupra oraşului. Am dat cheile şi s'au dus în turn; după ei m'am dus şi eu şi stând puţin m'am reîntors la bircu, apoi m'am culcat; după puţin timp am fost trezit de sgomotul multor împuşcături, trase şi cu mitraliera şi cu puştile. Deasupra oraşului sburau necontenit câteva avioane. Am vrut să ies afară, dar şueratul câtorva gloanţe m'a reţinut în birou. Văzând că nu se termină ci dimpotrivă se inteţesc, am pus mâna pe telefon pela ora 3 noaptea şi am sunat la poliţie să întreb ce este. După oarecare timp de aşteptare, mi-a răspuns cineva de acolo, ca să-mi caut de treabă că nu-i nimic. Am stat toată noaptea la birou, în care venise şi soacra

şi femeia de serviciu, cu o sabie pe masă pentru apărare. Dimineaţa, pela orele 6,30, am ieşit şi am văzut convoaie de evrei mergând spre Chestură, conduse de patrule germane şi române. Mai târziu am văzut cum a fost împuşcat un evreu în faţa turnului de către un neamţ dintr'o maşină şi era cât pe ce să fiu şi eu trimis pe lumea cealaltă, tot de nişte nemţi. M'am băgat în curte şi n'am mai ieşit două zile de frică să nu fiu omorît, cum s'a întâmplat cu alţii. Ce s'a întâmplat, am aflat din spusele unora şi altora. Trecând peste 3 zile pela bijutierul Meyer depe str. Ştefan cel Mare, era bijutierul familiei, mi-a spus cu lacrămile în ochi cum a venit la el o patrulă română, însoţită de un sergent de stradă, care sub pretext că are ascunsă o mitralieră în casa de fier, l-a forţat să o deschidă şi a fost jefuit de tot ce avea acolo. In timp ce arăta ce avea în casa de fier, alţii din patrulă tăiau geamurile depe la vitrine şi furau tot ce găseau.

Tot ce a urmat ştiu din spusele unora şi altora, însă adevărul îl aştept să-l aflu şi eu din judecata acelora care, fără milă şi fără Dumnezeu, au putut comite asemenea fapte incalificabile în secolul nostru.

Citindu-i-se şi declarând că este exactă, martorul semnează,

Acuzator public (ss) POPILIAN

(ss) GH. UNGUREANU

Nr. 33

Nr. 23469 — 29.VI.1941

Telefonic
29.VI.1941, orele 9.30
Primit de comisar de serviciu Ioniţă

DIRECŢIUNEA GENERALĂ A POLIŢIEI
DIRECŢIUNEA SIGURANŢEI

BUCUREŞTI

A se preda imediat

In seara zilei de 28—29 a. c. orele 10,30, **evreii comunişti cu foarte slabe elemente comuniste române,** au tras nenumărate focuri de armă automată, la Iaşi, cu dublul scop, de a provoca panică în rândurile populaţiei şi oprirea mişcărilor de trupe în marş.

Imediat s'au sesizat poliţia, armata română şi cea germană, procedând la percheziţii domiciliare.

Până în prezent sunt 1.000 arestări, aproape exclusiv evrei.

Din ordinul D-lui General Comandant, se va proceda zilnic astfel.

Detalii, nu se cunosc, operaţiunea fiind în curs.

Aceste operaţiuni se fac sub supravegherea d-lui Prim Pretor al Armatei, Inspector de Jandarmi şi Chestorul delegat al Poliţiei Iaşi, lt. colonel Chirilovici.

Sunt puţini morţi şi puţini răniţi.

Inspector regional
(ss) E. GIOSANU

Nr. 34

CHESTURA POLIŢIEI IAŞI
Nr. 99
30 Iunie 1941

Intrare Nr. 23857
Iulie 2
dosar 569/94

către
INSPECTORATUL DE POLIŢIE ŞI SIGURANŢĂ
IAŞI

(EXTRAS)

....

In seara zilei de 28, ora 22, organele noastre ne-au informat că se trag focuri de armă automată dela toate casele din anumite cartiere.

Faptul acesta ne-a fost adus la cunoştinţă şi de Comandatura Germană, care a scos patrule în oraş.

Menţionăm că alarma aceasta în oraş a **coincis cu sborul unui avion, care a lansat două rachete.**

Din acest moment au început dezordinele.

Toate unităţile din marş, toate patrulele de jandarmi fixate de cu ziuă în toate cartierele, inclusiv o parte din gardienii publici din posturi, care se aliau trupelor, au început tot felul de percheziţii, în casele de unde se părea că se trage şi ridicau toţi evreii, care în majoritatea lor au stat în adăposturi.

Cu această ocazie s'au împuşcat unii dintre ei şi s'au făcut numeroase jafuri.

In tot timpul focul de arme nu înceta, şi i se răspundea cu foc adevărat de patrule şi unităţile în trecere prin oraş.

Cu toate că s'au făcut pânde cu toţi gardienii din rezervă şi cu toţi poliţiştii care se găseau în majoritate la Chestură, nu s'a putut descoperi nimic, din cauză că oraşul era complect întunecat, iar din case nu se aprindea lumina.

Toate organele din garnizoană, **în cap cu d. Comandant al Diviziei au fost anunţate,** iar la Chestură au stat toată noaptea: d. Pretor al Armatei, d. Inspector de Jandarmi, d. Inspector de Poliţie, Pretorul Diviziei cu tot personalul de conducere al Chesturei.

Alarma creştea cu fiecare clipă şi din cauză că focurile se trăgeau în apropierea instituţiilor, se bănuia că se încearcă ocuparea autorităţilor, ceeace ne-a determinat să întărim paza la telefoane, la Chestură şi la gară şi **totuşi nu s'a putut prinde nici unul din cei ce trăgeau.**

Menţionăm că nu ni se semnala nici o victimă, decât un gardian public, care fiind ridicat a fost găsit cu o rană superficială.

Când s'a luminat de ziuă, au fost atacate cu acelaş fel de foc: o unitate română care trecea pe str. Lascăr Catargiu şi o altă unitate care trecea pe str. Carol.

Cu aceasta din urmă, a fost trimis să o însoţească d. col. Niculescu cu o echipă de jandarmi şi d. secretar al Chesturei cu o echipă de gardieni publici. Până la restaurantul Corso nu s'a tras nici un foc.

Aci unitatea şi echipele de poliţişti au fost întâmpinate cu un foc violent automat, încât întreaga coloană a fost dezorganizată, caii au fugit, toţi oamenii au fost culcaţi la pământ, **însă nu s'a făcut nici o victimă.**

Unitatea care mărşăluia a tras cu tot armamentul în direcţia de unde venea focul. Deasemenea au tras poliţiştii.

Din acest moment, adică ora 3 dimineaţa, s'a început controlul caselor pe străzile de unde se trăsese şi deunde s'a mai continuat să se tragă, însă fără nici un rezultat.

La acest control au colaborat şi unităţile germane într'un mod foarte conştiincios, fără să poată prinde pe cei ce trăgeau.

Menţionăm din nou că deşi se trăgea în urmăritori cu focuri de armă automată foarte intense şi cu grenade, totuşi nu cădea nici o victimă.

In timpul acestui control **au început să se schiţeze unele sugestii chiar de către soldaţii germani, asupra autorităţilor, făcând aluzie la evrei. „Jude" era cuvântul cu care era întâmpinat fiecare soldat sau poliţist.** Deasemenea se făcea aluzie la legionari sau comunişti.

Cert este că foarte rapid s'a creat o stare acută de ostilitate împotriva evreilor, care s'a soldat cu **ridicarea tuturora** de prin adăposturi, case şi magazine şi conducerea lor, **fără nici un motiv,** la Chestură, încât la ora 9, în ziua de 29, se găseau aproape 1800 persoane (femei, copii şi bărbaţi de toate vârstele).

Ostilitatea a alunecat imediat către abuz şi jaf, mai ales de când nişte soldaţi germani au omorât o femee în plină stradă, pe care au aruncat-o cu scârbă într'un gang.

La toate aceste abuzuri s'a raliat populaţia civilă, recrutată din pleava societăţii.

Din acest moment, ridicarea evreilor era însoţită de jafuri şi bătăi îngrozitoare, executate de trupele de toate categoriile şi chiar de gardieni, scene cari erau fotografiate de germani, evident numai acelea în cari nu figurau soldaţii germani.

Starea de spirit era alarmantă. Soldaţii nu mai ascultau de nimeni. **Umblau izolaţi prin oraş, jefuiau şi maltratau, schingiuiau şi** chiar **omorau, fără nici un frâu.**

Se formase o stare de anarhie indescriptibilă, la care participau **soldaţii români şi germani, gardienii,** în special cei trimişi din alte localităţi şi diferiţi derbedei.

Ceva mai mult, populaţia românească de toate categoriile, **instigată de anumiţi agenţi** şi convinsă că focurile se trăgeau de evrei, a început să asalteze Chestura şi să denunţe pentru fapte imaginare pe toţi evreii şi **dacă li se păreau că nu sunt luaţi în seamă, se prezentau la soldaţii germani, pe cari îi conduceau prin casele şi subsolurile** evreeşti.

. . . .

Chestorul Poliţiei Iaşi
(ss) Lt. Col. CHIRILOVICI C.

Secretarul Chesturei
(ss) STANCIULESCU GH.

Nr. 35

PREFECTURA JUDEŢULUI IAŞI
Cabinetul Prefectului
Nr. 1042
29 Iunie 1942

către
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Cabinet
BUCUREŞTI

Raportăm că în noaptea de 28-29 Iunie a. c. s'a tras numeroase focuri de armă din case particulare, în special depe străzile: Toma Cozma, Păcurari, str. Carol şi Sărărie, alarmând unităţile germane, române şi populaţia civilă producând o mare panică.

S'a tras asupra clădirei Liceului Internat, unde este cantonată o unitate germană, dintr'o casă aflată vis-a-vis de această clădire.

Deasemenea s'a tras asupra coloanei în marş a unei trupe de infanterie românească, care trecea prin oraş spre front.

Aceste focuri au început către ora 21 şi au durat până dimineaţa.

Din cercetările făcute de poliţie şi garnizoană, rezultă că nu s'a produs decât omorârea unui civil şi un soldat german grav rănit.

Nu s'a putut prinde nici un individ în flagrant delict.

Se crede că focurile de armă sunt opera unor indivizi organizaţi care urmăresc să producă panică atât printre unităţile germane şi române, cât şi în sânul populaţiei oraşului.

S'au arestat până acum un număr de 2000 indivizi, evrei şi creştini, atât de patrulele româneşti cât şi de cele germane; aceşti indivizi se găsesc în curs de cercetare şi triere, la chestura de poliţie.

După indiciile obţinute până în prezent, se constată că se caută de către anumiţi indivizi, să arunce vina asupra evreilor din oraş cu scopul de a aţâţa armata germană şi română precum şi populaţia creştină contra evreilor, pentru a da loc la uciderea în masă a acestora. [1])

S'au luat intense măsuri de pază de către Cd-tul Garnizoanei şi Chestura de poliţie, în urma cererei pe care subsemnatul personal am făcut-o **în după amiaza zilei de 28 Iunie a. c.** către Domnul General Stăvrescu, comandantul M. U.

Subsemnatul am cerut din timp aceste măsuri de pază în întreg oraşul, deoarece în aceiaşi zi — 28 Iunie a. c. — către orele 11,30, un grup de soldaţi dela Trenul Reg-tar al Regt. 13 Dorobanţi şi din Coloana de Muniţii No. 14, au jefuit şi maltratat grav pe evreii din str. Aurel Vlaicu, în apropierea căreia sunt instalate cele două formaţiuni arătate mai sus.

Pentru a preveni eventuale dezordini şi maltratări contra evreilor şi deci să se dea loc la mari tulburări, subsemnatul personal am cerut Domnului General Comandant al M. U., Cd-tul Garnizoanei şi Ches-

---

[1]) A se compara cu concluziile aceluiaş prefect căpitan. în raportul Nr. 1081/941, pag. 103.

turei de Poliţie, să se ia cele mai severe măsuri de pază, cu unităţile ce le are la dispoziţie în garnizoana Iaşi.

Semnificativ este faptul că printre soldaţii dela Trenul Regimentar al Reg. 13 Dorobanţi, care s'au dedat la jaf şi maltratări contra evreilor, este un serg. major T. R. Manoliu Mircea din Bivolari şi care a fost identificat ca fiind legionar.

Deasemenea acest sergent major însoţit de caporalul Neculau, tot dela aceiaşi formaţiune, au arestat şi ucis prin împuşcare, în noaptea de 27-28 Iunie a. c. fără a avea vreun ordin din partea vreunei autorităţi, un număr de şase evrei, din apropierea cartierului unde este instalată această formaţiune.

Faptele săvârşite de aceşti militari, cunoscuţi legionari, împuşcăturile ce au avut loc, mai ales în cartierul Păcurari şi Toma Cozma unde sunt cei mai mulţi legionari, precum şi faptul că în după amiaza zilei de 28 Iunie a. c. s'a prins de către Inspectoratul de Jandarmi, un tânăr legionar spionând în apropierea acestui inspectorât, la care s'a găsit un testament scris cu o zi mai înainte, din care se deduce că face parte dintr'o echipă a morţii, **mă îndrituesc a face unele deducţii atribuind aceste fapte unor elemente legionare, în unire eventual cu elemente comuniste.**

Intreaga chestiune este în curs de cercetare de către organele poliţieneşti, pentru a se prinde pe cei vinovaţi.

S'a luat măsuri de către Domnul General Comandant al M. U. ca începând de astăzi, circulaţia în oraş să fie complect oprită pentru civili, cu începere dela orele 17.

Am cerut din nou Domnului General Cdt. al M. U. precum şi Garnizoanei şi Chesturei, aplicarea celor mai severe măsuri pentru a se face pază în interiorul oraşului şi a se opri orice tentativă de pogrom contra evreilor, care ar da loc la mari dezordini.

Vă vom ţine la curent cu constatările ce se vor face şi măsurile ce se iau.

Prefectul judeţului Iaşi
(ss) Colonel D. CAPTARU

Nr. 36

DECLARAŢIE

dată de lt. C. Chirilovici fost Chestor delegat al Poliţiei Iaşi, în ziua de 2 Iulie 1941, cu prilejul anchetei întreprinse de generalul Emanoil Leoveanu, fost Director General al Poliţiei şi Siguranţei Statului

Subsemnatul lt.-col. C. D. Chirilovici, chestor delegat al Poliţiei Municipiului Iaşi, declar:

Am fost însărcinat de d. g-ral de divizie Leoveanu, directorul general al Siguranţei Statului, să mă prezint la Comenduirea Pieţii Germane, spre a lua contact cu un ofiţer care să mă conducă în spitalele germane, pentru a constata ofiţerii şi soldaţii germani răniţi sau morţi, cu ocazia evenimentelor din noaptea de 28/29.VI crt., în număr de 25.

La Comenduirea Pieţii Germane, nu am găsit nici un ofiţer.

După aşteptare de 3/4 de oră, am trimis după un sublt. ajutor al cpt. Hoffman, Comandantul Pieţii şi care s'a scuzat că nu poate să meargă el, iar eu singur nu pot merge fiind interzis, — însă va însărcina pe un grad inferior sanitar german, care să-mi dea o situaţie de cei răniţi ori morţi, cu ocazia evenimentelor ştiute.

Am înţeles sensul care indica nesinceritate şi nu am mai insistat şi plecând am raportat d-lui general Leoveanu rezultatul.

Stărui şi semnez,

2 Iulie 1941 (ss) Lt. Col. **C. CHIRILOVICI**

---

b) „DUMINECA CEEA"

Pogromul din Iaşi, povestit de un evreu

Nr. 37

DECLARAŢIA

martorului Ing. Israel Schleier dată înaintea Acuzatorului Public Mihail Popilian

Subsemnatul Inginer Israel Schleier, din Bucureşti, str. Ştirbei Vodă No. 121, fost cu domiciliul în anul 1941 în Iaşi, strada Elena Doamna No. 45, victimă a pogromului din Iaşi din Iunie 1941, prin chinuirea şi jefuirea făptuite în locuinţa mea, prin arestarea, jefuirea şi maltratarea mea în curtea Chesturei de Poliţie şi în sfârşit, prin evacuarea mea din oraş în trenul numit „al morţii", care ne-a purtat suferinţa dealungul ţării până la Călăraşi-Ialomiţa, declar în faţa Acuzatorului Public a[1] Tribunalului Poporului, în rezumat, următoarele despre ceeace am trăit şi pătimit în zilele pogromului, eu, familia şi coreligionarii mei.

Din prima zi a războiului, domnea în Iaşi o stare de nelinişte generală. Populaţia creştină se temea de consecinţele situaţiei geografice a oraşului, aşezat în spatele imediat al frontului de luptă. Populaţia evreească simţia ameninţarea unei primejdii pe care nu o putea defini, nici înlătura. Această nelinişte generală s'a accentuat după primul bombardament sovietic, din ziua de Marţi 24 Iunie, când nu au căzut decât câteva bombe fără efecte serioase, la gară şi la Râpa Galbenă, dar mai cu seamă după cel de al doilea bombardament de Joi 26 Iunie, când au fost lovite în plin obiective militare importante ca: postul de comandă al M. U. div. 14 Inf., Palatul Telefoanelor, etc., pricinuindu-se şi multe victime şi pagube.

Din rândurile populaţiei au început să se desprindă murmure nemulţumite despre lipsa de apărare antiaeriană a oraşului, despre incapacitatea conducerei militare româneşti şi despre indiferenţa nemţilor. Svonuri din ce în ce mai insistente pomeneau şi despre un eşec militar pe frontul dela Sculeni, de unde tunul se auzea tot mai puternic.

Reacţiunea conducerei militare româneşti, a fost imediată, violentă şi perfidă. **Comandantul Diviziei 14-a Inf., Generalul Gheorghe**

Stavrescu a făcut să se publice în ziarul „Prutul" — chiar a doua zi după bombardament — sub semnătura sa, un comunicat care pe lângă vestea mincinoasă că au fost doborîte câteva zeci de avioane sovietice, **cuprindea şi o serie de insinuări şi ameninţări cari ricoşau către populaţia evreească a oraşului.**

Din ordinul aceluiaş general am fost convocaţi la Chestură toţi colaboratorii conducerii Comunităţii Israelite din Iaşi. Chestorul de atunci, lt. col. Chirilovici, ne-a acuzat că succesul aviaţiei sovietice se datoreşte populaţiei evreeşti care prin semnalizări, a înlesnit sarcina aviatorilor ruşi. **Intrebuinţând un limbaj violent şi declarând că vorbeşte în numele comandantului Marei Unităţi,** chestorul a precizat că evreii sunt vinovaţi pentru numărul mare de victime şi a ameninţat cu represalii grele, dacă populaţia evreească „nu reintră în legalitate". **In acelaş timp a cerut ca prin oficiul comunităţii, evreii să predea chesturei, toate lanternele, binoclurile, aparatele fotografice şi cinematografice, târnăcoapele şi hârleţele.** Noi am respins acuzarea ce ni se aducea, arătând că numărul victimelor evreeşti a fost în aceeaşi proporţie cu cele creştine şi că au fost distruse foarte multe locuinţe evreeşti. Pentru dovedirea documentată a acestor afirmaţiuni, am cerut un răgaz de 24 de ore. Am plecat dela această convocare cu sentimentul că se pregătea o acţiune împotriva populaţiei evreeşti, acţiune despre care — după părerea mea — chestorul avea cunoştiinţă încă din acel moment. Cred deasemeni că dacă chestorul ne-ar fi sugerat într'un mod oarecare ce avea să urmeze, multe vieţi ar fi fost cruţate.

Un memoriu documentat prin care se arăta că pe urma bombardamentului au murit 38 evrei şi au fost distruse peste 100 de locuinţe evreeşti, a fost întocmit şi predat de avocatul Gerner, cu puţină vreme înainte de a fi omorît. Aceasta n'a avut nici o urmare. Dimpotrivă. Peste starea de nelinişte generală, au început să curgă — din surse oficiale, în special militare — **tot felul de svonuri cari arătau că toţi evreii din Iaşi sunt în slujba Uniunii Sovietice, că paraşutiştii sovietici sunt evrei originari din Iaşi, că o mare parte din ei s'au salvat şi sunt găzduiţi de evrei şi că prin semnale luminoase, prin plăpumi atârnate pe frânghii sau aşternut întins pe ferestre, evreii semnalizează avioanelor sovietice obiectivele ce trebuesc atacate.**

Sentimentul nostru de primejdie implacabilă, a fost întărit în cursul zilei de Sâmbătă 28 Iunie, când am aflat despre uciderea unui grup de evrei în cartierul Abatorului, despre **arestarea unui număr important de evrei intelectuali, activişti sau simpatizanţi ai luptei comuniste** şi mai ales când am văzut lipite pe zidurile caselor şi ale instituţiilor publice, afişe cu text instigator la pogrom, ca bunăoară: **Români! Cu fiecare jidan ucis, aţi ucis un comunist. A sosit momentul răzbunărei!**

Pogromul propriu zis a început Sâmbătă seară. Pe la orele 21.30—22, a sunat alarma aeriană. Am coborît în adăpost, dar curând ne-am dat seama că alarma era falsă. Pe cer n'au apărut decât două sau trei avioane, din cari a ţâşnit la un moment dat o rachetă luminoasă. Simultan am auzit din toate colţurile oraşului, vacarmul împuşcăturilor produse de tot felul de arme: pistoale, puşti, mitraliere, etc. Impuşcăturile au durat toată noaptea.

Duminică dimineaţa la ora 8, au apărut în faţa locuinţei mele **un căpitan cu vreo douăzeci soldaţi români şi câţiva civili,** iar în dosul casei s'au postat doi soldaţi nemţi care au deschis foc de armă asupra casei. Apoi cei doi soldaţi nemţi trecând prin faţa casei unde se aflau militarii români, au pornit să strige că se trăgea din mansarda locuinţei mele. Au fost scoase cele trei familii, cuprinzând bărbaţi, femei şi copii care locuiau în casa mea, în starea în care se aflau, adică unii chiar desbrăcaţi. Am fost înşiraţi lângă gard pentru a fi împuşcaţi. La ţipetele noastre disperate, mai ales ale femeilor şi ale copiilor, s'au adunat vecinii noştri, care n'au intervenit în nici un fel pentru salvarea noastră; mai mult încă, vecinul nostru funcţionar poştal Dantoş a confirmat că a văzut trăgând din casa mea. Femeile şi copiii rugându-se la picioarele căpitanului, acesta se înduplecă şi ordonă întoarcerea în casă a femeilor şi a copiilor, bărbaţii însă având a merge sub escortă la Chestură.

Inscenarea cu atacul din casa mea s'a repetat pe toată strada la celelalte case evreeşti după sistemul descris mai sus. **Rezultatele** n'au fost aceleaşi, întrucât **în unele cazuri evreii scoşi şi aliniaţi la gard au fost executaţi.**

In drum spre Chestură am aflat că evreilor li se eliberează bilete de liberă circulaţie prin oraş. Intr'adevăr am obţinut un asemenea bilet care era o foaie albă de hârtie cu ştampila „LIBER".

La întoarcere am auzit împuşcături şi gemete venind din casele pe lângă care treceam. Dintre bărbaţii colocatari cu cari m'am dus la Chestură, **doi n'au mai revenit întrucât fuseseră împuşcaţi pe drum.**

Rămânând închis în casă, vedeam pe fereastră trecând evrei aliniaţi în rânduri de câte 6, conduşi de soldaţi români, nemţi şi civili. Din când în când în când li se ordona să se culce pe caldarâm cu faţa în jos, iar însoţitorii trăgeau în ei şi asupra lor. Aceste convoaie au continuat fără întrerupere până la ora 5 după amiază, când o patrulă spărgându-mi uşa dela intrare ne-a ridicat pe toţi bărbaţii din casă.

Eu am fost dus de un civil şi un soldat român în bucătărie şi lipit de perete. Au vrut să mă împuşte. La ţipetele soţiei şi fetiţei mele au cerut să li se dea tot ce e de preţ în casă, pentru a-mi cruţa viaţa. M'au lăsat pe mine şi intrând în casă au luat dela soţie bijuterii şi bani. Apoi a intrat un grup de nemţi „Organizaţia Todt". M'au lovit cu armele în cap şi m'au aruncat pe scară ca să mă încolonez în grupul nesfârşit de evrei care treceau pe stradă. Am strigat că am bilet „liber" dela Chestură, însă totul în zadar. In acel moment vecinul meu Dantoş a intervenit din nou, strigând că biletul meu e fals şi făcut de mine şi că nici nu am fost la Chestură. De aci mi-am explicat mai târziu interesul lui de a fi suprimat, căci mi-a ocupat împreună cu ginerele său, mai pe urmă, două apartamente din casa mea, luate dela C. N. R.

Câţiva dintre nemţi, după spusele soţiei mele, au rămas în casă, maltratând şi ameninţând cu moartea femeile şi copiii rămaşi.

Incolonat în convoi, am ajuns după circa una oră la Chestură.

Acest drum s'a făcut în cele mai grozave chinuri. Cu mâinile ridicate în sus pe tot parcursul, am fost culcaţi la mici intervale pe cal-

darâm cu fața lipită de pavaj; s'a tras în noi, și asupra noastră. Cel ce lăsa mâinile în jos din oboseală sau cel ce nu se întindea bine și repede pe caldarâm, era imediat împușcat. Pe tot drumul am văzut în dreapta și stânga cadavre scăldate în propriul lor sânge și auzeam țipetele groaznice a multor răniți care strigau după ajutor. Trecând prin fața caselor evreești nemții strigau „Judenhaus" și în acel moment începeau să tragă înăuntru. Deosebirea între casele evreești și celelalte se făcea cu ușurință, deoarece majoritatea caselor locuite de creștini erau însemnate cu cruci vizibile dela distanță, sau chiar cu inscripții ca bunăoară: ACI LOCUIESC CREȘTINI. NU SUNT JIDANI IN CURTE.

La poarta Chesturei un cordon format din soldați români, nemți și civili, înarmați cu arme și drugi de fier, ne luau întâi tot ce aveam de valoare asupra noastră (ceasuri, inele, stilouri, etc.) și apoi au început loviturile cu drugii de fier, baionete, lovindu-ne în cap ori unde nimereau cu o sălbătăcie nemaipomenită. Unii din noi au fost înjunghiați cu baionetele. Cordonul fiind format din mai multe rânduri, am fost luați în primire pe rând de mai mulți călăi. Mulți au căzut morți, iar o parte au intrat în curtea Chesturei.

Spectacolul de aci era înfiorător. Pe pământ zăceau o mulțime de oameni cu înfățișări înspăimântătoare. Insângerați, cu ochii scoși, ințepați cu baioneta, mâini și picioare rupte, cadavre unul peste altul, țipete și vaete îngrozitoare.

De dincolo de gardul din fundul curței Chesturei, dinspre aleia Alecsandri și cinematograful Sidoli, veneau până la noi ecourile altor vaete și împușcături. Acolo căutaseră salvarea unii evrei, când a început masacrul cel mare dela Chestură. Incercarea a fost zadarnică. Ei au fost urmăriți prin toate casele, adăposturile, ascunzătorile și împușcați fără milă. Cei câtiva cari totuși au scăpat, i-am întâlnit mai târziu în „trenul morții".

Pe peronul dela intrare al Chesturei erau adunați ofițeri germani și români, personalul Chesturei, comisari și agenți care priveau acest spectacol indiferenți. Deși ieșean, n'am fost în stare să recunosc pe cineva cunoscut, din cauza desfigurării lor, fiind plini de răni și sânge. Am aflat că măcelul începuse pela ora 12 amiază și că primele victime au fost maltratate într'un chip înfiorător. Din podul Primăriei se trăgea în mulțime. Se pare că am ajuns destul de târziu spre norocul meu, căci călăii erau de acum osteniți.

Fiindcă nu se putea trece spre fundul curții, comisarii ne-au ordonat să stivuim cadavrele spre a se creia o cărare pentru circulație.

Ajuns în mijlocul curții, ca urmare a acestei munci și a loviturilor primite, am căzut între cadavre cu puterile sleite.

După vre-o oră, cei care mai erau în stare să se ridice au fost incolonați câte șase în str. Alecsandri și duși la gară; capătul coloanei ajunsese la Manufactura de tutun C.A.M. Am fost culcați cu fața în jos astfel ca trupul celui din spate să acopere jumătate din trupul celui din față. Tot timpul parcursului, ofițeri germani, pe motocicletă, circulau pe lângă coloană și repetau: „Wer den Kopf hebt wird erschossen" (cine ridică capul va fi împușcat). Polițiștii români traduceau și

repetau acest ordin. Am avut senzaţia că totul fusese dispus astfel pentru a ne suprima pe toţi cei din coloană; în această poziţie, nemişcaţi şi fără a privi în jur, am rămas până la miezul nopţii. Doi din vecinii mei de coloană, pe care îi credeam în viaţă, şi-au dat sfârşitul în această poziţie. Deasemenea mulţi alţii au rămas morţi pe acest loc. In coloană se aflau mulţi din cei grav răniţi la Chesturăi, care sperau că ieşind de acolo vor putea să se salveze. La miezul nopţii coloana a fost pornită spre vagoanele unui tren din gară, unde am fost îmbarcaţi în vagoane de marfă.

La intrarea în vagoane au fost scene înfiorătoare la fel ca la intrarea în Chestură. La fiecare uşă stăteau soldaţi cu armele, care ne loveau fără cruţare şi fără milă. Numai cei ce se puteau strecura degrabă în vagoane, primeau mai puţine lovituri.

Am intrat într'un vagon peste una sută de evrei, după care uşile au fost zăvorîte. In zorii zilei trenul a pornit. In vagon au început scene de martiraj. Cei mai mulţi având răni sângerânde, au căzut pe podea; ceilalţi din lipsă de spaţiu au călcat peste cei răniţi. Cei mai mulţi zdraveni au încercat să facă mai mult loc, s'au îmbulzit spre fereastră, ceiace a dat loc la încăerări. Din nenorocire vagonul nostru avea numai două ferestruici mici la care erau gratii de fier şi obloane. **La plecarea trenului obloanele au fost bătute în cuie.** In timpul mersului aceste obloane au fost rupte; **garda observând acest lucru a tras în massa din vagon prin feresatră în staţia următoare.**

In această atmosferă, fără aer, fără lumină, ţipetele îngrozitoare ale răniţilor cerând ajutor, mulţi dintre noi au înebunit şi au început să lovească unul în altul. Căldura era insuportabilă; cei mai mulţi îşi rupeau hainele depe ei, rămânând astfel aproape toţi goi.

A doua zi nemaiputând suporta aceste chinuri îngrozitoare, am căzut în nesimţire. Astfel am rămas vre-o două zile. Când mi-am revenit, trenul era în gara Tg. Frumos; în vagonul meu au rămas în viaţă doar opt copii şi trei bătrâni. Eu eram lungit pe duşumea între cadavre care aveau o înfăţişare stranie; rigidizaţi în poziţia în care căzuseră pe jos încleştaţi între ei, formând o massă legată şi neîntreruptă.

In vagon era un miros oribil; un amestec de sânge, cadavre şi fecale. Cu sforţări mari m'am descleştat din massa cadavrelor. Porţile vagonului au fost cândva deschise şi din depărtare se striga să aruncăm cadavrele din vagon. Cei din afară nu se puteau apropia de vagoane din cauza mirosului. Cei care se apropiau umblau cu batistele la nas. Fiind zi de sărbătoare ţăranii din împrejurimi au fost adunaţi ca să vadă pe „comuniştii care au tras în trupele române şi germane".

Pentru îndepărtarea cadavrelor au venit camioane cari le-au încărcat. Operaţia se făcea la fel ca şi când ar fi fost vorba de o marfă ce era aruncată din vagon în camion.

Impreună cu cei rămaşi vii, am aruncat murdăriile din vagon cu mâinile, sperând că acum vom avea mai mult loc şi aer în vagon. Insă speranţele noastre au fost desminţite, căci după scurtă vreme s'a făcut completarea până la numărul de circa 100 persoane a vagonului, cu oameni aduşi din alte vagoane golite.

Cu câteva zdrenţe adunate din vagon, un ostaş român milos, neobservat, le-a muiat într'o băltoacă de lângă vagon şi mi-a dat din aceiaşi băltoacă o tinichea ruginită de conserve cu apă. Storcând zdrenţele şi muind buzele în tinichea, ne-am înviorat puţin. După aceia porţile au fost din nou închise şi obloanele bătute, iar trenul şi-a pornit mai departe drumul lugubru.

Setea, groaza, căldura au înebunit pe călători şi scenele sfâşietoate au început din nou. Se auzea necontenit, atât în timpul mersului cât şi în staţii un cor care striga: „apă, apă". In staţii unii încercau să ceară apă prin ferestruici dela cei ce se aflau în apropierea vagonului. Unii au reuşit să capete în schimbul unui inel scos din deget, a unei perechi de bocanci din picioare sau contra bani pe care unii au reuşit să-i mai păstreze dela percheziţii, o sticlă de apă. Câte odată sticlele nu conţineau apă, ci păcură sau alte lichide murdare cari nu se puteau bea. La apariţia unei sticle în vagon începea disputarea ei, care se transforma într'o luptă pe viaţă şi pe moarte, cu rezultatul final: sticla spartă şi apa risipită.

Mulţi au băut propria lor urină, dar curând nici urina nu a fost deajuns. Unul ajuta pe altul cu urina lui pentru comprese pe inimă şi pe cap. Astfel am mai mers vre-o două zile. Nu pot stabili durata, căci în aceste chinuri înfiorătoare am pierdut cu toţii noţiunea timpului.

Cădeau morţi unul după altul asfixiaţi; mulţi s'au sinucis. Numărul nostru se micşora şi aceasta era norocul celor rămaşi în viaţă, deoarece aveau acum mai mult loc, putând să se aşeze pe cadavrele ce zăceau pe podea. In această stare am ajuns la Roman într'o după amiază. Ni s'a spus că vom rămâne acolo. Am coborît din vagoane desbrăcaţi de puţinele zdrenţe ce mai rămăseseră pe noi şi care au fost arse pentru deparazitare şi am trecut printr'un tren-baie. In acest fel cam jumătate din noi au rămas complet goi şi după baie am fost îngrămădiţi în curtea regimentulu unde s'a tras trenul pe o linie de garaj. Ceilalţi fiindcă se întunecase au rămas cu sdrenţele pe ei, îngrămădiţi în altă parte a curţii regimentului.

In zorii zilei am fost din nou urcaţi în vagoane, ceva mai puţin în fiecare vagon decât înainte şi am plecat din nou, Am aflat la plecare că ieşeanul Triandaf, consilier la Curtea de Apel, este comandantul trenului, ceiace ne dădea speranţa unei îmbunătăţiri a regimului.

Insă această speranţă a fost spulberată de felul cum a continuat călătoria. In unele staţii se dădea vagonului câte o găleată cu apă; din cauza stării de spirit din vagon se întâmpla ca în lupta de a putea ajunge la căldare, aceasta să se răstoarne şi să rămânem fără nimic.

Unii încercau să sară din vagon atunci când se deschidea uşa, însă au fost imediat împuşcaţi de gardă. Se trăgea la fiecare oprire din afară în vagon prin ferestre, de către garda condusă de Dl. consilier şi de soldaţii care se aflau prin staţii şi care făceau haz de a trage prin ferestruică în vagon sau în momentul când se deschideau porţile.

In staţii unde era pază germană, dl. consilier probabil nu putea să ne dea apă mai multă, dar în staţiile mici, unde trenul era pus pe o linie moartă acesta ar fi putut să ne dea apă mai multă, putând astfel să

cruțe multe vieți omenești și să ne salveze de chinul goraznic al setei care ne apăsa într'una.

Implorând pe soldații gărzii să ne dea apă, ei răspundeau „nu e voie și nu avem ordin". După 8—9 zile — senzația timpului care trecea nu se mai întipărea normal în conștiința noastră — am ajuns la Călărași.

Supraviețuitorii, circa 1.000 bărbați și copii, au fost coborîți din vagoane și conduși în curtea unui regiment și închiși într'o remiză de beton armat.

Drumul dela vagoane până în curtea regimentului a fost un spectacol înfiorător: oameni goi, abia târându-se nemâncați, arși de sete și căldură, cu răni purulente care nu au fost pansate de opt zile, și cu sângele coagulat pe corp, care nu mai aveau o înfățișare de oameni. Am văzut trecători care au început să fugă îngroziți la apariția acestui convoi.

Am fost închiși în remiză fără ca cineva dintre comandanții regimentului căruia am fost predați, să aibă atâta omenie și să dea acestor muribunzi apă de băut. Deabia dimineața au venit delegații comunității evreești a orașului, care au început să se ocupe de noi.

De dimineață au fost scoși din remiză câțiva zeci de morți.

Supraveghiați și tratați ca ultimii criminali, am fost internați parte într'un lagăr, parte am rămas în remiză, iar 100 de intelectuali și 100 de copii, în câte o sinagogă a orașului.

Regimul pe care ni-l aplica căpitanul Pitiș, comandantul lagărului, era îmbunătățit numai pentru deținuții care puteau să-i facă daruri, din cele sosite între timp dela familiile lor. In scurtă vreme sursa de îmbogățire a căpitanului fiind invidiată de un alt căpitan dela legiunea de jandarmi, ofițer de rezervă și profesor de liceu (numele nu-l cunosc), acesta a dat dispoziții că nimeni nu poate părăsi lagărul fără escortă.

Din când în când venea un ofițer german (sas), care vorbea perfect românește și care controla dacă nu se aplică un regim prea dulce.

Deabia la sfârșitul internării noastre la Călărași, când autoritățile au fost informate că nu suntem chiar criminali de ultimul rând ci cetățeni pașnici, după cum ne-a spus prefectul județului într'o cuvântare, regimul nostru s'a ameliorat.

Regret că nu cunosc numele locotenentului care a condus convoiul la întoarcerea noastră la Iași, pentrucă în această mulțime de călăi și asasini a fost singurul om de inimă, ne-a ferit și ocrotit pe tot parcursul de neplăceri, spunând gărzilor că nu sunt puși să ne păzească ci să ne ocrotească.

Mulțumită stăruințelor lui s'au obținut repede formele de plecare prin stații, putând chiar într'una din stații să plecăm înaintea unui tren militar; iar la Iași a obținut simplificarea trierii, astfel că chiar în noaptea sosirii am fost lăsați la casele noastre.

Acuzator public,
(ss) **POPILIAN**

(ss) Ing. **ISRAEL SCHLEIER**

Nr. 38

MEMORIUL

adresat Acuzatorului Public al Tribunalului Poporului, de către av. Richard Filipescu, fost consilier la Curtea de Apel

Subsemnatul Filipescu Richard, avocat şi pensionar, domiciliat în Sibiu, str. Morilor 43, în legătură cu pogromul întâmplat la Iaşi în 28-30 Iunie 1941, declar cele ce urmează în prezentul

MEMORIU

In ziua de 22 Iunie 1941 am sosit la Iaşi fiind mobilizat cu gradul de căpitan în rezervă la legiunea de jandarmi din Iaşi. Oraşul era împânzit de numeroase patrule germane şi române. In ziua de 24 sau 25, un avion rusesc a aruncat câteva bombe aproape de gară, producând o mare panică, mici stricăciuni şi mai multe victime. **Din ziua aceea am fost uimit de faptul că mai toţi cu care vorbeam, atribuiau acest început de nenorocire „jidanilor din Iaşi" care, — după svonurile care inadins s'au răspândit — ar fi avut legături cu aviaţia rusească şi prin semnaluri ar comunica aviatorilor ruşi punctele de reper şi obiectivele principale pentru bombardament.** Atunci mi-am dat seamă de ceeace se cheamă „psihologia mulţimii" în sensul că un întreg oraş de circa 70—80.000 de oameni cât s'ar fi aflat atunci în Iaşi a fost întreagă în stare să fie sugestionată şi să creadă cu o uşurinţă uimitoare că populaţia evreească din Iaşi, **în întregime,** s'a pus la dispoziţia armatei ruseşti ca spioană! Ceeace ne-a uimit e că de această părere nu erau numai mahalagii şi soldaţii dela unităţi, **dar ofiţerii şi intelectualii.**

Eu şi câţiva amici ai mei — printre care dl. Vasile Panu actual procuror de casaţie şi lt. col. Manuel Alexandru dela Inspectorat — am pus la îndoială în discuţii particulare această credinţă, dar imediat ne-am dat seama că ni se bănuesc sentimentele noastre de români şi atunci am evitat să mai contrazicem pe cineva.

Faptul de reţinut este că aproape întreaga populaţie creştină a Iaşului era convinsă că nenorociţii de evrei din Iaşi — **care nu îndrăzneau să iasă din casă şi pivniţi** — erau în serviciu de spionaj al armatei ruse!

Această credinţă era aşa de puternică încât ea a fost cauza psihologică — mobilul — care a provocat măcelurile din ziua următoare.

MĂCELUL DIN 28, 29 ŞI 30 IUNIE 1941

Fiind mobilizat la legiune şi fiind aproape tot timpul plecat în judeţ, nu am fost martor ocular decât la două din oribilele fapte petrecute la Iaşi.

Primul.

In ziua de 26 Iunie 1941, Iaşul a suferit de pe la ora 11, un puternic bombardament al aviaţiei ruseşti, suferind mari stricăciuni şi peste 600 de morţi. Deşi printre victime se aflau foarte mulţi evrei,

totuşi mulţimea credea că evreii sunt cauza acestei nenorociri şi atunci a început un pogrom în stil mare, organizat de germani în unire cu multe elemente gardiste care se aflau în Iaşi — după informaţiile mele particulare — dar pe care nu le-am cunoscut şi nu le cunosc.

In una din aceste zile 28, 29 sau 30 — nu-mi aduc bine aminte data — nemai fiind trimis în judeţ — am rămas ofiţer de serviciu la legiune. Cam pe la ora 14 (2 p. m.) stând în faţa legiunii, pe strada Carol (localul Ghica), văd vreo câteva sute de evrei (300 — 400), cu mâinile ridicate în sus, unii răniţi şi plini de sânge, iar unul cu ochiul scos, aşezaţi în rânduri de câte 3 sau 4 şi excortaţi de sentinele române şi germane, conduse de 3-4 sublocotenenţi români şi câţiva gradaţi români şi germani. Evreii gemeau şi plângeau şi dacă vreunul ar fi încercat să lase braţul jos, era împuns sau bătut cu patul armei. Am întrebat pe un ofiţer ce s'a întâmplat. Acesta mi-a răspuns furios că aceştia sunt „spioni jidani". Zguduit de această scenă am coborît pe strada Carol mai jos. Am observat însă că această coloană de evrei era dusă în ograda legiunii. Imediat m'am întors la legiune şi am asistat la o scenă oribilă. Gradaţi şi soldaţi români, loveau cu patul armei şi cu picioarele în evrei — unii bătrâni, alţii în puterea vârstei, alţii tineri de 16, 17, 18 ani. Atunci cu revolverul în mână am intervenit, cerând cu voce tare gradaţilor şi soldaţilor, să nu mai facă nici o mişcare.

In acelaş moment a intervenit foarte energic d. avocat Petru Şerban din Iaşi — căpitan în rezervă mobilizat tot la legiunea de jandarmi din Iaşi — care a dat dovadă de un curaj şi de o energie deosebită, oprind chiar cu mâna pe soldaţi ca să mai lovească. La ora aceea nu se afla la legiune decât eu şi d. căpitan Şerban, dintre ofiţeri. Atunci a intervenit un căpitan activ de jandarmi dela Inspectorat, răcnind la d. Şerban şi la mine, spunându-ne că de ce ne amestecăm unde nu ne fierbe oala. Noi am răspuns că în ograda legiunii noi avem răspunderea, dar atunci el ca „activ", a început să ne insulte spunându-ne „avocaţi jidoviţi". I-am răspuns cu epitetele cuvenite, el m'a înjurat, eu l-am înjurat şi ne-am repezit unul la altul, fiind despărţiţi de alţi ofiţeri care întretimp se adunaseră acolo. Nu-mi amintesc de numele acelui căpitan. Mi se pare că se numea Alexandrescu sau Mihăilescu. Căpitanul avocat Şerban l-a provocat imediat la duel, iar eu am înaintat un raport scris la Inspectorat asupra acestui incident. Căpitanul acela activ, la câteva zile, a fost mutat dela Inspectorat.

Datorită curajului şi energiei d-lui căpitan avocat Petru Şerban din Iaşi (care atunci avea 54 de ani) şi intervenţiei mele energice, am oprit masacrarea acelor 500—600 de evrei. Mai mult am oprit reţinerea lor la legiune — unde după spusele în şoapte a ofiţerilor ce i-au escortat — **trebuiau făcuţi „dispăruţi" în fundul imensei curţi a legiunii.** In calitate de ofiţer de serviciu, am trimis imediat după d. comandant al legiunii, lt.-col. Aristotel Alexandrescu, care indignat de cele petrecute, a refuzat să primească pe evrei în ograda legiunii şi a dispus restituirea lor la Comenduirea Pieţii sau la Prefectura de Poliţie (Chestură), de unde fuseseră adunaţi şi trimişi la legiune. Au ră-

mas în curtea legiunii vreo patru-cinci gravi răniţi, pe care spre seară, cu o căruţă, i-am transportat la spitalul israelit din Iaşi. Nu-mi aduc acum aminte de aceşti patru nenorociţi dar ştiu că unul avea coloana vertebrală ruptă şi am auzit că a şi murit în drum sau la spital.

La această scenă sau imediat dela comiterea ei, au fost de faţă domnii: 1) Vasile Panu, în prezent procuror la Curtea de Casaţie din Bucureşti, 2) Emil Costinescu, consilier la Curtea de Apel din Iaşi; 3) lt.-col. Manole Alexandru, care a intervenit în favoarea mea şi a d-lui Şerban în incidentul cu căpitanul activ şi 4) bineinţeles căpitanul în rezervă avocatul Petru Şerban din Iaşi.

Intre cei 4-5 ofiţeri ce escortau grupa de evrei, era şi un sublocotenent activ Minovici (nepotul defuncţilor profesori fraţi Minovici din Bucureşti) care, imediat după incidentul susmenţionat, a avut o discuţie aprinsă cu mine, **voind să lase evreii la legiune spre a se cotorosi de el** şi căruia i-am demonstrat ilegalitatea şi oribilitatea celor comise cu evreii. In urma acestei discuţii a manifestat şi el părerea de rău pentru cele comise şi şi-a schimbat atitudinea, devenind din un agresiv, împăciuitor şi oprind maltratarea evreilor împreună cu d. Şerban şi cu mine.

Mai adaug că lt.-col. Alexandru Manole era bănuit că e „jidan botezat" şi suspectat chiar de ofiţerii mai mici în grad, din care cauză, cu lacrimi în ochi, mi s'a plâns că i se bănuesc sentimentele lui de român. Mai adaug că d. Inspector al Inspectoratului Iaşi, colonel Bădescu, a dovedit cu această ocazie admirabile sentimente umane, felicitându-ne pe mine şi pe d. Şerban, că am intervenit la timp şi că am procedat legal, oprind pe viitor deţinerea sau maltratarea evreilor aduşi la legiune de patrulele de pe stradă.

Aceasta e tot ce ştiu în această chestiune, cu adausul că la coloana aceasta de evrei, făcându-se percheziţie, s'a găsit la unii decoraţii din războiul *1916—1920!*

Cazul al II-lea.

A doua sau a treia zi dela prima întâmplare, întorcându-mă spre Iaşi dinspre comuna Bucium, la marginea Iaşului lângă clădirea Regimentului de Transmisiuni, am văzut trei cadavre: unul, deja îngropat şi în curs de definitivă acoperire cu pământ, unul al unei femei de vreo 40 ani şi altul al unui tânăr de 17 ani. Nimeni nu mi-a putut comunica cine sunt aceşti nenorociţi. Am plecat la legiune imediat şi am raportat cazul d-lui Comandant al legiunii lt.-colonel Aristotel Alexandrescu. D-sa mi-a ordonat să mă duc să cercetez imediat cazul, ceeace eu n'am făcut la început crezând că poliţia era competentă, faptul comiţându-se chiar lângă Iaşi. M'am dus şi am aflat că o familie de evrei, compusă din **tată, mamă, fiu şi fiică (de 13 ani)**, au fost duşi de o patrulă româno-germană lângă cazarmă (la locul numit Manta-Roşie) şi împuşcaţi în după amiaza acelei zile, cam pe la ora 5 sau 6. Numele nenorocitului evreu (cu greu am putut să-l aflu dela fata lui care înnebunită de groază, deabea putea vorbi) era de Lupu Melik, mi se pare din comuna Codăeşti, judeţul Vaslui. Acesta era comerciant ambulant de cereale şi expulzat din comună din timpul regimului pur legionar. Venit la Iaşi în timpul pogromului, a stat ascuns într'o

stradă de pe lângă hală (piaţa de alimente a oraşului). A doua zi după groaznicul măcel, eşind din pivniţă, au fost zăriţi de o patrulă mixtă româno-germană şi duşi la locul susnumit, unde patrula a descărcat pe la spate o salvă în ei. Fata a scăpat ca prin minune, fugind în curtea Regimentului de Transmisiuni, iar ceilalţi au fost după împuşcare vârâţi într'o băltoacă. Fata se numea Estelka şi era de 13 ani. Pe ea am găsit-o, ascunsă de un sergent milos, miliţian dela Regimentul de Transmisiuni.

După indicaţiile ei şi ale sergentului, am început cercetări dar a fost peste putinţă să aflu, de unde era acea patrulă şi de cine a fost compusă. Am luat copila sub protecţia mea ducând-o până la locuinţa rudei lor Făinaru, dându-i şi 100 lei să aibă de mâncare şi un bilet de identitate, în care am menţionat că are autorizaţie din partea legiunii a sta liberă în Iaşi. Am dresat acte pe care mi se pare că legiunea le-a înaintat comandamentului militar pentru identificarea autorilor. Altceva nu mai ştiu în această chestiune.

Cu ocazia inspecţiilor făcute în judeţ am aflat că a fost ucis de legionari, cu scopul de a i se lua locuinţa, un oarecare Iancu Sacagiu din comuna Sculeni sau Ungheni (Jud. Iaşi), care după ce a fost ucis a fost aruncat în Prut.

Aceasta înainte de a începe războiul din 1941.

Deasemeni la Hârlău a fost ucis un morar al cărui nume îmi scapă, împreună cu unicul său copil, iar soţia a înebunit de groază. A fost ucis tot de legionari înainte de a începe războiul. Amănunte le-ar putea da un domn Lascaraki, fruntaş în comună, proprietar de cârciumă, fost primar la Hârlău, care mi-a povestit acest fapt.

Acesta este memoriul meu în legătură cu cele petrecute la Iaşi în 1941.

(ss) **RICHARD FILIPESCU**
fost consilier
avocat

Pogromul din Iaşi, raportat de generalul Gh. Stavrescu comandantul M. U. divizia 14-a Infanterie

Nr. 39

MINISTERUL INTERNELOR
Cabinet
Nr. 4569, ziua 30, luna VI 1941

T E L E G R A M Ă

B U C U R[1]) Nr. 3313 din 29 Iunie 1941

In urma incursiunilor aviatorilor sovietici pe teritoriul nostru, au fost doborâte circa 40 avioane. Dintre aviatorii sovietici cari s'au salvat cu paraşuta, au fost prinşi patru, cari se găsesc internaţi în spital;

[1]) „Bucur" era indicativul poştal secret al Div. 14-a Infanterie

printre aceştia au fost găsiţi un brutar din Iaşi şi o studentă dela Universitatea din localitate.

Cum desigur din cele circa 40 avioane doborâte în cursul acestei săptămâni, se mai află şi alţi aviatori ce s'au putut salva şi **cari au la fel legături cu suspecţii iudeo-comunişti din Iaşi, sunt convins că aceşti aviatori ce s'au putut salva cu paraşuta şi cari nu au putut fi prinşi până în prezent, au încercat în noaptea de 28 spre 29 Iunie a. c. către orele 20, să terorizeze populaţia oraşului Iaşi, trăgând focuri de revolver şi pistoale mitraliere, fără însă a avea un efect vizibil, întrucât deşi s'a tras până la orele 9 aproape încontinuu, nu au fost până la acea oră decât trei victime.**

Desigur focul a fost întreţinut de trupele din garnizoană române şi jandarmi (trupele operative fiind pe front în luptă), precum şi de trupele germane foarte numeroase în localitate. De aceste trupe s'a procedat la încercuirea clădirilor de unde s'au primit focuri, precum şi cartiere întregi, unde cei prinşi au fost evacuaţi (bărbaţi, femei, copii) la Chestura de Poliţie, **unde cei găsiţi în vină au fost executaţi pe loc** de trupele germano-române care i-au capturat. Focurile au încetat din dimineaţa zilei de 29/6, orele 9.

In după amiaza aceleiaşi zile, trupele germane au procedat din nou la ridicarea populaţiei evreeşti şi din cartierele periferice, după ce un soldat german a fost omorât de un glonţ tras dintr'o casă de vis-a-vis de Chestura de Poliţie.

Soldaţii germani şi unii din soldaţii români s'au dedat la un masacru al ostatecilor. In total au fost omorâţi dintre cei găsiţi vinovaţi şi suspecţi, după raportul chestorului de poliţie Iaşi, Chirilovici, circa 300, având şi alţi mulţi răniţi.

M'am transportat în cursul după amiezei dela P. C. la Chestura de Poliţie, unde am curmat masacrarea mai departe; am retras toate patrulele aflate la Chestură prin subofiţerii cari i-am găsit acolo, că am primit ordin dela Corpul de armată german, să fac linişte în oraşul Iaşi.

Trupele germane se manifestau foarte îndârjite, din cauză că avusese în total un mort şi alţi doi gravi răniţi, totuşi au încetat de a mai maltrata.

M'am deplasat de acolo la P. C. al Corpului 30 armată german şi am raportat situaţia, precum şi faptul că trupele germane nefiind sub ordinele mele, nu am căderea a reţine dela executările la care s'au dedat.

Dl. General Comandant al Corpului de Armată, von Salmuth, a trimis imediat un ofiţer din Statul său Major la Chestura de Poliţie, care a îndepărtat trupele germane ce se găseau la Chestură.

Prin aceasta s'a restabilit situaţia; către ora 21, pentru a putea menţine mai departe liniştea, s'a dispus ca cei 1.000 ostatici evrei cari făceau obiectul îndârjirei trupelor germane, să fie evacuaţi chiar în cursul acestei nopţi în lagărul dela Tg. Jiu, potrivit aprobărei Flamurei.[1])

---

[1]) „Flamura“ era indicativul poştal secret al Armatei III-a

In prezent oraşul Iaşi este liniştit la această oră (22) iar trupele operative aflate în linişte; s'au luat toate măsurile pentru evitarea incidentelor şi prinderea tuturor acelora cari au provocat aceste dezordini. Prin faptul că trupele de garnizoană întrebuinţate erau în majoritate concentrate de curând, nu este exclus ca soldaţii români cari prin excesul de zel pentru a prinde pe cei vinovaţi, au contribuit la sporirea teroarei populaţiei paşnice, să fie simpatizanţi legionari.

Am ordonat garnizoanei Iaşi (Colonelul rezervă Lupu) să aibă atenţia în această direcţie.

(ss) General **GH. STAVRESCU**

Pogromul din Iaşi, raportat de către Prefectul judeţului Iaşi colonel Dumitru Captaru, la 2 Iulie 1941

Nr. 40

PREFECTURA JUDEŢULUI IAŞI
Cabinetul Prefectului
Nr. 1081
2 Iulie 1941

Domniei-Sale
Domnului
MINISTRU AL AFACERILOR INTERNE
Cabinet

Am onoare a raporta următoarele:

1. — In noaptea de 28/29 Iunie a. c., către ora 21, numeroase focuri de armă au început a fi trase din clădirile de pe strada Carol, între Universitate şi „Corso", precum şi din cartierele Toma Cosma, Păcurari, Sărărie şi gara Iaşi.

In momentul începerii acestor focuri de armă, subsemnatul mă găseam în drum spre casă, cu maşina pe str. Carol venind dela Prefectură, fiind oprit în coada unui batalion din Reg. 81 Infanterie.

Acest batalion găsindu-se în marş spre front, focurile de armă trase prin surprindere, au produs o mare învălmăşeală şi panică în coloană.

Subsemnatul mi-am continuat, după scurt timp, drumul, ducându-mă la Inspectoratul de Jandarmi, de unde împreună cu Colonelul Bădescu, Inspectorul de jandarmi Iaşi, ne-am dus la comandantul Div. 14, pentru a cere imediate măsuri pentru reprimarea unor eventuale turburări şi menţinerea ordinei în oraşul Iaşi, care cădea în zona de operaţiuni a acestei Divizii.

Impuşcăturile de armă au continuat toată noaptea cu mici intermitenţe, pe întreg cuprinsul oraşului.

Chiar în cursul nopţii, începând dela orele 3, s'au dat dispoziţiuni, atât de către Comandantul Garnizoanei Iaşi, Col. Lupu Constantin, cât şi de unităţile germane, cantonate în oraş, de a se înconjura şi cerceta clădirile din care au pornit focurile de armă.

Atât ofiţerii cât şi trupa unităţilor germane erau foarte îndârjiţi, deoarece focurile de armă s'au tras asupra clădirilor în care erau cantonate unităţi şi comandamente germane, la Liceul Internat şi Uni-

versitate, astfel, după cum s'a tras şi asupra unităţilor române, aflate în marş spre front.

Din cercetările făcute de organele militare germane şi române, s'a constatat că marea majoritate a focurilor de armă au fost trase din clădirile ocupate de evrei.

Este cunoscut faptul că evreii reprezintă la Iaşi jumătate din populaţia oraşului şi că ei ocupă cea mai mare parte din locuinţe, atât cele din centru cât şi din cartierele mai sus amintite.

Indârjirea atât a trupelor germane cât şi a celor române, asupra cărora s'au tras focuri de armă din casele ocupate de evrei, a fost foarte explicabilă, ţinând seama că au fost trase în puterea nopţii şi prin surprindere.

Odată cu aceasta, aduc la cunoştinţa Domniei-Voastre, următoarele:

— La amiaza zilei de 28 Iunie a. c., un grup de soldaţi din Reg. 13 Dorobanţi (trenul de luptă) şi din Coloana muniţii Nr. 14, cantonate în cartierul Abatorului, **au surprins** în str. Aurel Vlaicu, evrei care făceau semnale cu fanioanele de pe o clădire din acel cartier, spre avioanele inamice care executau incursiuni asupra oraşului.

Aceşti soldaţi sub conducerea unui subofiţer din Reg. 13 Dorobanţi, numit Manoliu Mircea, au cercetat toate casele din str. Aurel Vlaicu, **fără însă a reuşi să prindă pe cei vinovaţi.**

— La Chestura de Poliţie s'au primit numeroase informaţiuni că din diferite clădiri din oraş, care s'au constatat că sunt locuite de evrei, se fac în timpul nopţii semnale luminoase, a căror scop era, probabil, de a face legătură între diferiţii agenţi din serviciul inamicului, aflaţi în oraşul Iaşi, precum şi de a da anumite indicaţiuni avioanelor inamice.

Sesizat de cele petrecute în str. Aurel Vlaicu şi pentru a preîntâmpina eventuale turburări ce ar fi putut fi provocate de către diferiţi agenţi şi spioni, puşi în serviciul inamicului, am cerut personal în după amiaza zilei de 28 Iunie, atât d-lui General Comandant al Div. 14 şi Comandamentului Garnizoanei Iaşi, de a lua măsuri chiar în seara zilei de 28 Iunie, pentru pază şi menţinerea ordinei.

2. — In ziua de 29 Iunie, începând din zorii zilei au fost aduşi la Chestura de Poliţie, indivizii cari au fost găsiţi în casele din care au fost trase focurile de armă.

— Din cercetările făcute s'a constatat că aceştia sunt în marea lor majoritate evrei.

Prin focurile de armă trase, au căutat să producă panică, atât în unităţile române şi germane cât şi în populaţia oraşului, cu scopul de a creia în spatele frontului o stare de tulburare favorabilă inamicului, dându-i prin *aceasta posibilitatea de a rupe cu uşurinţă rezistenţa din* faţa sa şi de a pătrunde pe teritoriul nostru, în special în centrul important al Iaşului, care în linie dreaptă se găseşte la cca. 16 km. înapoia frontului.

In dimineaţa zilei de 29 Iunie a. c., până la orele 13.30, a fost linişte executându-se numai cercetarea clădirilor şi arestarea celor suspecţi; la ora 13,30 însă, focurile de armă au început a fi din nou trase, în

special în jurul localului Chesturei de Poliţie, unde se găseau cei arestaţi.

Până la ora 13 (29 Iunie a.c.), au fost aduşi la Chestură circa 3500 suspecţi, în cea mai mare parte evrei.

Intr'o clădire din str. Lăpuşneanu de lângă Palatul Telefoanelor, de unde s'au tras deasemenea numeroase focuri de armă, s'au găsit 2 arme care s'au depus la Garnizoană.

Din cauza focurilor de armă care au început a fi trase în oraş, în după amiaza zilei de 29 Iunie, când la un moment dat se părea că tulburările au încetat, operaţiunea de cercetarea caselor a continuat, făcându-se arestări de numeroşi indivizi, din care marea majoritate s'a constatat că erau evrei.

Din cauza acestor focuri de armă, îndârjirea soldaţilor germani şi români, însărcinaţi cu paza şi menţinerea ordinei a atins culmea, aceştia dedându-se la maltratarea atât a celor aflaţi arestaţi la Chestură, cât şi a celor găsiţi prin casele din care s'au tras focurile de armă.

Pentru ca cei arestaţi să nu fie împuşcaţi sau omorîţi prin maltratare de către soldaţii germani şi români, şi chiar de către populaţia creştină, s'a intervenit de către d-l General Comandant al Div. 14 la Armata 3-a, pentru a se evacua şi trimite din oraş, cei găsiţi suspecţi şi arestaţi la Chestura de Poliţie.

Un prim transport din aceşti suspecţi constituit din 2430 indivizi, aproape toţi evrei, au fost conduşi la gară şi îmbarcaţi în tren, sub supravegherea unităţilor germane şi poliţiştilor români.

Acest transport a fost îndreptat către Tg. Frumos, unde Comandamentul german din acea localitate nu a permis debarcarea lor, din care cauză transportul a fost trimis, conform ordinului Ministerului de Interne, la Călăraşi-Ialomiţa.

In cursul zilei de 29 Iunie s'au produs câteva cazuri de jefuiri de locuinţe, comise de către soldaţi izolaţi şi indivizi civili, cazuri care în mod inerent se petrec pe timp de tulburări, de amploarea acelora care au avut loc în oraşul Iaşi.

Câţiva din aceşti soldaţi şi indivizi care au fost prinşi asupra faptului, au fost arestaţi şi trimişi în judecată.

3. In cursul nopţii de 29/30 Iunie a. c., a fost linişte, cu excepţia unor focuri de armă, trase din casele evreeşti din cartierele Tătăraşi şi Păcurari.

In cursul acestei nopţi, un al doilea transport de 1902 indivizi suspecţi, în cea mai mare parte evrei, prinşi în casele din care s'au tras focurile de armă, după ce au fost triaţi la Chestura de Poliţie, au fost îmbarcaţi în gara Iaşi, sub supravegherea Poliţiei Militare germane şi agenţilor de poliţie români; acest transport a fost trimis în dimineaţa zilei de 30 Iunie a. c., la Podul Iloaei, unde a fost debarcat,

In cursul nopţii s'au semnalat deasemenea câteva cazuri de arestări şi jafuri, comise de soldaţi răsleţi şi indivizi civili, din care unii fiind prinşi asupra faptului, au fost arestaţi şi trimişi în judecata Curţii Marţiale.

4. In ziua de 30 Iunie a. c., în urma înţelegerii luată de Comandantul Garnizoanei Iaşi, împreună cu Comandamentul German, oraşul a fost împărţit în două, pentru pază şi menţinerea ordinei, astfel:

— Jumătatea de Sud a oraşului: unităţile germane.

— Jumătatea de Nord a oraşului: unităţile române din garnizoană.

S'au luat deasemenea măsuri pentru:

— Adunarea tuturor armelor aflate asupra persoanelor civile.

— Restrângerea circulaţiei în timpul zilei a populaţiei civile, numai între orele 5—19.

— Executarea pe loc a oricărei persoane civile, care ar fi fost prinsă cu arma în mână.

Toate aceste dispoziţiuni s'au adus la cunoştiinţă printr'o ordonanţă dată de către d-l General Comandant al Div. 14.

In cursul zilei de 30 Iunie, s'au semnalat câteva focuri de armă trase izolat.

La ora 13,30, s'au tras multe focuri de armă asupra unor maşini germane, în trecere prin Piaţa Sf. Spiridon, dintr'o casă aflată în marginea acestei pieţe.

La controlul făcut imediat de militarii germani, s'au descoperit în acest imobil un număr de 20 indivizi, toţi evrei, **cari au fost executaţi *pe loc de către germani.*** [1])

5. In cursul nopţii de 30 Iunie — 1 Iulie a. c. a fost linişte în întreg oraşul: deasemenea a fost linişte şi în ziua următoare, când se poate socoti că tulburările au luat sfârşit.

CONCLUZIUNI [2]) :

Din ansamblul cercetărilor şi informaţiunilor rezultă că tulburările care au avut loc la Iaşi în zilele de 28—30 Iunie a. c. au fost provocate de evrei, care în marea lor majoritate sunt comunişti, la care s'au adăugat şi unele elemente de comunişti creştini.

Scopul acestor tulburări a fost de a produce panică şi desordine în spatele unităţilor aflate în luptă cu inamicul pe Prut.

Prin desordinea şi panica produsă înapoia imediată a unităţilor de pe front, precum şi în populaţia din interior, s'ar fi creiat pentru inamic o situaţie favorabilă, pentru a pătrunde mai cu uşurinţă pe teritoriul nostru şi a pune stăpânire pe importantul centru, din toate punctele de vedere, constituit de oraşul Iaşi.

S'a urmărit deasemenea a se creia o atmosferă de neîncredere a trupelor germane faţă de populaţia şi armata română şi a rupe frăţia de arme dintre cele două naţiuni.

Mişcarea fiind reprimată la timp, scopul pe care şi l-au propus aceste elemente criminale, puse în serviciul inamicului, n'a putut fi atins.

Prefectul judeţului Iaşi
(ss) Colonel **CAPTARU**

---

[1]) V. planşa c.
[2]) V. nota pag. 86.

Pogromul din Iaşi, povestit de acelaş colonel Dumitru Captaru la 1 August 1946

Nr. 41

EXTRAS

din depoziţia acuzatului colonel Dumitru Captaru, audiat la 1 August 1947 de către Procurorul Instructor militar special, g-ral C. A. Mihai Racoviţă

Cu privire la cele petrecute în ziua de 29 Iunie 1941 la Chestura de Poliţie Iaşi, mai adaug următoarele:

Pe la orele 12,30—13, am fost înştiinţat telefonic de către lt. col. Chirilovici, Chestorul Poliţiei Iaşi. că nemţii cari ocupau din dimineaţa zilei de 29 Iunie localul Chesturei, **au început să tragă în evreii arestaţi, îngrămădiţi în curtea Chesturei, împuşcând un mare număr dintre ei,** cerându-mi totodată de a interveni şi eu personal pe lângă dl. general Stavrescu, cd-tul Div. 14, pentru ca D-sa, cu autoritatea d-sale să intervină pe lângă nemţi, de a opri executarea evreilor arestaţi la Chestură.

Subsemnatul m'am dus imediat la postul de comandă al Div. 14 aflat la Expoziţie-Copou Iaşi, unde am găsit pe d-l general Stavrescu, căruia i-am raportat cele comunicate de Chestorul Poliţiei şi i-am cerut ca d-sa să intervină cu toată autoritatea de care dispune, atât pe lângă nemţii dela Chestură cât şi la Comandamentul German, pentru a opri imediat executarea evreilor arestaţi la Chestură, deasemenea a se opri arestarea şi maltratarea evreilor din oraş.

La cererea mea, d-l general Stavrescu a venit imediat la Chestura de Poliţie, împreună cu subsemnatul. **Acolo am văzut un număr de 5—6 ofiţeri şi subofiţeri nemţi înarmaţi cu pistoale-mitraliere în poarta Chesturii şi îndreptate spre fundul curţii Chesturei; în curtea Chesturii, pe lângă ziduri, se afla un mare număr de evrei împuşcaţi.**

La sosirea d-lui g-ral Stavrescu, a scoborît în curtea Chesturii şi lt. col. Chirilovici, care i-a raportat situaţia.

D-l g-ral Stavrescu s'a adresat ofiţerilor nemţi de a opri executarea evreilor. In timpul chiar când d-sa parlamenta cu nemţii, cerându-le să înceteze împuşcarea evreilor, **un soldat neamţ înarmat cu o lopată luată dela un auto-camion german aflat în stradă, s'a repezit la un grup de evrei arestaţi care intrau chiar atunci în curtea Chesturii, lovind pe o doamnă evreică îmbrăcată în negru — spărgându-i capul — continuând apoi a lovi pe rând şi pe ceilalţi evrei din grup; aceasta se petrecea în faţa d-lui g-ral Stavrescu, a subsemnatului şi a lt. col. Chirilovici,** cu toate strigătele de protestare din partea d-lui general, a mea şi a Chestorului de Poliţie.

Atât ofiţerii, subofiţeriii şi soldaţii germani cari păzeau Chestura, păreau înebuniţi, asemenea unor fiare.

In stradă, alţi soldaţi germani loveau cu lopeţi şi bastoane de lemn în alte grupe de evrei ce erau aduşi la Chestură.

. . . .

Instructor Militar Special
(ss) G-ral C. A. **MIHAIL RACOVIŢA**

(ss) Colonel **CAPTARU**

Pogromul din Iaşi, raportat de către inspectorul regional de siguranţă, E. Giosanu

Nr. 42

REFERAT
2 Iulie 1941

DOMNULE DIRECTOR GENERAL,

Am onoare a vă raporta următoarele:

In ziua de 29 Iunie a. c., cu rapoartele noastre nr. 23.469 şi nr. 23.621 către Direcţiunea Generală a Poliţiei, raportam că în noaptea de 28—29 Iunie a. c., la Iaşi s'au tras nenumărate focuri de armă şi armă automată, **bănuind că aceasta poate să fie opera evreilor-comunişti.** Arătam că la 29 Iunie a. c., dimineaţa, soldaţi izolaţi germani şi români, începuseră în diferite cartiere perchezitionarea evreilor şi maltratarea lor. De către organele poliţiei au fost sesizaţi d-nii Colonel Lupu şi Captaru, Pretorul Diviziei şi diferiţi comandanţi de unităţi, arestându-se la chestură sergentul T. R. Manoliu Mircea din Reg. 13 Infanterie, **primul autor** şi deferindu-se Pretorului Militar.

Tot în noaptea aceia, la chestură au fost din partea Inspectoratului de Poliţie d. Subinspector Cosma, Inspectorul de jandarmi, comandantul garnizoanei, pretorul armatei, pretorul diviziei. Ei şi organele lor au cercetat pe teren, de unde se trăgeau focuri, fără a se stabili cu certitudine autorii.

A doua zi dimineaţa după aceste trageri de focuri, **d. General Comandant al diviziei 14-a G-ral Stavrescu, sesizat la timp, a ordonat să se ridice evreii trimişi în lagăre,** bănuindu-se că ei ar fi autorii panicei în slujba sovietelor. **Ordinul a fost executat prin d. prefect de judeţ, comandant al garnizoanei şi chestura de poliţie.**

Cu raportul nostru nr. 23.621 din 29 Iunie a. c., v'am raportat, pe baza celor arătate de chestura Iaşi, că soldaţi germani susţin că ar fi omorât evreii doi dintre ai lor şi că se dedau la abuzuri împreună cu soldaţii români, omorând pe evrei.

In această zi de 29 Iunie a. c., a fost la Prefectura de judeţ o comisie de colaborare cu toate autorităţile militare locale, la care am asistat eu şi d. subinspector Cosma.

S'a hotărît ordinea de bătaie pe teren a trupelor şi rezerva.

Comanda unitară a forţelor militare şi poliţieneşti a fost preluată de d. Colonel Lupu, comandantul garnizoanei.

Divizia a dat o publicaţiune de dezarmare a tuturor locuitorilor.

Au urmat rapoartele noastre către Direcţie nr. 23.637 din 29.VI, raportul nostru nr. 23.653 din 30.VI a. c., dimineaţa, în care arătam numărul morţilor întâmplat la chestură şi în oraşul Iaşi până în dimineaţa zilei de 30 Iunie a. c., raportul nostru nr. 23.639 din 30.VI prin care arătam că în dimineaţa zilei de 30 Iunie a. c., cu două trenuri au plecat cu destinaţia spre Tg. Jiu, două loturi de cca. 4000 evrei.

Raportul nostru nr. 23.675 din 30.VI a. c., prin care informam că germanii vor mai repeta asasinate ca cel dela 29 Iunie a. c., împreună cu soldaţi români, ceeace s'a mai şi întâmplat.

Fiind informaţi că pe lângă elemente militare s'au raliat la omoruri şi jafuri şi ceva gardieni publici, am dat ordinul nostru de anchetă către d. colonel Chirilovici, chestor delegat, nr. 23.639 S. din 30.VI a. c.; am intervenit pentru anchetă la Pretorul diviziei a 14, cu nr. 23.699 din 30.VI.1941 şi am raportat acest fapt cifrat-fulger, direcţiunii generale cu nr. 23.673 din 30.VI.1941.

In dimineaţa zilei de 1 Iulie a. c. am făcut rapoarte Direcţiunei Generale, primul nr. 23.793 în care arătam că **aceleaşi elemente împuşcase în ziua precedentă 50 de evrei:** al doilea nr. 23.776 aceiaşi zi, prin care arătam că trenurile cu evrei s'au oprit în staţiile Tg. Frumos, Podul Iloaiei, întrucât sunt sute de morţi evrei în trenuri din cei transportaţi grav răniţi dela Iaşi, bolnavi de inimă, fără asistenţă medicală, în vagoane închise de marfă, etc.

In aceiaşi dimineaţă am avut un nou comitet de colaborare la Prefectura de Judeţ, cu toţi capii autorităţilor responsabili.

S'a stabilit înlocuirea trupelor române care fuseseră pe teren şi înlocuirea cu jandarmi aduşi noi.

Patrule masive pe străzi. Oraşul împărţit în două sectoare: unul păzit de trupele germane şi unul păzit de Comandamentul român.

In tot acest interval s'a ţinut legătura între autorităţi.

Paza oraşului a făcut-o d. Comandant al garnizoanei, Chestura de Poliţie şi 240 de poliţişti veniţi pentru Basarabia şi cari i-am dat Chesturei sub comandă unică.

Ridicarea evreilor a fost din ordinul Diviziei, făcută de organele Chesturei; transportul lor pe C.F.R., deasemenea.

Operaţia a fost complectamente sub presiunea trupelor germane, care s'au amestecat în toate.

Devastări s'au făcut după cum ni se raportează de către organele în subordine, parte din trupele române şi germane şi diferiţi derbedei din diferite cartiere.

Poliţia locală şi patrulele au făcut multe arestări, la dispoziţia Chesturei de Poliţie şi organelor militare care sunt competinte de a da detalii.

Nu cunoaştem vreun caz de omorâre în rândurile trupelor române şi germane.

Ştiu că au fost omorâţi în oraşul Iaşi numai cca. 500 de evrei de către germani şi soldaţi români.

Ştim că au intervenit militari superiori în cap cu d. General Stavrescu, pentru a împiedeca masacrul şi nu s'a putut.

Nu ştim cum au murit cei din trenuri, această operaţie neprivindu-ne pe noi, inspectoratul neavând nici o legătură şi nici o competinţă. Din rapoartele primite, cauza celor morţi din trenuri este cea arătată mai sus, grav răniţi plecaţi din Iaşi, bolnavi de inimă de groază, prea mulţi în vagoane, etc.

Ceeace putem afirma ca concluziune este că în rândul armatei germane şi apoi în rândul armatei române, a intrat după noaptea de 28 spre 29 Iunie a. c., o acută şi sălbatecă ură contra evreilor pe care îi bănuesc de pactizare cu ruşii şi de trădare.

Cauza evenimentelor trebue căutată aici.

Propunerea pe care o fac este schimbarea trupelor române şi germane actuale din garnizoană şi înlocuirea cu trupe disciplinate.

Sancţionarea jefuitorilor şi asasinilor civili sau unii gardieni publici de către Justiţia Militară.

Intărirea pazei militare a oraşului, pe lângă jandarmii noi veniţi.

Inspector regional
(ss) GIOSANU

DOMNIEI SALE
DOMNULUI DIRECTOR GENERAL AL POLIŢIEI,
GENERAL DE DIVIZIE LEOVEANU

Pogromul din Iaşi, raportat de către chestorul delegat al poliţiei Iasi, lt. colonel C. Chirilovici, la 30 Iunie 1941

Nr. 43

CHESTURA POLIŢIEI IAŞI — **Confidenţial Personal**
Nr. 99
30 Iunie 1941

DOMNULE MINISTRU,

Urmare rapoartelor anterioare, recapitulând datele ce posedăm până în prezent, avem onoare a vă raporta următoarele:

In dimineaţa zilei de 28 Iunie a. c. pe când o coloană germană, din trupele de asalt, mărşăluia prin cartierul Tătăraşi din oraşul Iaşi, spre Ungheni, **comandantul acelei coloane a fost informat că evreii din acel cartier posedă aparate de radio-emisiune şi în legătură cu acest fapt, fac semnalizări oridecâte ori apar avioanele inamice.**

S'a procedat la o percheziţie amănunţită de către germani, la care au concurat şi ostaşi români din Reg. 13 Dorobanţi şi Reg. 24 Artilerie, ce se găseau cantonaţi în acel cartier, sub conducerea unui Serg. T. R. din Reg. 13 Dorobanţi.

Cu această ocaziune s'au produs oarecare acte de molestări şi maltratări din partea ostaşilor români şi mai ales din partea publicului creştin, care s'a asociat la acţiune, datorită atitudinei provocătoare a evreilor.

Pentru restabilirea ordinei au sosit imediat la faţa locului autorităţile, în frunte cu d. col. Lupu, comandantul garnizoanei Iaşi şi un pluton de jandarmi, comandat de un ofiţer, iar cercetările urmau a se face de Pretorul Div. 14 care a sosit şi el la faţa locului, făcând cercetările orale, el fiind autoritatea competentă a cerceta, oraşul Iaşi fiind în zona Div. 14; acesta a ridicat cu el pe presupuşii vinovaţi.

In seara zilei de 28-29 Iunie a. c., la orele 20,30 mi s'a raportat telefonic de către circumscripţiile de poliţie, că se trag focuri de arme şi arme automate de prin toate clădirile unde locuesc evrei şi în întreg oraşul.

Faptul acesta ne-a fost adus la cunoştiinţă şi de către Comandatura germană, care a scos patrule dese în oraş.

De către Chestură, deasemeni s'a întărit paza, mărindu-se numărul gardienilor în teren şi trimiţându-se şi patrule de jandarmi.

Menţionăm că alarma aceasta a coincis cu **sborul unui avion inamic care a lansat rachete roşii** [1], probabil semnalul începerii desordinelor.

Focurile de armă din partea agresorilor s'au înteţit la cari se răspundea tot cu foc, de către patrule şi unităţile militare în trecere prin oraş.

Deşi s'au făcut pânde cu toţi gardienii şi de către patrule, totuşi nu s'a putut descoperi nimic, oraşul fiind complect în întuneric.

La Chestura Poliţiei se găseau în acel timp, d-nii Col. Barozzi Gh., Pretorul Armatei a 3-a, col. Bădescu Gh. Inspector Regional de Jandarmi, Inspectorii de Siguranţă Giosanu şi Cosma, Pretorul Diviziei 14 Infanterie, maiorul Scriban şi întregul personal de conducere al Chesturei.

Focurile continuau neîntrerupt şi se înteţeau cu armele automate, mai ales în jurul instituţiilor, dând impresia că se intenţionează ocuparea autorităţilor, ceeace ne-a determinat să întărim paza la Societatea de Telefoane, Poştă, Prefectură, Chestură, etc.

S'a semnalat un gardian public căzut în timpul nopţii şi care a fost evacuat imediat la spital.

Intre ostaşii germani ce erau în patrulare prin oraş nu ştim dacă au fost victime, dar am aflat fără posibilitate de a controla că ar fi fost răniţi, care s'au ridicat imediat şi transportat.

In zorii zilei de 29 Iunie a. c., o coloană militară română ce mărşăluia pe str. Lascăr Catargiu, a fost prinsă de un foc viu de mitraliere, punând coloana în desordine; s'a deschis foc drept răspuns şi din partea coloanei.

Acelaş lucru s'a întâmplat şi cu o altă coloană ce mărşăluia pe str. Carol; fiind trimişi să o însoţească, lt.-col. N. Niculescu, din Inspectoratul de Jandarmi Iaşi cu un pluton de jandarmi şi Secretarul Chesturei, Gheorghe Stănciulescu, cu o echipă de gardieni, care în dreptul localului „Corso" de pe str. Lăpuşneanu, au fost primiţi cu un violent foc de arme automate şi grenade, de prin toate clădirile locuite de evrei, comunişti.

Cu această ocaziune, în coloană s'a produs oarecare panică, dar comandantul fiind energic şi cu sânge rece a ordonat trupei să se culce la pământ, după care s'a răspuns cu foc în direcţia din care se trăgea asupra coloanei, trăgându-se şi cu foc de tun de 53 mm.

Din acel moment (ora 3) s'au format echipe de jandarmi, militari şi poliţişti, înconjurând clădirile de unde se trăsese focuri, începându-se controlul tuturor persoanelor găsite în acele clădiri.

La acest control au colaborat şi unităţile germane în mod foarte conştiincios, arestându-se evreii ce au fost găsiţi în clădirile de unde se trăsese focuri.

---

[1]) Vezi nota pag. 81.

In timpul acestui control au inceput să se schițeze unele sugestii asupra agresorilor, făcându-se aluzii la evreii comuniști ca provocatori, ceeace a îndârjit foarte mult pe ostașii români și germani care controlau, mai ales că se trăsese asupra clădirilor unde se găseau cantonate comandamente germane și trupe, cât și asupra patrulelor.

S'a creiat astfel o stare de ostilitate împotriva evreilor care s'a soldat cu ridicarea tuturor de prin clădirile de unde se trăsese și aducerea lor la Chestură.

Unii evrei fiind agresivi și opunându-se, au fost maltratați, iar alții asupra cărora exista certitudinea că sunt vinovați, au fost împușcați pe loc.

La ora 9, în dimineața zilei de 29 Iunie, se găseau în curtea Chesturei circa 1.000 evrei.

Ostilitatea s'a accentuat datorită atitudinei acestor comuniști și a alunecat repede către abuz și jaf din partea populației civile a mahalalelor.

S'a raportat autorităților spre a se ordona măsuri.

Populația română convinsă că focurile se trăgeau de evreii comuniști, a început să asalteze Chestura Poliției, denunțând pe toți evreii din locuințele cărora se trăsese focurile de armă.

La fața locului au sosit toate autoritățile, în frunte cu d. general Stavrescu, Comandantul Div. 14 și d. Prefect, col. Captaru, încercând să liniștească spiritele, dar nu s'a reușit.

La ora 13,15, în ziua de 29 Iunie începând să se tragă focuri din clădirile din jurul Chesturei asupra militarilor germani ce se găseau în stradă și în curtea Chesturei, aceștia îndârjiți peste măsură că comuniștii intenționat trăgeau spre a putea înlesni fuga evreilor arestați, spre a intimida pe cei arestați **au tras asupra lor rănind și omorând o parte din ei.**

La intervenția Cpt. de jandarmi Darie Constantin, Comandantul Companiei 14 Poliție și a unui Căpitan german s'a transmis militarilor germani ordinul Comandantului superior. Spiritele s'au calmat, însă pentru scurt timp, căci **evreii comuniști intețind focurile în oraș** și mai ales în jurul Chesturei, spiritele s'au agitat din nou, continuându-se cu arestările.

Toate aceste evenimente s'au raportat mereu telefonic și în scris autorităților civile și militare.

Spiritele fiind agitate la maximum și întrucât rămânerea evreilor în cursul nopții în curtea Chesturei unde **se găseau aproximativ 5.000,** prezenta un mare pericol, neputând fi păziți și datorită faptului că în oraș focurile evreilor comuniști continuau, s'a hotărît de către autoritățile militare și civile (Prefectura de județ și Div. 14), evacuarea în două transporturi, afară din oraș.

Aceasta s'a executat în cursul nopții de 29-30 Iunie a. c.

Primul transport în număr de 2430 evrei s'a efectuat sub supravegherea controlului trupelor germane, plecând la ora 4, în dimineața zilei de 30.VI; al doilea transport s'a făcut la ora 1 în aceleași condițiuni, plecând spre Podul Iloaiei — Tg. Frumos, în dimineața zilei de 30 Iunie a c.

Astăzi, 30 Iunie a. c., focurile în oraş continuă a se trage la ora 9, însă tot mai rar.

In Piaţa Sf. Spiridon, la orele 13,30 trăgându-se de către comunişti focuri de armă asupra unei coloane germane prin trecere, s'a înconjurat clădirea, aceasta fiind locuită de evrei şi **s'au scos 20, care au fost executaţi pe loc**[1]**).**

După amiază focurile au încetat complect.

Chestura a organizat cu camioanele Serv. Salubrităţii primăriei transportarea răniţilor la spitale şi a morţilor la cimitir.

Deasemeni s'a organizat desinfectarea şi spălarea străzilor.

Legătura de colaborare între toate autorităţile a fost permanentă.

S'au arestat un număr de 96 infractori ce sunt în curs de cercetări.

Chestorul delegat al Poliţiei Iaşi
(ss) Lt. Col. C. D. CHIRILOVICI

Pogromul din Iaşi, raportat de către chestorul titular al poliţiei Iaşi Gh. Leahu, la 2 Iulie 1941

Nr. 44

2.VII.1941

DECLARAŢIUNE

Subsemnatul Gheorghe V. Leahu, chestorul poliţiei municipiului Iaşi, declar:

In urma bombardamentului din ziua de 26 Iunie, care provocase numeroase distrugeri şi victime, lumea era foarte agitată, mulţi căutând să părăsească Iaşul şi asaltând chestura, solicitând autorizaţii de călătorie pe CFR; totuşi nu am avut informaţii şi nu erau nici indicii că se va produce ceva, întrucât comuniştii erau internaţi iar dintre legionari nu se mai aflau în oraş decât o infimă parte.

Din cauza agitaţiei populaţiei şi din cauza stricăciunilor provocate de bombardament, oraşul atât ziua cât şi noaptea, era patrulat cu patrule militare (comp. de garniz. din 6 vânători şi 13 Inf.), pentru ca răufăcătorii să nu se dedea la jafuri, dat fiindcă din cauza camuflajului complect, oraşul era absolut în întuneric.

Tot în acest scop, după bombardament, s'au efectuat de către poliţie împreună cu jandarmi, două razii.

Din cauza bombardamentului, legăturile noastre telefonice cu comisariatele şi celelalte autorităţi erau distruse şi legătura trebuia să o facem prin curieri, ceeace ne îngreuia foarte mult serviciul.

Semnalul dezordinelor a fost dat din cartierul Tătăraşi, în ziua de 28, când sergentul Manoliu Mircea din Reg. 13 Inf. a început a molesta populaţia cu ocazia percheziţiilor ce a început împreună cu o unitate germană în acel cartier, sub pretext că erau în căutarea unui post clandestin de radio emisiune, cu care ocazie s'au produs şi jafuri. D. Col. Chirilovici a anunţat telefonic garnizoana şi Prefectura Judeţu-

[1]) Vezi planşa c.

lui şi a plecat la faţa locului, împreună cu d. col. Lupu, comandantul garnizoanei.

Aceste informaţiuni au fost transmise d-lui lt.-col. Chirilovici de către Comisarul N. Crăciun, şeful circ. 5.

D. lt.-col. Chirilovici a intervenit la Inspectoratul de jandarmi şi s'a dat la fiecare circumscripţie poliţienească câte un pluton de jandarmi pentru patrulare, atât ziua cât şi noaptea, care măsură a fost menţinută până aseară 1 crt.

In seara zilei de 28 Iunie a. c., pe la orele 21.30, au început împuşcături, mai întâi izolate şi apoi foarte dese, în diferite cartiere ale oraşului mai ales când treceau coloane militare, fapt care a fost adus la cunoştinţă şi de Comandatura germană, care a scos imediat patrule germane în oraş.

Aceste împuşcături au continuat până dimineaţa la orele 7, însă dela orele 3 dimineaţa când se mai luminase puţin, d. lt.-col. Chirilovici a delegat pe secretarul Chesturii d. Gh. Stănciulescu cu un grup de agenţi şi gardieni publici a însoţi împreună cu d. lt.-col. Niculescu, delegat de Inspectoratul Jandarmi, o coloană militară română, pentru a se stabili de unde se trag focurile, cu cari erau atacate coloanele militare ce se scurgeau prin oraş.

La o distanţă de 20 m. de localul Corso, au fost întâmpinaţi cu foc violent de revolvere, arme automate şi grenade. Coloana a fost răspândită şi s'a început schimbul de focuri.

D. secretar a venit şi raportat d-lui lt.-col. Chirilovici şi atunci s'au format echipe de controlat toate casele de pe traseul de unde se trăgea la cari echipe au colaborat şi germanii, arătându-se foarte conştiincioşi.

S'au înconjurat toate cartierele de trupele germane, Compania 14 poliţie şi poliţişti, **însă rezultatul a fost negativ, negăsindu-se indivizi cu arme asupra lor.**

Cu această ocazie din contactul trupelor germane cu cele române, s'a născut o stare de ostilitate împotriva evreilor, cari au început a fi scoşi de prin adăposturile A. P. şi aduşi la Chestură de către patrule.

In oraş fiind în trecere diferite trupe române, precum şi soldaţi izolaţi din ambele armate, **toţi şi-au abandonat misiunea, dedându-se la maltratarea celor pe cari îi aduceau la Chestură, sau împuşcându-i pe străzi.**

La această situaţie **a contribuit în mare măsură şi populaţia românească,** care convinsă că focurile au fost trase de comunişti şi evrei, indicau patrulelor locurile de adăpostire ale evreilor.

La Chestură erau percheziţionaţi de către germani în curte, banii li se luau, iar actele li se aruncau.

Asemenea evreii se plângeau că şi cu ocazia ridicării lor din adăposturi şi case erau jefuiţi, ceeace d. lt.-col. Chirilovici a raportat d-lui g-ral Stavrescu, Comandantul M. U. care a venit personal la faţa locului la chestură şi a dispus trierea acestor evrei şi lăsarea liberă a femeilor, copiilor şi celor nesuspecţi.

Deasemeni d. lt.-col. Chirilovici a ţinut mereu în curent la telefon pe d. Prefect al Judeţului şi d. Comandant al garnizoanei, cu cele ce

se petreceau, nefiind timp de rapoarte scrise sub presiunea evenimentelor.

Germanii văzând că evreii aduşi de ei şi de patrule sunt puşi în libertate, s'au înfuriat şi au început să aducă din nou cât mai mulţi din întreg oraşul, exprimându-se că poliţia este jidovită, au instituit o echipă a lor din formaţiunea Todt, la poarta chesturii, care percheziţiona şi maltrata grav, cu ciomegile şi îi împuşca.

D. lt.-col. Chirilovici a anunţat imediat telefonic pe d. g-ral Stavrescu, d. Prefect al judeţului şi d. col. Lupu comandantul garnizoanei, cari au sosit la faţa locului, unde se mai aflau şi d-nii col. Barozzi şi Bădescu dela jandarmi şi **cari au fost martori oculari la cele ce se petreceau** şi unde s'a intervenit către germani, personal de către d. general Stavrescu, însă fără efect.

După plecarea şefilor de autorităţi, masacrul a continuat.

D. lt.-col. Chirilovici, care fusese chemat la Divizie, mi-a comunicat telefonic că s'a hotărît evacuarea acestor evrei din curtea Chesturii la Roman, în care scop staţia Iaşi va pune la dispoziţie 50 vagoane şi să iau măsuri a fi trimişi la gară imediat pentru a nu ne prinde noaptea cu ei la Chestură, de teama unui nou masacru la care s'ar fi putut deda germanii.

Numărul evreilor ce se găseau în curtea Chesturii era de circa 3.500, când germanii au început să-i masacreze.

Germanii din faţa Chesturii, care primise veste dela Comandatura germană că evreii vor fi transportaţi la Roman, nu au plecat de aci cu toate că primiseră ordin.

Am luat măsuri prin Comisarul D. Iancu, şeful Biroului judiciar, care i-a încolonat pe evrei din curte, circa 2.500, pentru a-i duce la gară, în care scop am dat ordin comisarului ajutor N. Zaharia de la această Chestură, care împreună cu o escortă puternică de gardieni publici, sub conducerea şefului de detaşament şi un număr de jandarmi, să-i transporte până la gară, unde să fie îmbarcaţi în vagoane, în care scop să ia contact cu autoritatea C.F.R., din staţia Iaşi.

La plecarea convoiului din curtea Chesturii, rupându-se cordonul şi unii din evrei înspăimântaţi de groaza celor petrecute încercând să fugă, germanii au mai tras din nou, mai împuşcând vreo câţiva. Germanii neconsimţind ca evreii să meargă la gară escortaţi numai de poliţişti şi jandarmi, i-a însoţit şi ei la gară, după cum au raportat organele noastre şi au cerut ca ei să-i îmbarce în vagoane ceeace au şi făcut, expediind cu primul transport un număr de 2.430, care la punerea trenului în mişcare, au fost luaţi în primire de şeful de secţie Leucia Ion cu 10 gardieni publici spre a-i conduce până la Roman, iar germanii s'au reîntors la Chestură, unde între timp se mai adusese de către patrule un număr de cca. 2.000 evrei, deşi se dăduse ordin de către Comandatura germană să nu se mai aresteze.

La orele 4, în dimineaţa zilei de 29 Iunie a. c., mi s'a raportat dela Chestură, că s'a mai format un nou transport de 1.900 evrei, cari au fost escortaţi la gară de către comisarul ajutor C. Georgescu cu gardieni şi jandarmi, precum şi de germani, cari au luat din camera în care erau reţinuţi şi un număr de evrei cari urmau să fie cercetaţi spe-

cial, precum şi arestaţii evrei din arest, cari erau pentru diferite chestiuni penale.

La gară tot germanii i-au îmbarcat şi au plecat sub escorta şefului de secţie şi gardieni publici.

Devastările s'au făcut de către populaţie şi trupele germane şi române şi soldaţi izolaţi, furându-se bani şi diferite obiecte, reuşindu-se a se aresta un număr de 99 indivizi civili şi militari români, cari se găsesc în cercetări.

Mijloacele noastre poliţieneşti locale: 1 chestor, 1 comisar, 1 şef secretar Chestură, 12 comisari, 17 comisari ajutori, 2 registratori, 26 agenţi, 1 şef detaşament, 11 şefi de secţie şi 384 gardieni publici, iar de întărire — 21 ofiţeri poliţie, 11 agenţi, 1 şef detaşament, 6 şefi secţie şi 182 gardieni publici, cari au fost repartizaţi 30% ziua, 50% noaptea şi 20% rezervă, pe teren. Consemnul ce li s'a dat a fost menţinerea ordinei, împiedicarea devastărilor, arestarea jefuitorilor şi informaţiuni pentru prinderea celor ce trăgeau focuri asupra trupelor.

Controlul în teren a fost greu de executat, datorită situaţiei excepţionale, care impunea permanent prezenţa noastră la Chestură şi cu toate că nu am primit până în prezent reclamaţiuni, credem că parte din personal, în special din acel de întărire, s'a dedat la abuzuri.

Reclamaţiuni nu am avut contra poliţiştilor că au luat mită, întrucât fiind arestaţi şi aduşi de germani şi ostaşii români, nimeni nu avea posibilitatea nici unei intervenţiuni.

Pe teren însă e posibil să se fi pretat la abuzuri, cari însă nu au putut fi controlate.

In tot timpul s'a păstrat legătura cu Inspectoratul Reg. Poliţie prin telefon, raportându-se modul cum decurgeau evenimentele, iar cu Comisariatele prin curieri, din cauza întreruperii reţelei telefonice din timpul bombardamentului sovietic, care legătură se făcea greu mai ales noaptea, din cauza camuflajului şi a patrulelor germane.

Iar cu autorităţile locale, M. U., Garnizoană şi Prefectura de judeţ, s'a făcut legătura permanentă telefonică, ţinându-se în curent pe dl. Prefect de Judeţ, dl. general Stavrescu şi dl. col. Lupu, de către dl. lt. col. Chirilovici, subsemnatul şi secretarul Chesturii, Comisar şef Stănciulescu.

Comunicându-se toată situaţia şi cu propuneri în ultimul timp ca pentru remediere, să se scoată din localitate trupele germane şi române contaminate, de această stare de spirit.

Ca propuneri — menţinem propunerea de a se scoate imediat din oraş trupele germane şi române şi patrulările prin oraş să se facă cu o trupă nouă românească şi germană.

Toate unităţile militare să facă controlul serios a tuturor oamenilor pentru a nu se mai ajunge la aceeaşi situaţie, fiindcă s'a constatat că soldaţii trimişi în diferite misiuni, se opresc în oraş, fac percheziţii, jefuesc şi numai după aceea pleacă să execute misiunea lor.

Chestor poliţie

(ss) GHEORGHE V. LEAHU

Pogromul din Iaşi, raportat de către directorul general al Poliţiei şi Siguranţei Statului, generalul Emanoil Leoveanu, în urma anchetei făcută la Iaşi în ziua de 2 Iulie 1941

Nr. 45

Nr. 53
2 Iulie 1941

GENERAL DE DIVIZIE LEOVEANU EMANOIL
Directorul General al Poliţiei
către
DOMNUL GENERAL ION ANTONESCU
Conducătorul Statului

Am onoare a înainta alăturat, un memoriu asupra anchetei, executată de subsemnatul în legătură cu turburările ce s'au produs în Iaşi, între 27 Iunie şi 1 Iulie 1941.

General de Divizie
(ss) EM. LEOVEANU

MEMORIU

asupra anchetei executată conform ordinului Nr. 4678 din 1 Iulie 1941 al Ministerului Afacerilor Interne, în legătură cu turburările ce s'au produs în Iaşi între 27/6 şi 1/7 1941

I. Istoricul evenimentelor.

1. In dimineaţa de 28 Iunie a. c., chestura Iaşi a fost informată, că o unitate română şi una germană, percheziţionează şi maltratează populaţia din Iaşi, str. Răchiţi (cartierul Tătăraşi).

Şeful Chesturii, asistat de Comandantul Garnizoanei, au plecat pe teren, unde au întâlnit 8—10 evrei grav maltrataţi, cari se duceau la spital.

S'a stabilit că Serg. Major T. R. Manoliu Mircea din Regt. 13 I. însoţit de câţiva soldaţi dela Trenul Regimentar al Regt. 13 I. şi din Regt. 24 Art., au făcut percheziţionări la populaţia evreească, pe care o maltratau, la care operaţiune s'a asociat şi o unitate germană, sub pretextul căutărei unui aparat de radio-emisiune.

In acelaş timp s'a aflat că acelaş Serg. Major a împuşcat 5 evrei, pe care i-a aruncat aproape de poligonul de tragere al garnizoanei Iaşi, iar cadavrele au fost găsite pe teren.

Acest asasin a fost lăsat liber, după o cercetare făcută de Pretorul Diviziei 14-a. El este legionar, de origină din Dorohoi; a militat însă în Cernăuţi şi Suceava. Este necesar să fie arestat şi trimis Trib. Militar, pentru judecare.

Prima măsură luată de chestură şi comenduire, a fost repartizarea câte unui ploton de jandarmi la fiecare circumscripţie poliţienească pentru patrulări şi menţinerea ordinei, mai ales că prin oraş sunt soldaţi răzleţi, cari îşi caută unităţile ,unde sunt mobilizaţi. Co-

menduirea locală nu le poate da nici o îndrumare, necunoscând unde se găsesc dislocate acele unităţi. Voi aduce acest caz la cunoştinţa Armatei 3-a.

2. In ziua de 28.VI către ora 21,30 s'au auzit focuri de armă în diferite puncte ale oraşului.

Impuşcăturile au durat până a doua zi către ora 7.

Măsurile luate: S'au făcut pânde de poliţişti şi jandarmi, iar Comandamentul german a scos în teren patrule militare. **Nu s'a descoperit nimic.**

3. La 29.VI, a. c. ora 3, în timp ce o coloană militară română trecea pe str. Lascăr Catargiu, s'a deslănţuit din împrejurimi un foc violent, care a produs panică în unitate.

Parte din soldaţii acestei unităţi au răspuns cu foc. Deasemenea s'au făcut cercetări de poliţie şi organele acestei unităţi şi **nu s'a descoperit nimic.**

In aceeaşi noapte ofiţerii de poliţie ai Chesturei Iaşi, au început investigaţiunile pe teren, însoţind o altă unitate militară română, care mergea pe str. Lăpuşneanu, unde s'a produs un atac similar, cu acelaş efect (trupe în desordine şi schimb de focuri).

La ambele unităţi nu'a fost nici un soldat rănit sau mort.

Imediat s'au format echipe de poliţişti, agenţi şi gardieni români şi germani, plus Compania 14 Poliţie din Divizia 14-a, care a făcut percheziţiuni foarte severe în cartierul de unde se credea că vin împuşcăturile.

Rezultatul a fost negativ, adică nu s'a găsit nici o armă şi nu s'a descoperit nici un trăgător străin.

Cu această ocaziune au fost ridicaţi şi aduşi la chestură evreii ascunşi prin pivniţe.

Parte din aceşti evrei, au fost executaţi de soldaţii germani, chiar în drumul deplasării până la chestură.

Adunându-se prea mulţi arestaţi în curtea chesturei, **Comandantul Diviziei 14-a, a dispus trierea lor şi expedierea cu trenul.**

Trierea s'a executat de 4 ofiţeri de poliţie sub conducerea Căpitanului de jandarmi Darie Constantin (Comandantul comp. 14 poliţie), având ca bază suspecţii trecuţi în fişele biroului de siguranţă al chesturei; femeile, copii şi bătrâni peste 60 ani, asupra cărora nu a planat nici o vină, li s'a eliberat de chestură câte un bilet cu menţiunea „LIBER".

Germanii însă au protestat furios, rearestând pe cei eliberaţi, pe care îi aduceau apoi la chestură maltrataţi. La chestură însă o echipă de 10-12 poliţişti germani i-a percheziţionat şi le-a luat banii.

In timpul raziilor au fost arestaţi 99 infractori civili şi 9 militari români, pentru jaf. Se cercetează la chestură.

Generalul Stavrescu Comandantul Diviziei 14-a, a dispus evacuarea cu trenul a evreilor arestaţi ce se găseau în curtea chesturii.

4) In ziua de 29.VI.1941 ora 20,30, Chestura a organizat excortarea acestor evrei la gară printr'un detaşament compus din: 1 subinspector, 2 ofiţeri de poliţie, 2 şefi de secţie şi 20 gardieni.

Până la gară nu s'a produs nici un incident. La staţia Iaşi însă, câţiva ofiţeri germani, însoţiţi de trupă germană, care au urmat convoiul, au făcut îmbarcarea evreilor în vagoane, câte 80-100 de vagon, interzicând detaşamentului excortă să se amestece. Apoi după îmbarcare, au închis uşile vagoanelor pe dinafară, pe care le-a încuiat.

In primul tren s'au transportat 2530 bărbaţi, care după ce au ajuns la Roman au fost înapoiaţi la Tg. Frumos, iar trenul al doilea a fost oprit la Podul Iloaiei cu cca. 1800 evrei.

In ambele staţii, au fost debarcaţi pentru a fi îngropaţi 1270 morţi, iar ceilalţi au fost dirijaţi spre Călăraşi (Ialomiţa).

5) In cursul zilei de 30 Iunie şi 1 Iulie a. c. au mai fost câteva simulacre de tragere, în diferite părţi ale oraşului, însă fără însemnătate, iar în ziua de 2 Iulie au încetat complet asemenea manifestări.

Astăzi este linişte în Iaşi.

II. CONSTATĂRI.

a) **Nu a existat nici un rănit sau mort la unităţile române asupra cărora s'a tras şi nici un semn de gloanţe pe zidurile caselor sau geamuri sparte.**

b) *Comandantul Pieţei germane — Căpitanul Hoffman — mi-a* afirmat verbal, că ar avea circa 20 morţi şi răniţi, subofiţeri şi trupă germană.

Căutând să mă conving şi să caut locul unde s'a produs, pentru a găsi vreo urmă a autorilor, mi s'a comunicat că este interzis acest control de persoane străine, deşi la început acceptase.

De altă parte, Maiorul Farcaş, ofiţerul român de legătură cu Divizia 189 Germană, mi-a cerut să-i comunic dacă în adevăr au fost germani răniţi şi morţi în trecere prin Iaşi, deoarece generalul Rötti ar fi aflat că chestura Iaşi a descoperit acest lucru.

III. **CONCLUZIUNI.**

1. Motivele dela capitolul II mă determină să bănuesc că **nici germanii nu au avut morţi şi răniţi, prin urmare atacul a fost un simulacru executat cu arme de salon (s'au găsit pe teren tuburi trase de arme din această categorie) şi cu un sistem de pocnitori, care au imitat focul armelor automate.**

Socotesc că atacatorii au fost legionari şi borfaşi, care urmăreau să producă panică pentru a devasta.

Ei au putut uşor să dispară în întunerec şi astfel, nu au fost descoperiţi. Ei au organizat atacul în cartierul evreilor înstăriţi.

2. In ce priveşte activitatea Inspectoratului şi Chesturei Poliţiei Iaşi, am constatat că şi-a făcut pe deplin datoria, ţinând legătura cu autorităţile locale (administrative şi militare), asigurând menţinerea ordinei şi stăvilirea jafurilor.

Atât Inspectorul Regional Giosanu, Chestorul lt. col. de jandarmi Chirilovici, cât şi subalternii lor, au lucrat conştiincios şi fără preget, informând la timp şi exact autorităţile superioare.

Directorul General al Poliţiei
General de Divizie (ss) **LEOVEANU**

VARIANTĂ LA MEMORIUL LEOVEANU

II. — Cauzele care au provocat această situaţie

1. Părerea mea este că, acest simulacru de atentat este **organizat după un plan conceput de cineva interesat şi executat de legionari, în scopul de a intensifica ura armatei germane în contra populaţiei evreeşti şi a se deda la devastări.**

Justificare:

a) **Nu a existat nici un rănit şi nici un mort în urma acestor atacuri.** Am găsit cartuşe mici de arme Flaubert, de modelul alăturat.

b) Comandantul Pieţei germane din Iaşi, a afirmat iar **Prefectul Judeţului Iaşi a considerat-o ca exactă**, că, în aceste atacuri s'ar fi produs circa 20 (morţi şi răniţi) subofiţeri şi trupă germană.

Căutând să verific această afirmaţiune prin Şeful Chesturei Iaşi, lt. col. de jandarmi Chirilovici, împreună cu cpt. german Hoffmann — Comandantul Pieţei —, deşi acesta acceptase cererea mea, la ora indicată a motivat că este interzis acest control de organe străine a armatei germane. Din acest motiv socotesc că pierderile indicate, **sunt fictive,** mai ales că astăzi la ora 10,30, Maiorul Farcaş din Bt. 14 Vânăt. de Munte, ofiţer de legătură pe lângă Div. 189 germană, s'a prezentat la subsemnatul, spunând că este trimis de generalul german Rötti să se informeze la Chestura Iaşi, dacă în adevăr au fost răniţi şi omorâţi trupă germană, în trecere prin Iaşi, deoarece i s'a spus că, Chestura Iaşi ar fi constatat acest lucru.

I-am răspuns că nu s'a adeverit că ar fi existat vreun mort sau rănit cu această ocaziune şi precizez că este un simplu svon.

c) Faţă de represaliile luate contra elementului evreesc, era inutil să se continue cu aceste metode de alarmare, care se îndreptau numai contra lor.

2. Rezultatele acestei situaţiuni (morţi, răniţi şi arestaţi) ar fi fost cu mult reduse, **dacă Garnizoana Iaşi ar fi avizat la măsuri severe şi oportune situaţiei,** pentru că trupele germane şi-au luat libertatea de acţiune, ignorând dispoziţiunile garnizoanei româneşti.

Ulterior s'a împărţit oraşul în două zone, pentru asigurarea pazei şi a ordinei de către români şi germani.

Aceasta dă naştere la continuarea percheziţiilor şi incidentelor de către germani, care au ca urmare chiar execuţii.

Ar fi practic ca patrulele să fie mixte, iar percheziţiile să fie aprobate de Comandamentul Garnizoanei române când va socoti că este cazul.

Nu se face un control sever a intrărilor şi eşirilor din oraş, pentru a verifica identitatea populaţiei flotante şi a soldaţilor răzleţi, care vin şi ies din oraş în scopul de a prăda.

3. Activitatea inspectoratului şi Chesturei Iaşi, este neutralizată prin intervenţia organelor poliţiei germane, deşi dispune de mijloace suficiente (cele organice, plus cele de întărire).

Director general

General de Divizie (ss) LEOVEANU

IV. EVACUAREA ŞI TRENURILE MORTUARE

a) INIŢIATIVA ŞI ORGANIZAREA EVACUĂRII

Nr. 46

EXTRAS

din depoziţia colonelului Dumitru Captaru, fost prefect al judeţului Iaşi, audiat în ziua de 20 Mai 1947 de către Judele Cab. 6 Instrucţie al Tribunalului Militar C. 2 A., cpt. mag. Zaharescu Ion

....

In această situaţie, văzând că poliţia şi garnizoana nu pot face faţă situaţiei, am cerut Ministerului de Interne să trimeată unităţi puternice de infanterie şi cavalerie la Iaşi, pentru menţinerea ordinei şi totdeodată înlocuirea Comandantului Garnizoanei. printr'un ofiţer mai destoinic.

In ziua de 29 Iunie 1941, orele 14 col. Chirilovici m'a anunţat că nemţii ce ocupă Chestura, cer de urgenţă evacuarea evreilor din Iaşi şi anume a acelora arestaţi, fiindcă altfel vor fi toţi împuşcaţi. Totdeodată mi-a comunicat că, din partea d-lui G-ral Stavrescu, trebue să raportez Ministerului de Interne situaţia gravă a celor aflaţi la Chestură şi să dea dispoziţii privitoare la evacuarea lor din Iaşi.

Determinat de ordinul D-lui G-ral Stavrescu, comunicat prin col. Chirilovici, precum şi de stăruinţa acestuia şi chiar de cererea lui disperată, faţă de situaţia celor arestaţi, precum şi îngrijorat peste măsură de soarta celor arestaţi la Chestură, aflaţi sub ameninţarea împuşcărei de germani, am raportat Ministerului de Interne — General Popescu Jack. — Am făcut această intervenţie şi pentru considerentul că am socotit pe germani capabili să-şi pună planul în aplicare, deoarece în acea zi la orele 11, când am fost cu dl. general Stavrescu la Chestura Poliţiei, am văzut culcaţi lângă zidurile din curtea Chesturei, un număr mare de evrei ucişi prin împuşcare.

Ministerul de Interne mi-a răspuns că va comunica dispoziţiunile necesare.

Către orele 17, în ziua de 29 Iunie 1941, am fost chemat telefonic de Ministerul de Interne şi mi-a comunicat să transmit Inspecţiei de Mişcare Iaşi, să pună la dispoziţia Comandamentului Militar şi Chesturei, numărul de vagoane necesar pentru evacuarea celor arestaţi. Pentru a cunoaşte numărul vagoanelor necesare, am cerut Chesturei să mi se comunice numărul celor arestaţi ce urmează să fie evacuaţi, comunicând totdeodată că Ministerul de Interne a dat dispoziţiuni Inspecţiei de Mişcare, să pună la dispoziţie vagoanele necesare evacuării celor arestaţi. Mi s'a răspuns că numărul celor ce urmează a fi evacuaţi, este de cca 2500 persoane, iar restul celor arestaţi la Chestură, femei, bătrâni şi copii, fiind consideraţi nesuspecţi, urmau să fie lăsaţi liberi.

Deasemenea Ministerul de Interne mi-a comunicat telefonic că localităţile unde urmează a se face evacuarea, mi se vor comunica ulterior.

Am comunicat Inspecției de Mișcare Iași, telefonic și în scris, să pună la dispoziția organelor militare și polițienești, un număr de 50 vagoane acoperite, pentru evacuarea celor 2500 arestați.

Evacuarea celor arestați la Chestură, s'a făcut în baza hotărîrei D-lui G-ral Stavrescu, comandantul Div. 14 și a ordinului Ministerului de Interne ,după cum se constată din raportul No. 1053 din 29 Iunie 1941, al Prefecturei Iași, din darea de seamă asupra incidentelor petrecute la Iași în zilele de 27 Iunie — 2 Iulie 1941, fila 3, a Prefecturei, precum și ordinul telegrafic cifrat no. 4586 din 30 Iunie 1941, al Ministerului de Interne.

Aceste hotărîri și ordine de evacuare au fost determinate de amenințarea stăruitoare a germanilor, că vor extermina prin împușcare pe toți cei arestați la Chestură, dacă nu vor fi grabnic evacuați și trimiși din Iași.

In ziua de 29 Iunie 1941, sau 30 Iunie dimineața, data nu o știu precis, orele 11, am fost chemat la telefon de Mihai Antonescu, care m'a întrebat asupra celor ce se petrec la Iași. Eu i-am relatat cele raportate Ministerului de Interne și consemnate în rapoartele mele No. 1042 și 1043 din 29 Iunie 1941, arătând că **în sarcina evreilor nu am găsit probe de vinovăție** și că e necesar să facă diligențe pentru a stăvili arestările. Mihai Antonescu mi-a răspuns ca să țin la curent Ministerul de Interne cu situația și care va da instrucțiuni de evacuarea celor arestați și găsiți suspecți.

Precizez că germanii care au ocupat Chestura și păzeau pe cei arestați, au menținut Chestura ocupată în cursul zilei de 29, în noaptea de 29—30 și în ziua de 30 Iunie 1941 până la amiază. Tot ei făceau paza celor arestați în acest timp.

Germanii nu au permis organelor militare și polițienești pentru a pregăti și organiza transportul celor ce trebuiau să fie evacuați.

O unitate germană încadrată cu tancuri, a condus la gară în noaptea de 29—30 Iunie pe cei arestați la Chestură, cca. 2500 arestați, pe care sub paza lor i-a îmbarcat în mod brutal în 35 vagoane acoperite. După îmbarcare paza vagoanelor era făcută tot de soldați germani și, din informațiuni, și câțiva polițiști români, dela Chestura de Poliție Iași.

In afară de cei 2500 arestați, s'au mai efectuat arestări de către germani, soldați români izolați și polițiști, în după amiaza zilei de 29 Iunie, în seara de 29-30 și în dimineața de 30 Iunie 1941, constituind un al doilea lot de 1902, care au fost reținuți sub pază germană tot la Chestură și care au fost transportați la gară, deasemenea tot sub pază puternică numai germană, la amiaza zilei de 30 Iunie 1941. Aceștia au fost îngrămădiți într'un număr de 15 vagoane, pus sub pază numai germană.

Asupra evenimentelor ce au urmat, am dat declarație la Cabinetul I Instrucție.

Asupra rebeliunei dela Iaşi, declar că prin raportul meu No. 1042 din 29 Iunie 1941, către Ministerul Internelor, că focurile de armă sunt opera unor indivizi organizaţi, cari urmăresc să producă panică printre trupele române şi germane, cât şi în populaţia oraşului, căutând a se arunca vina asupra evreilor din oraş cu scopul de a aţâţa armata română şi germană precum şi populaţia creştină contra evreilor pentru a da loc la uciderea în masă a acestora.

Cred că rebeliunea a fost organizată de nemţi la care s'au adăugat şi elemente legionare. La data acestor evenimente Comandantul Militar al Iaşului era Col. Lupu, ofiţer de stat major mai vechiu cu mult decât mine.

In conformitate cu regulamentul serviciului în garnizoană, cu legea stărei de asediu, instrucţiunile de mobilizare şi ordinele speciale ale Marelui Cartier General, Comandantul Militar al unui municipiu, răspunde de menţinerea ordinei şi siguranţei municipiului. In acest sens toate trupele din garnizoană, precum şi formaţiunile de poliţie îi sunt subordonate în acest scop.

Atribuţiunile mele ca Prefect erau numai de ordin administrativ şi cel mult de informaţie a Ministerului de Interne asupra evenimentelor.

Chestorul Municipiului Iaşi la acea dată, era Lt. col. Jandarm Chirilovici, ofiţer activ de specialitate, Chestor de Municipiu, care intra sub ordinele directe ale Ministerului de Interne şi, din punct de vedere al menţinerei ordinei, siguranţei şi pazei, era subordonat Comandantului Militar al Garnizoanei.

Imi amintesc că la acea dată, gara Iaşi avea un comandant militar şi ca delegat al M. St. M. pe lngă Inspecţia de Mişcare era Lt. col. Mavrichi, ofiţer activ de Stat Major.

Nu am primit nici un ordin şi nici nu am dat nici un ordin de arestarea şi adunarea la Chestură a evreilor sau a civililor, deoarece nu aveam această calitate, întrucât oraşul Iaşi fiind în zona de operaţiuni şi în imediata apropiere a frontului, se găsea conform legei stărei de asediu, instrucţiunilor de mobilizare şi ordinelor militare, sub ordinele comandamentului militar, singur în măsură a da dispoziţiuni referitoare la pază, ordine şi linişte.

După relatările date de Chestură, cercetarea locuinţelor, arestarea şi ducerea la Chestură a acelor bănuiţi, s'au făcut din ordinul comandamentului german, după cum reese din rapoartele 1047 şi 1053 din 29 Iunie 1941 şi din Darea de Seamă a Prefecturei către Ministerul de Interne.

Şeful Cab. 6 Instr.
Cpt. mag. (ss) I. ZAHARESCU

(ss) Col. CAPTARU

Prim grefier
(ss) D. ŞTEFANESCU

Nr. 47

ROMÂNIA
Ministerul Afacerilor Interne
Cabinetul secretarului general
Nr. 8820
13 Septembrie 1941

PARCHETUL CURȚII MARȚIALE
al
COMANDAMENT. II TERITORIAL

La adresa Dvs. No. 26880/1941

Am onoare a vă comunica că Prefectura Județului Iași, cu raportul telegrafic No. 1052 din 29 Iunie a. c. ne face cunoscut că dl. vice-președinte al Consiliului de Miniștri a ordonat ca populația evreească din orașul Iași să fie evacuată cu bărbați, femei și copii, evacuarea făcându-se pe grupuri, un transport fiind îndreptat la Tg. Frumos și altul la Podul Iloaiei.

Prefectura Județului Iași cu raportul telegrafic No. 1063 din 30 Iunie a. c. raportează că Comandamentul German nu permite ca transportul de 2.530 evrei evacuați dela Iași să fie debarcați la Tg. Frumos.

Față de această *situație, conform dispoziției D-lui Ministru* subsecretar de Sat, s'a dat ordin Prefecturii Județului Iași, ca acest transport să fie îndreptat spre Călărași-Ialomița.

p. Secretar general
(ss) Maior **E. PLESNILA**

Nr. 48

ROMÂNIA
Ministerul de Interne
Chestura Poliției Municipiului Iași
Mr. 5933
1941 Luna Septembrie 15

SECRET
f. urgent

către
INSPECTORATUL JANDARMI IAȘI

La ord. Dvs. No. 5781/941, avem onoare a vă raporta că nu a fost nici un ordin al Ministerului Afacerilor Interne, pentru evacuarea din Iași, în ziua de 30 Iunie a. c. a 2530 evrei.

Evacuarea s'a făcut din ordinul M. U. (Div. 14-a), care a intervenit și pentru vagoanele necesare la Armata III-a. Aceasta din urmă a aprobat evacuarea și a dat dispozițiuni telefonice Gărei Iași prin Prefectura de Județ Iași să pună la dispoziție vagoanele necesare.

M. U. (Div. 14-a) a dispus toate cele de mai sus, având în vedere situația presantă din acel moment și faptul că tot ea avea în sarcină *menținerea ordinei în Garnizoana Iași.*

Chestor pol. Iași
Lt. col. (ss) CHIRILOVICI

---

b) ASASINATELE DELA TG. FRUMOS

Nr. 49

DEPOZIŢIA

martorului Aurel Totoiescu, fost primar al oraşului Tg. Frumos, audiat în ziua de 16 August 1945, de către Acuzatorul Public Av. A. Schreiber

Eram primar în com. Tg. Frumos, în Iunie 1941, când am aflat dela un evreu din oraş, în ziua de Duminică 29 Iunie 1941, că ar fi informaţi că la Iaşi se împuşcă evreii şi m'au rugat să mă interesez telefonic la prefectură. Luni în 30 Iunie 1941, am fost chemat la telefon de Prefectul Judeţului, care mi-a spus că l-a căutat pe pretor şi, în lipsa lui, îmi dă mie însărcinarea cu privire la un tren cu cca. 1.700 evrei, care va sosi la Tg, Frumos. **Am fost chemat la telefon pe la ora 11 a. m.** Dispoziţia era să iau contactul cu comandantul Garnizoanei, ca să mi se dea cordoane de pază şi să comunic Comunităţii evreeşti ca să găsească cartiruire pentru oameni, ceeace eu am comunicat preşedintelui Comunităţii, Freitag. Am plecat împreună cu Virgil Ionescu, poliţaiul oraşului, la Col. Perju, Comandantul Garnizoanei, care însă întrucât pleca din localitate în concediu, mi-a spus să mă adresez cpt. Marinescu, comandantul Batalionului de căi ferate, care a rămas comandant al garnizoanei.

M'am dus cu şeful Poliţiei la gară, să mă interesez ce este cu trenul şi **şeful de gară mi-a spus că trenul trecuse încă în dimineaţa zilei** şi că probabil acela fusese trenul care ar fi urmat să se oprească la Tg. Frumos, întrucât dela Iaşi nu mai era anunţat alt tren.

Intenţionam să-l găsesc la gară pe cpt. Marinescu, care însă nu se afla acolo. Aceste lucruri s'au întâmplat pe la ora 12 sau 12,30 în ziua de 30 Iunie 1941. Când m'am întors dela gară am comunicat Prefectului că trenul trecuse dimineaţa fără să se fi oprit şi că s'a comunicat dela regulatorul de circulaţie dela Paşcani şefului gării Tg. Frumos, **că acest tren va fi întors din apropiere de Roman, îndărăt la Tg. Frumos.** Imi aduc aminte despre aceste date fiindcă şeful de gară mi-a spus că făcând calculul duratei de ajungere la Tg. Frumos, trenul nu poate fi înapoi în Tg. Frumos, înainte de ora 16 p. m.

Eu am avut atunci impresia că în mod intenţionat, sau pentru suprimarea celor transportaţi, a fost purtat trenul în acest mod. Am avertizat pe medicul oraşului, dr. Gheorghiu, să fie prezent şi să mergem împreună la gară. M'am înapoiat din nou la gară pe la ora 4 p. m. când s'a comunicat şefului de gară, de către gara Paşcani, că trenul a plecat atunci din Paşcani şi va ajunge la ora 5,30 la Tg. Frumos. Atunci se afla pe peron cpt. Marinescu, care mi-a spus că are a discuta între patru ochi, la care eu am replicat că nu văd ce secrete pot fi între noi. Cpt. Marinescu mi-a spus acestea după ce eu îi comunicasem ordinul Prefectului. Ducându-mă în sala de aşteptare cl. I-a, eu, şeful de gară şi şeful de Poliţie şi cpt. Marinescu, acesta m'a întrebat dacă ştiu cine sunt acei cari vin cu trenul, la care eu

i-am răspuns că sunt oamenii despre care ne-a comunicat Prefectul. El însă a spus că sunt hoții de comuniști, cari au omorît în str. Socola pe maiorul lui și **nu-i poate lăsa să intre în Tg. Frumos. Mi-a** mai spus că pe întuneric nu se va putea face debarcarea lor, și **să-i las pe seama lui până dimineață și el îi va scoate pe dealul din față și îi va executa.** I-am arătat că este foarte simplu a omorî oameni, dar că va fi întrebat și va răspunde și că mă preocupă aceasta fiindcă și eu voi putea fi întrebat și că dacă vrea să se edifice asupra ordinelor date, poate să vorbească la telefon cu prefectul, să meargă cu *mine la telefon și din felul cum* voi discuta eu cu Prefectul va vedea dacă viața oamenilor acestora trebue cruțată. Am vorbit la telefon cu Prefectul, punându-l pe cpt. Marinescu la un receptor și eu la altul, de față fiind și șeful poliției. L-am întrebat pe prefect dacă acești oameni sunt vinovați, fiindcă se interesează despre aceasta garnizoana, iar Prefectul mi-a răspuns că n'are dece să se amestece garnizoana, chiar înjurând și că oamenii trebue să fie protejați. Auzind acestea cpt. Marinescu l-a insultat față de mine pe Prefect, spunând că e jidovit, că a luat bani, etc., iar eu l-am rugat să înceteze cu aceste necuvințe. Cpt. mi-a spus să fac ce cred, căci el nu-mi dă nici un concurs. Față de acestea l-am luat pe șeful poliției și pe medicul primar, *cu cari m'am dus la gară unde a venit și pretorul* Dumitru Grițic. Când am intrat pe peron am văzut aliniată o companie din Bat. de căi ferate, cu arma la picior, și eu intrigat în urma discuțiilor ce avusesem cu cpt. Marinescu, am întrebat pe un ofițer ce rost are această companie, iar el mi-a răspuns că e ora raportului. După 10—15 minute a sosit și trenul; era ora 18 și 10 minute. Trenul a fost tras pe linia rampei și a morei, în apropiere de Sinagogă, unde aveau să fie puși oamenii pentru înscrieri, căci era ordinul Prefectului ca toți să fie înscriși la Poliție în liste și m'am înțeles cu șeful comunității, ca dela Poliția Tg. Frumos să vie câțiva funcționari, cari să înscrie oamenii iar dela comunitate să vie câțiva oameni care să-i îndrepte pe la cantonamente, la Sinagogă urmând să stea Președintele cu câțiva oameni de ai lui. Imediat ce a sosit trenul am dat ordin, eu sau pretorul, să se deschidă vagoanele, începând cu cel de lângă mașină, adică cu **vagonul dela urmă după cum fusese în gara Iași.** Șeful de gară mi-a spus că dela una din stații i s'a comunicat că în tren sunt morți și că oamenii din vagoane călătoresc în condiții mizerabile. In primul vagon ce am deschis, erau vreo **40 — 50 de oameni, toți vii, fără să fie vreun mort,** însă amețiți și în stare fizică proastă. In al doilea vagon era **cam acelaș număr și în al treilea cam la fel.** Intre cei din al doilea vagon era un tânăr leșinat, despuiat complect de îmbrăcăminte, căruia dr. Gheorghiu i-a făcut respirația artificială și o injecție. Doctorul era însoțit de un agent sanitar al cărui nume nu-mi amintesc. Cpt. Marinescu care sosise între timp, a luat în derâdere faptul că medicul dă ajutor unui jidan. Menționez că în al doilea vagon am găsit un creștin anume Eugen Bongard. Evreii din primul vagon au fost trimiși la Sinagogă, cu pază din soldați. In vagonul al treilea s'a găsit un mort, **un bătrân cu barba albă** și au fost trimiși și acești oameni la sinagogă. Când s'a deschis al patrulea vagon a apă-

rut un cpt. neamţ dela cartierul general nemţesc, **însoţit de cpt. Marinescu** şi mi-a comunicat în nemţeşte şi apoi în limba franceză, ca să oprim debarcarea comuniştilor la Tg. Frumos şi trenul să fie imediat reîmbarcat şi expediat mai departe. I-am spus că noi nu suntem în stare, a lua asemenea măsuri şi că voi raporta prefectului şi numai în cazul când el îmi dă ordin în scris. Cpt. german a mers cu mine şi pretorul la Pretură, a scris ordinul în nemţeşte şi franţuzeşte şi mi-a spus că va vorbi cu consulul german dela Iaşi, care să intervie la Prefect în acelaş sens. Acest ordin l-am trimis cu raport confidenţial Prefectului. Imediat eu am comunicat telefonic Prefectului cele petrecute şi faptul că în tren sunt morţi, lucru pe care-l ştiam, deoarece când a intrat trenul în gară toată lumea striga din vagoane „apă, apă" şi „scoateţi cadavrele că ne sufocăm". Prefectul mi-a răspuns că nici el nu poate dispune fără prealabila încunoştiinţare a Ministerului de Interne. Am aşteptat la telefon până la 12 noaptea când Prefectul mi-a comunicat că din ordinul Ministerului de Interne, trenul va pleca la Călăraşi-Ialomiţa, specificând şi ora plecării. Cred că în jurul orei 7 şi jumătate dimineaţa. Mi-a spus că trenul va fi însoţit de jandarmi, cari vor sosi dimineaţă dela Iaşi. Până la Tg. Frumos trenul venise însoţit de către gardieni publici din Iaşi. Prefectul ne-a comunicat să facem tot posibilul să dăm mâncare şi apă oamenilor şi să-i îmbarcăm în ordine. El spunea ca să chemăm populaţia din oraş să dea mâncare celor din vagoane, lucru care era imposibil că în oraş erau împuşcături, circulau patrule şi nu ieşea nimeni din case. După aceia, pe la ora 24,30 noaptea, Luni spre Marţi, m'am dus la un brutar împreună cu pretorul şi i-am dat ordin ca pâinea să rămână la dispoziţia primăriei pentru trenul din gară, însărcinându-l să aducă la cunoştinţă acelaş lucru şi altor brutari. Deasemenea am trimis ordin ca să vie în gară dimineaţa sacalele şi căldările dela apărarea pasivă, după care am plecat împreună cu pretorul la sinagogă, spre a vedea cum s'au executat măsurile acolo luate împreună. Pe drum am aflat că preşedintele Freitag a fost rău bătut de soldaţi, împreună cu alt membru al comunităţii. Am constatat că oamenii nu fuseseră duşi pe la cantonamente, ci au rămas la sinagogă, iar unul din învăţători, mi se pare Atudorei, **mi-a spus că Freitag a fost bătut de sergentul major şi încă de vreo doi soldaţi. Pe masă era o căldare cu nişte bani şi mi s'a spus de sergentul instructor că aşa e ordinul dela batalion, de a confisca banii.** Am ordonat să se restitue sumele şi am plecat cu pretorul la gară, pe la ora 1,30 noaptea. Când am ajuns la gară şi am voit să mergem spre tren, ne-a oprit sentinelele române pe o linie si germanii pe altă linie, iar plutonierul român de serviciu nu ne-a permis să ne apropiem, spunând că nu pot intra în gară cu hainele civile între trenurile cu materiale. **In timpul acesta oamenii strigau şi cereau apă şi scoaterea cadavrelor, fiindcă se axfisiaseră.** Peste noapte a plouat puţin. M'am întors în oraş împreună cu Pretorul şi am voit să vorbesc cu Prefectul, dar şeful de cabinet mi-a spus că nu-l voi găsi până dimineaţă, fiindcă în oraş e bucluc. M'am dus din nou la brutărie către ora 3 dimineaţă, iar pe la ora 4,30, când a început să se facă de ziuă, am luat pe pretor şi pe poliţai şi ne-am dus la sina-

gogă să vedem dacă s'au restituit sumele de bani şi dacă s'a dat oamenilor apă. Mi s'au prezentat listele cu semnăturile oamenilor, cari mi-au confirmat că li s'a restituit banii, **deşi ulterior am auzut că unii n'au primit sumele întregi.** Le-am spus oamenilor că vor fi readuşi la tren, spre a pleca mai departe. Am plecat la gară; eram acolo toţi şefii de autorităţi. Cpt. Marinescu n'a mai apărut deloc. A mai venit un sblt. nu ştiu dacă a fost de serviciu sau nu. Cred că în timpul nopţii când am fost la gară şi am vorbit cu plutonierul după cum am arătat mai sus, să fi fost şi un ofiţer de serviciu.

Când ne aflam în gară a sosit un camion cu jandarmi sub comanda sublt. Triandaf, căruia după câte îmi amintesc i s'a predat trenul, de către un ofiţer din batalionul de căi ferate. S'au deschis vagoanele pentru scoaterea cadavrelor şi cu cât erau mai multe cadavre şi oamenii fuseseră mai înghesuiţi **astfel că unele vagoane au atins cifra de 140—145 de oameni, din care cca. 80—90 erau morţi.** Am încercat să debarcăm cadavrele cu ajutorul celor rămaşi în viaţă, dar aceasta a fost imposibil din cauza slăbiciunii lor şi a aerului în care erau cadavrele. Am dat ordin poliţiei ca să aducă ţigani pentru a face această operaţie.

Aceştia tentaţi de posibilităţile de a lua o gheată sau o haină, au acceptat să facă operaţia şi aceasta a ajutat la salvarea celora care rămăseseră în viaţă. Cadavrele erau în număr foarte mare, **în unele vagoane ele erau până la jumătatea vagonului în înălţime,** astfel că era foarte greu ca operaţia scoaterii, să se facă în cca. 2 ore, cum era programată staţionarea trenului. Şeful gării, din proprie iniţiativă, a întârziat cu jumătate de oră cu plecarea trenului **dar el era mereu chemat de delegatul Marelui Stat Major dela Iaşi, care îi cerea mereu ca trenul să fie expediat,** întrucât blochează liniile trenurilor militare. La un moment dat, şeful de gară mi-a comunicat că se intervenise un accident pe linia dintre Ruginoasa şi că trenul nu va putea pleca decât după câteva ore. In gară se strânseseră mormane de cadavre, care se transportau cu greutate. S'a dat apă şi pâine fiecărui vagon după scoaterea cadavrelor. Când am încercat să dăm apă la primele vagoane care se găseau pe linia rampei, eram împiedicaţi de soldaţi germani şi români cari erau în număr foarte mare în gară, dar cam peste o oră am reuşit să-i dăm apă. Aceasta s'a putut face datorită unei scene impresionante şi anume: un om din vagoanele din linia a patra îşi făcuse din cămaşa lui murdară suseniţă pe cari le-a legat una de alta, le-a scos pe fereastra vagonului şi a făcut să ajungă într'o băltuţă mică care era în faţa vagonului, şi sugea apa astfel dobândită. Am arătat această scenă şi am reuşit să mai ameliorez lucrurile. Când am voit să lăsăm uşile deschise, cei din vagoane ne-au cerut să-i închidem fiindcă erau loviţi cu pietre de soldaţii din gară. Pe la ora 5 după amiază (17) deblocându-se linia, s'a primit ordin ca trenul să plece imediat. **Mai erau câteva vagoane din care nu se scoseseră cadavre.** Şeful de gară a dat ideia că va da drumul trenului, însă îl va opri de acord cu mecanicul la rampa dela Ruginoasa, ceeace s'a şi făcut, de unde s'au scos cadavre din câteva vagoane, **rămânând însă**

cadavre în câteva alte vagoane, după cât mi s'a spus de unii, iar alţii spuneau că nu mai rămăseseră cadavre.

Cred că dacă nu se întâmpla deraierea, nu s'ar fi scos cadavrele din vagoane şi nimeni n'ar fi scăpat din ei.

Transportul cadavrelor din gară la cimitir s'a făcut cu camionul morii şi a unei întreprize de drumuri, de ţigani sub supravegherea unui agent Botez. După ce a plecat trenul m'am dus la cimitir unde lucrau evrei la îngroparea cadavrelor. Una din gropi având lungimea ca de 20—30 de metri era plină de cadavre, iar cealaltă încă nu era plină de cadavre, fiindcă mai era de scos ţărână. Ingroparea trebuia să se termine până dimineaţă, după cum mi s'a comunicat dela Prefectură, fiindcă urma să treacă pe acolo d. general Antonescu. Am chemat ţiganii să lucreze şi ei în cursul nopţii. Nu ştiu de îngroparea vreunui om viu; despre aceasta mi-a povestit, după câteva zile, preotul Teodorescu. N'am dat ordin ca să se dea foc la cadavre ci dimpotrivă am oprit a se face aceasta. La câteva zile după îngropare, am fost anunţat de rabin împreună cu câţiva evrei, că vor să mai pună pământ peste gropi **întrucât a ieşit în suprafaţă sucul din cadavre** şi că vor să facă o slujbă religioasă ceeace eu i-am permis.

Mai adaug că la întoarcerea mea dela cimitir în ziua de 1 Iulie 1941, am văzut apărute în oraş patrule, ceeace m'a făcut să mă duc la cpt. Marinescu căruia i-am cerut să-mi explice acest fapt. Dânsul mi-a spus că populaţia evreească e în stare să atace armata, mai ales că o femeie evreică a aruncat apă fiartă asupra unei patrule în cursul dimineţii. Mi-am exprimat îndoiala asupra acestor afirmaţiuni şi cpt. Marinescu a acceptat să ridice patrulele, subliniind că eu rămân răspunzător de ordine. A treia zi după aceste evenimente, m'am dus la Iaşi şi am prezentat un raport confidenţial Prefectului, care mi-a spus că va veni la Tg. Frumos să ancheteze şi să ia măsuri asupra cpt. Marinescu.

Peste câteva zile a venit în anchetă consulul german din Iaşi însoţit de profesorul Babingher, agent neamţ, care a cercetat ce ordine au fost date de Prefect şi au verificat că ceeace s'a executat la Tg. Frumos a fost din ordinul Prefectului. Imediat după aceasta prefectul a fost schimbat.

Sunt sigur că amestecul cpt. neamţ care a oprit în ziua de 30 Iunie debarcarea evreilor din vagoane **se datoreşte cpt. Marinescu, care l-a şi adus pe ofiţerul neamţ la gară.** Acest lucru mi l-a spus în treacăt un ofiţer de sub comanda acestui căpitan.

N'am dat nici un ordin ca evreii să nu iasă din casă în ziua de 29 Iunie 1941; ei au circulat normal până la ora 8 seara a acelei zile; nici nu ştiu că ar fi existat asemenea ordin. Am fost întrebat de un prieten, Bercu Şabsa, dacă va fi linişte şi ce să facă şi eu i-am spus să stea liniştit în casă că nu va fi nimic şi deduc că din aceasta s'a interpretat că ar fi existat un ordin. Nu ştiu dacă evreii debarcaţi şi duşi la sinagogă au fost maltrataţi sau jefuiţi, fiindcă nimeni nu mi s'a plâns de aceasta.

Ştiu că în dimineaţa când s'a început scoaterea cadavrelor, de către evreii dintr'un vagon s'a spart peretele vagonului şi au sărit în

apa Bahlietului. Asupra acestora s'a tras de către soldaţi şi au fost împuşcaţi trei evrei. Am fost informat la câtva timp, adică la vreo 10—15 zile, că agentul Botez a schingiuit, jefuit, împreună cu ţigani şi mi s'a spus că ar fi şi împuşcat pe unii din vagon. Am cerut să se facă anchetă prin raportul care l-am făcut contra lui, dar la anchetă n'am reuşit să stabilesc nimic, fiindcă evreii n'au declarat. După vreo două sau trei luni a fost destituit printr'o anchetă care a avut obiect şi comportarea lui din zilele din Iunie şi Iulie 1941.

Dacă ar fi fost necesar ca trenul să plece în noaptea de 30 Iunie spre 1 Iulie 1941, ar fi fost posibil ca evreii duşi la sinagogă să fie reîmbarcaţi în tren.

Citindu-i-se din cuvânt în cuvânt, stărue şi semnează.

Acuzator public (ss) A. SCHREIBER

(ss) AUREL TOTOIESCU

Nr. 50

DEPOZIŢIA

martorului Ghiţă Petrea, impiegat în gara Tg. Frumos, audiat în ziua de 21 Iulie 1945, de către Acuzatorul Public Av. A. Schreiber

In dimineaţa zilei de 30 Iunie 1941 a trecut prin gara Tg. Frumos, un tren cu evrei. Am fost avizat de Inspecţia de Mişcare Iaşi, în noaptea de 29 spre 30 Iunie 1941, că va circula un tren cu evrei. Impiegatul de mişcare din staţia precedentă, m'a avizat să avizez familia Graur din Tg. Frumos, că trece în acel tren cumnatul lor Rahmil. Trenul a trecut dimineaţa în jurul orei 7. Eu am anunţat pe familia Graur care a trimis la gară pe fiica lor cu lămâi şi limonadă, dar nu a fost lăsată să se apropie de tren, ci a fost arestată de gardienii publici cari însoţeau trenul. Trenul a stat câteva minute până când i-am dat locomotiva de ajutor şi a plecat spre Ruginoasa. Pe la ora 18 în aceeaşi zi am fost avizaţi de Inspecţia de Mişcare Iaşi, delegatul Statului Major d. colonel Mavrichi, că trenul se înapoiază la Tg. Frumos unde trebuie să debarce. Am anunţat Primăria şi Poliţia din Tg. Frumos de înapoierea trenului. După ora 20 a sosit trenul şi l-am dat la debarcare, în apropiere de moara Fortuna. S'au debarcat oamenii din două vagoane, fiind de faţă autorităţile Primarul, şeful de poliţie, autorităţile locale. După circa 40 minute, şeful de poliţie Ionescu şi primarul Totoiescu au spus să nu mai debarce, fiind opriţi de un colonel neamţ. Eu nu l-am văzut pe acel colonel neamţ. Faţă de aceasta, întrucât ei mi-au spus că vor primi ordine, eu am raportat Inspecţiei de mişcare anume Inspectoratului de serviciu care nu-mi

aduc aminte cine era şi d-lui Colonel Mavrichi prin regulatorul de circulaţie şi mi s'a comunicat să aştept ordine. S'a căzut de acord de primar, şeful poliţiei şi cpt. Marinescu dela o companie de C.F.R., care era în gară, ca în comun să se facă pază de militari şi poliţie şi trenul a rămas în punctul unde s'a oprit. La ora 1 noaptea am fost sculat de Impiegatul de serviciu Malairau Ştefan, care mi-a comunicat că s'a primit ordin ca trenul să fie îndrumat spre Călăraşi Ialomiţa. Eu am întrebat Inspecţia de Mişcare şi pe d. colonel Mavrichi, care mi-a confirmat acest lucru, iar eu am avertizat despre aceasta pe d. primar Totoescu şi pe şeful de poliţie Ionescu. Aceştia mi-au spus că ei nu-şi iau răspunderea de a readuce la tren în acea noapte pe evreii care fuseseră găzduiţi la Sinagogă şi atunci eu am raportat acest fapt d-lui col. Mavrichi, care a aprobat propunerea lor ca trenul să stea în gară până la ora 5 dimineaţa. La acea oră s'a întâmplat o ciocnire în linia curentă între Tg. Frumos şi Ruginoasa şi eu am plecat la ora 5 şi un sfert acolo, la locul accidentului până la ora 14,30, când reîntorcându-mă în Tg. Frumos, trenul cu evrei era gata şi i-am dat gata, şi i-am dat drumul.

In ziua de 30 Iunie seara când, aşa cum am arătat mai sus, au fost deschise primele două vagoane, nu s'a mai deschis şi celelalte vagoane. Eu n'am fost la punctul debarcărei dar ştiu cu siguranţă că morţii au fost daţi jos din vagoane a doua zi dimineaţa, pe când eu lipseam în împrejurările arătate mai sus. Trenul, la sosirea lui în Tg. Frumos, era însoţit de gardieni publici din Iaşi. La plecarea lui, trenul a fost însoţit de jandarmi, comandaţi de un ofiţer.

Cât au stat oamenii în Tg. Frumos până dimineaţa, până eu am plecat la locul accidentului, **nu s'a dat** oamenilor apă iar personalul meu din gară mi-a raportat că au fost opriţi de a da apă evreilor din tren.

Vagoanele erau încărcate peste capacitatea lor şi aveau uşile închise, având numai parte din obloanele ferestrelor mici deschise. Eu am propus primarului şi şefului de poliţie să deschidă uşile, pentru ca oamenii să capete aer, dar a rămas ca ei să decidă şi nu ştiu ce au făcut.

Mai adaug că după ce a plecat trenul spre Călăraşi, a doua zi, a fost oprit din ordinul Primarului şi a şefului de poliţie la bariera Romanului şi a descărcat şi acolo nişte cadavre.

Mai adaug că a doua zi după acele evenimente mi-a spus Preotul Teodorescu din Răsboieni că fusese îngropat la cimitirul din Tg. Frumos unul din oamenii debarcaţi, de viu şi că el a stăruit de a fost desgropat şi l'a salvat.

Cetindu-i-se declară că este exactă şi semnează propriu.

Acuzator public (ss) A. SCHREIBER — (ss) GHIŢA PETREA

Nr. 51

DEPOZIŢIA

martorului Dr. Constantin Gheorghiu, medicul oraşului Tg. Frumos, audiat în ziua de 21 August 1945, de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

In ziua de 30 Iunie 1941, am fost anunţat de către primarul oraşului Tg. Frumos, unde eu eram medic de circumscripţie al oraşului Tg. Frumos, că va sosi un tren cu evacuaţi evrei dela Iaşi şi toţi trebuie să fim prezenţi la gară pentru a vedea ce e de făcut.

In acest scop am luat cele necesare şi însoţit de agentul sanitar Bozaru, am plecat spre gară. Până la gară am mers cu trăsura primarului, care m'a luat dela infirmeria oraşului. Pela orele 5, spre seară, a sosit trenul cu evacuaţi evrei, dar nu dela Iaşi, ci de către Roman.

In acel moment în gară se aflau toate autorităţile din Tg. Frumos şi anume: primarul oraşului, Aurel Totoescu, comisarul Ionescu, şeful staţiei, eu cu agentul sanitar Constantin Bozaru şi o companie de soldaţi. Prima măsură a fost aceia de am deschis primele vagoane, între care cei vii au fost coborâţi jos şi încolonaţi, trimiţându-i spre Comunitatea israelită. S'au deschis trei vagoane. Când ne îndreptam spre al patrulea vagon pentru a-l deschide, ne-a întâmpinat căpitanul Marinescu însoţit de un ofiţer neamţ, care ne-a oprit de a mai deschide restul de vagoane, deşi din vagoane veneau ţipete dela cei închişi care cereau apă şi aer. Ştiu că imediat ce a sosit trenul în gară, şeful poliţiei anume Virgil Ionescu şi cu primarul au fost în sala de aşteptare a gării, unde au avut o discuţie cu căpitanul Marinescu Danubiu. La întoarcere primarul mi-a spus că a avut o discuţie cu căpitanul Marinescu Danubiu, **care cerea ca evreii să fie lăsaţi în seama lui pentru a-i executa.** Ştiu că s'a dat apă la acei evrei, care era adusă cu căldările de către populaţia din vecinătate, dar nu pot preciza dacă s'a dat la toţi sau nu. Cei care au fost morţi au fost puşi în maşină şi duşi la cimitirul evreilor. Eu am făcut constatarea fiecăruia în parte din cei care erau găsiţi morţi. Dintre cei morţi majoritatea era cu capul spart, unii cu ochii scoşi, alţii cu adânci leziuni pe corp provocate de lovituri, încât am avut impresia că unii din ei au fost îmbarcaţi chiar morţi dela Iaşi. Când s'a înserat, patrulele militare ne-au evacuat pe toţi din gară, iar vagoanele au rămas aşa cum au venit. A doua zi, adică Marţi 31 Iunie 1941, pela orele 6—7, m'am întors din nou la gară dimpreună cu toate autorităţile şi am procedat la deschiderea restului de vagoane. Am scos întâi pe cei care mai erau în viaţă, iar ţiganii din apropiere, aduşi de către primar, coborau cadavrele jos din vagoane. Cadavrele erau verificate de mine. Verificarea consta din a stabili dacă printre cei morţi nu se găsesc şi cei cu moarte aparentă, după care aceştia erau încărcaţi în camioane şi duşi spre cimitir. Operaţia aceasta a durat până la orele 4 după masă, după care trenul a fost condus la o rampă unde s'a continuat cu debarcarea. Am intervenit pe lângă şeful gărei ca vagoanele să fie spălate, întrucât erau murdare; acest lucru nu s'a putut face, însă parte din ele s'au schim-

bat. La rampă unde trenul a fost tras, lucrul s'a continuat până spre seară. Nu pot să-mi amintesc câte vagoane au mai rămas nedeschise. Eu am stat la rampă până am verificat ultimul mort, după care m'am dus spre cimitir în locul unde se îngropau cadavrele. La cimitir am găsit pe primar, şeful poliţiei şi unii membrii ai comunităţii. Când am ajuns la cimitir, am găsit o groapă cu o adâncime aproximativ un metru optzeci — doi metri, care era plină cu cadavre. Eu m'am dat cu primar şi cu poliţaiul deoparte şi am discutat asupra gropilor care trebuiau făcute mai adânc, ca să nu se provoace vreo infecţie în oraş. **In timp ce discutam cu autorităţile am văzut că la un moment dat din groapa ce era plină cu cadavre eşia flăcări şi fum.** N'am aflat cine a dat foc la cadavre. Ştiu numai că primarul a dat ordin să se pună mai mult pământ pe gropi, după care am plecat pentrucă în oraş se spunea că este dezordine. Nu-mi amintesc să-mi fi spus cineva că printre cei căraţi în camion la groapă ar fi fost şi unii vii care, venindu-şi în fire, începeau să strige.

Citindu-i-se stăruie şi semnează.

Acuzator public (ss) D. SĂRACU — Dr. CONSTANTIN GHEORGHIU

Nr. 52

EXTRAS

din depoziţia martorului preot Paul Teodorescu, audiat în ziua de 20 Iunie 1945, de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

Asupra celor întrebate cu privire la cele petrecute când au venit vagoanele cu evrei la Tg. Frumos în anul 1941, luna Iulie, declar următoarele:

Intr'una din zile m'am dus la Tg. Frumos după cumpărături. La intrarea în târg am auzit că în gară a venit un tren cu evrei deportaţi din Iaşi şi că le face o triere, întrucât sunt mulţi care au murit în vagoane. M'am abătut la gară care era în drumul meu, dar înainte de a intra în incinta gărei am fost oprit de un soldat german. Am întors trăsura şi am plecat în târg, prin piaţa târgului pe unde trecea camionul care transporta cadavrele din vagoane. Din curiozitate am urmat şi eu camionul până la cimitirul evreesc, unde se înmormântau aceste cadavre. La uşa cimitirului am găsit doi ostaşi români pe care i-am întrebat dacă pot să intru şi eu în cimitir, să văd ce se petrece acolo. Soldaţii români mi-au declarat că ei patrulează pe străzi şi aci au venit şi ei ca şi mine, iar acolo ei n'au nici un rol. Am intrat deci în cimitir şi am mers drept la groapă. Groapa era de circa 20 metri lungă, 2 jum. metri înaltă, şi tot cam atât de largă. In capete groapa era aproape plină de cadavre, iar la mijloc trecută de jumătate. In partea de nord a gropii, la distanţă de vreo 10-15 m., erau vreo 10-15 băeţi evrei din Tg. Frumos, culcaţi pe iarbă jos. M'am dus la ei, i-am mângâiat fiindcă erau înspăimântaţi de spectacol — ba se temeau că la terminarea transportului de cadavre îi va împuşca şi pe ei. Am mers în

jurul gropii, deşi era greu să te apropii din cauza mirosului, cadavrele majoritatea fiind descompuse, şi deodată am auzit „Mor, mor". M'am adresat acestor tineri evrei şi discuţia a decurs în felul următor: „Voi băeţi! Voi nu auziţi ceva parcă strigă unul din groapă". „Da şi nouă ni se pare că strigă şi dacă strigă ce putem noi să facem?" „Să-l scoateţi afară", am zis eu. „Dar cine se vâră în groapă? Are să zică că noi furăm morţi şi ne împuşcă tot atunci". „Dar cine este aici mai mare?" am întrebat eu. „Uite subofiţerul ăsta neamţ care se apropie". Evreii s'au depărtat şi subofiţerul neamţ a venit la mine şi m'a întrebat în limba lui ce vreau eu? I-am răspuns că în groapă este un om viu şi ar trebui scos afară. „Dar ce eşti dumneata?" „Eu sunt preot ortodox român şi nici o religie din lume nu aprobă ca un om să fie îngropat de viu". Atunci subofiţerul neamţ mi s'a adresat într'o românească perfectă: „să-ţi fie ruşine obrazului". In loc să-i replic, l-am întrebat: „Dumneata ştii româneşte. Unde ai învăţat?" Mi-a răspuns că a făcut şcoala superioară de comerţ la Timişoara sau Sibiu, nu-mi aduc bine aminte. Din nou i-am propus să aprobe scoaterea din groapă a celui ce începuse să strige acum mai tare. Mi-a repetat aceleaşi cuvinte „să-ţi fie ruşine obrazului". Atunci m'am îndârjit şi i-am spus că nu plec până nu-l scot afară pe cel viu. „Ca să poţi pleca mai repede, îţi dau voe să-l scoţi, dar să-l scoţi tu." In acel timp el s'a depărtat de groapă cu încă 3 soldaţi germani, care veniseră la noi şi care asistaseră la discuţie. Ziceau că nu pot suporta mirosul. Am convenit cu tinerii evrei şi am plătit la doi ţigani care au înlăturat cadavrele, care erau peste cel viu, vreo 8 la număr, acesta fiind tocmai în fundul gropii, fiind adus în primul transport de dimineaţă. Toată această întâmplare a fost între orele 2—4 p. m. Cam două ore a durat târguiala cu neamţul, cu ţiganii şi operaţia de sub cadavre. In sfârşit a fost scos afară, era în pielea goală şi pentrucă era plin de noroiu şi murdărie, i s'a dat să se spele. Mortul înviat a refuzat să bea apă — a băgat însă pumnii în căldarea cu apă rece şi a cerut lapte ceeace i s'a şi adus. După aceasta i s'a dat nişte rufe dela morţi. A fost îmbrăcat şi suit în camionul care venise cu alt transport de cadavre, dela gară. Timp de 2 ore cât am stat acolo, n'am mai auzit să fi strigat vreunul din groapă. Dealtfel cadavrele erau majoritatea înegrite şi intrate în putrefacţie.

. . . .

Acuzator public (ss) **D. SĂRACU**	(ss) Preot **PAUL TEODORESCU** Paroh Războieni jud. Iaşi

---

Nr. 53

DEPOZIŢIA

martorului Solomon Avram, audiat în ziua de 26 Iulie 1945 de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

In ziua de 1 Iulie 1941, a venit la mine Costică Pavel şi mi-a spus să merg cu el să fac o groapă la cimitir; aceasta s'a întâmplat la 6 dimineaţa.

Dimpreună cu mine la groapă şi încă alţi 10 oameni. Pe la orele 10 a. m., a început să sosească camioane cu cadavre. Camioanele erau învelite cu rogojini, deasupra camionului, şezând pe cadavre era **Comisarul Botez cu o mitralieră în mână,** însoţit de Vasile Botez de profesiune cizmar şi dimpreună cu alţi câţiva oameni, care aveau misiunea să descarce cadavrele din camion. Am lucrat acolo toată ziua. Pe la orele 4 p. m., **am auzit la un moment dat din groapă ţipete: „apă".**

Pe lângă groapă, în acel moment, se găsea şi părintele Teodorescu Constantin. Acesta s'a apropiat de mine, întrebându-mă şi pe mine, dacă aud şi eu această rugă. I-am răspuns că aud, dar mi-e frică să mă apropii. In echipa de lucru cu mine se găsea Solomon Avram-Pescaru, care a scos 500 lei, i-a dat ţiganului Calimberu ce lucra la căratul cadavrelor, pentru ca să scoată pe acel viu care era sub cadavre.

L'am îmbrăcat cu nişte haine ce erau acolo şi când maşina a venit cu un nou transport, l'am urcat în maşină şi a fost condus înapoi la gară.

Pe la orele 7 seara, a venit cu trăsura Primarul Totoescu, Dr. Gheorghiu şi sanitarii. **A dat ordin să se puie paie peste cadavre, un altul a adus benzină, s'a stropit toate cadavrele şi în urmă le-a dat foc.**

Drept care dau prezenta declaraţie şi semnez propriu.

Acuzator public (ss) **DUMITRU SĂRACU** — (ss) **AVRAM SOLOMON**

Nr. 54

DEPOZIŢIA

martorului Vasile Mandache, audiat în ziua de 26 Iulie 1945 de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

Am fost şi eu ridicat împreună cu alţii de către Poliţie şi dus la Cimitirul Evreesc pentru a ajuta la îngroparea cadavrelor. Ni s'a spus că aceste cadavre erau scoase din trenul care venise din Iaşi. Eu însă nu am fost la gară. Pe mine m'a dus dimineaţa pe la ora 8 şi am stat până seara la orele vreo zece noaptea. Eu m'am dus să lucrez şi a doua zi, căci am fost ameninţat cu bătaia şi cu închisoarea. A doua zi am lucrat iar până seara, când s'au terminat de îngropat toate cadavrele. A doua zi ni s'a dat câte o pâine acelor care lucram. Prima zi am lucrat toată ziua fără mâncare. Eu cred că zilele când eu am lucrat la cimitir au fost Luni 30 Iunie şi Marţi 1 Iulie 1941, însă exact nu-mi aduc aminte. In prima zi când m'am dus la cimitir, groapa fusese făcută peste noapte de evreii aduşi de Poliţie şi noi numai descărcam morţii din camioane şi îi puneam în tranşeu, care era mai lung cam de 30 de metri. In timp ce noi lucram, alţi oameni săpau altă groapă. Morţii erau duşi de câte doi oameni de mâini şi de picioare, şi erau aproape toţi goi, negri şi **putreziţi că ne rămânea carnea în mână. De groază şi de greaţă am fost bolnav o lună de zile.** La o vreme după ce aşezasem un număr de cadavre, **s'a auzit ţipând din groapă.** Eu i-am spus părintelui care era acolo, că este un viu şi pă-

rintele mi-a spus să-l scot. Mai era de faţă Primarul Totoescu, dr. Gheorghiu, Constantin Pavel agronomul şi poliţistul Botez. Comisarul Botez m'a bătut atât pe mine cât şi pe Ungureanu Ion căruia i se făcuse rău. **Eu am scos cadavrul** împreună cu Gheorghe Roman, **după ce am dat la o parte vreo 15—20 de morţi de care era acoperit încât nu se mai vedea, ci se auzea ţipând în grămadă.** L'am scos pe iarbă, l'am spălat pe faţă căci era plin de sânge şi i-am dat să beie apă. Am luat o cămaşă ruptă care era pe jos şi l'am îmbrăcat deoarece era gol. A fost luat cu camionul şi dus în oraş, dar nu ştiu ce s'a făcut cu el. **După ce s'a umplut groapa cu morţi, Primarul Totoescu a dat ordin să se toarne gaz, vreo 50 de litri, ce fusese adus de la Primărie, puse paie deasupra şi apoi dat foc.** Nu ştiu cine a dat foc dar am văzut arzând căci am rămas până pe la ora 10, ca să săp alte tranşee. Era fum grozav şi o putoare cumplită. Inainte de a pleca am fost puşi ca să turnăm pământ peste acest tranşeu. Dr. Gheorghiu se uita şi el ca şi ceilalţi, **însă nu-l'am văzut examinând pe nici unul din cei aduşi cu camionul.**

Cetindu-i-se, stărue, dar nu semnează neştiind carte.

Acuzator public
(ss) D. SĂRACU

Nr. 55

DEPOZIŢIA

martorului Iancu Naftule, audiat în ziua de 28 Iulie 1945 de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

In ziua de 29 Iunie 1941, pe la orele 8,30 dimineaţă, am fost ridicat de gardianul nr. 335 din Iaşi, şi condus la chestură. Acolo am stat până la ora 2,45 p. m., când am fost recunoscut de subcomisarul Captarenco, care mi-a eliberat biletul „Liber" împreună cu copilul meu şi am plecat acasă.

La ora 5,30 p. m., au venit femei de moravuri uşoare cu un ofiţer german şi am fost ridicat împreună cu alţii şi duşi la chestură. La intrarea în chestură stăteau armata germană cu ciomege şi când intram ne bătea. Intrat în chestură am stat până la ora 8,45 p. m., în care timp foarte mulţi din evrei au fost împuşcaţi în curtea chesturei, de către gardienii publici din Chestura Poliţiei. In acel timp erau în curtea Chesturii, comisarul Iancu şi alţii care vedeau aceste crime.

Am fost încolonat şi plecat din curtea Chesturii şi duşi la gară şi am fost ţinuţi în faţa gării, unde am fost prădaţi de către poliţişti. Eu personal am fost prădat de către gardianul Andrei.

La ora 12 — 12 jum. noaptea, am fost suiţi toţi în tren. In vagonul în care am fost urcat eu, mai erau încă 115 persoane stând în picioare, cu uşile şi geamurile complect închise. Pe la orele 1—2 noaptea, a plecat trenul care a făcut foarte mari manevre în astfel de împrejurări că deabia târziu de tot, fără a putea preciza ora, am ajuns la Tg. Frumos. Pela orele 7, seara de Marţi 1 Iulie 1941, am fost de-

barcaţi 4 sau 5 vagoane în gara Tg. Frumos. Din vagoanele deschise au coborît cei rămaşi în viaţă. Cei morţi şi cei muribunzi au rămas în vagoane. Dela tren am fost încolonaţi şi duşi la Sinagoga mare din Tg. Frumos, de către poliţie şi armată. Pe drum am fost bătuţi de către I. Botez, ajutor de comisar, fost detaşat în acea vreme la Tg. Frumos. Subsemnatul am fost străpuns cu baioneta de către un militar din ordinul lui I. Botez, sub comisar. La coborîrea din vagoane, erau faţă gardieni şi armată, iar dintre autorităţi am văzut pe I. Botez şi comisarul Ionescu.

La intrarea în sinagogă, am fost toţi percheziţionaţi şi se luau banii, bijuterii, stilouri, inele, etc., care se depuneau toate într'o căldare ţinându-se de către ei şi o listă, unde treceau numele şi obiectele ridicate, dar care nu corespundea adevărului, întrucât eu am depus 258 mii lei, inelul de cununie şi un stilou, însă în zorii zilei următoare am semnat că am primit banii retur, însă în realitate am primit numai 20.000 lei, restul a rămas. Dintre evreii cari cereau să fie scoşi afară pentru necesităţi sau alte nevoi, au fost scoşi, însă toţi au fost împuşcaţi de către soldaţi români şi germani.

Foarte mare vină o are locot. Triandaf care dădea nişte ordine să se împuşte muribunzii, să nu se aducă apă, etc.

La intrarea în sinagogă, banii şi obiectele au fost primite de învăţătorul Atudorei Dumitru, un plutonier de jandarmi pe care nu-l cunosc şi un al treilea civil tot pe care nu-l cunosc.

Am auzit chiar acolo în salon, că Preşedintele Comunităţii Evreeşti din Tg. Frumos a fost grav bătut de gardă.

Miercuri seara pela orele 3 noaptea, am fost scoşi din sinagogă şi încolonaţi conduşi la vagoane.

In staţia Mirceşti, au fost lăsaţi din tren iarăşi foarte mulţi din evrei cari murise. Iar Vineri pela orele 3,30 dim. în gara Roman, au venit nişte medici pentru a face vizita medicală şi au găsit pe teren 44 morţi şi 50—60 muribunzi. La ora 5 dim., când trebuia să reînceapă baia, au apărut 20 sau 30 avioane inamice şi au început să bombardeze, din care cauză s'a ordonat imediata îmbarcare în vagoane.

In Călăraşi au fost debarcaţi un număr de 25 morţi şi 38 gravi bolnavi, iar vii au fost 1058.

Cetindu-i-se declară că este exactă şi semnează propriu:

Acuzator public (ss) D. SARACU

(ss) IANCU NAFTULE

Nr. 56

DEPOZIŢIA

martorului Nathan Goldstein, audiat în ziua de 28 Martie 1945 de către Acuzatorul Public Av. Mihail Popilian

Subscrisul Goldstein Nathan, de ani 27, originar din Iaşi, cu ultimul domiciliu în Bucureşti, str. Brezoianu 6, et. I. în chestiunea masacrelor dela Iaşi din luna Iunie 1941, declar următoarele:

In prima săptămână a războiului se simțea că se va întâmpla ceva grav pentru populația evreească, deoarece erau arestați oameni care-și ștergeau fața de transpirație, sub cuvânt că fac semne la avioanele sovietice, deși acestea nici nu se aflau în aer; o familie întreagă care scosese în curte la aer o plapomă roșie. In acelaș timp, premilitarii au fost duși la Cimitirul Evreesc și puși să sape gropi foarte mari.

In ziua de 29 Iunie 1941, am auzit focuri de armă, și pe la orele 11 a. m. am văzut un convoi de evrei venind din cartierul Tg. Cucului și trecând spre Chestură. Convoiul avea în frunte pe agentul Coman, fost la brigada de moravuri a Chesturii Iași. In aceeași zi, pe la ora 12, am fost și eu ridicat de un soldat român și dus la Chestură; am fost ridicat împreună cu tatăl meu și cu un frate. Ajunși la Chestură, am fost băgați în curte. Aci se făcea un fel de triere și Comisarul Iancu reținea de o parte pe toți intelectualii și cei originari din Basarabia. Când au început a trage cu mitralierele în noi, s'a produs o mare panică și mulți dintre cei ce erau în fundul curții, printre care și eu, am escaladat zidul și ne-am refugiat la cinematograful Sidoli. Am fost urmăriți acolo de trupe germane și române, cari au înconjurat clădirea și trăgeau imediat ce apărea vreunul dintre noi. O parte din cei cari au rămas, căci cei mai mulți au fost împușcați, am fost duși la Legiunea de Jandarmi din Dealul Copoului, unde am fost reținuți până seara la ora 19. Am fost ținuți tot timpul în picioare, cu mâinile în sus — circa 4 ore — și bătuți cu ciomegele peste tot corpul. La ora 19, am fost transportați din nou la Chestură, unde am stat până la 21,30. Convoaiele cari veneau erau după simplu capriciu, unul împușcat, unul nu. Impușcarea se executa de un soldat neamț care punea la zid, unul câte unul, din cei ce formau convoiul, până la sfârșitul lui. Chiar convoiul ce a precedat pe cel în care mă găseam, a fost exterminat prin acest procedeu.

La ora 22, ne-am îndreptat spre gară, unde mai întâi am fost ținuți timp de circa o oră culcați pe jos, având asupra noastră îndreptate reflectoarele dela tancurile germane. Ni s'a spus că cel ce va îndrăzni să ridice capul, va fi împușcat pe loc. După aceea am fost îmbarcați în vagoane, însă cei cari nu se puteau sui mai repede — vagonul era înalt — erau omorîți pe loc, cei mai mulți cu baionetele.

Trenul tixit a plecat spre Tg. Frumos pe la ora 2 dimineața și a fost plimbat pe traseul Iași-Tg. Frumos până a doua zi Luni 30 Iunie 1941, ora 23. La Tg. Frumos am fost opriți și, o parte din noi, coborîți din vagoane și îndreptați în convoi spre orășel. Pe drum, dat fiindcă de Duminecă dimineața eram nemâncați și însetați, mulți se aplecau spre bălțile ce erau spre șosea pentru a bea apă și în acest moment erau împușcați de agentul Botez, fost tot în Brigada de moravuri de la Chestura Iași și atunci în Poliția dela Tg. Frumos. Ne-au dus într'o casă cu pământ pe jos, am fost toți obligați a preda tot ce aveam asupra noastră, bani și obiecte prețioase, spunându-ne că noi vom rămâne acolo și toate obiectele ne vor fi restituite, lucru care nu s'a mai întâmplat.

Pe la ora 3 dimineața, am fost readuși la vagoane, îmbarcați și reținuți pe loc la marginea Bahluiului până Miercuri dimineață 2 Iu-

lie 1941. Fiind lângă apă şi noi de atâta vreme însetaţi, cei mai mulţi n'au putut rezista şi săreau din vagon prin acel mic gemuleţ ca să se ducă să bea apă. Cei mai mulţi au fost împuşcaţi de soldaţi şi pot să descriu scena în care un plutonier care era ajutorul magistratului Triandaf, Comandantul trenului, a executat un copil de 11 ani în felul următor: Copilul sărise să bea apă, plutonierul l-a împuşcat în pulpa piciorului şi copilul a căzut. Copilul cerea mereu apă, apă! şi atunci plutonierul l-a luat de picioare şi întrebându-l vrei apă? i-a spus „satură-te" şi l-a băgat cu capul în apa Bahluiului, până ce s'a înecat, dându-i apoi drumul în Bahlui.

Miercuri dimineaţa trenul a pornit înspre Roman, unde am ajuns Joi 3 Iulie 1941, pe la ora 18. La Roman ne-a coborît şi cea mai mare parte din noi am fost obligaţi să facem baie într'un tren-bae. **Hainele au fost adunate grămadă şi au fost arse. Noi am rămas goi.** Ne-a ţinut toată noaptea până în zorii zilei în curte goi cum eram şi apoi am fost reîmbarcaţi în tren, care a pornit şi a ajuns în ziua de Duminecă 5 Iulie 1941, seara pe la ora 18,30 în Călăraşi. Am fost coborîţi goi cum eram şi transportaţi pe jos la un regiment de infanterie din marginea oraşului. Aci am fost ajutaţi de comunitatea israelită din localitate şi din Bucureşti şi chiar de populaţia românească, cu haine şi alimente şi aşa puţini dintre noi, fiindcă şi la Călăraşi sunt trei gropi comune, ne-am mai putut reveni în fire.

Menţionez că în trenul ce a pornit spre Podul Iloaiei a murit şi tatăl meu Goldstein Henric, care era atunci în vârstă de 66 ani.

La Călăraşi, trebue să relevez că am întâlnit şi oameni de suflet şi anume pe comandantul lagărului Căpitanul Pitiş, medicul oraşului Dr. Lupaşcu, şi agenţii sanitari, ajutorii D-rului Lupaşcu, cari au dat asistenţă medicală bolnavilor.

In lagărul dela Călăraşi am stat până la 30 August 1941, când am fost duşi cu trenul cu pază militară până la Iaşi, unde am fost puşi în libertate.

Aceasta este declaraţia mea pe care o susţin după citire şi semnez.

Acuzat public (ss) **M. POPILIAN**

(ss) **NATHAN GOLDSTEIN**

---

c) ASASINATELE DEPE PARCURSUL TG. FRUMOS-CĂLĂRAŞI

Nr. 57

Nr. 1 din 9 Iulie 1941

Sublt. de rezervă TRIANDAF AUREL

către

INSPECTORATUL JANDARMI IAŞI

Conform ordinului verbal primit dela d. lt. Colonel Manoil Alexandru, am onoare a raporta următoarele:

In conformitate cu ordinul Inspectoratului jandarmi Iaşi dat în baza ordinului Ministerului de Interne, dl. Comandant al Legiunei Mobile Iaşi, prin ordinul de serviciu Nr. 2150 din 30 Iunie 1941, mi-a or-

donat ca împreună cu un subofiţer şi 30 jandarmi, să iau în primire un număr de 35 vagoane cu 2530 evrei spre a-i transporta la lagărul de concentrare Călăraşi.

In executarea acestui ordin, în noaptea de 30 Iunie 1941, am plecat cu autocamionul Inspectoratului la Trg. Frumos, având sub comanda mea pe subofiţerul Bratu Anastasie şi un detaşament de 30 jandarmi din Legiunea Mobilă Iaşi.

Trenul cu evrei se găsea garat în staţia Tg. Frumos, fiind păzit de un detaşament din compania 9-a c.f.r. La puţin timp după sosirea mea, s'a adus din oraş sub escortă un număr de evrei, ce fuseseră debarcaţi în ajun din tren şi care fuseseră cartiruiţi în timpul nopţii la diverse familii evreeşti. Prin revenirea asupra dispoziţiunei ce încuviinţase această măsură, evreii au fost readuşi şi reîmbarcaţi în vagoane.

După terminarea acestei operaţiuni, împreună cu primarul oraşului Dl. Totoescu A. cu medicul oraşului dl. Dr. Gheorghiu şi cu şeful Poliţiei Tg. Frumos d. V. Ionescu, am procedat la debarcarea cadavrelor din vagoane. Operaţiunea debarcărei a durat până seara, când trenul a fost dirijat mai departe. **In Tg. Frumos s'au lăsat circa 654 cadavre** ce au fost înmormântate în comun, într'un loc anume ales de către autorităţi.

A doua oprire a trenului pentru debarcare de cadavre, s'a făcut în ziua de 2 Iulie c. **în gara Mirceşti,** unde, în asistenţa şi a d-lui lt. Popescu D. din campania de Polţie 60 Roman, **am lăsat cca. 327 cadavre,** ce au fost *îngropate în marginea satului Iugani-Roman.*

Mai departe trenul a fost oprit în staţia Săbăoani unde, din ordinul d-lui Maior Simulescu dela Marele Cartier, ce era însoţit de d-nii medici militari Maior Pârvulescu şi cpt. Roiu, s'a continuat operaţiunea evacuărei trenului de cadavre.

S'au debarcat cca. 300 cadavre ce au fost îngropate şi în acelaş timp s'a verificat şi starea sanitară a evreilor rămaşi în viaţă.

Plecând din Săbăoani în dimineaţa zilei de 3 Iunie c., trenul a fost oprit în Staţia Roman şi tras pe linia de garaj a Comp. 4-a Sanitară.

In acest loc, sub comanda d-lui Maior Gherasim dela Marele Cartier, a d-lui Cpt. Botez şi a d-lui Cpt. Medic J. Niţulescu, s'a procedat la deparazitarea evreilor, cari au fost daţi jos din vagoane şi cari în parte au fost tunşi şi îmbăiaţi.

Cu această ocaziune **s'a găsit în vagoane un număr de 47 cadavre.** A doua zi, evreii în viaţă, au fost reîmbarcaţi în alte vagoane curate.

Inainte de a pleca din staţia Roman, **s'a mai găsit un număr de 6 cadavre,** ce au fost debarcaţi.

Dela Roman, trenul s'a mai oprit **pentru evacuarea cadavrelor** în noaptea de 4/5 Iulie, c., în staţia **Mărăşeşti** şi în noaptea de 5/6 Iulie c., în staţia **Inoteşti, lăsându-se în cea dintâi 10 cadavre,** în asistenţa d-lor Păduraru controlor c.f.r. Serv. L. şi Gheorghiu Alexandru şef ajutor al staţiei Mărăşeşti, **iar în cea de a doua,** în asistenţa d-lui magistrat militar procuror Maior Stavrică dela Curtea Marţială Ploeşti, **40 cadavre.** Plecând mai departe, în după amiaza zilei de 6 Iulie c., am ajuns în staţia Călăraşi, unde în prezenţa autorităţilor, a d-lui Prefect Mihail Stefănescu, lt. colonel Romano Victor din partea

garnizoanei Călăraşi, Maior Niculescu Ch. Comandantul P. S. Regt. 23 Infanterie, Maior Ionescu Marian, Comandantul Legiunei de jandarmi, d. Mihăilescu medic primar şi Movilescu, şef al Poliţiei, s'a procedat la evacuarea trenului, găsindu-se un număr de **1011 evrei în viaţă, un număr de 69 evrei în stare muribundă şi un număr de 25 evrei decedaţi.** Evreii în viaţă cât şi muribunzii, au fost predaţi ofiţerului de zi pe corp al Regt. 23 Infanterie.

In timpul călătoriei, doi evrei au fost împuşcaţi de jandarmi, fiindcă din mersul trenului au sărit şi fugit din vagoane.

Pe tot parcursul dela Tg. Frumos la Călăraşi s'a dat de băut apă evreilor din tren de către jandarmii din gardă, cât şi de plotoanele de ajutor, ce ni s'a pus la dispoziţie în unele staţii.

In Tg. Frumos, evreii au căpătat şi pâine ce a fost procurată de către primăria comunei.

La Roman, evreii au fost hrăniţi, iar la plecare li s'a încuviinţat să primească din partea comunităţii, diverse alimente şi lucruri de îmbrăcăminte.

Deasemeni în Roman mi s'a încredinţat două lăzi cu zahăr a 25 kgr. fiecare, pe care le-am împărţit evreilor pe drum. In gara Ploeşti, am primit dela armată un număr de 600 pâini, din care parte au fost distribuite pe drum, iar parte aproximativ 200, au fost date evreilor la Călăraşi, unde li s'a dat să bea câte un ceai, după dispoziţia d-lui Prefect.

In ziua de 7 Iulie c. am plecat din Călăraşi şi în dimineaţa zilei de 9 Iulie c. terminând misiunea, m'am prezentat la Inspectorat.

Totodată raportez că, la înapoiere în gara Bucureşti-Nord, d. lt. colonel de rezervă Beldiman, a dat jandarmilor din detaşament brânză, câte o jumătate de pâine, câte două păhăruţe de vin, precum şi suma de 2.000 lei, pe care mi-a încredinţat-o, pentru a fi distribuită jandarmilor şi care în prezent se găseşte asupra subsemnatului.

Faţă de cele de mai sus raportate, vă rog binevoiţi a dispune.

Slt. rezervă (ss) TRIANDAF AUREL

Nr. 58

PROCES VERBAL

Astăzi 1 Iulie 1941.

Noi, sublt. Triandaf Aurel, Totoescu Aurel primarul oraşului, Gritic pretorul plăşei, Dr. Gheorghiu medicul oraşului şi Virgil Ionescu şeful comisariatului de poliţie Tg. Frumos.

Constatăm prin prezenta că astăzi 1 Iulie a. c., cu ocazia debarcării evreilor refugiaţi din cele 33 vagoane venite din Iaşi, **s'a găsit un număr de 654 morţi,** cari au fost examinaţi de medicul oraşului şi cari au fost debarcaţi în Tg. Frumos. Restul evreilor aflaţi în viaţă, urmând a fi evacuaţi în oraşul Călăraşi-Ialomiţa,

Slt. rez. A. TRIANDAF

Pretor (ss) GRITIC
Primar (ss) A. TOTOIESCU
Medic (ss) Dr. GHEORGHIU
Şef comisar (ss) VIRGIL IONESCU

Nr. 59

PROCES VERBAL

Astăzi 2 Iulie 1941.

Noi, sublt. Triandaf Aurel din legiunea mobilă Jandarmi Iaşi, împreună cu sublt. Popescu D. din compania de poliţie No. 60 Roman, constatăm că **în staţia Mirceşti s'a debarcat din trenul cu evrei, un număr de 327 (treisutedouăzecişişapte) cadavre,** ce au fost înmormântate în marginea satului Iugani-Roman.

Pentru care *am încheiat prezentul* proces verbal.

Slt. rez. (ss) **AUREL TRIANDAF** — Slt. (ss) **POPESCU**

Nr. 60[1]

Inspect. G-ral al Jand.
Intrare secretă Nr. 37955
1941 Luna Iulie ziua 9

SECRET

Nr. 1324
1941 Luna Iulie ziua 4
LEGIUNEA JANDARMI ROMAN
Biroul Poliţiei şi Comandament
către
INSPECTORATUL G-RAL AL JANDARMERIEI
Serv. Jandarmeriei

Am onoare a raporta următoarele:

In ziua de 2 Iulie a .c., în conformitate cu ordinul Marelui Cartier General s'au înmormântat în lunca Siretului din comuna **Mirceşti-Roman, un număr de 327 evrei, bărbaţi de toate vârstele,** aduşi cu tre**nul din Iaşi, în vagoane închise.**

In cursul zilei de 3 Iulie 1941, au fost înmormântaţi pe teritoriul comunei **Săbăoani, un număr de 172 evrei morţi în vagoanele trenului ce transporta evreii evacuaţi din oraşul Iaşi.**

Comandant Leg. Jandarmi Roman
Maior (ss) **N. ŞTEFĂNESCU**

Nr. 61

PROCES VERBAL

4—5 Iulie 1941.

Noi, sublt. Triandaf Aurel, comandantul trenului ce transportă evreii din Iaşi spre Călăraşi, însoţit fiind de sergentul intructor Bratu Anastase, de d-nii Păduraru, controlor C.F.R., serv. L. şi d. Gheorghiu Alexandru, şef ajutor al Staţiei Mărăşeşti, **constatăm că în această staţie s'a debarcat din sus numitul tren, un număr de 10 (zece) cadavre,** a căror îngropare s'a dispus a se face la periferia oraşului.

Pentru care am încheiat prezentul proces verbal.

Slt. (ss) **AUREL TRIANDAF** — Jand. subof. (ss) **BRATU**
(ss) **GHEORGHIU**

---

[1]) Vezi planşa VI.

Nr. 62[1]

Inspect. G-ral al Jand.
084922 — 8 Iunie 1941
Registratura Generală

Nr. 10952
1941 Luna VII ziua 6
LEGIUNEA JANDARMI PRAHOVA
Biroul Poliție
către
INSPECTORATUL G-RAL AL JANDARMERIEI
Serviciul Jandarmeriei

Urmare la raportul telefonic Nr. 1408 și 1409 din 5 Iulie 1941:

Am onoare a raporta:

In ziua de 5 Iulie 1941 la orele 17.30 am fost avizați că în stația Inotești a sosit un tren cu internați evrei dela Iași, sub conducerea sublt. Triandafil dela Legiunea Jand. Mobilă Iași, care a raportat că dintre internați au murit în timpul transportului, dela Mărășești la Inotești, 40 persoane.

Impreună cu Domnul Maior Stavrică, Procuror Militar, Căpitan Ionescu delegatul Comandamentului Militar al Regiunei Petrolifere, ne-am transportat la fața locului, unde am constatat că cele raportate de ofițer sunt juste.

S'au scos din vagoanele cu internați un număr de 40 evrei, ce au murit în timpul transportului din cauza debilității fizice, etc., cari au fost strânși într'un singur vagon și apoi sigilat și pus sub pază, iar astăzi urmează ca după verificarea ce se va face de Domnul Medic legist și autorizația ce o va da Curtea Marțială, să se procedeze la înhumarea cadavrelor, care se va face în imediata apropiere a stației Inotești.

Restul internaților cu garnitura lor, și-au continuat drumul cu direcția Călărași.

La moartea celor de mai sus, nu s'a contribuit cu nici o violență.

Comandantul Legiunei Jandarmi Prahova
Lt. Col. (ss) MIHAIL SCHIPOR

Nr. 63[2]

PROCES-VERBAL

Astăzi 6 Iulie 1941,

Noi sublt. de rezervă Triandaf. Aurel de pe lângă Legiunea Mobilă Jand. Iași constatăm prin prezentul proces-verbal că în stația Călărași s'a debarcat din trenul de evrei venit dela Iași un număr de 1011 (una mie unsprezece) evrei în viață, 69 (șasezeci și nouă) evrei muribunzi și 25 (douăzeci și cinci) morți.

---

[1]) Vezi planșa VII.
[2]) Idem.

La operaţia debarcărei au asistat Domnii Prefect Mihail Stefănescu, Domnul Colonel Romano Victor din partea Garnizoanei Călăraşi, Domnul Maior Nicolescu Gheorghe, Comandantul P. S. Regimentul 23 Infanterie, maior Ionescu Marin, Comandantul Legiunei Jandarmi Ialomiţa, Domnul Medic Primar al Judeţului şi Domnul Şef al Poliţiei Movilescu.

Pentru care am încheiat prezentul proces-verbal.

Prefectul Jud. Ialomiţa (ss) **M. ŞTEFĂNESCU**
Din partea Garnizoanei Călăraşi Colonel (ss) **ROMANO VICTOR**
Comand. P. S. R. 23 Infanterie Maior (ss) **NICOLESCU GHEORGHE**
Comand. Legiunei Jand. Ialomiţa Maior (ss) **M. IONESCU**
Medic Primar al Judeţului Ialomiţa (ss) **INDESCIFRABIL**
Şeful Poliţiei oraşului Călăraşi (ss) **MOVILESCU**

Se certifică de noi prezentul proces-verbal conform cu originalul.

Şeful biroului M. O. N. T. al Jud. Ialomiţa (ss) **EUG. VINTILESCU**
1941 Iulie 15

---

d) ASASINATELE DIN CEL DE AL DOILEA TREN

Nr. 64[1]

SECRET

Nr. 4457
1941 Luna VII ziua 6

Inspect. G-ral al Jand.
Serv. Jandarmeriei
Intrare secretă Nr. 37716
1941 Luna Iulie ziua 9

INSPECTORATUL JANDARMI IAŞI
Biroul III Poliţie
către
INSPECTORATUL G-RAL AL JANDARMERIEI
Serviciul Jandarmeriei

Urmare la nota telefonică No. 890 din 30 Iunie 1941:

Am onoare a vă raporta că din toate datele pe care le-am obţinut până în prezent rezultă:

La 30.VI s'au expediat din oraşul Iaşi două transporturi de evrei:

a) Un transport de 2.500 evrei;

b) Un transport de 1.900 evrei.

Din primul transport au încetat din viaţă pe timpul parcursului 1194 evrei.

Transportul a fost oprit la Pd. Iloaiei (Iaşi), unde s'a făcut îngroparea celor morţi, iar cei rămaşi vii au fost debarcaţi şi găzduiţi de evreii de aci, din Pd. Iloaiei.

Din al doilea transport au încetat din viaţă între gara Iaşi şi gara Tg. Frumos (Iaşi), pe timpul parcursului, 650 evrei, cari au fost înmormântaţi în Tg. Frumos, iar **alţi 327 au încetat din viaţă între staţiile Tg. Frumos şi Mirceşti (Roman),** cadavrele fiind debarcate şi îngropate în Mirceşti.

Inspectorul de Jandarmi Iaşi
Colonel (ss) **GH. BĂDESCU**

Şeful Serv. Pol. şi Comand.
Lt. col. (ss) **AL. MAHOIL**

---

[1]) Vezi planşa VI.

Nr. 65

RAPORT TELEFONIC

Nr. 1062 din 30 Iunie 1941, ora 19,55, al Prefecturei Judeţului Iaşi către Ministerul Afacerilor Interne

MINISTERUL INTERNELOR - Cabinet
Nr. 4645 Ziua 30 Luna VI 1941

PREFECTURA JUDEŢULUI IAŞI — raportează:

1. — In oraş şi judeţ a fost linişte, cu excepţia unor cazuri izolate de arestări ilegale, maltratări şi jefuiri de evrei din partea unor soldaţi, scăpaţi de sub controlul unităţilor lor, la care au participat şi câţiva derbedei civili.

S'au arestat de către Chestură parte din aceşti soldaţi, cărora li se dresează acte pentru trimitere în judecată.

Dintr'o casă din piaţa Sf. Spiridon, s'a tras un foc de armă asupra unor soldaţi germani. **Casa a fost încercuită, iar înăuntru au fost găsiţi un număr de evrei (circa 10) cari au fost executaţi pe loc.**

2. — Domnul Comandant al Garnizoanei, la cererea subsemnatului, a intensificat măsurile de pază, prin mărirea numărului de patrule.

3. — La ora 10, a avut loc o întrunire a şefilor de autorităţi civile şi militare, făcută de către dl. General Rozin, hotărîndu-se măsurile pentru menţinerea ordinei şi executarea dispoziţiunilor domnului General Antonescu, date direct Domnului Comandant al Garnizoanei, şi ale d-lui Vice-Preşedinte al Consiliului de Miniştri.

4. — Un prim transport de 2.530 evrei, au fost evacuaţi cu trenul la Tg. Frumos. Al douilea transport de 1.902 evacuaţi, a fost trimis la Podul Iloaiei.

Acest ultim transport, a fost luat în primire de Comandamentul German şi expediat spre Podul Iloaiei.

Evacuaţii din acest transport, fiind îngrămădiţi în număr prea mare, o parte din ei au murit asfixiaţi. Numărul morţilor se cifrează la circa 1.000. Cei morţi au fost debarcaţi lângă gara Podul Iloaiei şi s'au luat măsuri pentru îngroparea lor.

Rugăm pe domnul Ministru al Afacerilor Interne, de a interveni imediat cu autoritatea D-sale, întrucât atât Comandamentul garnizoanei, cât şi Chestorul de Poliţie, sunt stânjeniţi în executarea dispoziţiunilor privitoare la menţinerea ordinei şi evacuări, de către autoritatea germană.

Prefectul Judeţului Iaşi
Colonel (ss) D. CAPTARU

Nr. 1062 din 30 Iunie 1941
ora 19.55

V. LA IAŞI ZIUA A DOUA ŞI CELE URMĂTOARE

Nr. 66

DEPOZIŢIA

Martorului Vlad Marievici, fost şef al serviciului salubrităţii la Primăria Iaşi, audiat în ziua de 21 Iulie 1945, de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

In Iunie 1941, eu eram Şeful Salubrităţii de pe lângă Primăria Municipiului Iaşi. Duminecă 29 Iunie 1941, pe la orele 7 dimineaţa, m'am dus la biroul meu care se afla în str. Cuza Vodă, unde este acuma Serviciul Technic. Din str. Ioan Creangă de unde locuiam şi până la birou am văzut nouă cadavre dintre care două răzleţe şi 7 într'un grup pe str. Apeduc. Am recunoscut pe Iancu Schnaider, care era cel mai bogat negustor din Tătăraşi. Eu am stat la serviciu împreună cu maşinele, cu şoferii lor şi şefii de zonă, deoarece din cauza situaţiunii excepţionale, provocată de faptul că se trăgea cu armele continu şi văzusem şi morţi pe stradă, nici şefii de secţie şi nici servanţii maşinelor n'au vrut să plece pe teren. Pe de altă parte dându-mi seama că eventual are să fie nevoie de serviciile acestor camioane, nu i-am lăsat nici să plece acasă, dându-le consemn să nu plece din curtea salubrităţii nimeni afară. Intr'adevăr pe la orele 11 ziua, a venit un sergent cu un jandarm, cerând o maşină închisă. Eu am dat această maşină şi şoferul mi-a spus după aceia pe la ora 2, când s'a întors, că a dus cadavrele la Cimitirul Israelit, din curtea Chesturei. Nu reţin numele şoferului. Pe la ora 2 oamenii au plecat pe teren ca de obicei, iar eu m'am dus acasă. Pe drum nu am mai văzut nici unul din cadavrele pe care le văzusem dimineaţă. Luni 30 Iunie 1941 am venit ca de obiceiu la serviciu şi imediat am primit ordin telefonic dela Chestură să mă prezint cu tot utilajul de transport, la Chestură, atât camioane cât şi căruţe. M'am prezentat imediat şi am vorbit cu comisarul Iancu, cerându-i să dea la fiecare căruţă şi maşină jandarmi şi poliţişti; aceasta în urma discuţiunilor avute cu dânsul şi în urma refuzului meu de a ridica cadavrele numai cu personalul salubrităţii. Am făcut aceasta pentru a preîntâmpina jafurile, care eventual s'ar fi putut produce. Am mai pus la cunoştiinţa comisarului Iancu chestiunea muribunzilor şi a răniţilor. Comisarul Iancu, în urma unei discuţii telefonice avută cu Comandantul Militar al oraşului Colonelul Lupu, mi-a spus că muribunzii şi răniţii să fie duşi la Spitalul Israelit. Am aflat dela personalul salubrităţii care a făcut transporturile că în realitate această dispoziţie nu s'a executat şi că **în multe cazuri, în urma ordinelor date de Plotonierii de Jandarmi care însoţeau transporturile, se încărcau şi muribunzi care ori erau înăbuşiţi pe drum de celelalte cadavre aşezate peste ei, sau erau puşi în gropi, fiind încă în viaţă.** Menţionez că am lăsat pe maşini şi la căruţe numai căruţaşii, conducerea având-o numai militarii împreună cu poliţia.

Au fost puse la dispoziţie atuncia **patru camioane şi 24 de căruţe** din Depoul Sărăriei. Căruţaşii cari trebuiau să vie în mod obişnuit să ieie masa la cantină, mare parte din ei n'au venit, iar seara când s'au reîntors au motivat că au fost reţinuţi de autorităţile poliţieneşti pentru transporturi, mulţi din ei fiind beţi. Eu am convingerea că mare parte din aceştia au jefuit cadavrele, convingere întărită şi de faptul că la primirea lefei, peste câteva zile, **nici nu au numărat măcar banii, având aerul că puţin îi interesează acest lucru. Mulţi din ei erau foarte bine îmbrăcaţi** şi cu haine nepotrivite posibilităţii lor materiale. Asupra faptului de care mă întrebaţi dacă cifra de 254 de cadavre ce sunt îngropaţi la Cimitirul Israelit este cea justă, eu cred că nu şi această credinţă mi-o întemeiez în primul rând pe comunicatul dat imediat, care menţiona un număr de 500 de iudeo-comunişti şi apoi **pe ceiace am văzut eu în curtea Chesturei şi în Aleia Alexandri, când mi-am făcut convingerea că sunt mai mult de 500 cadavre.** In afară de aceştia văzuţi de mine ştiu tot dela podari şi dela servanţi că **au mai fost scoase cadavre dela Sidoli, de prin blocuri şi diferite case la ordinul poliţiei şi a serviciului sanitar.** Nu am auzit însă că ar fi fost îngropate cadavre în altă parte decât la Cimitirul Israelit. Ştiu că în mod absolut izolat nişte căruţe de a Primăriei dela Depoul Abator, din ordinul Comisiei 5-a, cel puţin aşa s'au justificat ei, ar fi dus un număr de 9 cadavre la vărsătoarea Bularga, cadavre cari au fost ridicate de o maşină a Primăriei şi duse la Cimitirul Israelit. La Chestură, în dimineaţa de Luni, nu am fost lăsat sa intru în curte. Când s'a deschis poarta am văzut o stivă de cadavre aşezate ca lemnele aşa fel că maşina nici nu a putut intra prea mult în curte. **Pe jos curgea sângele care ajunsese până la poartă şi în care am călcat şi eu cu toată grosimea pingelei.** La poartă am vorbit cu un oarecare Segal, fiul unei văduve cu prăvălie de curelărie din Tg. Cucului, numită Sura Segal. Acesta îngrozit m'a întrebat dacă are să scape şi m'a rugat să o anunţ pe măsa că el trăieşte, fapt pe care l-am şi făcut. Mai adaug că am văzut şi eu gardul prin care am sărit în curtea construcţiilor din aleia Alexandri. Cum era acolo morman întreg de cadavre am întrebat pe un gardian public care avea accent basarabean, cum se explică că sunt atâţia morţi şi el mi-a răspuns: i-am mai adus şi noi şi pe partea aceasta pe la ora 3 noaptea şi i-am împuşcat. Tot atuncea un evreu care lipea afişe şi al cărui nume nu-l cunosc dar este uşor de recunoscut pentrucă era extrem de înalt, mi-a spus că el trăeşte şi numai face pe mortul. Eu l-am sfătuit să tacă şi acest fapt m'a determinat să insist din nou pe lângă Comisarul Iancu, spre a se respecta dispoziţia ca muribunzii să fie duşi la spital.

Cetindu-i-se stăruie şi semnează, carte ştie.

Acuzator public (ss) **D. SĂRACU** — (ss) **VLAD MARIEVICI**

Nr. 67

DEPOZIŢIA

martorului Vasile Spinosu, fost şofeur la serviciul salubrităţii din Primăria Iaşi, audiat în ziua de 26 Iulie 1945, de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

In Iunie 1941, eram şofer la serviciul Salubrităţii de pe lângă Primăria Municipiului Iaşi. Conduceam o maşină Beny Basculantă, care este anume pentru încărcat gunoiul. Se încarcă pe deasupra şi se descarcă pe la spate. In dimineaţa zilei de 30 Iunie 1941, ne-am prezentat la serviciu ca deobicei şi şeful nostru Dl. Marievici a dat dispoziţii să mergem cu toţii la Chestură. De dimineaţă ne-am prezentat la serviciu patru maşini şi un număr de căruţe pe care nu mi-l aduc aminte exact; ştiu însă că salubritatea avea vreo 30 de căruţe. Ne-am dus la Chestură unde Marievici a intrat înăuntru şi după 10 minute a venit şi ne-a spus că eu să mă duc să aduc salopete dela morgă, iar celorlalte maşini le-a spus ca să intre în curte. Dela morgă am venit şi am intrat şi eu în curtea Chesturei. In curtea chesturei erau cadavre clădite ca o stivă de lemne pe o lungime de vreo patru cinci metri şi pe o lăţime de un metru. In dreapta, lângă poartă, cum intri înăuntru, erau unii cari mai trăiau însă schilodiţi şi masacraţi în mod barbar [1]). Cadavrele erau încărcate în camion de către podari, camionul fiind însoţit de un gardian public şi de câte doi sau mai mulţi nemţi. In camionul meu erau doi nemţi în faţă şi doi pe scară. **Eu am făcut opt transporturi la Cimitirul Israelit fiecare transport cca. 20-30 de persoane.** Eu personal nu m'am mişcat din cabina de conducere, însă auzeam pe podarii care încărcau camioanele spunând că **au scos oameni de prin canal pe care îi împuşcau pe loc, sau nemţii sau românii şi îi suiau în camion. Dealtfel în camion erau suiţi şi oameni vii, numai răniţi, pe cari eu îi auzeam gemând.** La început descărcam cadavrele pe marginea gropii, după aceea găsindu-se de către ofiţerii şi poliţia care era acolo că asta durează prea mult, **mi s'a dat dispoziţii să trag maşina chiar pe margine şi să-i deşert ca pe gunoi, direct în groapă. Curgea întâiu un val de sânge şi apoi cădeau deavalma, în groapă, toate cadavrele.** Eu cu maşina mea nu am dus cadavre decât la Cimitirul Israelit. Cum însă pe traseul pe care l-am făcut regulat de atâtea ori n'am văzut nici o căruţă ducând Duminecă cadavre la Cimitirul Israelit şi cum pe de altă parte am văzut aceste căruţe ale Salubrităţii încărcând continuu morţi, — putând lua într'un singur transport până la 10 cadavre — bănuiesc că au mai fost căraţi morţi şi în altă parte decât la Cimitirul Israelit. Eu nu ştiu unde au putut fi duse cadavrele. Această convingere a mea mai este întărită şi de faptul că în drumurile făcute prin oraş mi-am dat seama că sunt mai mulţi morţi de cât 254 cât mi se spune că au fost îngropaţi la Cimitirul Israelit. Deasemenea nu am mai văzut pe traseul acesta un alt camion, făcând transporturi de cadavre — afară de un singur transport făcut de şoferul Grimacolschi Ion. Ori după cum am spus, la salubritate se prezentase patru camioane pe care le-am văzut totuşi încărcând

[1]) Vezi planşa g.

morţi pe străzi. Am stat cu maşina până pe la ora 4 după masă, iar după aceasta am dus-o la garaj. Marţi nu am mai ieşit de fel din casă din cauza faptului că eram grozav de impresionat de scena la care eu asistasem, iar Miercuri dimineaţă când eu m'am prezentat, am fost trimis de Marievici la Chestură, împreună cu alt şofer, unde mi s'a dat ordin să ne ducem la Podul Iloaei, tot pentru transportul de cadavre. La Podul Iloaei am ajuns pe la orele 10 şi am făcut transporturi până pe la ora 6 p. m. când ne-am reînturnat la Iaşi. Cadavrele se găseau pe un şes în dreapta şoselei şi erau într'o stare înaintată de descompunere, unii din ei fiind umflaţi de cinci ori de cât era normal. Cadavrele eraŭ svârlite în maşină de către oameni strânşi de jandarmi, erau români, ţigani şi evrei. **Unele din cadavre se descompuneau cum erau atinse şi erau asvârlite, pe rând, câte o mână, un picior etc.** Cât am stat eu, conducerea acestei operaţiuni o avea un plotonier major de jandarmi, pe care eu nu-l cunosc. Mai erau şi autorităţi civile, pe care eu nu le-am cunoscut. Soldaţii care făceau paza erau circa 20 şi erau dela Jandarmi. Dela Iaşi au însoţit camioanele trei gardieni. Erau câţiva soldaţi nemţi care fotografiau **însă nu se amestecau,** fiind mai mult spectatori. Plutonierul şi cu nişte persoane care mi s'a spus că sunt dela Comunitatea locală, strângeau banii şi actele care se găseau asupra cadavrelor, punându-le într'un sac. Imbrăcămintea şi încălţămintea o strângeau într'o grămadă. De altfel haine, îmbrăcăminte şi bani, luau toţi oamenii care ajutau la încărcatul cadavrelor. Mai adaug că şi podarii dela Iaşi jefuiau cadavrele, oferindu-mi chiar şi mie un ceas.

Cetindu-i-se, stărue şi semnează, carte-ştie.

Acuzator public (ss) **VASILE SPINOSU**
(ss) **D. SARACU**

Nr. 68

ORDONANŢĂ

Afişată şi publicată în oraşul Iaşi în ziua de 30 Iunie 1941

CETĂŢENI,

Agenţii inamici terorişti, au încercat în noaptea de 28-29 Iunie crt., să producă panică şi dezordine în Iaşi.

Pentru a nu se mai repeta asemenea încercări, se ordonă:

1. Nimeni nu are voie să circule pe străzile oraşului după ora 19 (7) seara, până la ora 5 dimineaţă.

2. Toate localurile vor fi închise la ora 18 (ora 6 seara).

3. Nimeni nu are voe să frecventeze grădinile şi parcurile publice şi particulare.

4. Toate persoanele care posedă arme, chiar dacă au permise, le vor preda la Comenduirea Pieței până azi la ora 17 (ora 5 seara), cunoscând că vor fi omorâți pe loc.

5. Toți cetățenii vor încuia porțile, ușile caselor astfel ca să nu poată pătrunde persoane străine, cunoscând că în cazul când se va primi foc din case, acea casă va fi distrusă, iar localnicii dacă nu au denunțat pe acei ascunși, vor fi sancționați cu moartea.

6. Toți cetățenii vor sta liniștiți în casele lor și vor semnala pe acei ce caută să turbure ordinea publică.

7. Pentru stabilirea liniștei, sunt reținuți ca ostateci, acei ce au făcut parte din mișcarea teroristă comunistă.

Se face cunoscut, că pentru un singur foc de armă sau un singur militar rănit, vor fi executați 10 ostateci.

Comandantul M. U.
(ss) G-ral **GH. STAVRESCU**

Nr. 69

CHESTURA POLIȚIEI MUNICIPIULUI IAȘI
Nr. 35459 **STRICT SECRET**
1941 Iulie Ziua 1

către

INSPECTORATUL REG. DE POLIȚIE IAȘI

Avem onoare a raporta următoarele:

In ziua de 30 Iunie 1941, cam pe la orele 13,30 un grup de soldați români, s'au sesizat că în clădirea unde se afla farmacia „Adace" din str. I. C. Brătianu, la etaj, s'ar fi tras cu arme.

In acel punct, adică în piața Sf. Spiridon, se afla și un car de luptă român, care a și pus mitraliera în funcțiune, trăgând spre clădire, perforând geamurile dela o cameră.

Au procedat de îndată la percheziționarea clădirei precum și a celorlalte și au adus circa 18 evrei, între cari s'au identificat numiții: Kunovici, cari au magazin de pălării în str. Ștefan cel Mare, Siminovici Filip, brutar din str. I C. Brătianu, Ing. Nacht, din imobilul „Adace" și fostul cârciumar Mille.

Toți acești 18 inși, între care și un copil cu tată și mamă, au fost duși în str. Vasile Conta, vis-a-vis de Piața Sf. Spiridon, culcați la pământ și au pus mitraliera carului de luptă în funcțiune, omorîndu-i [1]

Mai erau de față acolo și niște soldați nemți, cari au asistat la

---

[1]) **Vezi planșa c.**

scenă, dar văzând că unii încă nu murise, i-au împuşcat şi pe aceştia, murind pe loc.

După câtva timp un camion al primăriei, a venit acolo, a ridicat cadavrele şi le-a transportat probabil la cimitirul israelit.

Chestorul Poliţiei Municipiului Iaşi
Lt. col. (ss) C. CHIRILOVICI

Şeful Bir. Pol. Siguranţe
(ss) ION GH. FILON

Nr. 70

COMANDAMENTUL MILITAR AL MUNICIPIULUI IAŞI

ORDONANŢA

Noi, Colonel CONSTANTIN LUPU, Comandantul Militar al Municipiului Iaşi.

Văzând dispoziţiunile Decretului Lege Nr. 236 din 5 Februarie 1941, publicat în Monitorul Oficial Nr. 31 din 6 Februarie 1941, prin care se reprimă faptele ce pun în primejdie interesele Statului;

Având în vedere starea de războiu;

Având în vedere dispoziţiunile art. 486 al. 2 C. J. M.;

In interesul siguranţei armatei şi garantărei apărărei Ţării şi al ordinei publice;

ORDONĂM:

Art. 1. — Orice locuinţă din care se va trage focuri de armă asupra armatei Germane sau Române sau asupra populaţiei civile, va fi imediat înconjurată cu armată şi toţi locatariii, afară de copii, vor fi arestaţi şi **după o sumară instrucţie a organelor militare, vor fi executaţi.**

Art. 2. — Aceeaşi procedură va fi urmată şi aceeaşi sancţiune va fi aplicată şi acelora cari vor dosi, ascunde sau nu vor denunţa pe acei cari vor trage focuri de armă asupra armatei Germane sau Române sau asupra populaţiei civile.

Art. 3. — Executarea prezentei ordonanţe cade numai în sarcina organelor militare puse la dispoziţia acestui Comandament.

Dată la Iaşi, astăzi 1 Iulie 1941.

Comandantul Militar al Municipiului Iaşi
Colonel (ss) CONSTANTIN LUPU

Nr. 71

REFERAT
1 Iulie 1941

DOMNULE INSPECTOR,

Subsemnatul Cosma Matei, Subinspector de Poliţie la acest Inspectorat, am onoare a raporta următoarele:

In dimineaţa zilei de 1 Iulie a. c. pe la orele 7, venind spre Inspectoratul, pe str. Lascăr Catargiu, am observat un grup de ţărance care stau în grup şi discutau, privind la un coş mai mare.

Apropiindu-mă, am constatat că conţinutul acelui coş era compus din sticle cu parfum, apă de colonie, medicamente, etc. Intrebând pe femei că de unde le are, a spus că soldaţii germani împart astfel de lucruri, dela o casă din Buna Vestire Nr. 5. Am luat măsuri prin 2 gardieni ca femeia să fie oprită şi bănuind că lucrurile sunt dela prăvăliile devastate şi părăsite, am alergat la faţa locului, unde de fapt am găsit la intrarea în casă o mulţime de lume, ţărani, femei şi servitoare, să le dea şi lor lucruri. Intrând în acea casă am constatat că este sediul parfumeriei „Jupiter", depozit en-gros de parfumuri, droguri, etc., proprietatea numiţilor Haimovici & Marcusohn.

In interiorul casei am găsit 6—8 soldaţi germani, dela o unitate din apropiere, cari căutau prin sertare, iar prin buzunare aveau săpunuri, vată şi alte lucruri.

I-am somat imediat să părăsească localul, iar lucrurile să le lase de unde le-a luat, ceeace a şi executat, mai ales după ce le-am spus cine sunt.

Deasemeni am confiscat toate lucrurile dela ţăranii şi servitoarele ce se mai găseau acolo.

Am luat imediat măsuri pentru împrăştierea publicului; am pus de pază 2 gardieni publici şi un agent.

Mai târziu la acest depozit s'au prezentat doi ofiţeri germani cu un camion, fiind asistaţi de câţiva soldaţi, pentru a ridica medicamentele şi lucrurile pentru o unitate germană.

Le-am explicat că aceste lucruri nu se pot lua, întrucât trebue să se facă inventar de autorităţile româneşti, mai ales că proprietarii lipsesc.

Cazul l-am adus personal la cunoştinţă atât la Comandamentul Garnizoanei române d-lui Colonel Lupu, cât şi Comandaturei Pieţei locale germane, pentru a se dispune.

Comandantul Pieţei locale germane a dispus să se cerceteze prin organele militare germane acest caz.

Din partea Comandamentului românesc, d-l Colonel Lupu a dispus să se institue o gardă militară la acest post, avându-se în vedere că uşile erau deschise, iar multe lucruri de valoare sunt răvăşite, aruncate şi călcate în picioare.

Sunt de părere că autorităţile competinte să facă imediat inventarierea acestor lucruri, mai ales că este vorba de medicamente şi pansamente atât de necesare armatei.

Subinspector de Poliţie
(ss) **COSMA MATEI**

Nr. 72

PREFECTURA JUDEŢULUI IAŞI
Nr. 1069 bis — Cab.
2 Luna Iulie 1941

Ministerul Internelor - Cabinet
Nr. 5110 Ziua 7. VII 1941

CONFIDENŢIAL

DOMNIEI SALE
DOMNULUI MINISTRU AL AFACERILOR INTERNE
Cabinetul Domnului Ministru

BUCUREŞTI

1. In tot cursul nopţii de 1/2 Iulie a. c. a fost linişte deplină.

Starea de spirit a populaţiei creştine şi a militarilor contra evreilor este încă agitată.

2. Au fost arestaţi în seara zilei de 1 Iulie, de către patrulele germane, un număr de 17 evrei, cari au fost aduşi la Chestură pentru a fi cercetaţi.

3. S'au semnalat patru cazuri în care soldaţi români izolaţi şi indivizi civili au fost găsiţi jefuind.

Indivizii civili au fost arestaţi, iar militarii nu au putut fi identificaţi.

In seara zilei de 1 Iulie a. c. un soldat din Compania 7-a Pază C. F. R. a împuşcat un evreu, pe care pretinde că l-a văzut cu revolver.

4. In ziua de 1 Iulie a. c. a sosit la Iaşi, la dispoziţia Comandamentului Garnizoanei, un batalion de jandarmi.

5. La convocarea care a avut loc ieri la Prefectură s'a hotărît ca acest batalion să înlocuiască de îndată unităţile din garnizoană, întrebuinţate în serviciu de pază şi ordine.

Prefectul Judeţului Iaşi
Colonel (ss) D. CAPTARU

Nr. 73

COMANDAMENTUL MILITAR AL MUNICIPIULUI IAŞI

ORDONANŢA No. 7

Noi, General Dumitru Carlaonţ, Comandantul Militar al Municipiului Iaşi;

Având în vedere dispoziţiunile art. 486 al. 2 din Codul Justiţiei Militare;

ORDONAM :

Art. 1. In cartierul cuprins între Pârăul Calcaina, str. Râpei, str. Muzelor, str. V. Conta, str. Păcurari, str. Şcoalei, str. Toma Cosma

și Șoseaua Iași—Muntani, toate inclusiv, **se interzice populației de origină etnică evreească, să locuiască sau să circule.**

Evacuarea locuințelor din suscitata zonă **se va face în termen de** 3 **zile,** cu începere dela data publicărei prezentei ordonanțe.

Art. 2. Casele vor rămâne mobilate așa **cum se găsesc** pentru a putea fi folosite de autoritățile militare.

Locatarii vor putea lua ***numai obiectele de valoare, cele de îmbrăcăminte* și cele strict necesare persoanei lor,** fără însă a ridica mobile, covoare, așternuturi, pentru a nu se face nelocuibile încăperile ce părăsesc.

Cheile dela locuințe le vor preda militarilor germani și români, cari sunt obligați să le depună la Comenduirea Pieței Iași.

In cazul când în locuințele ce urmează a fi evacuate nu se găsesc militari incartiruiți, cheile se vor depune la Comenduirea Pieței Iași.

Art. 3. Populația de origină etnică evreească de orice sex și vârstă, din întreg Municipiul Iași, în 48 de ore dela publicarea prezentei ordonanțe, este obligată să poarte, cusută pe partea stângă a pieptului, în mod vizibil, pe fond negru, o stea cu 6 colțuri (2 triunghiuri suprapuse) din stofă sau pânză de culoare galbenă de dimensiunile 7 cm. în diametru.

Art. 4. Cei care se vor abate dela dispozițiunile articolului 1 din prezenta ordonanță și vor fi găsiți în zona interzisă, după termenul acordat din prezenta ordonanță, **vor fi considerați ca spioni și se vor pedepsi cu moartea,** conform art. 502 C. J. M.

Art. 5. Contravenienții dela art. 2 și 3, se vor pedepsi cu închisoarea corecțională dela 1 lună la un an și cu amendă dela lei 1.000 la lei 10.000.

Art. 6. Abaterile dela prezenta ordonanță se vor constata de organele poliției judiciare civile și militare.

Art. 7. Prezenta ordonanță se va afișa în toate localurile publice, străzi, magazine, gări, ziare și va intra în vigoare dela data publicării și afișării ei.

Dată, astăzi 6 August 1941.

Comandantul Militar al Municipiului Iași
General (ss) **D. CARLAONȚ**

Șeful Serviciului Ordinei și Siguranței
Lt. col. (ss) **M. NICULESCU**

Nr. 74

EXTRAS

din depoziția martorului Col. Rudeanu Corneliu, magistrat militar (Președintele *Curții Marțiale* Iași), audiat în ziua de 15 Iulie 1945, de către Acuzatorul Public Dumitru Săracu

....

Impresia și convingerea mea personală este că pogromul a fost pus la cale de către elementele legionare, alături de nemți, cu scopul

de a jefui populaţia evreească. Cu câteva luni mai târziu, după pogrom, am descoperit o înscenare ce era pusă la cale tot de elementele legionare anarhiste, în fruntea cărei acţiuni era individul Horia Hulubei. Acest lucru mi l-a adus la cunoştiinţă Iosif Iacob, Preşedintele Comunităţii evreeşti din Iaşi şi am mai descoperit că la această înscenare lucra intens şi Comisarul Hordeanu, ce era ataşat pe lângă Comandamentul German din Iaşi. Eu am făcut personal descinderea la Sinagogă, în str. Nemţească şi am găsit fotografii cu caracter rusesc, printre care şi tabloul lui Stalin, **puse acolo cu scopul de a fi găsite de autorităţile germane, pentru a putea apoi deslănţui un nou pogrom.** Măsuri pentru împiedicarea tentativei pogromului ce s'a produs în ziua de 29 Iunie cădeau în sarcina autorităţilor militare şi civile, ce erau la acea dată în Garnizoana Iaşi, Mai cădea şi în sarcina Comandamentului Div. 14 care la acea dată îşi avea reşedinţa în oraş, deoarece oraşul Iaşi era considerat zona militară de operaţie, încât dispoziţiunile de ordin militar sau dispoziţiunile în ceeace priveşte populaţia civilă, se dădeau de către Comandamentul Garnizoanei de către Comandantul militar al oraşului şi de ofiţerul cel mai înalt în grad, încât **sarcina şi ordinul pentru evitarea pogromului erau în sarcina celor doi comandanţi arătaţi mai sus în cazul când aceştia ar fi avut cunoştiinţă despre acest lucru.**

Cetindu-i-se declară că este exact şi semnează propriu.

Acuzator public (ss) D. SĂRACU — (ss) Col. RUDEANU CORNELIU

Nr. 75

ROMÂNIA
Ministerul de Interne
CHESTURA POLIŢIEI MUNICIPIULUI IAŞI
Nr. 135 C. S.
1941 Luna August Ziua 23

Intr. Nr. 741
24 August 1941
Confidenţial-Secret

către

SERVICIUL MARELUI PRETOR

Am onoare a vă înainta alăturat darea de seamă pe luna August 1941, asupra stării de spirit a populaţiei din raza acestei Chesturi.

Chestor Poliţia Iaşi
Lt. Col. (ss) CHIRILOVICI

Şeful Bir. Pol. Sig.
(ss) ANGHEL Z. ANGHEL

CHESTURA POLIŢIEI IAŞI
Biroul Siguranţei

CHESTIONAR
DE
SINTEZĂ INFORMATIVĂ
ASUPRA STĂRII DE SPIRIT ŞI ORDINEI IN INTERVALUL DELA 22 IULIE — 22 AUGUST 1941

(Extras)

STAREA DE SPIRIT

Dela începutul ostilităţilor contra forţelor Sovietice, populaţia românească, într'un mare elan şi entuziasm, a aprobat acest război dus pentru desrobirea provinciilor cotropite şi mai ales pentru distrugerea bolşevismului.

Când războiul şi-a arătat primele consecinţe, prin bombardamentele forţelor aeriene sovietice asupra Iaşului, populaţia a dat dovadă de o desăvârşită disciplină, ordine şi chiar de sacrificiul de sine. Nu s'a găsit nimeni în acele momente, care să dezaprobe războiul sfânt al Românilor. Era o unitate sufletească plină de curaj, având ca îndemn moral entuziasmul şi eroismul trupelor noastre în războiul ce-l ducem contra sovietelor. Această afirmaţie se bazează pe faptul că, cu ocazia dezordinelor dela 29—30 Iunie a. c., populaţia românească şi-a manifestat o ură neîmpăcată contra judaismului, considerându-l exponentul forţelor interioare de susţinere a comunismului în ţara noastră dorind distrugerea ţării şi înfrângerea forţelor aliate, acuzând-o şi de faptul că este unica minoritate de adăpostire şi de ocrotire a paraşutiştilor sovietici, precum şi a elementelor teroriste. **In faţa consecinţelor rezultate din măsurile aplicate de armată evreilor din Iaşi, populaţia românească a aprobat unanim acele executări în massă, exprimându-şi încă dorinţa, că această executare trebuia efectuată într'un stil mai mare,** căci foarte puţin a dezorientat şi dezechilibrat forţele oculte evreeşti, prin scăparea dela executare şi aplicarea măsurilor menţionate, tocmai a elementelor evreeşti capabile de terorism şi de acţiuni de susţinere a comunismului.

Această stare ostilă faţă de judaism n'a încetat în intensitatea ei şi aplicarea măsurilor autorităţilor evreimei, constitue un stimulent că pericolul ce-l prezintă este recunoscut şi ca atare Guvernul este conştient prin măsurile concrete luate în contra acestei minorităţi.

Când Comandamentul Militar al Municipiului Iaşi, a venit prin ordonanţa Nr. 7, de a aplica evreilor o serie de restricţiuni prin evacuarea unei zone a oraşului, care se simţea nevoită să fie lipsită de evrei şi prin care li s'a impus purtarea obligatorie a semnului distinctiv şi simbolic evreesc, de fiecare element evreesc, populaţia românească şi-a manifestat o deosebită satisfacţie că evreii, prin semnul distinctiv ce-l poartă, se deosebesc de lumea creştină.

Excluderea evreilor din toate serviciile în legătură directă cu interesele statului, prin măsurile vertiginoase de a fi scoşi din viaţa comercială, industrială şi din orice preocupaţiune realizatoare de câştiguri pe bază de speculă şi de obligativitatea muncilor forţate şi de interes obştesc, **toate sunt considerate ca imperative vitale ale neamului nostru şi trebue să se execute cu stricteţe şi să se extindă cât mai mult.**

Populaţia românească, indiferent de credinţa lor politică în faţa problemelor evreeşti din ţară de la noi, este unitară şi se spune că, **astăzi este momentul unic şi ocazia unică de a rezolva definitiv chestiunile evreeşti.** Stimulentul cel mai mare îl acordă trupele germane, **dar mai ales modul cum s'a rezolvat chestiunea evreească în provinciile recâştigate prin războiul actual.**

Toate sacrificiile impuse de actuala situaţie sunt suportate de populaţie cu multă înţelegere şi elan patriotic şi chiar de cei mai mulţi, conştienţi şi mândri că servesc interesele superioare ale neamului.

. . . .

Odată cu începerea ostilităţilor contra sovieticilor, evreimea se arată optimistă, sperând la o înfrângere a puterilor Axei şi ca consecinţă, la o îmbunătăţire extrem de favorabilă a vieţii lor în organizaţia statelor sovietice, mai ales în conducerea treburilor obşteşti.

Când s'a dat alarma că rezistenţa bolşevică a fost distrusă în primele zile, pe tot întinsul frontului şi când s'a anunţat mai ales pierderile incomparabile de oameni şi material de război, evreii rămăseseră îndoiţi, dar când au venit şi evenimentele dela 29—30 Iunie, i-au dezorganizat, demoralizat şi dezorientat din toate punctele de vedere. Speranţele lor, după aceste evenimente, au început să se spulbere. Se dispensează de orice comentarii, căutând să facă tot posibilul să se dovedească că ei nu constitue deloc un pericol iminent pentru ţara noastră, ci din contră au contribuit mai mult decât alţii la sarcinile Statului, iar mulţi dintre ei au fost loiali şi credincioşi Statului Român în războiul de Intregire. Sunt nemulţumiţi că actuala conducere politică nu ţine cont de aceste contribuţiuni şi sacrificii şi să facă o categorisire de evreime.

Exproprierea proprietăţilor evreeşti, excluderea lor din viaţa industrială, excluderea lor sistematică din viaţa comercială, aplicarea măsurilor privative de libertate aplicate unora din ei, interzicerea totală de a părăsi localitatea, evacuarea unei zone din oraşul Iaşi, prin părăsirea locuinţelor mobilate, impunerea de a purta ca simbol semnul lor distinctiv, cu starea sufletească creiată de evenimentele dela 29—30 Iunie a. c., sunt motive destul de grave care duc la o demoralizare totală a unei oricare alte minorităţi, însă evreimea speră totuşi că situaţia lor se va îmbunătăţi, fie prin o reuşită a manevrelor anglo-americano-sovietice, care va aduce o rezolvare echitabilă a problemelor, suportă totuşi cu mult sânge rece, toate aceste greutăţi, supunându-se orbitor tuturor acestor privaţiuni.

Din toată comportarea lor, din orice manifestaţiune şi din supunerea lor orbitoare faţă de autorităţi, rezultă că este organizată o tactică de a se face absolut ca autorităţile civile şi militare şi mai ales

populaţia creştină, să nu fie supărată cu nimic în sentimentul lor antisemit, temându-se a nu se repeta evenimentele dela 29—30 Iunie.

O nemulţumire se manifestă în sânul evreimii, că în lagărele de internare, unde au fost trimişi câteva mii de evrei ar fi izbucnit boli contagioase, ca tifos exantematic, murind mulţi dintre ei.

Această situaţie, de excluderea evreilor din domeniile de activitate publică, determină o creştere vertiginoasă a pauperismului, prezentând un pericol, mai ales că nici Comunitatea nu mai poate face faţă şi să stăvilească extinderea mizeriei. Această situaţie poate avea consecinţe grave pentru ordinea publică, deja observându-se pe străzi vagabondând evrei, mai ales copii şi femei, a căror părinţi şi soţi sunt dispăruţi.

CURENTE POLITICO-SOCIALE

a

Fostele partide politice, atât din cauza actualei situaţii cât şi cauza mobilizării majorităţii membrilor marcanţi, au sistat orice activitate până ce vor sosi momentele prielnice, ce vor îngădui normalizarea situaţiei.

Se remarcă la partidul cuzist, menţinerea legăturilor între membrii, afirmându-se în orice ocazie că peste puţină vreme vor fi solicitaţi să participe la conducerea ţării. Acest optimism şi-l manifestă mai ales dela intrarea în actualul guvern, a d-lui dr. C. Dănulescu.

Mulţi din membrii fostelor partide politice, îşi manifestă cea mai frumoasă admiraţie faţă de valoarea politică şi militară a d-lui General Antonescu, Conducătorul Statului. Nimeni nu-i aduce nici o acuzaţie faţă de politica adoptată şi-l aprobă în toate acţiunile, fără nici un fel de rezervă.

b.

Activitatea legionarilor rebeli. In Tg. Frumos, pe la colţuri de stradă, se observă grupuri de indivizi, care au activat în mişcarea legionară, acostând trecătorii în zilele de târg şi sărbătoare mai ales, instigându-i contra evreilor, cărora li se datoresc toate lipsurile şi scumpetea de astăzi. Agitaţiile acestea se transmit din om în om şi mai ales când trupe militare sunt în trecere prin acel orăşel, **instigându-le contra evreimii, spunându-le că ţara va scăpa de ea, numai atunci când vor fi toţi omorîţi.**

Instigaţiile acestea s'au concretizat prin faptul că, în noaptea de 3/4 August a. c., legionarii; Moşneagu Dumitru, Rusu Ştefan şi Popescu Mihai din Tg. Frumos, sub imperiul alcoolului, **au maltratat pe un soldat german, spunându-i că sunt jidani, desigur în scopul de a provoca desordini în contra evreimii.**

Comisariatul Tg. Frumos mai deţine informaţii, că la moara „Fortuna" din Tg. Frumos, Gresiw Constantin, directorul fabricii, cunoscut legionar ţine şedinţe legionare cu mai mulţi muncitori, căutând ca în orice ocazie să ponegrească autorităţile locale. Acest director de fabrică, duce o acţiune de instigare prin toate localurile publice, căutând

să determine pe militari la o acţiune contra evreilor. In discuţiile cu militarii caută să-i convingă de justeţea doctrinei legionare şi vinovăţia autorităţilor locale, ce sunt în cârdăşie cu evreii.

In oraşul Iaşi, după evenimentele dela 29—30 Iunie a. c., legionarii ce au mai rămas au căutat să se plaseze pe la diferite servicii de informaţii militare, în scopul de a le furniza informaţiuni tendenţioase şi false, contra autorităţilor de ordine, acuzându-le de filo-judaism. In afară de aceasta caută să determine o stare de spirit agresivă a lumei creştine faţă de evrei, în scopul de a repeta dezordinele dela 29—30 Iunie. Prima consecinţă a acestei instigaţii se confirmă prin faptul că cetăţenii creştini ai oraşului şi-au marcat casele şi porţile cu semnul „crucei", au lansat svonul că va veni de pe front o echipă de soldaţi germani, organizată în „echipa morţii", ca să răzbune moartea comandantului şi a ajutorului său, care ar fi fost omorâţi de evreii din Basarabia într'un mod barbar.

Instigarea a mers până acolo, încât din informaţiuni, **elementele legionare poartă semnele distinctive evreeşti, în scopul de a comite acte provocatoare împotriva armatei şi instituţiilor de stat, pentru a creia pretexte noi de dezordini împotriva evreilor.**

....

Menţionăm că mişcarea legionară din Iaşi este lipsită de conducere, dar este reprezentată prin elemente lipsite de valoare morală şi socială.

....

SITUAŢIA ECONOMICĂ

....

O altă cauză care determină sistarea potenţialului de fabricaţie, este că cererile asupra mărfii s'au diminuat pe o scară foarte mare, căci majoritatea comercianţilor, clienţi ai acestor fabrici sunt evrei şi astăzi se limitează la o aprovizionare cu mărfuri în cantităţi minime.

COMERŢUL. — După evenimentele dela 29—30 Iunie, comerţul ieşan a suferit covârşitor, din cauză că majoritatea absolută a comerţului, dealtfel ca şi acum, se găsea în mâna evreilor şi prin dispariţia multor dintre ei şi prin internări în lagăr, multe magazine au rămas închise sau conduse de femei şi copii fără experienţă.

Datorită acestei stări excepţionale, evreii negustori rămaşi în Iaşi, sistase orice fel de activitate comercială şi prin dispariţia celorlalţi negustori, nu se mai remarcă nici un fel de activitate, ceeace a determinat intervenţia energică a autorităţilor, spre a deschide magazinele şi a începe activitatea comercială, sub sancţiunile de represiune la legea sabotajului. După aceia a început o activitate neregulată, care a început în cursul lunei curente să se normalizeze.

....

Acţiunile de românizare a comerţului în toate compartimentele lui, continuă cu intensitate, însă lipseşte personalul românesc, dornic de a-şi creia o situaţie în viaţa economică.

....

VI. PEDEAPSA

Nr. 76

EXTRAS
din decizia Nr. 2.628 din 26 Iunie 1948 a Curţei Bucureşti, Secţiunea I penală (Dos. Nr. 2.946/1948).

Compunerea completului de judecată: IOAN PAULIAN, preşedinte; AUREL FĂRCUŢIU, consilier; BELLA GRUIA, asesoare populară; TATU NICOLAE, asesor popular; POP FLORIAN, asesor popular.

Ministerul public: OCTAV VASILIU, procuror; COSTACHE BÂLCU, consilier delegat procuror; VALER ZIDVEANU, procuror delegat.

Grefier: MARIN CÂRSTEA

In numele legii

DECIDE

In baza art. 3 din legea Nr. 291/947, de urmărirea şi sancţionarea celor vinovaţi de crime de război sau împotriva păcii ori umanităţii;

Condamnă pentru crimele ce au comis, încadrate în textele citatei legi, pe următorii acuzaţi:

MUNCĂ SILNICĂ PE VIAŢĂ, 100 MILIOANE LEI AMENDĂ ŞI DEGRADARE CIVICĂ PE TIMP DE ZECE ANI

General GHEORGHE STAVRESCU; Colonel CAPTARU DUMITRU; Colonel MATIEŞ ERMIL; Lt.-Col. IONESCU CONSTANTIN MICANDRU; Lt.-Col. MARINESCU DANUBIU; Maior BALOTESCU GHEORGHE; Maior TULBURE EMIL; Slt. MIHĂILESCU EUGEN; TRIANDAF AUREL; CRISTESCU GHEORGHE; GRIGORE PETROVICI; CIMPOEŞU GHEORGHE; Plutonier MIHAILOV VASILE; Comisar ION BOTEZ; Sergent T. R. MANOLIU MIRCEA; CERCEL DUMITRU; CONDURACHE GHEORGHE; DUMITRU DUMITRIU zis CUDI zis TIGREL; VIVOSCHI EMIL; GHIŢĂ IOSUB; GROSU GHEORGHE; LUBAŞ RUDOLF; RUSU DUMITRU zis GHEORGHE.

TEMNIŢĂ GREA PE VIAŢĂ, 100 MILIOANE LEI AMENDĂ ŞI DEGRADARE CIVICĂ PE TIMP DE ZECE ANI

Colonel LUPU CONSTANTIN.

25 ANI MUNCĂ SILNICĂ, 100 MILIOANE LEI AMENDĂ ŞI DEGRADARE CIVICA PE TIMP DE ZECE ANI

ANDRONIC DUMITRU; BLÂNDUŢ CONSTANTIN zis ANDREI; CRISTINIUC LEON; LAUR ION zis JORJ; BOCANCEA GHEORGHE; SCOBAI ŞTEFAN; ANIŢULESEI MIHAI.

20 ANI MUNCĂ SILNICĂ, 100 MILIOANE LEI AMENDĂ ŞI DEGRADARE CIVICĂ PE TIMP DE ZECE ANI

CIUBOTĂRAŞU DUMITRU; LAZĂR CONSTANTIN; LUPU NICOLAE; TĂNASE GHEORGHE; CIORNEI FILORIAN; DUMITRU DUMITRIU; MĂNĂSTIREANU ION; MORARU DUMITRU; PĂSĂRICĂ ALEXANDRU; PARLAFES GHEORGHE; VELESCU VASILE.

20 ANI TEMNIŢĂ GREA, 100 MILIOANE LEI AMENDĂ ŞI DEGRADARE CIVICĂ PE TIMP DE ZECE ANI

CONSTANTINESCU DUMITRU zis ALBESCU.

15 ANI MUNCĂ SILNICĂ, 100 MILIOANE LEI AMENDĂ ŞI DEGRADARE CIVICĂ PE TIMP DE ZECE ANI

ATUDOREI DUMITRU; DĂDĂRLAT DUMITRU; GRAMATIUC AUREL; MIRON NICOLAE; RUSU NICOLAE; PARASCHIVA BARLACONSCHI MOROŞANU.

5 ANI MUNCĂ SILNICĂ, 100 MILIOANE LEI AMENDĂ ŞI DEGRADARE CIVICĂ PE TIMP DE ZECE ANI

CIOBANU ION zis BĂLTEANU.

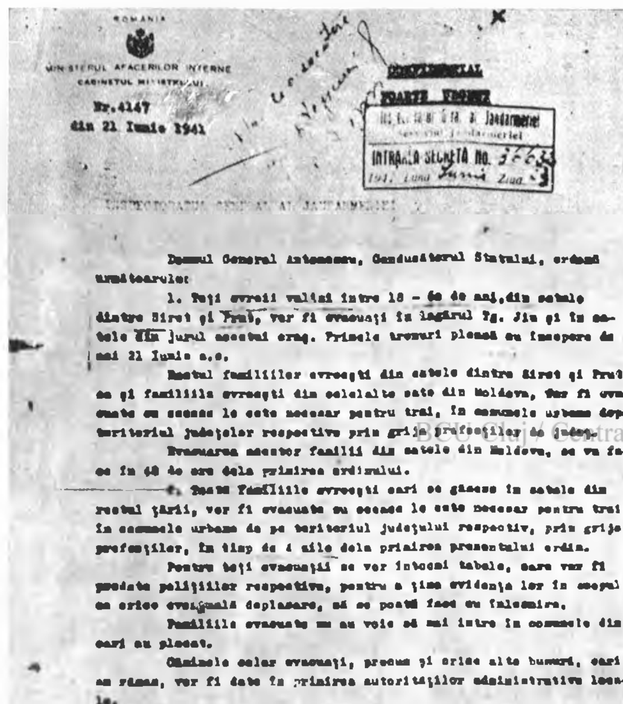
Incetează urmărirea în contra acuzatului POPOVICI DUMITRU, constatând stinsă acţiunea penală prin moartea acestuia.

Achită pe acuzaţii :

ANDREIAS GHEORGHE; CHICICOV DUMITRU; LEUCEA ION; EPURE ION.

APENDICE

CUPRINZÂND IMAGINI ȘI DOCUMENTE DIN DESFĂȘURAREA PRIGOANEI ANTISEMITE ÎN TIMPUL RĂZBOIULUI, ÎN TERITORIUL DELA VEST DE PRUT

ROMANIA

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
CABINETUL MINISTRULUI

Nr. 4147
din 21 Iunie 1941

CONFIDENȚIAL

FOARTE URGENT

Inspectoratul G-ral al Jandarmeriei
Serviciul Jandarmeriei
INTRAREA SECRETĂ No. 36633
1941 Luna Iunie Ziua 23

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI

Domnul General Antonescu, Conducătorul Statului, ordonă următoarele:

1. Toți evreii valizi între 18 – 60 de ani, din satele dintre Siret și Prut, vor fi evacuați în lagărul Tg. Jiu și în satele din jurul acestui oraș. Primele trenuri pleacă cu începere de azi 21 Iunie a.c.

Restul familiilor evreești din satele dintre Siret și Prut ca și familiile evreești din celelalte sate din Moldova, vor fi evacuate cu ceeace le este necesar pentru trai, în comunele urbane depe teritoriul județelor respective prin grija prefecților de județ.

Evacuarea acestor familii din satele din Moldova, se va face în 48 de ore dela primirea ordinului.

2. Toate familiile evreești cari se găsesc în satele din restul țării, vor fi evacuate cu ceeace le este necesar pentru trai, în comunele urbane de pe teritoriul județului respectiv, prin grija prefecților, în timp de 4 zile dela primirea prezentului ordin.

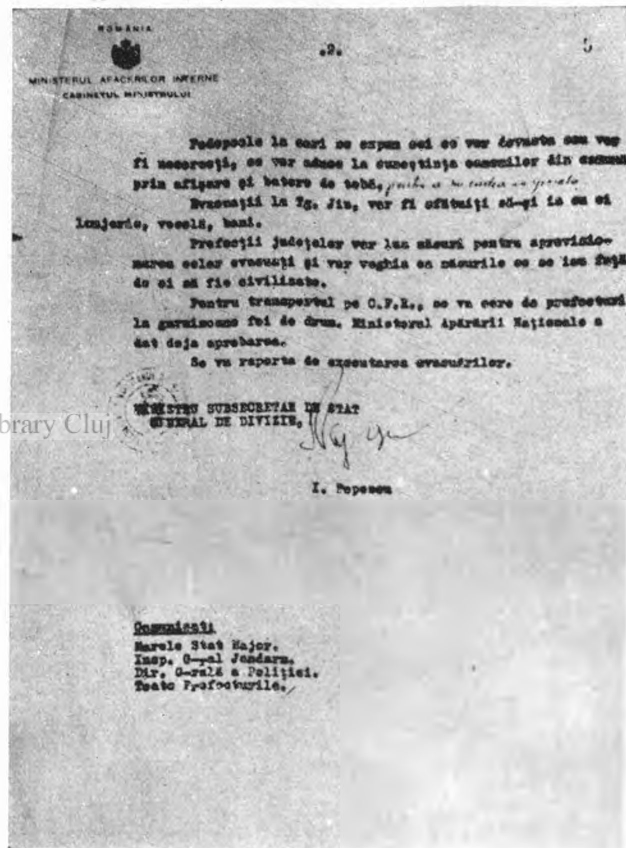
Pentru toți evacuații se vor întocmi tabele, care vor fi predate polițiilor respective, pentru a ține evidența lor în scopul ca orice eventuală deplasare, să se poată face cu înlesnire.

Familiile evacuate nu au voie să mai intre în comunele din cari au plecat.

Căminele celor evacuați, precum și orice alte bunuri, cari au rămas, vor fi date în primirea autorităților administrative locale.

Acei cari cu ocazia acestor evacuări, vor fi prinși în flagrant delict de devastarea bunurilor, sau își vor însuși recoltele, vor fi deferiți Tribunalelor Militare și vor fi sancționați cu pedeapsa cu moartea.

Deasemenea vor fi pedepsiți în mod extrem de sever toți acei cari se vor dovedi că au fost neomenoși cu ocazia acestor evacuări.

ROMANIA

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
CABINETUL MINISTRULUI

-2-

Pedepsele la cari se expun cei ce vor devasta sau vor fi neomenoși, se vor aduce la cunoștința sătenilor din comună prin afișare și batere de tobă.

Evacuații la Tg. Jiu, vor fi sfătuiți să-și ia cu ei lenjerie, veselă, bani.

Prefecții județelor vor lua măsuri pentru aprovizionarea celor evacuați și vor veghia ca măsurile ce se iau față de ei să fie civilizate.

Pentru transportul pe C.F.R., se va cere de prefecturi la garnizoane foi de drum. Ministerul Apărării Naționale a dat deja aprobarea.

Se va raporta de executarea evacuărilor.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT
GENERAL DE DIVIZIE,

I. Popescu

Comunicați:
Marele Stat Major.
Insp. G-ral Jandarm.
Dir. G-rală a Poliției.
Toate Prefecturile.

Ordinul de evacuare și internare în lagărul Tg. Jiu, a evreilor din sate și târguri.

Planșa X

Ordonanța Nr. 3

Noi, General Cernătescu Constantin, Comandantul Comandamentului IV Teritorial;

Având în vedere Decretul Lege Nr. 1789 din 21 Iunie 1941, privitor la mobilizarea Armatei și dispozițiunile art. 486 al. II. C. J. M.

Având în vedere interesul de a se garanta siguranța Armatei, apărarea țării și ordinea publică;

ORDONAM:

Art. 1. Toți locuitorii de origine etnică evreiască de ori ce sex și vârstă, aflați în trecere, sau domiciliați pe teritoriul jurisdicției Comandamentului IV Teritorial, (Județul Iași, Baia, Botoșani, Roman, Bălți, Soroca), sunt obligați în 48 ore de la publicarea prezentei ordonanțe, a purta cusut în partea stângă a pieptului, în mod vizibil, pe fond negru un semn distinctiv, format din două triunghiuri echilaterale, cu baze de 7 (șapte) centimetri suprapuse în așa fel ca să formeze steaua evreiască și care se va confecționa din pânză galbenă.

Art. 2. Călcarea dispozițiunilor prevăzute de prezenta ordonanță chiar și numai din neglijență, se pedepsește cu închisoare corecțională de la 6 (șase) luni la 5 (cinci) ani și cu amendă de la lei 2000 (două mii) la lei 20.000 (douăzeci mii), pronunțându-se și pedepsele complimentare prevăzute de art. 25 din C. P. Mihai I.

Art. 3. Constatarea infracțiunilor din prezenta ordonanță este dată în competința organelor polițienești, militare și ordinare, care vor dresa procese-verbale ce se vor înainta Curții Marțiale a Comandamentului IV Teritorial. În lipsa unor asemenea constatări, dovada se va face prin mijloacele de probațiune prevăzute de art. 137 Pr. P.

Art. 4. Prezenta ordonanță se va afișa pe străzi, în localuri, instituțiuni publice și particulare, intrând în vigoare de la data afișării.

Dată la Comandamentul IV Teritorial astăzi 25 August 1941

Comandantul Comand. IV. Teritorial
General Cernătescu

Șeful de Stat Major
COLONEL CARACAȘ SAVA

PRIM PROCUROR INSTRUCTOR MILITAR
Major Magistrat TWERS OTTO

Ordonnață pentru purtarea semnului dinstinctiv de către evreii din cuprinsul Comandamentului IV Teritorial.

A

ROMÂNIA

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

CABINETUL SECRETARULUI GENERAL

Nr. 8508
5 Septembrie 1941.

URGENT

-4 X 1941

Confidențial

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI.

Cu onoare se face cunoscut că toți evreii (bărbați, femei și copii) de pe cuprinsul teritoriului Dvs., sunt obligați a purta ca semn distinctiv, o stea cu 6 colțuri (steaua lui David), care va fi plasată într'un cadru de formă unui pătrat, cu dimensiunile 8,5 cm./8,5 cm.

Fiecare latură a triunghiurilor ce compun steaua, va avea lungimea de 6 cm.

Laturile pătratului (cadrului) și laturile triunghiurilor, vor avea o grosime de 6 mm.

Steaua (cele două triunghiuri suprapuse, cu vârfurile în sens invers), precum și cadrul, vor fi de culoare neagră pe fond alb.

Semnul se va purta cusut de haină în partea stângă a pieptului.

Evreii vor fi obligați a purta acest semn până în 5 zile dela data primirii prezentului ordin.

Evreii creștinați nu vor fi obligați să poarte acest semn.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT
GENERAL DE DIVIZIE,

Popescu.

5/1941
Direcțiunea Gen. a Poliției
la Prefecturile
Prefectura Poliției Capitalei
Primăria Municipiului București

Ordin pentru purtarea semnului distinctiv, de către toți evreii din România

ROMÂNIA

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

CABINETUL MINISTRULUI

Nr. ....

18 Iulie 1941.

Confidențial

X 120

P.Urgent.

Inspectoratul G-ral al Jandarmeriei
Serviciul Jandarmeriei
INTRARE ... No. 38985
1941 Luna Iulie Ziua 19

19 Iulie
Spre știință Legiunilor ... în lagăre

Domnul General Antonescu, Conducătorul Statului, a dat dispoziții formale ca toți evreii ce se găsesc în lagărele de muncă și prizonieri, să fie puși la muncă grea.

Dacă fug se împușcă unul din zece.

Dacă nu muncesc cum trebue nu li se dă mâncare, nici nu sunt lăsați să primească sau să cumpere.

Luați măsuri de executare.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT
GENERAL DE DIVIZIE,
D. Popescu

Comunicat:
Direcțiunea Generală ...
Toate Prefecturile
Detașamentele de ...
Prefectura Poliției Capitalei

Ordin pentru repartizarea evreilor la munci grele.

PRIMARIA COMUNII URBANE PAȘCANI
— JUDETUL BAIA —

PUBLICAȚIUNE

Pe baza ordinului Domnului GENERAL ANTONESCU *Conducătorul Statului și al Onor. Ministerului de Interne No. 4599/941, Comunicat de Prefectura Jud. Baia No. 434/941 aducem la cunoștința generală că nici un evreu femee sau barbat nu are voe să circule pe străzi între* **orele 18 până la 7 dimineata** *și nici să se găsească în locuințele lor alte persoane, în afară de membrii familiei.*

Deasemenea facem cunoscut că în conf. cu ordinele mai sus arătate orice acte de trădare, agresiune, sabotaj sau terorism din partea evreilor sau a familiilor cât și a comuniștilor și legionarilor comuniști se vor pedepsi cu moartea, primii fiind executați ostatecii evrei deținuți.

Dată la Pașcani astăzi 4 Iulie 1941.

PRIMAR,

A. HANCIU

Publicație amenințând cu executarea ostatecilor evrei, arestați.

Poliția de Reședință Turda

No. 346.

Autorizație

Prin care se autorizează Dl. Abraham [illegible] cu domiciliul stabil in Turda str. [illegible] Eminescu No. 26 cu ocupațiunea [illegible] de a putea circula pe strada dela locuința sa până la locul său de lucru in strada Oraș No. .... precum și pentru a se aproviziona intre oarele 7—9 a. m. la piață.

Poseda acte [illegible] No 1107/938.

Turda, la 26. Iunie 1941.

Șeful Poliției.

Autorizație individuală, pe baza căreia unii evrei puteau circula pe unele străzi ale orașului Turda.

16. 8. 941 [illegible]

Ordin de Serviciu No 278

Conform ordinului telefonic No 7.387 din 14. August 1941 al Dlui General Subsecretar de Stat la Ministerul Afacerilor Interne, evreul David Silberman este liber a merge la București pentru a subscrie la „Imprumutul de reintregire".

Pleacă astăzi 15. Aug. 1941 ora 19.30 și se va înapoia în lagăr după terminare.

Comand. Comp. I Garnizoană Local și al lagărului Teiș

Autorizare de părăsirea lagărului Teiș, numai pentru a subscrie la Imprumutul Reîntregirii.

PRIMARIA ORAȘULUI VASLUI

ORDONANȚA

Nr. 8096
24 Septembrie 1941.

NOI, GENERAL DE DIVIZIE RĂȘCANU IOAN PRIMARUL ORAȘULUI VASLUI.

Având în vedere că populația evreiască s'a înmulțit considerabil în ultimul timp, în orașul nostru, prin concentrarea a circa 1500 suflete de evrei aduse din toate comunele rurale ale județului; constatând că evreii concurează în mod neleal și pe toate căile populația română, în ceiace privește aprovizionarea cu alimente, plătind alimentele cu prețuri mai mari de cât acelea fixate de Primărie;

Având în vedere că, spre rușinea lor, se găsesc chiar și comercianți români și săteni, cari ascund marfa și produsele lor, în timpul cât cumpără numai Românii la hala de alimente, pentru ca apoi să scoată marfa ascunsă spre a o vinde evreilor, când aceștia vin la hala de alimente;

Pentru a se înlătura definitiv toate aceste fapte regretabile, în baza drepturilor și îndatoririlor conferite și impuse nouă prin art. 15 din Legea Administrativă;

Ordonăm:

1. Hala de alimente a orașului se va deschide cu începere dela 28 Septembrie 1941, dela ora 6 a.m. și va fi deschisă zilnic până la ora 12. Duminicile și în zilele de sărbători legale, hala va fi deschisă numai până la 10 a.m.

2. Românii și creștinii vor cumpăra în hala de alimente, cu începere dela ora 6 până la ora 12, iar Evreii vor cumpăra la hală între orele 10,30 - 12 (Duminicile și Sărbătorile legale între 9-10 dim.).

3. Sătenii ce vin cu produse alimentare pentru a le vinde în oraș [illegible] trebui să sosească la barierile orașului cel mai târziu până la ora 9,30 dim., după această oră nu se mai permite intrarea lor pe barierile orașului. Numai excepțional și în zilele când timpul va fi rău și drumurile vor fi desfundate, se va putea permite, în baza ordinului subsemnatului, ca populația satelor învecinate să fie lăsată a intra în oraș până la ora 10,30.

Măsura aceasta s'a luat pentru că am constatat din nefericire, că se găsesc săteni cari vin înadins mai târziu în oraș, cu păsări și ouă, spre a le vinde după ora 9 populației evreești, cu prețuri mai mari decât cele fixate de Primăria orașului Vaslui, îngreuind astfel aprovizionarea concetățenilor lor români.

4. Nici un cetățean nu are dreptul de a plăti pentru diferite alimente, un preț mai mare de acel fixat prin ordonanțele Primăriei, cari fiind afișate, sunt cunoscute de toată lumea. **Și cumpărătorul care va plăti mai mult și vânzătorul care va primi un preț mai mare, se fac culpabili de grava infracțiune a sabotajului și de tentativă de înfometare a semenilor lor și ca atare, vor suferi cele mai grele consecințe.**

Persoanele cari vor fi dovedite că din obișnuință plătesc prețuri mai mari, nu vor fi lăsate să mai cumpere în hala orașului.

5. Sătenii și sătencele cari vin cu alimente de vânzare în oraș, nu le vor vinde pe străzi sau prin curți, ci se vor duce de-a dreptul la hala orașului; numai în hală se fac cumpărăturile și vânzările de alimente, pe baza prețurilor foarte favorabile fixate de Primăria Vaslui.

Acei ce se vor dovedi că vând pe străzile orașului și prin curți, vor fi dați în judecată și nu vor mai fi lăsați să intre cu alimente în oraș. Cumpărătorii deasemenea vor fi dați în judecată.

6. Comercianții și în deosebi zarzavagii, cari se vor dovedi că ascund marfa sub tejghele și prin colțurile [illegible], pentru a o scoate mai târziu, când apar evreii în hală spre a face cumpărături (am constat din nefericire că unii s'au dedat la asemenea fapte), **vor fi dați judecății pentru crima de sabotaj, care prevede pedepse cu internarea într'un lagăr de concentrare și cu închisoare. Asemenea comercianți români, lipsiți de orice simț național, vor fi de îndată îndepărtați din hală, căci prin fapta lor, dovedesc că nu pot face parte din nobila breaslă a comercianților.**

7. Toate organele de control ale Primăriei Vaslui și întregul personal al Poliției Vaslui, vor veghea neadormiți ca toate prescripțiunile ordonanței de față să se aplice cu cea mai mare strictețe, căci pe lângă că trebuie să ajutăm populația română, dar trebuie să biciuim și năravurile rele, semnalate sus, cari nu mai pot dăinui mai departe.

Orice contravenient dela dispozițiunile prevăzute în prezenta ordonanță va fi de îndată deferit judecății, în afară că se va lua contra sa și măsurile de rigoare pe cale administrativă.

Bunii români sunt rugați să ne semnaleze și [illegible] orice abateri vor constata personal.

PRIMAR,
General de Divizie Rășcanu Ioan

Secretar, **D. D. Iulian**

Planșa XIII

Ordonanță pentru reducerea timpului de aprovizionare pentru evrei.

PREFECTURA JUDEŢULUI ROMAN

PUBLICAŢIUNE

Se aduce la cunoştinţa populaţiei evreeşti din oraşul Roman, că începând dela 15 August 1941, este interzis cu desăvârşire de a mai angaja servitori creştini.

Nu se pot face angajări nici cu ziua.

Servitorii creştini, existenţi în prezent în serviciu la evrei, ori de când ar avea angajamentul, vor fi socotiţi şi concediaţi pe ziua de 15 August 1941.

Cei ce vor contraveni acestei dispoziţiuni, stăpâni şi servitori, vor fi arestaţi şi trimişi în judecată conform art. 582 Cod. Penal, în afară de măsurile administrative ce se vor lua contra lor.

Organele de poliţie vor întocmi tablou de toţi servitorii concediaţi în condiţiunile de mai sus şi vor veghea la executarea prezentei dispoziţiuni.

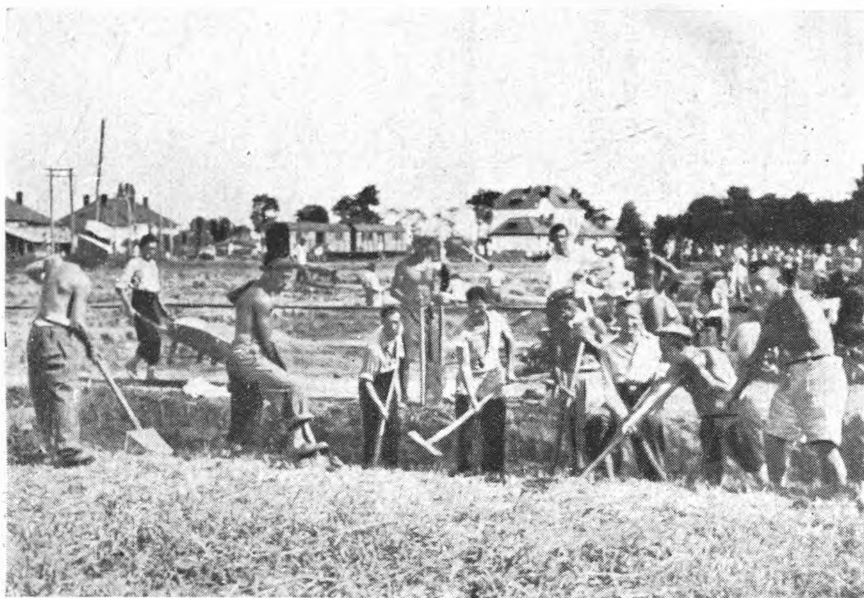
PREFECTUL JUDEŢULUI ROMAN,

Colonel R. STANESCU

Nr. 396
1941 August 11

Publicaţie pentru interzicerea utilizării de către evrei a servitorilor creştini.

MUNCA OBLIGATORIE

In vara 1941. Detaşamentul Nr. 55.

In primăvara 1944. Detaşamentul Baldovineşti-Brăila.

Planşa XIV

JAF

Perne, pături, cearceafuri, saltele, predate de evrei din ordinul lui Antonescu, în Septembrie 1941.

Morman de perne, pregătite pentru a fi predate.

Planşa XV

Planşa XVI

Scandia Română

S. A. SUCURSALA BUCUREŞTI

Bucureşti 25 Mart 1943

Nota No. 259

Dl. Împuternicitul Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreesc

Loco

Cantitatea	FELUL MĂRFEI	Preţ Lei	Total Lei
4 cutii	Pasta de ficat 1/1	398-	1592-
4 "	Carne de purcel 1/2	250-	1000-
8 "	Ruladă de vită 1/2	210-	1680-
8 "	Limbă de bou 1/2	260-	2080-
8 "	" " purcel 1/2	240-	1920-
4 "	Carne de bou 1/1	370-	1480-
4 "	Haschee 1/1	360-	1440-
1 "	Cârnaţi de ficat 1/1	410-	410-
1 "	Crenvurşti 1/1	300-	300-
			11902-

Achitat

SCANDIA ROMÂNĂ S. A.
FABRICĂ DE SALAMURI ŞI CONSERVE
BUCUREŞTI

Marfa se ridică la ora 11.30 a.m.

Evreilor din România
Secţia Financiară

28 MART. 1943

ACHITAT

1% cf. art. 14 § 13 al. 8 art. 28 L. T.	120-
4% impozit excepţional	219-
TOTAL LEI	12241-

Proviziile de alimente ale lui Radu Lecca, plătite de Centrala Evreilor, din taxele carnetelor de scutire de muncă.

ROMÂNIA

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREESC DIN ROMÂNIA

București 8 Iunie 1943

Nr 9685/R.D.L.

28.VII.943

DOMNULE PRIM-MINISTRU,

Am onoarea a vă ruga să binevoiți a aproba ca din sumele colectate de Centrala Evreilor din România pentru carnetele de scutire de munca obligatorie și exercitarea profesiunii, să fie destinată o sumă de Lei 50.000.000.-(cincizecimilioane lei) pentru construirea și repararea bisericilor din cuprinsul Județului Argeș.

Dl. Prefect al Jud. Argeș mi-a descr situația și mi-a comunicat verbal că-mi va înainta tabelul tuturor instituțiilor bisericești care solicită acest sprijin.

Primiți, vă rog, Domnule Prim Ministru, asigurarea profundei mele considerațiuni.

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI
PENTRU REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREESC
DIN ROMÂNIA

Radu D. Lecca

DOMNIEI-SALE
DOMNULUI PROFESOR MIHAIL ANTONESCU
PREȘEDINTELE CONSILIULUI DE MINIȘTRI

Reclama politică și propaganda lui Mihai Antonescu, plătită de Centrala Evreilor, din taxele carnetelor de scutire de muncă.

INDICE ALFABETIC DE NUME PROPRII

(Instituţiuni, persoane, localităţi)

TABLA DE MATERII

b) ROLUL AUTORITĂŢILOR MILITARE ŞI CIVILE ROMANE DIN IAŞI

c) PRIMELE ASASINATE, DEVASTARI ŞI JAFURI

II. MASACRUL DELA SCULENI

III. POGROMUL

a) NOAPTEA DE 29 — 30 IUNIE 1941

b) „DUMINECA CEEA"

IV. EVACUAREA ȘI TRENURILE MORTUARE

a) INIȚIATIVA ȘI ORGANIZAREA EVACUĂRII

b) ASASINATELE DELA TG. FRUMOS

c) ASASINATELE DE PE PARCURSUL TG. FRUMOS — CĂLĂRAȘI

d) ASASINATELE DIN CEL DE AL DOILEA TREN PE PARCURSUL IAȘI-PODUL ILOAEI

V. LA IAŞI ZIUA A DOUA ŞI CELE URMATOARE

VI. PEDEAPSA

INDICATOR AL PLANŞELOR

